



POSTA- ÉSTÁVIRÓJOG

A POSTA-, TÁVÍRÓ-, TÁVBESZÉLŐ ÉS
RÁDIÓ KÜLÖNLEGES JOGÁNAK
K É Z I K Ö N Y V E

IRTA

DR. HOLLÓS JÓZSEF
M. KIR. IPOSTAIGAZGATÓ

SZERZŐ KIADÁSA

B U D A P E S T , 1 9 2 7 /

/
h

T'SZTEt ETrÉL'j'n ,
POSTA- ÉS TÁVIRÓJCG



A POSTA-, TÁVÍRÓ-, TÁVBESZÉLŐ ÉS
RÁDIÓ KÜLÖNLEGES JOGÁNAK
K É Z I K Ö N Y V E

IRTA

DR. [HOLLÓS JÓZSEF
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

FSZEK Központi Könyvtár



Q ti10007"0596E↔

SZERZŐ KIADÁSA

B Í Ű Í A P E S T , 1927

61714



8/ 204065

Előszó.

A jelen műben a teljes hazai posta-, távíró-, távbeszélő- és rádió-jog, ezen hírközlési intézmények különleges joga van tömör feldolgozásban összefoglalva s a mű ebben az alakjában az anyag kézikönyvéül, illetve tankönyvéül szolgálhat.

A mű nem egyéb, mint a „Postajog”, „Távíró- és Távbeszélőjog” és „Rádiójog” címen az 1921., 1922. és 1926. évben megjelent munkáim összevont második kiadása, melyben az időközben beállott változásokat figyelembe vettem, az anyagot a keresést, áttekintést könnyítő rendszerbe foglaltam s az egészet a postaszemélyzet szolgálati viszonyaira vonatkozó tömör ismertetéssel is kiegészítettem.

A nagy anyagot csak úgy lehetett a szűk keretek közé beszorítani, hogy a történelmi előzményeket, a külföldi vonatkozásokat, az általános jogtudomány egyes ágaival s a közlekedési intézmények testvér-jogával fennálló kapcsolatok tárgyalását elhagytam és szorosan a tárgynál maradva, a magyar posta-távíró különleges jogát igyekeztem ismertetni s egyes részeit a lehetőség szerint kidőriíborítani:

A mű terjedelméhez képest -főleg lehető rövidre fogtam a posta-távírójog ú. n. magánjogi részét, a posta-távíró és a közönség közti viszony méltatását, melynek kérdései a posta-, távíró- és távbeszélő-üzletszabályzatokban vannak szabályozva s tisztán ennek az anyagnálk a jogi vonatkozásait és jogi magyarázatát öleltem fel. Az., üzletszabályzat jogszabály s annak jogi megállapításai a posta-távíró jog integráns részei s ezek tárgyalását lehet rövidre fogni, de mellőzni nem lehet., mert e nélkül a mű anyaga nem volna teljes. A szűk keretek? közt is, a túlnyomó törvényi és rendeleti tételes anyag mellett' felvettem röviden az irodalomban tárgyalt kérdések elméleti fejtegetését s jogi magyarázatát, mert e nélkül a mű hiányos volna.

A mű útrabocsátásakor *Demény Károly államtitkár úrnak*, a magyar posta vezérigazgatójának, *a mű megjelenését elősegítő támogatásáért ez úton is hálás köszönetet mondok.*

Budapest, 1927. január hó.

A szerző.

A) Általános rész.

1. §. A posta- és táviró-jog fogalma. A posta jogállása.

A *posta*¹ a hírek (közlemények, levelek), személyek és tárgyak (csomagok) szállítására létesült intézmény, melynek ügykörébe ma már a küldeményfajoknak mindazon válfaja tartozik, melyeket a modern élethez simulva, magához vont. „Posta” alatt értjük tágabb értelemben a „távíró” s a „távbeszélőt” is.

A *postajog* azoknak a jogszabályoknak az összesége, melyek szerint a posta a maga működését kifejti, amelyek állami jogi helyzetét megállapítják és amelyek az intézményt igénybevevő felekkel való jogviszonyt szabályozzák.

A postai vonatkozású ténykedéseken túlterjedő egyéb cselekvéseiben és eljárásaiban a posta úgy szerepel, mint bármely magánegység (építés, bérlet) s reá, ha csak itt-ott kivétel megállapítva nincs, a fennálló általános törvényes rendelkezések az irányadók.

A posta a kereskedelmi törvény (1875 : XXXVII. t.-c.) 259. és 421. §-ai alapján *kereskedelmi oállalatnak* (kereskedőnek) minősül, mert kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik; innen van, hogy a posta személy- és árúfuvarozási, valamint pénztalványozási üzletága, mint az államjogi kereskedelmi vállalata, cégbejegyzésre köteles. A bejegyzést az egyes postaigazgatóságok eszközlik és az igazgatóság neve szerepel cégszöveg gyanánt. (6499—1876. f. i. k. m. r.)

Az ipartörvény (1884 : XVII. t.-c.) nem határozza meg¹ egyenesen az ipar fogalmát, azonban a határozmányainak rendszeréből folyik, hogy mindazok a tevékenységek, melyekben a magánhaszonszerzési eleinek a túlnyomóak, az ipar körébe tartoznak. A keresk. törvény 3. §-a kimondja, hogy kereskedő az, aki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerűen foglalkozik. A posta tehát iparvállalat is, azonban a postára az ipartörvény határozmányai nem vonatkoznak, de érvényesek a posta kebelében fennálló ipari üzemekre (pl. járműtelep, készülékjavító műhely, stb.).

A posta egyúttal közérdekű *közlekedési intézmény* is

¹ Az irodalmat **1.** Szerző „Postajog” (Bpest 1921), „Távíró- és Távbeszélőjog” (Bpest 1922) és „Rádiójog” (Bpest 1926.) c. műveiben.

{amilyen a vasút, hajózás, légi közlekedés, stb.). A posta *állami hatósági* jellegét 1. az 5. §-ban.

A *távíró, távbeszélő* híreket közvetítő intézmény. A távírónál a távolba műszaki úton eljuttatott jelek, betűnyomtató szerkezetek útján történik a közlemények továbbítása a távolba, ahol a jeleket leírják s a címzethez eljuttatják. A berendezés lehet fénytani, hangtani, villamos, sűrített levegővel működő, stb. berendezés. A távbeszélő működése a villamosságon alapul. A távbeszélőnél a közleményt a távbeszélő útján közvetlen érintkezésbe hozott felek közvetlenül adják egymásnak. A hang a továbbítás során villamos mozgássá változik át s a vevőkészüléken ismét hangmozgássá változik vissza.

Itt nem tárgyak továbbításáról van szó, mint a postánál. A posta rokon intézmény a távíró-távbeszélővel, mert közös céljuk a hírközvetítés. Mindazáltal más-más eszközökkel valósítják meg céljukat (itt szállítás, ott jelek adása stb.) s a felette költséges berendezésekkel működő távíró-távbeszélő számos személyi és dologi kiadás megtakarításával az egyesítés folytán kedvezőbb pénzügyi eredményt ér el.

Távírójog azon jogszabályok összesége, melyek szerint a távíró működik s amelyek az azt igénybevevő felekkel létesülő jogviszonyokat is szabályozzák. „Távíró” alatt értjük tágabb értelemben a távbeszélőt is, mely azonos célt szolgál (hírközvetítés) s amely sok viszonylatban, ahol távíró berendezve nincs, egyenesen távíróközvetítésre szolgál. A „távíró” fogalmába beleértjük a *rádiói* is, mert az a távírónak egyik válfaja

Rádióberendezések azok, melyekkel a híreket, közleményeket, jeleket, hangokat villamos úton, vezeték nélkül, vagy valamely vezeték mentén előidézett villamos rezgések (nagy frekvenciájú áramok) útján lehet a távolba közvetíteni. A rádióval szemben áll a vezetékes távíró (távbeszélő), melynél az adó és vevő berendezést vezeték köti össze.

A távíróra sem a kereskedelmi (1875 : XXXVII. t.-c), sem az ipartörvény (1884 : XVI. t.-c.) nem vonatkozik s reá is, miként a postára (2. §), a saját külön joga az irányadó. Melléjogként az általános magánjog jöhet szóba, a távírójog által netán nem szabályozott kérdéseknél.

A *keresk. törvény 4.* §-a ugyanis kimondja, hogy az államra, ha kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, a keresk. törvényben a kereskedőkre megállapított határozmányok csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben a fennálló törvények és törvényes rendeletek máskép nem rendelkeznek. A távíró-táv. *üzletszabályzatok* szerint is az intézmény igénybevételéből folyó kérdések az azokban foglaltak szerint bírálандók el. A távíró nem fuvarozás s így a keresk. törvény 421. §-a (1. 2. §-t) rá nem vonatkozik. Az *ipartörvény 183.* §-a a távírókat az iparjogi szabályozás köréből nem veszi ki, de bár ezen az alapon ipari üzem, az ipartörvény arra nem vonatkozik. A távíró nincs cégjegyzésre kötelezve. A távíró *államjogi helyzetét* 1. a 27. §-ban.

2. §. Jogforrások.

I. *Postajog.* A kereskedelmi törvény 421. §-a a fuvarozási ügyletről szóló fejezetben kimondja, hogy a postára elsősorban a saját külön joga és másodsorban a kereskedelmi törvény az irányadó. Oly kérdésekre, amelyeket sem a postajog, sem a kereskedelmi törvény nem szabályoz, az általános ma-

gánjog szolgál irányadóul. A pénzforgalmi üzletágakra, amelyet a kereskedelmi törvény nem szabályoz, a postajog mellett egyenesen a magánjog az irányadó. Egyébként a postajog mellett érvényre juthatnak megfelelő helyen a közjog, közigazgatásijog s a büntetőjog határozmányai is.

A postajognak forrásai:

a) Postatörvényünk ezidőszerint még nincs, jogforrások azonban mindazok a *törvények*, melyek postai, vagy postával kapcsolatos jogviszonyokat szabályoznak. Szükség van postatörvényre, mely már előkészítés alatt áll, mert az alapvető rendelkezések (a posta államjogi helyzete, igazgatása, hivatalok felállítása, postaregálé, előjogok, postatitok, jövedéki bíráskodás, díjszabások, üzletágak, kártérítés stb.) törvényi szabályozást igényelnek.

b) A szervezési s egyéb *rendeletek* és főleg a *postaüzleti szabályzat*, mely a posta és a közönség közt a posta igénybevételéből származó jogviszonyokat szabályozza. Az üzletszabályzatot kiegészítik és módosítják a posta hivatalos lapjában, a Posta Rendeletek Tárában kiadott keresk. miniszteri rendeletek. Ezek a rendeletek 1897-ig a P. T. Szabályrendeletek Gyűjteményében foglaltattak össze. Azokat a rendeleteket, amelyek a közönséget is érdeklik, a Budapesti Közlönyben, az állam hivatalos lapjában teszik közzé, mert a kormányrendeleteknek ez a kihirdetési helye, s kihirdetés nélkül azok a felekre nem érvényesek. A Bpesti Közlönyben kihirdetett rendeleteket évenként és tárcánként a Magyarországi Rendeletek Tárában foglalják össze.

Az üzletszabályzat a postaküldemények szállításának és a posta igénybevételének feltételeire érvényben levő szabályokat tartalmazza, s a posta s az azt igénybevevő közönség közti viszonyra irányadó és minden kérdést, mely e viszonyból származik, az üzletszabályzat szerint kell megítélni, elbírálni. Az üzletszabályzat a kereskedelmi törvény 421. §-a alapján a fuvarozási üzletágakra (levelezés, személyszállítás és csomag) törvényes erővel bíró, a többi küldeményekre (utalvány, postai megbízás, utánvétel stb.) pedig önálló jogforrás, önálló jogforrás az üzletszabályzat a jelzett vonatkozásban azért, mert postatörvény hiányában, törvényre nem támaszkodik.

Itt említendő a „*Postakezelési Utasítás*”, amennyiben postajogi szabályozásokat eszközöl.

c) *Nemzetközi postaszerződések* és *egyezmények* (22–24. §.).

d) *Szokásjogi* alapon a *postapátens* (hatályon kívül nem helyezett részei vannak érvényben (pl. a regáléra nézve; 5. §.). Az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetség szerint (1867 : XVI. t.-c. 18. cikk) a postát és távirót mindkét állam területén egyenlő elvek szerint kell szabályozni és igazgatni. A 10 évenként megújított ezt a szer-

ződést beeikkelyező törvénycikkek a postapáténst (u. n. postatörvényt) folytatólag azóta érvényben tartották. Az 1908 : XII. t.-c. 18. szakasza a két állam postaügyének közös egyetértéssel való intézését megszüntette s kimondotta, hogy mindkét állam a postát, távirót és távbeszélőt saját területén önállóan szabályozza és igazgatja. Ezzel a postapáténs nálunk hatályát veszítette és ma is érvényben álló egyes részei (pl. a regálé) szokásjogi alapon vannak érvényben.

A postapáténs Ausztriában 1837-ben lépett életbe és érvényét Magyarországra 1850-ben terjesztették ki. Az első jogforrás, amely a posta jogviszonyait teljes egészében, egységesen és rendszeresen szabályozza. A postapáténs állapítja meg legelőször a posta szervezetét, az igazgatására, működésére vonatkozó általános elveket, szabályozza a posta államjogi helyzetét, a postaregálét, a posta előjogait, a vasutakkal való viszonyt, kimondja a kártérítések kivételével a közönsséggel felmerült kérdések postai közigazgatási útra való tartozását, **megállapítja a** felek panaszjogát, a szállítási eszközök, küldemények postai, illetve bírói iefoglalás alóli mentességét, a hatóságokkal szemben a segélyigénylés jogát, kimondja, hogy a posta igénybevétele csakis megállapított feltételek mellett történhet s a szabályok áthágására büntető határozmányt szab. A postapáténs az árú- (csomag-) szállítást kivette a posta kizárólagos joga alól. A régebbi időeknek egyes rendelkezéssel szabályozott, szétaprózott postajogát egységes szabályzatba foglalta össze.

II. *Távíró- távbeszélő- (rádió-) jog forrásai:*

a) *Törvények.* A távíró-távbeszélő és villamos jelzőberendezések létesítéséről szóló *1888 : XXXI. t.-c.* Ez a törvény a kizárólagos jogot és az engedélyezéseket tárgyalja s tnlajdonképeni *távíró- (távbeszélő-) törvényünk*, mely az alapverő s törvényi szabályozást igénylő határozmányokat (távíró előjogai, távirótitok, díjak, szavatolás stb.) megállapítaná, nincsen. Egy ily törvény azonban előkészítés alatt áll. *A rádió szempontjából fontos az 1925: IX. t.-c. 24. §-a*, mely kimondta, hogy az 1888 : XXXI. t.-c. rendelkezései a jeleknek, írásnak, híreknek, képeknek és hangoknak villamosság útján fémvezeték nélkül, vagy fémvezetéken nagy váltakozásszámú áramok segélyével való adására vagy vételére is kiterjednek, tekintet nélkül a jelzett törvény 1. §-ának 1. bekezdésében említett kivételié (házak belsejében, magántelken belül létesített berendezések, 1. a 27. §-ban). Ez a törvény felhatalmazta a keresk. minisztert, hogy a rádióval kapcsolatban szrikséges rendelkezéseket tegye meg, a szükséges szabályozásokat a fennálló törvényi szabályozástól *és egyéb jogszabályoktól el- iéően* rendelettel megállapíthassa s a rendelkezések megszegését 2 hónapig terjedhető elzárással és 3 millió koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető kihágássá nyilváníthassa.

Ezen törvény alapján adta ki a kereskedelemügyi miniszter a rádiót részletesen szabályozó *rádiórendeletet*, melynek 2. §-a azonban kimondja, hogy az 1888 : XXXI. t.-c. és ennek végrehajtása tárgyában kibocsátott rendeleteknek azon határozmányait, amelyek a rádiórendelettel ellentétben nem állanak, értelemszerűleg a rádióberendezésekre is alkalmazni kell.

Ide tartoznak a távíró-távbeszélőre vonatkozó összes **törvényhelyek**, melyek a mű megfelelő helyein fel vannak említve.

b) Rendeletek: A kormány és miniszteri rendeletek s a távíró és távbeszélő üzletszabályzatok, valamint az ezeket kiegészítő rendeletek. Kiválon fontos az 1888 : XXXI. t.-c. végrehajtása ügyében kiadott 23.445—1890. sz. *keresk. miniszteri rendelet*, mely a törvény rendelkezéseit értelmezi és kiegészíti.

^iz *üzletszabályzat*, mely keresk. miniszteri rendelet hatályával bír, az alapja a felekkel az intézmény igénybevételekor kötött szerződéseknek.

Fontos a *rádiórendelet* (32.250—1925. számú keresk. miniszteri rendelet), mely a rádióval kapcsolatos jogviszonyokat részletesen szabályozza. Ezt kiegészíti az annak végrehajtására kiadott rendelet (54.853—1925.) s az antennarendelet (43.702—1926.).

Idetartoznak azok a közlönyök és gyűjtemények, amelyek útján a rendeletek közzétételnek, illetve amelyekben összefoglaltatnak. Ezek a Posta Rendeletek Tára, a Posta Szabályrendeletek Gyűjteménye, a Budapesti Közlöny, a Magyarországi Rendeletek Tára.

c) Nemzetközi egyezmények- A *nemzetközi távíróegyezmény* (1875 :LVI. t.-c.) a nemzetközi rádiótávíró egyezmény (1914- XVI. t.-c), ezek szabályzatai, a *tengeralatti kábelek védelméről* szóló egyezmény (1888 : XI. t.-c.) s az egyes államokkal kötött *külön egyezmények*.

Ma is a Sankt-Petersburgban 1875-ben kötött *nemzetközi távíróegyezmény* van érvényben. A hozzátartozó részletes szabályzat (Réglement) 1925-ben Parisban tartott értekezleten lett átvizsgálva. Ebben foglaltatnak a távbeszélőre és a rádióra vonatkozó rendelkezések is. Mint-hogy az egyezmény be van cikkelyezve s az egyezményben a *szabályzatra* utalás van, az utóbbit nem cikkelyezik be, azonban annak mégis a jelzett törvényen alapuló hatálya van.

Az egyezményt mint diplomáciai okmányt az *érdekeltekt államok képviselői* írják alá (a postaiakat a postaigazgatások képviselői). A *szabályzatot a távíró igazgatások megbízottai* írják alá. Az egyezményben szerződő felekként az államfők szerepelnek (a postaiakban az illető országok).

Az egyezmények a változásnak alá nem vetett fontosabb rendelkezéseket tartalmazzák. A szabályzatok anyagát a bizonyos időközönként megtartott *távíróértekezleteken* (conférence, míg a postaiak kongresszus nevet viselnek) vizsgálják felül. Mindenik értekezlet megállapítja a következő értekezlet idejét és helyét (postánál az utolsó kongresszus határozmányainak életbeléptétől számított 5 éven belül van újabb kongresszus). Az értekezletek összehívása annak a kormánynak a kötelessége, melynek területén az értekezletet megtartják. Az értekezleten az országok egy vagy több meghatalmazottal képviseltetik magukat. Elnökül rendszerint azon ország meghatalmazottját választják meg, amelyben az értekezletet megtartják. Határozatok előkészítése bizottságokban történik, a határozatok teljes üléseken hozatnak. A kérdéseket szavazással döntenek el. Minden országnak egy szavazata van. Az értekezlet tárgyalási okmányait s az aláírt egyezményeket azon kormánynál őrzik meg, melynek területén az értekezlet tartatott s a többi kormányoknak azokról másolatot adnak. Az egyezmények elfogadása (ratifikálása) diplomáciai úton

történik. A ratifikáló kormány-nyilatkozatokat diplomáciai úton küldik meg annak a kormánynak, amelynek területén az értekezlet volt, mely erről az unióhoz tartozó országokat értesíti. A nemzetközi távíró-egyezmény szabályzatát is kormány'-nyilatkozatokkal erősítik meg.

A nk. *rádiótávíró egyezmény* a Londonban 1912-ben tartott nk. értekezleten jött létre s abban szerződő államok gyanánt az egyes országok szerepelnek s az egyezményt az igazgatások meghatalmazottjai írják alá. Az egyezmény létrejötté, elfogadása stb. úgy történik, mint a nk. távíró-egyezményé.

5. §. A magyar posta szervezete.

A posták szervezetében kétféle rendszer van: a központosított és a decentralizált. Az elsőnél a végrehajtó szervek közvetlenül a központi főhatóság alá vannak rendelve, (pl. Angliában, az Egyesült-Államokban, Japánban), míg az utóbbinál a közigazgatás és ellenőrzés ellátására közbeeső hatóságok vannak beiktatva (az államok túlnyomó nagy részében).

A központosítás mellett a szolgálat kifogástalan ellátásához megkívánt gyorsaság és egységes eljárás jobban juthat érvényre. A központosítás azonban a nagy területtel bíró országokban és nagy forgalom mellett kevésbé felel meg a célnak. A decentralizáció (territoriális igazgatási hatóságok közbeszúrása) előnye az, hogy az igazgatás közvetlenebb érintkezésbe jut az éllel, jobban meg tudja figyelni a forgalom s a helyi viszonyok által támasztott követelményeket s az igazgatást céltudatosabban, a közérdeknek inkább megfelelő módon tudja intézni. A magyar postának decentralizált a szervezete.

A magyar posta szervezetét a keresk. miniszter az államfő jóváhagyásával állapítja meg.

A postával a távíró és a távbeszélő egyesítve van (28. §.). A „m. kir. posta” alatt mindhárom intézményt kell érteni.

A magyar posta legfelsőbb hatósága a *kereskedelemügyi m. kir. minisztérium*, illetve átruházott hatáskörben annak postaszakosztálya (X. szakosztály), a *postavezérigazgatóság*, melynek élén államtitkári hatáskörrel a posta vezérigazgatója áll, aki közvetlenül a keresk. miniszternek van alárendelve. A postavezérigazgatóság osztályainak számát, beosztását, ügykörét a keresk. miniszter állapítja meg.

A keresk. minisztérium postaszakosztályának feladata a posta legfőbb vezetése. Ebben a hatáskörben a főbb ügyek a *kereskedelemügyi miniszternek*, illetve külön felhatalmazásával alapján és nevében a posta vezérigazgatójának jóváhagyásával intézettek. Ilyenek az államfő, a törvényhozás, minisztertanács elé terjesztendő ügyek, a posta-, távíró- és távbeszélő cím költségvetési előirányzatának, zárszámadásának és évi jelentésének elkészítése, a közlekedési politika elveinek és a munkatervnek felállítása, alapvető szervezési ügyek, minden intézkedés, melynek pénzügyi következménye az állami költségvetés vagy a keresk. miniszter által jóváhagyott mun-

katerv kereteit túllépi, a személyzet szolgálati viszonyainak szabályozása, a személyzet kinevezése főiskolai végzettséghez kötött állásokra, illetve a \. fizetési osztálytól felfelé az államfő által való kinevezésre előterjesztés, a postavezérigazgatóság osztályvezetőinek, az igazgatóságok, a műszaki felügyelőségek vezetőinek s a központi biztosoknak megbízása, a belföldi posta-, távíró- és távbeszélő díjak megállapítása, a külföldi posta- és távíróigazgatásokkal kötött szerződések, egyezmények jóváhagyása stb.

A postavezérigazgatóság önálló hatáskörébe tartoznak azok az ügyek, amelyek sem a miniszteri, sem a postaigazgatósági hatáskörbe (I. alább) nem tartoznak.

A kereskedelemügyi minisztérium X. szakosztályának (postavezérigazgatóság) ügybeosztása a következő:

A. (postai) *főosztály*: 1. ügyosztály: személyzeti ügyek; 2-ik: jogi és pénzügyek; "5-ik: járáti és postagazdászati ügyek; 4-ik: postaüzleti és kezelési ügyek; 8-ik a postaüzemi osztály (1. alább).

B. (*távíró-távbe.*) *főosztály*: 5. ügyosztály: távíró-távbeszélő üzleti és kezelési ügyek; 6-ik: műszaki- és műszaki gazdasági ügyek; 7-ik: magasépítési ügyek; 9-ik a budapesti távíró és távbeszélő üzemi osztály. Van azonkívül a postavezérigazgatóságnak *segédhivatala*.

Budapest területét, valamint a csatlakozó közigazgatási járások, továbbá Esztergom, Fehér, Hont és Nógrád vármegyék területét az 1926 elején végrehajtott szervezés alkalmával közvetlenül a postavezérigazgatóság alá osztották be. Ezen a területen a postavezérigazgatóság *postaüzemi osztálya* (8-ik) látja el a postaigazgatóságok részére megállapított hatáskörrel a beosztott hivatalok, ügynökségek, gyűjtőhelyek kezelésére, a szolgálati beosztásra vonatkozó ügyeket, a számadások felülvizsgálását, a hiánylatok rendezését, a felszólalásokat, díj- és kártérítéseket, a pénztári eltérések rendezését, az ellenőrzést s ellátja a saját, valamint a budapesti távíró és távbeszélő üzemi (9-ik) osztálya alá tartozó **hivataloknál** a helyszíni és pénztári vizsgálatokat s a fegyelmi ügyekkel kapcsolatos teendőket.

A budapesti távíró és távbeszélő üzemi osztály ellátja a budapesti távbeszélő központoknál, az udvari-, a központi távíró hivatalnál, a tőzsdei távíró- és távbeszélő hivatalnál, a rádióállomásoknál, a távbeszélő díjbeszedő hivatalnál a vizsgálati és fegyelmi ügyek kivételével, igazgatósági hatáskörben az *előző* bekezdésben jelzett igazgatási teendőket s azonfelül a jelzett központok, hivatalok s a területén levő vezetékhálózatok műszaki szolgálatát a postai műszaki felügyelőségekre (1. alább) megállapított hatáskörben.

Az üzemi osztályokon belül *csoportok képezettek* s ezek tárgyalják el az ügykörükbe osztott hivatalok ügyeit. A

postaüzemi osztály keretében egy-egy csoporthoz megbatározott postahivatalok és ügynökségek vannak beosztva s az előadók ezeknél a pénztári s egyéb helyszíni vizsgálatokat is ellátják. Ugyanígy történik ez a vidéki postaigazgatóságok jogi és vizsgálati ügyosztályain belül, innen van, hogy ezzel a szervezéssel kapcsolatban a *kerületi biztos* intézmény megszűnt.

A postüzemi osztály ügykörénél fel nem sorolt s a postavezérigazgatóság alá rendelt hivatalokkal, ügynökségekkel, gyűjtőhelyekkel felmerülő *egyéb teendőket a vezérigazgatóság többi illetékes ügyosztályai* igazgatósági, illetve vezérigazgatósági hatáskörben látják el.

Ezzel kapcsolatban a postaigazgatóságok mellé rendelt számvevőségek megszűntek s a *számvevőségi teendőket* (számvevőségi ellenőrzés és közigazg. **segédszolgálat**) az ország egész területére nézve a posta *központi számvevőségére* ruházták. Ennek főnöke a számvevőségi főigazgató. Az 1921 :XXXIV. t.-c. 5. §-a értelmében a posta számvevősége úgy a számvevőségi szolgálat, mint a tisztviselők személyi ügyeire nézve a keresk. miniszter alá rendeltetett. A postaszámvevőség főnökének személyes ügyei a keresk. miniszteri számvevőség igazgatójának hatáskörébe tartoznak. A postaszámvevőség főnöke ellátja a számvevőség személyzetének személyi ügyeit s felelősség mellett ellenőrzi a számvevőségi szolgálat ellátását. A postaszámvevőség főnökének a postaszámvevőségi személyzet személyi ügyeiben s a számvevőségi szolgálat ügyeiben tett előterjesztései államtitkári hatáskörben a magyar posta vezérigazgatójának elintézése alá tartoznak.

Az igazgatóságok és műszaki felügyelőségek *utalványozási joga* megszűnt, s utalványozási joga csakis a keresk. minisztérium X. szakosztályának (postavezérigazgatóság) van. A postaigazgatóságok és műszaki felügyelőségek (vezérigazgatóság üzemi osztályai) a saját hatáskörükben teljesíthető kiadásokról ellátmányszámadást készítenek s ezt minden hónap végén a központi számvevőséghez beküldik. Azokat a központi számvevőség felülvizsgálja s az összegeket a megfelelő rovatokon elszámolja.

Az országos ellenőrzés fontos szerve a *központi főbiztos*, akinek a *központi biztosok* vannak alárendelve.

A keresk. minisztérium postaszakosztályának a *postaigazgatóságok*, mint elsőfokú postai hatóságok vannak alárendelve. Az igazgatóságot annak vezetője személyes felelősség mellett vezeti. Őt távollétében kijelölt helyettese helyettesíti. Budapesten és környékén az igazgatósági ügykörbe utalt teendőket, mint fennebb említve volt, némi korlátozással a postavezérigazgatóság üzemi osztályai látják el. A postaigazgatóságok számát, kerületi beosztását, székhelyét, valamint

ügykörét és hatáskörét a keresk. miniszter állapítja meg. Jelenleg Debrecenben, Pécsen, Sopronban és Szegeden vannak postaigazgatóságok."Az igazgatóságokra tartozik az igazgatási ügyeknek első fokon való ellátása, rájuk tartozik a kezelési ügyek tárgyalása, szolgálati és munkabeosztások készítése, a hivatalok utalvány-, távíró-, távbeszélő-, rádió-számadásainak felülvizsgálása, a hiánylatok rendezése, pénztári eltérések tárgyalása, vizsgálatok tartása, az útielöllegeknek, helyiségek tisztántartása, mosatás, fűtéssel kapcsolatos költségeknek, épületeknél és helyiségeknek 1000 pengőt meg nem haladó fenntartási és átalakítási költségeknek, a gyűjtőhelyek kezeléséért járó jutalékoknak kiutalása stb. A postaigazgatóságok igazgatják kerületeiket, intézik a jelzett ügykörben a törvények és rendeletek értelmében az elsőfokú postai közigazgatást, a felsőbb rendelkezéseket végrehajtják, a szolgálat ellátására felügyelnek s ellenőrzik az alárendelt szervek működését. Postai kártérítési kérdésekben az alkalmazottakkal és a felekkel szemben határozatot hoznak. Jogi vonatkozású ügyekben s a bűnügyekben, a jogügyi igazgatóság mellett, a kincstár képviselőjeként szerepelnek. A magánfelek az igazgatóságok határozatai ellen a keresk. miniszterhez, a postaalkalmazottak a postavezérigazgatósághoz felelhetnek. Az igazgatósági pénztárak teendőit a székhelyén levő postahivatal, illetve az ellátmányszámadás keretében maga az igazgatóság, az ügyiratkezelési és nyilvántartási teendőket a segédhivatal látja el.

A postaigazgatóságok a következő ügybeosztással működnek:

1. ügyosztály: személyzeti és fegyelmi ügyek; 2-ik: jogi, vizsgálati és statisztikai ügyek; 3-ik: járási és gazdasági ügyek; 4-ik: postaüzleti, kezelési, díj- és kártérítési ügyek; 5. ügyosztály: távíró és távbeszélő üzleti, kezelési és díjtérítési ügyek.

A postaigazgatóságok székhelyén *kerületi postai műszaki felügyelőségek* működnek, melyek feladatát a távíró és távbeszélő berendezések építésével és fentartásával járó teendők képezik. A műszaki felügyelőségek a postaigazgatóságokkal mellérendeltségi viszonyban vannak s a keresk. miniszternek vannak alárendelve. A postahivatalok a műszaki szolgálatot illetően a műszaki felügyelőség alá tartoznak.

A műszaki felügyelőség területe *távíró (táv.) fentartási osztályokra* van felosztva, melyek megfelelő számú *vonalfelügyelőségi szakaszokra* oszlanak. A fentartási osztályok élén osztályvezetők állanak s ezek segédmunkaerői a vonalmesterek, vonalfelügyelők és munkások a műszaki munkálatok (távíró-táv. vonalak építése, fentartása) végzése körül.

A végrehajtó szolgálat szervei: a) A posta-, távíró és távbeszélő országos felügyelő bizottsága, melynek feladata a

szolgálatban egyöntetűséget létesíteni, a tervezett újításokkal szemben állást foglalni s a szolgálat biztos menetét előmozdítani. Elnöke a postavezérigazgató, tagjai a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői s a kerületi igazgatóságok vezetői. A bizottság a szükséghez képest tartott üléseken tanácskozik.

b) *A budapesti távíró és távbeszélő* szolgálatnak külön *felügyelő bizottsága* van, melyre tartozik a szolgálat ellenőrzése, tervezetek készítése, munkák sorrendjének meghatározása, az országos távíró-távbeszélő szolgálat egységének biztosítása stb.

c) *A postahivatalok* látják el, bonyolítják le a posta-távíró és távbeszélő szolgálatot az erre fennálló szabályok szerint. Vannak posta, posta-távíró- és posta-távíró- és távbeszélő hivatalok. Vannak továbbá állandó és időszaki hivatalok. A hivatalok szolgálati ideje szempontjából megkülönböztetünk korlátolt, teljes nappali, fél'éjjeli és éjjeli szolgálattal bíró hivatalokat. Azt, hogy a hivataloknál a szolgálat minden munkahelyen mely időben, miképp láttassák el, a „Szolgálati és munkabeosztás” tünteti fel. A postahivatalok közül a nagy forgalmúak kincstári kezelés alatt állanak s ezeknél állami személyzet látja el a szolgálatot. Ezeket megbízott hivatalvezető felelősség mellett vezeti. A hivatalvezetői állásokat országos pályázat útján töltik be. A többi hivatalok postamesteri kezelésben vannak s ezeknél postamesterek s ezek alkalmazottjai, a kiadók, kiadójelöltek, hivatali kisegítők (küldöncök) vesznek részt a teendőik ellátásában, d) *A postaiügynökségek* a postahivataloknál egyszerűbb szervek kisebb forgalmú helyeken, melyek valamely postahivatal ellenőrzése alá tartoznak, e) *A postai gyűjtőhelyek* városokban csupán a feladási szolgálatot látják el a levelekre és csomagokra nézve, s mint értékcsikket árusító helyek szerepelnek, f) *Faluzó levélhordók* a postával nem bíró helyek és a postahivatalok közti postaforgalmat közvetítik, g) *A levéljelveteli* vasúti állomások közönséges és ajánlott levelek felvételét eszközlik. h) *A külterületi levélgyűjtő és kézbesítő állomások* a postahivatalok és a külterületi helyek közt közvetítik a levélküldeményeknek s egyéb küldemények kézbesítő okmányainak kézbesítését s a feladandó levélküldemények összeszedését és postára adását, i) *A mozgó- és kalauzposták* a haladó vonatokban látják el a postaszállítási szolgálatot, j) *A postautalványok kicserélő hivatala* a külföldi országokkal a kölcsönös utalvány-forgalomból eredő leszámolásokat ejti meg. k) *A központi anyagraktár*, mely az üzem ellátásához szükséges anyagokat, szereket, berendezési tárgyakat, készülékeket stb. tartja raktáron s látja el azokkal a hivatalokat. l) *A közp. értékcsikkraktár*, mely a hivatalokat postabélyegekkal, postai értékcsikkekkal és pénzügyi értékes nyomtatványokkal látja el. m) *A közp. járműtelep*, mely a postai gépkocsiüzemet kezeli, n) *A postaállomás* a ló-

fogatú szállítási üzemet tartja fenn. *o) A kísérleti állomásra* műszaki újítások, találmányok javaslatba hozása, a berendezések tökéletesítése tartozik, *p) A külföldi hírlapostály* a külföldi hírlapok megrendelését közvetíti, *r) A tudakozó iroda* panaszok elintézésével s felvilágosítások adásával van megbízva, *s) A bélyegértékesítő iroda* feladata postabélyegeknél bélyeggyűjtési célokra való árusítása, használt postabélyegek értékesítése.

A törvényhatósági közigazgatási bizottságnak (1876:VI. t.-c. 1. §-a) a kerületi postaigazgató volt a tagja s ott postai szakügyekben előadói szerepe volt. Az 1882:XX. t.-c. ezt megszüntette s a postaügyek képviselőt a kir. államépítészeti hivatal első tisztviselőjére bízta. Az 1876:VI. t.-c. 35. §-a értelmében a törvényhatósági közigazgatási bizottság posta és távíró ügyekben saját előadói jelentéséből, más közigazgatási közegek vagy törvényhatósági választott tagok előadásából felismert hibák és akadályok elhárításáról intézkedik s evégett az illető közegeknek rendeleteket ad ki. vagy ha azok a hatáskörét túlhaladják, a keresk. miniszterhez tesz jelentést. A 34. §. értelmében a postaigazgatóság, postaközegek s más közigazgatási közegek vagy egyesek közt fennforgó s közigazgatási úton elintézendő ügyekben elsőfokúig a közig. bizottság határoz s határozatai ellen a keresk. miniszterhez lehet felebbezni.

A közigazgatási bizottság ügyköre, illetve hatásköre *postai ügyekben* a következő. *Elsőfokúlag odatartozik: a)* véleményezés új postahivatalok felállítására, áthelyezésére, megszüntetésére nézve; *b)* intézkedés postahivatallal nem bíró községek postai beosztása tekintetében; *c)* megállapítása annak, hogy a postahivatallal nem bíró községekben ki foglalkozzék a levelek összegyűjtésével, mily időszakokban menjen a postahivatalhoz feladás és az érkezett küldemények átvétele végett; *d)* a takarmány középárak, a ló- és küldönctartási Költségek átlagának megállapítása; *e)* felügyelet a postaútak járható állapotban tartására és a közmunkák e célra való alkalmazására; *f)* a közigazgatási közegek és községek utasítása rendkívüli forgalmi akadályok elhárítására és a posta elszállításában való segédkezésre.

Másodfokúlag idetartozik: *a)* határozathozatal, ha a postaszállítás-hoz községi vagy megyei közeg által kiállítandó őrkíséret körül nehézségek merülnek fel; *b)* határozat az elsőfokú közigazgatási közeg határozatai ellen beadott felfolyamodások felett, postaszállítás közben kocsikitérés, magánútak és folyamátkelések használata stb. ügyében nézeteltérések felmerülése esetén.

Távíró- (távbeszélő) ügyekben elsőfokún: a) a véleményezés távíró-hivatalok felállítása, áthelyezése, megszüntetése ügyében; *b)* a távíró-hivatalok felállításához, fenntartásához felajánlott községi szolgáltatások és járulékok megállapítása, biztosítása, behajtása; *c)* a közigazgatási és községi közegek utasítása, hogy a távíróközegeknek a közlekedési akadályok elhárításában segédkezzenek; *d)* és hogy a vonalfelügyelőket a távíróvonalak felügyeletében, az oszlopok, szigetelők és huzalok rongálásának megállításában támogassák.

Másodfokon: a) a távíratí küldöncdíjak községi megállapítása terén felmerülő panaszok; *b)* új távíróvonalak nyomainak s a távíróoszlopok helyeinek megállapítása körül felmerülő nézeteltérések ügyében határozathozatal, ha az elsőfokú közigazgatási közeg határozatai ellen felfolyamodnak; *c)* határozathozatal a távíróvonalak és huzalok sérülése vagy a vonalba nyúló s levezetést okozó fák legallyazása ügyében, ha közigazgatási közeg közbenjött szükséges s a felek az elintézésbe bele nem nyugodnak; *d)* azoknak a községi bizonyítványoknak a felülvizsgálata, melyek fűtési, küldönc stb. átalányok megállapítására alapul szolgálnak s amelyeket vonalépítések és egyéb munkálatok alkalmával használt anyagok áráról s a munkabékekről állítanak ki.

4. §. A személyzet jogviszonyai.

I. Állami személyzet. A kincstári hivataloknál kinevezett állami személyzet, díjnokok és napibéresek látják el a szolgálatot.

A kincstári (állami) személyzet a következő csoportokra oszlik: *közigazgatási és műszaki* (főigazgató, igazgató, tanácsos, titkár, segédtitkár, fogalmazó; műszaki főigazgató, m. igazgató, m. tanácsos, főmérnök, mérnök, segédmérnök). *számvevőségi* (számv. igazgató, számv. főtanácsos, számtanácsos, számvizsgáló, számellenőr, számtiszt); *forgalmi* (hivatali igazgató, I. és II. oszt. főfelügyelő, felügyelő, főtiszt, I. és II. oszt. tiszt, forgalmi díjnokok); *üzemi kezelési és üzemi műszaki* (I. és II. oszt. főellenőr, ellenőr, segédellenőr, segédtiszt, kezelő; főellenőrnő, ellenőrnő, segédellenőrnő, segédtiszt, kezelő) személyzetre és az *üzemi segédszemélyzetre* (műszerészek, vonalmesterek, vonalfelvigyázók, gépészek, gépkocsivezetők, gépkocsiszerelők, művezetők, altisztek stb.).

Az állami postaszemélyzetre, a díjnokokra és napibéres személyzetre, általában az állami alkalmazottakra és díjnokokra (napibéresekre) vonatkozó *szolgálati szabályok* érvényesek (1. hátul a Függelék-ben).

II. Nem állami személyzet, i. Postamesterek. A postamesteri hivatalokat felelősség mellett a postamesterek (férfiak v. nők) kezelik. A postamesteri intézmény az előző századokban létezett postaállomások birtokosaiból alakult ki. A postamesteri állás elnyeréséhez szükséges a magyar állampolgárság, a 24-ik életév betöltése, a középiskola 4-ik osztályának elvégzése, kifogástalan előélet, szellemi épség, egészséges testalkat. I. osztályú postamesteri álláshoz 10 évi, II. osztályúhoz 5 évi postamesteri vagy kiadói szolgálat kívántatik meg; a III. és IV. osztályú postamesteri álláshoz előzetes szakképzettség nem szükséges; azonban a szakképzettséget utólag meg kell szerezni és a) *távíró-távbeszélő*, b) a *postai szakvizsgát* le kell tenni. A kiképzés rendszerint a postakiadói tanfolyamokon az igazgatóságoknál vagy a hivatalhoz kiküldött vándortanító útján történik. A postamestereket a pályázók közül a *postavezérigazgatóság* nevezi ki.

A postamester nem állami tisztviselő, kinek jogviszonyait a postamesteri *szolgálati szabályzat* szabályozza. A postamester esküt tesz. Köteles a *szolgálatot* az utasítások, szabályok, rendeletek értelmében *ellátni*, a *hivatali titkot* megőrizni, a hivatal részére alkalmas *helyiséget* biztosítani, annak fűtéséről, világításáról, tisztántartásáról gondoskodni, a megállapított *járatokhoz* meghatározott szánni szabványszerű tárkocsit vagy kariolkocsit a postaigazgatóság által megállapított becsáron megváltani, szükséghez képest új kocsikat beszerezni, azokat jókarban tartani, gondozni. A postamester *felelős* az általa kezelt pénzekért és küldeményekért, s felelős a maga.

valamint az általa alkalmazott egyének által okozott károkért, A postamester a büntető törvények alkalmazása szempontjából *közhivatalnoknak* minősül.

A postamester teendőinek ellátásáért *fentartási költségdíjat* kap, melynek nagysága a feldolgozott munkaegységek alapján állapíttatik meg. Ezenfelül *pótdíj* jár a távíró-távbeszélő kezeléséért, meghosszabbított szolgálatért, hivatalos órán kívül eső indításokért, 10, 20, 50 évi szolgálat után, gyermeksegély a postamester minden gyermeke után (24. életévig), végül terhes kézbesítés, kiadótartás, szolgálat, ügynökség" ellenőrzése címén, továbbá a vonaltelepek s a vonalfelvigyázó után. A postamester a *postaszállítási, pályaudvari rakolási, vonatkísérési teendők* ellátásáért, szállítási, rakolási, vonat¹ kísérési átalányt élvez. A postamesternek igénye van vasúti félárú *arcképes igazolványra*, s a családtagjaik a más-vól évi 6—6 oda- és visszautazásra menetdíjkezdvezményben részesülnek. A postamestert életkorának és szolgálati idejének megfelelő *szabadság* illeti meg. Ennek igénybevételét szakképesített helyettesének bejelentése mellett köteles az igazgatóság tudomására hozni.

A *távíró és távbeszélő első berendezésének*, illetve a postamester változása esetén az új postamester lakására való áthelyezésének költségeit a kincstár viseli. Ha a postamester a berendezett helyiségből 5 éven belül más épületbe költözik, vagy a távírónak és távbeszélőnek az épület más részébe való áthelyezését vagy a berendezés módosítását kívánja, ily esetben az állam díjmentesen csak az anyagot szolgáltatja, azonban a készkiadást a postamester köteles megtéríteni. Ha a postamester 5 éven túl költözik, a készkiadások felét fizeti.

Az alkalmazás minden indoklás nélkül mindkét fél részéről *félévi felmondás* útján felbontható. A postamester le is mondhat. A keresk. miniszter elrendelheti, hogy a postamester a felmondás napján vagy a felmondási idő tartama alatt hivatalától kárpótlási igény kizárásával *bármikor eltávolíttassék* (felmentessék), azonban ebben az esetben a postamesternek a felmondási félévre, illetve ha az elmozdítás a felmondási időtartam alatt történik, a hátralévő felmondási időtartamra esedékes járandóságát (kivéve a szállításért járó összegeket) ki kell fizetni.

A postamesternek állásától való *felfüggesztése* vagy felmentése esetén az előljáró igazgatóság *helyettesítést rendel*, ki a szolgálatot saját felelősségére végzi (adminisztráció). A *helyettesítés költségei* elsősorban a postamesteri járandóságokból fedezendőek és az esetleg fennmaradó többlet a postamestert illeti meg. Ha a postamesteri járandóságok a helyettesítési költségeket nem fedezik, a különbözet a helyettesítés napjától kezdve azon hó végéig, melyben a fegyelmi határozat jogerőre emelkedik, de legfeljebb félévig a volt postamestert, azontúl a kincstárt terheli.

A postamesternek ellátási igénye nincs. Kinevezésekor köteles a postamester a postamesterek és postamesteri alkalmazottak segélyező- és nyugdíjpótló egyesületébe belépni, s ellátási igényeit ez az egyesület elégíti ki.

2. *Postakiadók.* A postakiadók a postamesterek segéderői, akik a postamesterek mellett a postamesteri hivatalokat kezelik. A kiadó *legalább 18 éves, kifogástalan előéletű oly magyar állampolgár* (férfi v. nő) lehet, aki a *polgári* (közép) *iskola 4-ik osztályát* elvégezte és a kiadói vizsgákat letette. A kiadó-jelölteket az illető *postamester képezi ki* a postaszolgálatban, kinek hivatalához azok az igazgatóság által engedélyezve lettek. A *kiképzés a távíró-távbeszélő szakkból* az igazgatóságnál csoportos gyakorlati kiképzés során történik meg. A kiképzés befejeztével a kiadójelölteknek előbb a távirda-távbeszélő, s utóbb a postavizsgát le kell tenniük. A kiadók *kiadói igazolvánnyal* vannak ellátva. A postamesterek és kiadó közötti viszony teljesen *magánjellegű* alkalmazási viszony. A kiadót a postamester *egy havi felmondással* a hivataltól elbocsáthatja, mire más hivatalnál vállalhat alkalmazást. A kiadók évi 6—6 oda- és visszautazásra köztisztviselői *menetdíj-kedvezményben* részesülnek. A kiadó cselekményeiért a kincstárral szemben a *postamester felelős*, akinek azonban a kiadóval szemben visszkereseti joga van. A kiadók a büntető törvények alkalmazása szempontjából *közhivatalnokok*. A kiadót az igazgatóság indokolt esetben a vizsgálat alapján fegyelmi eljárás nélkül *elbocsáthatja a szolgálatból*. Ha a kiadó *egy éven át indokolatlanul nem vállalt alkalmazást*, elbocsájtják. Indokolt esetben az igazgatóság a kiadót *új vizsga* letételére kötelezheti. A postakiadóknak ellátásra igényük nincs.

3. *A postahivatali kiségitők.* A postamesterek segédmunkaerői, rendszerint a postamester rokonai, családtagjai, akik a postahivatalnál az igazgatóság engedélye alapján felelősséggel nem járó, pénzkezeléssel egybe nem kötött kisebb kezelési teendőkben segédkeznek. A hivatali kiségitő a hivatalhoz van kötve, és a postamester bármikor elbocsáthatja. A hivatali kiségitők a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából közhivatalnokoknak minősülnek. Megfelelő képesítés esetén kiadóvá kiképezhetők.

4. *Postaügynökök.* A postaügynökök jogviszonyaira a postaügynökkel kötött *szerződés* az irányadó. Az ügynök csakis kifogástalan, *18 évet betöltött*, rendezett anyagi viszonyok közt lévő, kellő értelmiséggel rendelkező magyar állampolgár (férfi vagy nő) lehet. Rendszerint az illető községben lakók (pap, jegyző, tanító, stb.) neveztetnek ki, kik az aránylag csekély elfoglaltsággal járó teendőket mellékfoglalkozásként elláthatják. Az ügynök tartozik az előírt *szakvizsgát* letenni. A teendőket köteles a postaügynök a *kiadott utasítás* értelmében ellátni, a *hivatali és levéltitkot* megőrizni, alkalmas



helyiséget rendelkezésre bocsátani és *szállítás* esetén ezt a szolgálatot is kellőképpen ellátni. Az előljáró postaigazgatóságnak van alárendelve, mely az ügynökre *rendbüntetések*et szabhat ki. Az ügynök a *leszámoló postahivatalnak* is alá van rendelve, s annak rendelkezéseit is foganatosítani köteles. Munkajutalékban részesül. *Ellátási igénye nincs. A szerződés* mindkét részről 4 óra *felmondható*, de indokolt esetben az ügynök felmondás nélkül is azonnal felmenthető. Ez ellen a postaügynök 15 napon belül a keresk. miniszterhez felfolyamodkai. Fellebbezés esetén a határozat jogerőié emelkedéséig, illetve az ügynöknek állásába való esetleges visszahelyezéséig az ügynökség működése szünetel vagy hivatalból kirendelt ideiglenes *helyettes* látja el a szolgálatot. A postaügynök *felelős* a gondjaira bízott pénzekért és küldeményekért, s a maga és alkalmazottja hibája folytán beálló károkért. A postaügynök a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából *közhivatalnoknak* minősül.

5. *Postagyűjtőhely-kezelők.* A postagyűjtőhely-kezelők jogviszonyaira a köztük és az illetékes postaigazgatóság közt kötött *szerződés* az irányadó. A gyűjtőhely-kezelő csakis 18. *életévét betöltött*, kifogástalan előéletű, kellő műveltséggel bíró magyar állampolgár (férfi vagy nő) lehet. *Biztosítékot* tesz, s a teendőik ellátásáért havi *jutalékot* kap. Köteles a kezelési szolgálatot a kiadott *utasításoknak* megfelelően ellátni, a hivatali és *levéltitkot* megőrizni, s a szolgálat ellátásához megfelelő *helyiséget* (fülkét) rendelkezésre bocsátani. Teljes *vagyonával* felel a felvett küldeményekért és a saját, valamint a megbízottja hibájából eredő károkért. A szerződés a felek által minden indokolás nélkül 3 óra *felmondható*, s a postaigazgatóság a gyűjtőhely-kezelőt indokolt esetben felmondás nélkül felmentheti a szolgálattól.

6. *Faluzó levélhordók.* Faluzó levélhordóként legalább 18 éves, kifogástalan előéletű, írni-olvasni tudó, biztosítékot nyújtani képes magyar állampolgárt lehet felfogadni. Ha kincstári hivatal fogadja fel, a faluzó levélhordóval *szerződést* köt, míg a postamesteri hivatal szerződés nélkül, szóbeli megállapodás alapján is felfogadhatja. A faluzó levélhordó a *hivatalvezetőnek* (postamesternek) van *alárendelve*, azonban joga van rendelkezéseikkel szemben az előljáró postaigazgatóság döntését kikérni. Működéséért a hivatalvezető (postamester) *felelős*. Működését a kiadott *utasítás* szabályozza. Indokolt esetben a szolgálatból nyomban *el lehet távolítani*. A szolgálat egyébként 6 hétre kölcsönösen *felmondható*. A faluzó levélhordó az általa kezelt küldeményekért és pénzekért vagyoniáig felelős. A büntetőtörvények alkalmazása szempontjából *közhivatalnoknak* minősül.

7. *Küldöncök.* A postaküldöncök a postamesterek és postaügynökök alkalmazottjai, s a postamesteri hivataloknál és postaügynökségeknél rendszerint a kézbesítési és szállítási

szolgálatot látják el. Alkalmazásuk magánjellegű alkalmazás. Cselekményeikért a postamester (ügynök) a felelős.

8. *A kincstári hivatalok székhelyén működő postaszállítók.* Jogviszonyaikat a velük kötött *szállítási szerződés* állapítja meg. Ennek értelmében a postaszállító köteles a megállapított járatokhoz a meglévő szabvány szerint készült *járműveket* a postaigazgatóság által meghatározott becsárban *megváltani*, a szükséghez képest új szabványos kocsikat saját költségén beszerezni, a kocsikat *Jókaiban*, tisztán *tartani*, azok külső világításáról gondoskodni. A szerződés megszűntével köteles az összes kocsikat becsértékük szerint az új szállítónak átengedni. Köteles megfelelő számú alkalmas *lovakat tartani*. A postaszállító teljes *vagyonával felel* szerződésszerű kötelesegei teljesítéséért. Pontatlanság, rendetlenség esetén a postaigazgatóság *rendbírással* büntetheti. A szerződést a felek lejárat előtt félévvel felmondhatják, az igazgatóság indokolt esetben azonnal megszüntnek nyilváníthatja. *Alkalmazottjaiért* a postaszállító a felelős.

B) Postajog.

1. Közjogi rész.

5. §. A posta kizárólagos (fenntartott) joga (regálé).

Regálé alatt a régebbi időkben a fejedelmek ama kisebb felségjogait (regalia minora) értették, melyek haszonvételt, hasznos dologbani jogokon alapuló fejedelmi jövedelemforrást alkottak személy- és áruszállítással kapcsolatban. Az állam fogalmának tökéletesedésével a felségjogról való felfogás is megváltozott, amennyiben az állam feladatai közé felvették a közjó megvalósítását. Közben a posta szerepét részben a vasutak és a gőzhajózási vállalatok veszik át s a regale elveszti régi terjedelmét. Regálé alatt ettől kezdve bizonyos állami tevékenységeknek, ténykedési köröknek az állam részére való fenntartottságát értették. Ebben az értelemben a *postaregálé az államnak az a kizárólagos (fenntartott) joga, hogy a postát igazgassa, a szükséges szerveket megalkossa, üzemből tartsa, ellenőrizze, tehát a MmLxiimár^zati Jog^A regálé^kisebb részben pénzügyi érdeket is szolgál, ele nem öncélképpen, hanem azért, hogy annyi biztos jövedelmet biztosítson, hogy erre támaszkodva, a posta üzemét fenntarthassa s feladatait megvalósíthassa. A jó közlekedési (postai) berendezések létesítése az állam céljai közé tartozik s a kizárólagos jog kimondása teremti meg az állami kezelés lehetőségét s teszi lehetővé az intézmény közérdekű működését. A regálé tehát a *postának állami kezelésben való tartása közjóléti és , államhatalmi szempontokból, de egyúttal üzleti versenyt kizáró tilalom*, mely a posta közérdekű feladataival kapcsolat-*

ban bevételeket van hivatva biztosítani. A tilalom arra vonatkozik, hogy bizonyos küldeményeket más úton, mint a posta útján szállítani tilos. A posta kizárólagos joga nem „monopólium”, (mint a só-, dohány- stb. monopólium), mert annál tisztán a haszonszerzés a cél.

*A kizárólagos jog (regálé) kimondását a következők te-
szik indokoltá.:*

&J~Am agánvállalkozók csak oly forgalmas helyeken (városokban) tartanak fenn postai szervezeteket, ahol a forgalom *nagyobb jövedelmet* biztosítana s a kevésbé forgalmas helyeket postai berendezések nélkül hagynák, ami az állam és a közgazdaság igényeit nem elégítené ki, míg az állam a postahálózatot a közérdek szemelött tartásával építi ki.

b) Az állami kezelés mellett a *küldemények biztonsága* és a *levéltitok védelme* legjobban biztosítható, aminek pedig gazdasági szempontból s az egyéni érdekek védelme szempontjából óriási nagy jelentősége van.

c) Az államnak fontos *kormányzati levelezését* megnyugvással alig is lehetne magánvállalatra bízni, amiben végtelemül fontos államkormányzati érdek jut kifejezésre.

d) *Az állam a maga hatalmánál fogva* legjobban képes a polgárait a posta jótéteményeiben részesíteni, a postaszolgáltatásra előjogok adományozása útján legkedvezőbb helyzetet teremteni, a sima, könnyed működés legkedvezőbb előfeltételeit megteremteni, a posta igénybevételét *olcsó díjak mellett* mindenkinek lehetővé tenni.

e) *Egységes elvek szerint való vezetés*, igazgatás s a kezelési szabályok egysége nem válnék lehetővé, ha az állam magánvállalatok által kezelt postaterületekre oszlanék.

Ha egyebet nem veszünk, mint a *levéltitoknak* megnyugtató módon egyedül az állam által biztosítható védelmet s az *államkormányzati levelezés* biztonságát, ezek magukban is megdönthetetlenül igazolják a kizárólagos jog kimondásának szükségét és el kell ismerni, hogy a többi közlekedési eszközöknél az állami kezelésben tartásnak ily nyomós okait nem találjuk. A posta csaknem a *világ összes államaiban* *tényleg állami kezelésben is van.*

Az állam postálkodó tevékenysége azonban *nem oly tiszta felségjog*, nem annyira államhatalmi ténykedés, mint pl. a hadügy, igazságügy, bíraskodás stb., hanem felsőbb szempontokból az *állam részére fenntartott vállalkozás* (hírközlés, szállítás).

A regálé kimondásának és megállapításának észszerűen kell történni és az állam a magánvállalkozást csak ott szoríthatja ki, ahol maga gondoskodik a postai igények kielégítéséről. Ami a postaregále terjedelmén kívül esik, ott létjoga van a magánvállalkozásnak. A^Jsc^láíűzás.roé^

gánjogba, azért méltányos kivételekre van szükség, amelyeje a korlátozást enyhítik, A regálét a csomagkezelési, pénzköz-

vetítési és pénzáttutalási üzletágaknál a magánérdek sérelme nélkül nem is lehetett volna kimondani, mert azok óriási nagy forgalma csak a magánvállalatok és pénzintézetek közbenjöttével bonyolítható le.

*A postának a kizárólagos jog körébe tartozó teendőit közjogi természetű, államhatalmi teendők, melyek eldöntése nem tartozik bírói hatáskörbe, hanem egyedül a postára. Ez áll a regálé alá nem tartozó üzletágakra is, mert a posta ezek szabályozásánál is a kizárólagos jog által biztosított szervezési jogkörében jár el.*¹

Ez alapon az, hogy a *regálé miképp szabassék* meg, a posta miképp szerveztessék, mely berendezések létesüljenek, vagy szűnjenek meg, a postahálózat miképp alakíttassák stb., a *postára tartozik* s a posta intézkedései ellen egyesek jogosan fel nem szólhatnak s bizonyos berendezésekhez jogot nem formálhatnak.

111. Károly a poszátkodást 1725-ban kizárólagos állami jognak nyilvánította és abból a magánosokat kizárta. A posta-regálét legelőször a helytartótanácsnak 1782 október 21-én 7501. és 1785. január 9-én 508. sz. a. kelt rendelvényei léptették életbe. Ezen rendelkezésnek a posta nem tudott érvényt szerezni mindaddig, míg a postapátens hatályát hazánkra ki nem terjesztették (2. §.).

A regálé kiierjed: a) nyitott és zárt levelekre, b) az idő/szaki lapokra. A nyomtatványok, áruminták, üzleti papírok, csomagok, utalványok stb., hacsak a küldeményben (szállítólevélén, utalványszelvényen) levelet (írásbeli küldeményt) nem tartalmaznak, nem esnek a regálé alá. Oly küldeményt, melyben regálé alá eső tárgy van, csak a posta szállíthat. Az útvonal egy részén való magánszállítás is tilos, (kivéve, ha a küldeményt a külső kézbesítési kerületből postára hozza). Az ¹ nem esik kifogás alá, ha valaki levelét^em levél, hanem csó^ // i magként küldi a postán, mert akkor a postán szállítja.

" A ¹ lő^Z7TS^TT^~M^ a posta kizárólagos joga a légi közlekedés tekintetében is fennáll s a postaszállításra használt *légi járómű* magánmegbízásból, vagy saját számlájára oly szállítással, mely a postának van fenntartva, nem foglalkozhat. Ez áll a *vasúti* s más szállítási vállalatokra is.

A levél fogalma alá esik, az üzletszabályzat értelmében, az alakra való tekintet nélkül a tényleges (aktuális) és szeméj^, íves levelezés Tellegéyel bíró minden írott, nyomtatott vagy más úton előállított~fet)zlemény s ide tartozik a levelezőlap is. ^V Az aktuális és személyes jellege a levélnek szemben áll a nyomtatott hirdetmények, körözüvényekből álló tartalommal,

¹ Minden államnak joga van postaiigyt szervezni és igazgatni. Jogtalan tehát az, hogy egyes államok más keleti államok területén postahivatalokat tartanak fenn bizalmatlanságból.

mely nem egyeseket, hanem egész köröket érdekel, s amelyben egyéni viszonyok nem tükröződnek vissza. A levélben levő tényleges és személyes közlemény azonban nyomtatott is lehet. A levélnek más a fogalma a regálé, a levéltitok és mint küldeményfaj szempontjából. A levéltitok védelme szempontjából a levélnek lezártnak kell lenni. A regálé szempontjából, minthogy az üzletszabályzat nem tiltja, a levél nyitott is lehet. Ide tartozik a levelezőlap is, mely nem egyéb nyitott levélnél. A levelet, mint küldeményfajt, csak meghatározott súlyig és terjedelemben értjük alatta (2 kg. súlyig, hossza 45 cm.; tekercsalakban 75 cm.-nél nagyobb nem lehet.) Az *utalvány, szállítólevél szelvényére írt közlemény* nyitott levélnek minősül.

időszaki lap alatt az üzletszabályzat szerint érteni kell a tartalomra, alakra és előállítási eljárásra, a megjelenés időközére s az időszaki lapok díjkedvezményének alkalmazhatóságára való tekintet nélkül a sajtóra vonatkozó törvényeknek és rendeleteknek alávetett minden hírlapot vagy folyóiratot (közlöny, szaklap stb.), mely időközönként (rendes időszakban) jelenik meg. Ez a meghatározás ellentétben áll a sajtótörvénnyel (1914: XIV. t.-c). mely szerint időszaki lap az 1 **hónapot** meg nem haladó időközben megjelenő minden hírlap és folyóirat (1. 6. §. e) p.). Éppen azért az üzletszabályzat ki is mondja, hogy a kizárólagos jog szempontjából időszaki **lapnak** kell tekinteni az egy hónapot meghaladó időközben megjelenő minden hírlapot vagy folyóiratot.

A levélgyűjtőszekrények felállításának a jogát indokolt volna a posta kizárólagos joga alá esőnek kimondani, mert a magánosok által netán felállított levélgyűjtőszekrényekbe a posta kizárólagos joga alá eső küldemények is betehetők s ezzel a posta érdekei csorbát szenvedhetnek.

A külföldi országokban a posta regálé általában a nyitott vagy zárt levelekre, iratcsomagokra, közleményekre, csomagokra s a személyszállításra terjed ki.

6. §. Kivételek a kizárólagos jog (regálé) alól.

A A regálé alól **ki** vannak véve:

a) *Nyitott és cím nélküli* levelek és időszaki lapok, ha a küldő vagy szállító ily tárgyak szállítás végett való gyűjtésével nem foglalkozik;

b) bármely levél és időszaki lap, ha a *küldő vagy a címzett háznépéhez tartozó vagy e célra felfogadott egyén* (saját küldőnc) viszi, ha a küldő vagy szállító ily tárgyak szállítás végett való gyűjtésével nem foglalkozik. Ezt az teszi indokolttá, hogy az életben sűrűn előforduló s a mindennapi szükségén alapuló ily küldési módok meg ne akadályoztassanak.

c) *a helyi forgalomban* (valamely postahivatal székhelyén vagy kézbesítési kerületén belül) szétküldött levelek és idő-

szaki lapok, melyek közül a levelekre csak az a korlátozás áll fenn, hogy a postahivatalok székhelyén a helyi levelek gyűjtésére, továbbítására és kézbesítésére intézetet felállítani nem szabad;

c) a közforgalmú vasutak, hajózási és légi közlekedési vállalatok igazgatóságainak az alárendelt közegeikkel és az utóbbiaknak egymásközt váltott, saját alkalmazottaik által saját vonalaikon közvetített szolgálati levelezése;

e) időszaki lapok a megjelenéstől számított 6 hónapon túl, (amikor már nem bírnak az aktualitás jellegével);

f) időszaki lapok legalább 2 kg. súlyú csomagokban, ládákban, göngyökben, ha ily szállítmány egyetlen egy címzettnek szól és tartalma sincs több címzettnek címezve;

g) nyitott, vagy a jövedéki hivatal által lezárt szállítólevelek, vagy egyéb áruszállítási okmányok. Ez teszi lehetővé, hogy a vasúti, hajózási stb. árú fuvarlevelei a posta elkerülésével szállíthatók. (P. ü. Sz. 2. §.).

A belföldi küldeményekbe — kivéve a díjmérséklés mellett feladott nyomtatványokat, árumintákat, üzleti papírokat — levelek elhelyezhetők, mert a levelek ekként a postaszállítás alól nem vonatnak ki. Annak a kimondása, hogy postaküldeményekbe levelet elhelyezni tilos, az ellenőrzés folytán a felek zaklatására vezetne. Vasúti, hajózási, magánvállalati csomagban levelet, közleményt nyitva és cím nélkül sem szabad elhelyezni, mert ez postajövedéki áthágás. Az ily csomaghoz csatolt számlákon a legcsekélyebb tényleges és személyes közlemény sem foglalhat helyet (nyugtázás, rendelésre felhívás stb.), mert különben a számla levélnek minősül.

Az ú. n. levél-clearing (zárt levelek eljuttatása bankok, cégek által a kijelölt szétesztő helyre s onnan a bankok, cégek által való elhozatala) a posta kizárólagos jogába ütközik, s tiltott intézetnek felel meg. A küldöncök nem az egyes bankok, hanem az általuk képzett szervezet küldöncei.

Intézet alatt a fentiek értelmében (c. pont) szállításra, kézbesítésre létesült berendezéseket (tarifa megállapítása, szervezet, levélszekrény kifüggesztése) kell érteni, de nem szükséges, hogy annak postai szervezete legyen és általános kiterjedéssel bírjon, szorítkozhat az egyes ember ténykedési körére, egyes üzletkörre is. Azok az intézetek, amelyek nem kötnek iparszerű szállítási szerződéseket, hanem alkalmazottaikat díjért bocsátják rendelkezésre (hordár, messenger boy-vállalat) nem esnek a tilos intézmények alá.

7. §. Postakényszer, szállítási kötelezettség, szerződési kényszer.

A posta kizárólagos joga (postaregálé) folytán a felek a posta igénybevételére kényszerülnek, mert más szállítási mód

a regálé alá vont küldeményeknél nem áll rendelkezésre. Ezért a regálét *postakényszernek* (Postzwang) is nevezik.

A postakényszerrel szemben áll s abból folyik a posta azon kötelezettsége, hogy a postai üzemet fenntartsa. *Ez a szállítási kötelezettség* (Betriebspflicht), mely csakis a regálé alá vont küldeményekre terjed ki.

Az állami kezelésbe vételtől folyik az, hogy az intézmény mindenkivel szerződni és mindenkinek válogatás nélkül rendelkezésére állni köteles. *Ez a szerződési kényszer* (Kontra-hierungszwang). Ennek folytán a szabályszerűen fölszerelt s oly **küldeményekét**, melyek szállítását vismajorszerű körülmények nem akadályozzák és amelyek a rendelkezésre álló eszközökkel elszállíthatók, illetve amelyek szállítása felsőbb szempontokból (államérdek, rendészet) megtiltva nincs, a posta fölvenni köteles. Ha valakit ok nélkül elutasítanak, panaszjoga van; kártérítés iránt azonban igényt nem támaszthat, mert ilyet csak a megkötött postaszállítási szerződés (15. §.) alapján támaszthatna.

A regálé alá nem tartozó küldeményeknél a posta szerződési kényszere korlátolt s csak addig áll fenn, míg a posta az illető küldeményfajt, üzletágot kezelésében tartja, ami az egyes társadalmi körök szükséglete szerint igazodik. Új küldeményfajok behozatalánál a szerződési kényszert ki is lehet zárni.

Rendkívüli viszonyok közt (háború, árvíz, zendülés, az állam létét fenyegető veszélyek, stb.) *a posta használatát illetőleg megszorító intézkedések tehetők*, mert a postának nem áll módjában a küldemények biztonságát megóvni. Ily esetekben a posta hozzáférhetősége rendelettel megszüntethető, vagy enyhíthető. A postaforgalmat ilyenkor egészben vagy részben, hosszabb vagy rövidebb időre be lehet szüntetni. E korlátozásnak azonban a szükséghez kell igazodni, hogy jogos magánérdek sérelme ne álljon elő. Ily forgalom megszüntetése esetén a postakényszer nyugszik és ily esetben, ha lehetséges, tulajdonkép lehetővé kellene tenni azt, hogy ki-ki saját forgalmát más megengedhető módon lebonyolíthassa.

A külföldi követek, diplomáciai képviselők szabad levélküldési joga a forgalom beszüntetése esetén is fennáll s a nemzetközi jog értelmében nem korlátozható.

8. §. A levéltitok és postatitok.

A római lex Cornelia de falsis hamisításokra, végrendelet, okirat sikkasztásokra vonatkozott s a kár elhárítását és a vagyon védelmét célozta. A XVIII. században a levelezők érdekének alapjára helyezik a cselekményt s nemcsak a postaalkalmazott által való felbontást, de a levélnek általa való elsikkasztását is büntetik és a cselekmény után a károkozási szándék kutatása nélkül önállóan **róják** ki a bűn-

tetést. A XVIII. század vége felé a védelmet mindennemű levelezéséi kiterjesztik és kimondják az ily cselekmény miatt magán személyek büntethetőségét is. A francia forradalom körvonalazta először a levéltitok sértetlenségének elvét (1790). A büntetéseket a postára bizott levelekre mondották ki, de a cselekményt nem hivatalból elkövetett cselekménynek minősítették. Több a levéltitkot, mint az ember személyiségének fontos jogát, védik főleg az állammal szemben. A tant legújabbban a személyiség védelméből vezetik le, de a védelmet nem az államhatalom túlkapásaival állítják szembe, hanem a kérdésnek a személyiség és a társadalmi viszonyok szempontjából való fontosságát helyezik előtérbe.

II. Rákóczi György idején 1655-ban tartott gyulafehérvári országgyűlésen jóváhagyott „Approbatae constitutiones” intézkedik a levéltitok védelméről. Az 1723 : 59. t.-c. kimondta, hogy az idegenek levelezését elfogok, megsértők, feltartóztatok, elsikkasztok 100 frt büntetéssel büntetessenek. Ez a törvénycikk kimondja, hogy a levelezések a közbizalomban gyökereznek. A helytartótanács 1780-ban kiadott intévényével a postahivatalnak megtiltotta, hogy külön királyi parancs nélkül levelezéseket lefoglaljanak, felbontsanak. A postapátens 22. §-a kimondta, hogy a postának átadott küldeményeket, kézbesítés előtt, sem letiltani, sem lefoglalni, sem végrehajtás alá vonni nem szabad.

A levéltitok elárulása mérhetetlen erkölcsi és anyagi károkat okozhat. A levéltitok védelme tehát kiváló fontossággal bír. Elengedhetetlen kelléke a posta iránti bizalomnak, mely nélkül kialakult, nagy forgalmat elképzelni nem lehet. A levéltitok alatt szorosán a levelezés titkának védelmét értjük.

A postatitok köre tágabb a levéltitok körénél és beleértjük mindazon tények titokban tartását, melyek a postaalkalmazottaknak teendőik ellátása közben jutnak tudomásukra. Ily körülmények: kinek a címére, mikor, honnan, milyen küldemény érkezett, mik voltak az adatai, kikkel áll az illető postai összeköttetésben, milyen küldeményeket kap, fiókbérlő, hírlap előfizető-e, stb.?

A postaküldeményeket kezelő vámszaki és pénzügyi közegeket a hivatali titoktartás kötelezi az általuk kezelt ily küldemények titkának a megőrzésére.

A levéltitok védelmét a büntető törvénykönyv, a postatitok védelmét az üzletszabályzat mondja ki. Az üzletszabályzat szerint a postahivatalok csak a - kezelési szabályokra, illetve a magát igazoló feladónak, címzettnek s ezek meghatalmazottainak vagy jogutódainak az ő küldeményükre adhatnak felvilágosítást. A postalkalmazottakat a titok megtartására letett esküjük is kötelezi.

A postatitok védelmére különleges berendezések (rendelkezések) szolgálnak. Ilyenek: a postahivatalok kezelési ré-

szébe való belépés tilalma, hivatalos okmányok, küldemények zár alatt való tartása, felvételi ablakoknak homályos üveggel való ellátása, kézbesítéskor a kézbesítőkönyv olyképp való bemutatása, hogy egyéb küldemények adatai láthatók ne legyenek, hogy reklamálni küldeményeket csak a feladóvevény felmutatása és a személyazonosság igazolása mellett lehetséges, stb.

Ilyen rendelkezés az is, hogy a mozgó- (kalauz) postakocsikba belépni tilos. A *mozgóposták vámvizsgálatát* a vám-tisztviselők a mozgóposta raktári helyiségében ejtik meg. A kezelési részbe beléphetnek, hogy nincs-e ott vámköteles csomag, dugáru, de leveleket nem vizsgálhatnak. A vasúti ellenőrző alkalmazottak a mozgó- (kalauz) postakocsikban csak menetjegy-ellenőrzést gyakorolhatnak, vagyis az ott utazók utazási jogosultságát vizsgálhatják.

A *büntető törvénykönyv (1878 :V. t.-c.) 200-ik §-a szerint*: azon postaalkalmazott, vagy szolga, aki a postára adott levelet vagy csomagot a törvényben meghatározott eseteken kívül felbontja, visszatartja, vagy megsemmisíti, vagy másnak ily cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezet nyújt, a levéltitok megsértésének vétségét követi el és 6 hónapig terjedő fogházzal büntethető. A kísérletet nem büntetik. A cselekmény hivatalból üldözendő.

A *BTK. 327. §-a kimondja*, hogy aki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot, távsürgönyt tudva jogosulatlanul felbont, úgyszintén, aki másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló célból másnak jogosulatlanul átadja, vétséget követ el és 8 napig terjedhető fogházzal és 200 K-ig terjedő pénzbüntetéssel büntethető.

Aki pedig a fenti módon tudomására jutott titkot közzéteszi, vagy azt a levél, irat, távsürgöny küldőjének, vagy a címzettnek *károsítására használja fel*, 5 hónapig terjedhető fogházzal és 2000 K-ig terjedhető bírsággal büntethető. Ez esetben a cselekmény a sértett fél indítványára üldözhető.

A 327. §-ban meghatározott cselekményt *bárki*, a 200. §-ban jelzettet csak *postaalkalmazott követheti el* s az utóbbit csak az a postaalkalmazott, aki az illető levélhez vagy csomaghoz hivatali állásából kifolyóan jut hozzá (azt ő kezeli). Ha a küldemény tévedésből, vagy véletlenül jut a postaalkalmazott kezébe s nem reáértartozott annak a kezelése, úgy a levéltitok megsértési eset a 527. §. rendelkezése alá fog esni. Bűnös lehet az ellenőrzéssel megbízott alkalmazott. Ha az alárendelt az előljáró utasítására követi el a cselekményt, az előljáró lesz a felelős. A postaküldemények kezelésében résztvevő *pénzügyi, vámszaki, stb. közegek hasonló cselekményére* szintén a 327. §. fog alkalmazást nyerni.

A *cselekménynek tudatosnak, szándékosnak kell lenni*, mert csak az ily cselekmények büntethetők. Gondatlanságból, véletlenségből elkövetett esetekben az érdekelt postaalkalmazott ellen előljáró hatósága jár el az eset súlyához képest közigazgatási, illetve fegyelmi úton.

Ha a postaalkalmazott *ajánlott levelet bont fel*, hogy annak pénztartalmát eltulajdonítsa, de a levélben *pénz nem lévén, azt újból leragasztja*, nem lopás, hanem levéltitok megsértésének vétségét követi el.

Az a postaalkalmazott, aki a feladott levelet feltöri és pénztartalmuktól megfosztja, nem sikkasztást, hanem lopást követ el, mert a küldeményben elhelyezett pénz nem volt az *ő kezelésére bízva*, ami a sikkasztásnak a kritériuma. Itt a lopás *eszmei halmazaiban van* a levéltitok sértéssel s a büntetést ily esetben a súlyosabb cselekmény után rójják ki, a másik bűncselekmény ebbe beleolvad. *Anyagi halmazat* volna az, ha a postaalkalmazott pl. hivatalos levelet bontana fel s annak tartalmát közölné mással, mert ebben az esetben a levéltitok sértéssel még a hivatali titok elárulása (BTK. 479. §.) is párosulna.

Az a nézet, hogy az üres *levél* (üres boríték) is a levél fogalma alá esik s ennek felbontása is levéltitok megsértését állapítja meg, mert az üres levélnek előzetes összebeszélés folytán jelentősége lehet, nem bír komoly alappal.

Kérdésesnek veszik azt, hogy *a nyílt helyen talált levél elolvasása* által megsérti-e az illető a levéltitkot, amikor éppen az elvesztő megtalálása érdekében olvassa el a levelet. Minthogy a BTK. ezt az esetet a levéltitok védelme alól nem veszi ki, kétségtelen, hogy a védelem ezekre a levelekre is kiterjed.

9. §. Kivételek a levéltitok alól.

A levéltitok alól a *következő kivételek* állanak fenn: a) A küldeményeknek a *büntető bíróság által való lefoglalása*; b) *a csődbejutott* közadós küldeményeinek a csőd-törvény 91. §-a értelmében tömeggondnok részére való kézbesítése; c) *kivándorlásra csábítást* előmozdító küldemények megengedett lefoglalása; d) *a polgári bíróságnak* adatközlés a perben álló felek küldeményeire; e) *postaalkalmazottak bírói kihallgatásának* korlátozása büntető és polgári ügyekben; f) *kézbesíthetetlen küldemények felbontása* a postaigazgatóságnál (postai hatóságoknál) titoktartásra kötelezett tisztviselők által a feladó megállapítása végett; g) *a gyorsan romló és sérült* küldemények felbontása a tartalom biztosítása érdekében; h) *nyomtatványok, áruminták, üzleti papírok* köteles felülvizsgálása a postaalkalmazottak által, hogy azoknak személyes jellege, a levelezőlapoknak államellenes, illemsértő, vagy a jó erkölcsökbe ütköző tartalma nincs-e; i) *egyéb okból* megengedett felbontások (vám, fogyasztási adó kirovása, dohány, kitiltott sorsjegy tartalom, jövedéki kihágás megállapítása, hólabdaszerű küldeményekkel az 1923 : V. t.-c.-ben jelzett eljárás megindítása végett, stb.).

A magyar büntetőbíróságok (járásbíróság, törvényszék, vádtanács, vizsgálóbíró) a büntett, vagy a nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétséggel terheltek ellen folyamatba tett bűnügyekben kívánhatják a postahivataloktól a terhelteknek szóló, vagy tőlük eredő postaküldemények kiadását (alcímre szólókét is) az e küldeményeket lefoglaló bírói végzés alapján (1896 : XXXIII. t.-c. 171., 177. és 178. §.). A lefoglalás mozgó-, vagy kalauzpostánál nem történhet. A lefoglalás nemcsak végzéssel, hanem a magát igazoló bíró személyes megjelenése esetén jegyzőkönyv felvétele mellett is történhet.

A kir. ügyészségnek lefoglalási joga nincs, hanem csak a

fenti küldeményeknek 3 napon át való visszatartását kérheti. Ha ez alatt az idő alatt bírói lefoglalás nem történik, a küldeményt továbbítani, illetve kézbesíteni kell. A 3 napi határidőbe nem számít be az a nap, melyen a postahivatal a kir. ügyészség megkeresését vette.

A lefoglalás! jog a bünvádi perrendtartás (1896 : XXXIII. t.-c.) rendelkezésén alapul s célja az igazságszolgáltatásnak a büntetések üldözésében való támogatása.

A lefoglalt küldeményt átveheti a törvényszéki vizsgálóbíró, vagy a bíróság, ügyészségnek az a tagja, akit a vizsgálóbíró, a bíróság azzal megbízott (1896 : XXXIII. t.-c. 185. §.). A bírói ítélettel elkobzandónak kimondott s a kívándorlási ügyben lefoglalt küldemények átvételére a *rendőri hatóság* ezzel megbízott tagja illetékes. A lefoglalt küldeménynek a vizsgálóbíróhoz, bírósághoz való beküldését is **el lehet rendelni.**

Sajtótermék útján elkövetett büntett vagy vétség esetében az illető sajtótermék (hírlap, röpirat, stb.) összes példányai lefoglalhatók, hasonlóképp lefoglalhatók a sajtótermék előállítására szolgáló minták, metszetek, sokszorosító készülékek, stb., illetve az ezeket tartalmazó postaküldemények.

A jogerős bírói ítélettel elkobzandónak kimondott tárgyat (nyomtatvány, irat, kép, lemez, minta, sokszorosító készülék, stb.) tartalmazó küldeményt bármelyik bíróság, kir. ügyészség, vagy rendőri hatóság is lefoglalhatja s kiszolgáltatását kívánhatja (1896 : XXXIII. t.-c. 567. és 478. §.). A postahivatalok a lefoglalást csak nyitott küldeményeknél a tartalom azonosságának megállapítása után foganatosíthatják.

Az uzsorabíróság előtt az 1920 : XV. t.-c. alapján folyamatban tett eljárásban a kir. ügyészség a vizsgálóbírót megillető jogokat gyakorolhatja.

Az előzőekben jelzett bíróságok, sajtóbíróságok, a kir. ügyészségek és a rendőri hatóságok (rendőrségek, rendőri szervek, főszolgabírák. községek) kívánhatják, hogy a postahivatalok nekik adatokat szolgáltatassanak s illetve *közöljék velük*, illetve megbízott közegeikkel, a folyamatban levő büntető eljárás céljaira a *postaküldemények feladására és kézbesítésére vonatkozó adatokat*. Az ily értesítéseket rendőrségi, csendőrségi közegek is átvehetnek.

A postakezelési és *kézbesítési okmányok kiszolgáltatására irányuló megkeresésnek* említett bíróságok, ügyészségek, rendőri hatóságok részéről a büntettel és szabadságvesztéssel büntetendő vétségek ügyében helyt kell adni oly esetekben, amikor adatszolgáltatásnak helye van. Az okmányok kiszolgáltatása a postai hatóságok (igazgatóságok) hatáskörébe tartozik.

A katonai bíróságok a katonai bünvádi perrendtartás (1912 : XXXIII. t.-c. 227. §.) értelmében jogosultak a valamely bűncselekmény miatt előzetes letartóztatásban vagy vizsga-

lati fogságban levő, vagy oly katonai egyének által feladott s részükre érkező postaküldeményeket a katonai bünvizsgálat céljaira lefoglalni, akik ellen elővezetési vagy elfogatóparancs, vagy nyomozólevél lett kibocsátva. A terhelt előljáró parancsnokságának, a helyi honvédhatóságnak vagy a honvédugyésznak megkeresésére az ily küldeményeket 3 napig vissza lehet tartani.

A fentjelzett katonai bíróságok, parancsnokságok, hatóságok, intézetek jogosultak a katonai bünvádi eljárás céljaira oly katonai személyek *postaküldeményeiről adatok közlését* (feladási, érkezési, kézbesítési adatok) kérni, kik ellen a katonai bíróság, parancsnokság, hatóság, vagy intézet bünvádi, vagy ezt előkészítő eljárást folytat. A megkeresések foganatosítására ezen esetekben a postahivatalok illetékesek. A katonai bíróságok részére postakezelési és *kézbesítési okmányok kiszolgáltatása* a postaigazgatóságok hatáskörébe tartozik.

A kivándorlásról szóló 1909 : I I . t.-c. 50. §-a értelmében lefoglalandók az engedéllyel bíró szállító, vállalkozó, helyettese, vagy alkalmazottjai által küldött s a törvény által tiltott, úgyszintén az engedéllyel nem bíró szállító, vállalkozó vagy megbízottja által küldött a kivándorlási üzlet körébe tartozó levelek, hirdetmények, nyomtatványok, hajójegyek, valamint az újból való használatra visszaküldött útlevelek. Tilos a nevezetteknek a menetrendekre, szállításra, ellátásra vonatkozó ismertetésen kívül egyéb tartalmú közleményt küldeni (kivándorlásra csábítani). A tiltott tartalommal bíró nyomtatványokat és csomagokat a közigazgatási hatóságok (főszolgabíró, alispán, államrendőrség), a leveleket a bíróságok foglalják le. A postahivatalok tartoznak az ily küldemények érkezéséről az illetékes hatóságokat, illetve a kir. ügyészséget értesíteni.

Polgári peres ügyekben a bíróságok megkeresésére a postaküldeményekről adatokat csak akkor lehet szolgáltatni, ha a kérdezett küldemény feladója, vagy címzettje perben álló fél, vagy ha nem az, a feladó vagy a címzett írásbeli nyilatkozatában az adatszolgáltatásba beleegyezik. Ezt pótolhatja az érdekeltnek a tárgyalási jegyzőkönyvbe vett szóbeli hozzájárulása, vagy a kérdéses küldeményre vonatkozó feladóvevény vagy tudakozvány. Az intézkedés ily esetekben a postaigazgatóságok hatáskörébe tartozik.

Postaalkalmazottak (szolgálatból kilépetteknek is) a bíróságok által *polgári vagy bünvádi ügyben tanukép való kihallgatása* a polgári perrendtartás (1911 : I. t.-c. 218., 299. §.), illetve a bünvádi perrendtartás (1896 : XXXIII. t.-c. 204 §.) értelmében nem eszközölhető oly kérdésben, melyre nézve a tanúságtétel a hivatali vagy szolgálati titoktartás köteleességét sértené, ha ez alól az illetőt előljáró hatósága fel nem mentette. A felmentést csak akkor lehet megtagadni, ha meg-

adása a közérdekbe ütközik. A büntettek és szabadságvesztéssel büntetendő vétségek ügyében postai alkalmazottaknak hivatali tudomásukat, illetőleg a titoktartás kötelezettsége alól való felmentésére a postaigazgatóságok vannak felhatalmazva mindazokban az esetekben, midőn adatszolgáltatásnak a megkereső hatóság, vagy bíróság részére helye van.

Mozgósítás, háború, tömegmozgalmak az állam létét fenyegető események, stb. idején a rendkívüli hatalom alapján, felsőbb érdekből a *levelezések cenzurálása* és lefoglalása rendelkezhető el.

10. §. A posta előjogai.

Az előjogok a postának az állami kezeléssel kapcsolatban az állam által azért adományoztattak, hogy működése könnyíttessék, elősegíttessék. Azok ma már nagyobb részben nem bírnak különösebb jelentőséggel. Ezek: *a) út-, híd-, rév-, vámentesség* (1890 : I. t.-c. 99. §.), melynek értelmében a postát szállító fogatok, lovak, szállítmányok, küldöncök, kézbesítők a vámdíjak fizetése alól mentesek; *b) közmunka alóli mentesség*, mely szerint (1890 : I. t.-c. 49. §.) útépitésnél az igás közmunka alól fel vannak mentve a postafogatok; *c) a postaszállításhoz szükséges járművek mentesek a személy-, illetve teherszállításra alkalmas állatok, gépjárművek, vízi- és légi járműveknek hadi szolgáltatásként fuvarozásra kötelező átengedése* alól (1912 : LXVIII. t.-c. 15. §.); *d) a postaszállításhoz feltétlenül szükséges lovak és járművek mentesek a kárpótlás ellenében hadi célokra való átengedés* alól (1912 : LXLX. t.-c. 1. és 14. §.); *e) a c) pont alattiak mentesek hadiszolgáltatás céljából a lakóhelyen vagy a szomszédos községekben végzendő szolgálat, pl. állatok, járművek átengedése* alól (1914 : L. t.-c. 5. §.); *f) a beszállásolás* alól mentes a posta, postaistálló és távíró szolgálat ellátására feltétlenül szükséges helyiség (1879 : XXXVI. t.-c. 10. §.); *g) a szembejövők a postajáratnak kitérni* kötelesek, mert ellenkező esetben 40 K-ig terjedő pénzbüntetés jár (postapátens 26. §.; 1890 : I. t.-c. 107. §.); *h) a postasíp* használata csak a postaközegeknek szabad (postapátens 25. §.); *i) postaalmozottak jogosultak az előírt egyenruhát* viselni (postapátens 25. §.); *j) használhatják a postajelvényt*; *k) a postaszolgálatra rendelt fuvarozási eszközök, készletek, szerek, az államkincstár javára beszedett postailleték és vitelbér-összegek, a postamesterek szállítási és irodaátalányai mentesek és végrehajtás alól* s a postára elküldés végett feladott készpénz, értéküldemények, postautánvételi összegek, postai vagy távirati úton utalványozott összegek végrehajtás (lefoglalás) alá szintén nem vehetők (1881 : LX. t.-c. 52. §.; 1923 : VII. t.-c. 46. §.); *l) a posta segílyt igényelhet* a hatóságok részéről; *m) az utak járhatatlansága esetén mellékutakat, mezei uta-*

kat, réteket a posta ellenszolgáltatás nélkül *használhatta* (régí okmányok szerint) s a mezei közös dűlő utakat a posta bármikor használhatja a nélkül, hogy a fenntartásához hozzájárulna (1894 : XII. t.-e. 38. §.); *n) rendtartás joga* a postahivatalokban; *o) a posta adómentességet élvez* s épületei, jövedelme után. s mint állami intézmény, adót nem fizet (1922 : XXII. t.-c. 2. §.; 1922 : XXIII. t.-c. 3. §.); *p) ki van mondva a postahivatalok büntetőjogi védelme* (BTK. 154. §.).

A postajelvény a koronából, postakürtből és a villámokból áll. A kürt a postát, a villámok a távirót, távbeszélőt jelképezik. A posta címtábláira és lobogóira az országnak a 5755/1895. M. E. sz. rendelettel történelmi és heraldikai szempontok figyelembevételével megállapított címerét használja.

A postaküldeményeknek végrehajtás útján való lefoglalását illetően az üzletszabályzat kimondja, hogy „*értékküldemények*” alatt az összes könyvelt postaküldemények, „*utalványozott összegek*” alatt pedig a postautalványok s a postatakarékpénztári és csekkfizetési utalványok összegeit is érteni kell. Téves az az állítás, hogy a postautalvány maga lefoglalható, mert az üzletszabályzat szerint az utalvány is könyvelt küldemény s így kétségtelenül mentes a lefoglalás alól.

Az 1908 : XLI. t.-c. 2. §-a értelmében végrehajtás útján a végrehajtást szenvedő beleegyezésével sem foglalhatók le a köz-, vagy magánhivatalhoz, intézethez tartozó pecsétnyomók, bélyegzők, okmányok, feljegyzési s egyéb könyvek, felszerelések, a közszolgálat teljesítéséhez, a hivatás gyakorlásához szükséges egyenruha, tisztviselőknek, köz- vagy magánhivatalnokoknak, mérnököknek stb. hivatásuk gyakorlásához szükséges könyvei, iratai, mintái, műszerei, segédeszközei.

A lefoglalást tiltó törvényes rendelkezésekbe ütköző bírói végzés érkezése esetén, a küldemény visszatartása mellett, a bíróságot a lefoglalás feloldása iránt kell megkeresni (89.407–1909. ker. min.). Postaszerelvények lefoglalása esetén a lefoglalási jegyzőkönyvbe tiltakozást kell bevétenni, hogy ezen az alapon a bíróság a feloldást elrendelje (80.552–1907. ker. min.).

Azt, hogy a posta a *hatóságoktól segílyt igényelhet*, már a postapátens 4. §-a mondta ki. A katonai karhatalom igénybevételét a 6707/eln. 1896. sz. honv. min. rendelet szabályozta. A postahivatalokat a postajáratokat indokolt esetben kísérő *fedezeti örök* részére szükséges előfogatok megszerzésében a községi előljáráóságok támogatni kötelesek (146.594/1910. belügymin.). Légi közlekedési járóművek vezetői kötelesek kényszerleszálláskor a szállított postai zárlatokat a legközelebbi postahivatalhoz beszállítani s ehhez a helyi hatóságok kötelesek segédkezet nyújtani (76.141/V. a. 1920. belügymin.).

A rendtartás joga alatt érteni kell azt, hogy a posta a

postahivatalokban, személyszállító járműveken a rend és biztonság fenntartása érdekében a feleket korlátozó rendelkezéseket tehet (dohányzás tilalma, csend, rendes viselkedés megkívánása, sorrend betartása, stb.).

A postahivatalok büntetőjogi védelme abban áll, hogy a büntetőtörvény (154. §.) a postahivatalnak lázadó csoport által való megtámadása esetén a felbujtókat és vezetőket 10—15 évi, a többieket 2—5 évi államfogházzal rendeli büntetni.

Vonatkozik a postára a *hatóságok büntetőjogi védelméről* szóló 1914 : XL. t.-c, mely a hatóságokat, azok tagjait veszi védelmébe oly erőszakos fellépésekkel szemben, melyek a hatóságot, vagy annak tagjait hivatásuk gyakorlásában akadályozzák, vagy intézkedésre kényszerítik. Az ily cselekményeket 15 évig terjedhető börtönnel bünteti. A törvény 5. S-a kimondja, hogy annak alkalmazása szempontjából a postatávíró alkalmazottak hatósági közegeknek tekintendők.

A postaalkalmazottaknak nincs oly *rendészeti ügykörük*, mint a pénzügyőri, erdészeti, vasúti, stb. személyzetnek.

Bírói ténykedés nem hárul a postára, mert a kisebb tömegű postajövedéki esetek elbírálása a pénzügyi hatóságok, illetve a bíróságok ügykörébe tartozik.

11. §. A posta viszonya a vasúthoz.

A vasutak jövedelmeiket életbelépésükkor a posta rovására szerezték, melytől a forgalmat, mely csaknem teljesen a posta kizárólagos joga alá tartozott, nagy részben átvették. Elismeri ezt a vasúti vállalatokról szóló 1858. évi német törvény, az első szász vasutak engedélykirata, az 1837. évi bajor kir. rendelet, Svájcban pedig 'a vasút ennek fejében ma is kárpótlás jellegével bíró évi járulékot fizet a postának. A vasút postaszállítási kötelezettsége az alapja azoknak a feltevételeknek, melyek mellett az állam a vasútat engedélyezi.

I. *A vasút postaszállítási kötelezettsége* nálunk a következőkben foglalható össze:

a) minden vasút a fővonalakon kívánatra a postát szállítani köteles s az oly vasút, mely a posta ingyenes szállítására vonatkozó kötelezettség alól felmentve nincs, az állam tulajdonát képező *vasúti postakocsikat*, a küldemények útközi kezelésére és felügyeletére rendelt *postaalkalmazottakat díjmentesen szállítani köteles*. A szállítás módozatait a keresk. miniszter állapítja meg (az 1907 : LIV. t.-c. alapján kibocsátott vasútüzleti rendtartás 68. §.);

b) a posta által igénybevett *mellékkocsikért* a megállapított díj fizetendő (újabbban azonban azokat a vasút díjmentesen szállítja);

c) *zárlatok^szállítása szavatosság mellett a vasúti közegek*

újján ott kötelező a vasútra, ahol a meneteket postaközegek nem kísérik, s ily szállítás be van rendezve;

d) ha *postaközegek kísérik a zárlatokat*, a vasút köteles a szükséges kocsikat külön díj nélkül előállítani;

e) a *helyi érdekű vasút évi díjat* kap a postaszállítáért. A postaszállítási kötelezettséget a vasutak engedélyokirata is kimondja.

Ami a *postaszemélyzet szállítását* illeti, a vasút nemcsak a kezelő, hanem a menet befejeztével azonnal vagy később tétlenül visszatérő postaszemélyzetet is tartozik szállítani.

További rendelkezések foglaltatnak az egyes *vasutak engedélyokirataiban*. Ilyen pl. az, hogy a vasút a saját szolgálati levelezését vonalain a saját alkalmazottaival közve-títheti.

Az 1880 : XXXI. t.-c. 4. §-a értelmében a *h. é. vasutak* fel vannak mentve a posta ingyenes szállítása alól s ha ily vasutakon rendes napi közlekedés lép életbe, a postaszállítáért egyezségileg megállapítandó díjat kell" fizetni. Az 1888 : IV. t.-c. 4. §-a értelmében a *h. é. vasút* a keresk. miniszter kívánatára a postát szállítani köteles s a szállítás feltételeit és a fizetendő méltányos díjat a miniszter rendelettel állapítja meg. A szállítás fejében a miniszter a *h. é. vasútat* legfeljebb 50 éven át évenként egyenlő összegben fizetendő átalánnyal is segíyezheti s annak összege a posta részére nyújtott szolgáltatás arányában szabatik meg, úgy, hogy a postajáratok és kezelés költségeiben a vasúti szállítás folytán elérhető megtakarítás kétszeres összegénél és 5¹/₂%-kal tőkésítve legfeljebb a *h. é. vasút* tényleges építési tőkéje 10%-ánál nagyobb nem lehet. Az 50 év elteltével tehát a szállítás díjmentes. Amennyiben pedig az átalány nagyobb a postaköltségekben elérhető megtakarításnál, a többlet fejében a miniszter jogosult törzsrészcvények kibocsátása esetén megfelelő névértékű ily címletek átadását követelni, illetve ha társaság nem alakíttatik, az üzleti jövedelemből megfelelő részesedést kikötni.

A postaszállítási fejében a *h. é. vasútnak* fizetett összeg államsegély jellegével bírt, mely a *h. é. vasutak* létesülését előmozdította és megkönnyítette.

A törvény rendelkezése alapján a keresk. miniszter rendeletet intéz a *h. é. vasúthoz* s abban megállapítja a vasút kötelezettségét. Megállapítja, hogy a vasút a postát előzetesen jóváhagyott menetrend szerint *meghatározott számú vonatokban* tartozik szállítani s köteles minden vonathoz egy *vasúti kalauzkocsinak* a postaszállításra és kezelésre szabályszerűen berendezett és felszerelt felerészét, szükség esetén egész postakalauzkocsit, s ezen felül az esetleg szükséges *postamellékkocsikat a megállapított díjért* (kocsikilométerenkint 13-2 fillér) előállítani, s azonfelül a postaszállítási rendes menetének biztosítása végett *tartalék postakocsikról* is gondoskodni. Ha ennek nem tesz eleget, a szükséges kocsik beszerzése az ő terhére történik. A vonatok szaporítása esetén köteles a *h. é. vasút* azokhoz a vonatokhoz, melyek *postaközeg kísérete* mellett közlekednek, a szükséges kocsikat külön díj nélkül előállítani és szállítani s a postaközeg által nem kísért vonatoknál a levél, esetleg pénzes

zárlatokat és csomagokat a vasúti kalauzok által szavatosság mellett ingyen közvetíteni.

A postakezelő és felügyelő *személyzetet* a h. é. vasút ingyen szállítja.

Ha *forgalmi akadály* miatt a vonatközlekedés csak 2 állomás közt szakad meg, a vasút a küldemények átszállítását külön díj nélkül tartozik eszközölni. Ha a közlekedés valamely vonalrészén vagy vonalon szünetel, köteles a berendezett közúti postaszállítás költségeit, s egyéb rendkívüli kiadásokat a postának megtéríteni, vagy a szükséges postajáratokat saját költségén és felelősségére berendezni és fenntartani.

A *korlátozott közforgalomban résztvevő vasutak* az 1888. évi augusztus hó 22-én 37.555. sz. a. kiadott közmunka- és közleked. min. rendelet 5. §-a értelmében tartoznak a postát minden megtérítési igény nélkül szállítani. A vasútüzleti rendtartás 68. §-a ezekre is kiterjed.

II. *Mozgópostakocsik* körüli *szolgáltatásai* a következőkben körvonalazható:

A fővasúti engedélyokirataik értelmében a kalauzposták céljaira tartoznak kocsikat ingyen beszerezni és fenntartani. A vasút tulajdonát képező ezeknek a postakocsiknak a javítási költségei a vasutat terhelik. Ezek csak akkor esnek a posta terhére, ha a javítás szüksége postaalkalmazott hibája folytán merül fel. Ezeknél a kocsiknál az *átalakítási költségek* az intézményt terhelik, melynek érdekében (kezdeményezésére) az átalakítás történik. A *műhelyi javítás* után az önköltségi pótléktól a posta mentes. A postakalauzkocsikat *terővilágítással* a vasút látja el. A *belső világítást* a posta szolgáltatja.

A *mozgópostakocsikat* a posta szerzi be s azok a posta tulajdonát képezik. A mozgópostakocsik *külső tisztításának* költségei a postát terhelik, azonban a tisztítást a menet elvégzésével a végállomáson a vasúti közegek végzik. A *mozgópostakocsik* *belső tisztításáról* s az ehhez szükséges anyagról a posta a saját költségén gondoskodik. A mozgópostakocsik *kenését* a vasúti közegek végzik, de az anyag költségeit a posta megtéríti. A *mozgópostakocsik javítása* a postát terheli, kivéve, ha a sérülést vasúti közeg okozza, amikor azok javításáról, a vasút gondoskodik.

A *h. é. vasutak*, engedélyokirataik értelmében, a postaszállításra szolgáló kocsik jókarban tartásáról és külső tisztogatásáról, a belső berendezési és felszerelési tárgyak előállításáról, pótlásáról, javításáról maguk gondoskodnak, míg a posta a belső tisztogatás, fűtés, világítás költségeit viseli.

III. *Pályaudvari épületek, helyiségek átengedése* a posta részére. A fővasúti engedélyokirataik értelmében kötelesek állomásaikon a posta részére szükséges helyiségeket ingyen átengedni (1869 : V., 1870 : XXVIII., 1874 : XXVII., 1881 : XLV., 1882 : XLV. t.-c). A h. é. vasutakat helyiségek ingyenes átengedésére vonatkozó kötelezettség nem terheli.

A MÁV. állomásain a posta a szükséges épületekért és helyiségekért azelőtt bért, utóbb *fenntartási átalányösszeget* fizetett a MÁV.-nak, mely utóbbi használati díj jellegével bírt. A használat fejében az épület *befektetési tőkájének 4%-át, a fenntartásért 2%-át* kellett a MÁV.-nak megtéríteni. Ujabban a posta e címen mit sem tartozik fizetni. A posta viseli azonban az általa használt épületeknél a közterheket s a felmerülő (világítási, kéményseprési, vízszolgáltatási) költségeket. A helyiségek villamos világítási költségei azonban a postát nem terhelik. A MÁV. állomásokon a vasút által átengedett területen a posta költségén létesített állandó építmények a posta tulajdonát képezik.

IV. *Anyagszolgáltatás és szállítás a vasút részéről:* a) A vasút díjmentesen nyújtja a posta részére szükséges vasúti szállításokat és a postakocsi meneteket: b) lámpaolajat, világítási anyagot a mozgó-kalauzposták utólagos megtérítés (leszámolás) mellett díjmentesen vehetnek át a vasúti szertárakból: c) a vasúti állomások a mozgó- (kalauz-) posták részére a kiindulás helyén vagy szükség esetén menetközben is, a mozgótkalauz-) posta vezetőjének nyugtájára fűtő anyagot, utólagos megtérítés (leszámolás) mellett, önköltségi áron szolgáltatnak ki.

V. *Szabadjegyek, szabadjegy-utalványok, utazási kedvezmények.* A postai hatóságok jogosultak szabadjegy-utalványok kiállítására, melyek alapján a postaközegek a vasúton ingyen utazhatnak. Az ellenőrző postaközegeknek a vasút szabadjegyet bocsát rendelkezésére. Ez a vasutat és m. kir. táviró közt 1877-ben létrejött egyezményen alapul (I. a 43. Irt.). A postamesterek, családtagjaik s a postakiadók részére vasúti utazási kedvezményt nyújt (4. §. 1., 2. pont).

VI. *A postavezérigazgatóság a menetrendek megállapításánál közreműködik* (22452—09. K. M.). A postaszállításra igénybevehető vonatok menetrendiének szabályozása tekintetében a h. é. vasút köteles magát a keresk. miniszter határozatainak alávetni (1888 : IV. t.-c. 4. §.). A postaszállításra felhasználandó vonatot a posta jelöli ki, s azon utóbb változtatásokat tehet.

VII. *A vasúti és a posta közti viszonyban* (I—V.) újabb szabályozás értelmében némi változás állott be, amely rendelkezés azonban a fennjelzett szabályozások elvi alapjait fenntartotta (14.151/X—1924., 25.836/X—1925. k. m.).

VIII. *A vasúti felelőssége a következőkben foglalható össze- &)* A vasút a vasútüzletből kifolyóan másoknak okozott károkért felelős S az *általános magánjogi elvek* szerint kártérítést adni köteles. Ide tartoznak a postával felmerülő ily ügyek is. Ily esetekben a kárt vasúti közegek közbenjöttével jegyzőkönyv felvétele mellett, a sérülést hatósági orvossal meg kell állapítani; b) a vasút a *vele szerződő felekkel* szemben a vasúti üzletszabályzat értelmében felelős; c) a vasút által okozott *testi sértés vagy halál* esetére az 1874 : XVIII. t.-c. az irányadó, melynek értelmében a vasút felelős a kárért, hacsak be nem bizonyítja, hogy a halált, vagy testi sértést elháríthatatlan esemény (vis major) vagy harmadik személynek elháríthatatlan cselekménye, avagy a sérült, elhunyt saját hibája idézte elő. Mentésítő okok fennforgását a kártérítési perben a vasút köteles igazolni. Az 1874:XVIII. t.-c.-et alkalmazza a bíróság a joghasonlóság elve alapján a veszélyes üzemekre jogszabályul (automobil üzem, gyári üzem stb.).

12. §. A posta viszonya a hajózási vállalatokhoz.

A *Magyar Folyam- és Tengerhajózási r. t.-al* (1926:XXIIL t.-c.) kötött szerződés értelmében a keresk. miniszter a társaság hajóit postaszállításra igény/beveheti a nélkül, hogy a társaság e címen díjazást igényelhetne. A társaság külföldi igazgatóságokkal csak a miniszter engedélyével indíthat szerződés kötése iránt tárgyalásokat s köthet szerződéseket. A hajók ott, ahol posta nincs, kötelesek a felektől küldeményeket átvenni s a postának továbbadni. A hajón a postát megfelelően el kell helyezni, a szolgálatot a posta jogosult saját közegeivel ellátni, kiknek elhelyezéséről és ellátásáról a társaság mérsékelt áron köteles gondoskodni. A társaság egész vagyonával felelős a hajón levő küldeményekért a belföldi postaszabályok és a nemzetközi postaszertődésék értelmében, tűzkár s egyéb erőhatalom eseteiben azonban csak akkor, ha az illető küldeményt a társaságnál biztosítják. A társaság felelősége egy-egy hajón levő küldeményekért rendszerint 100.000 pengő összegig terjed, ezenfelül csak akkor, ha a küldemények a társaságnál a posta kívánságára az értéktöbblet erejéig biztosítva voltak. A társaság saját számlájára postaküldeményeket nem közvetíthet, kivéve a társaságnak saját hajóin, saját közegeivel közvetített szolgálati levelezését. A társaság és a posta közt felmerülő vitás kérdéseket a keresk. miniszter dönti el (1. 1920 : XIX. t.-c. is).

A *Dunagőzhajózási Társaság* postaközeg kísérete nélkül levélzárlatokat szállít s felelős a sérülten átadott zárlatokból hiányzó ajánlott küldeményekért (7171—1888. k. m.)..

Volt még szerződésünk az *Adria Tengerhajózási r. í.-gal* (1914 : XX. t.-c.) és a *Magyar-Horoát Tengerhajózási r. í.-gal* (1914 : XXIII., XXIV. t.-c.) is, ezek azonban érvényüket veszítették.

A tengerparti államoknak a nagy *hajótársaságokkal kötött egyezményei* szolgálnak alapul a postaküldeményeknek a tengerentúli országokba való szállítására.

13. §. A posta viszonya a légi közlekedési vállalatokhoz.

A *légi közlekedést szabályozó* 10.270—1922. M. E. sz. rendelet (kiadva az 1922 : XVII. t.-c. 30. S-a alapján) 15. §-a értelmében a rendes járatokat teljesítő közforgalmú légi járóművet a m. kir. posta postaszállításra igénybe vehet s ezt az igénybevételt a keresk. miniszter rendelettel szabályozza. A postát szállító légi járómű ebbeli működésében a postai szabályoknak van alávetve. Légi közlekedési vállalat a postaszolgálat ellátásáról külföldi postaigazgatással vagy vállalattal csak a keresk. miniszter engedélyeivel tárgyalhat s szerződést csak a miniszter jóváhagyásával köthet.

A *légi közlekedési vállalatok engedélykirata szerint* engedélyes köteles a posta kívánatára a postaküldemények szállítását elvállalni. A vállalat köteles a posta kívánatára más postaigazgatásokkal és vállalatokkal a postaszállításra nézve megállapodásokat létesíteni, ha azok a postával kötött egyezményben vagy más postaigazgatással engedély alapján létesített megállapodásban elvállaltnál súlyosabb feltételekkel!

nem járnak. A járatok és a járművek szaporítása, ha az önköltség meg nem térül, nem követelhető. A vállalat a postaszállításból folyó viszony rendezésére a postával egyezményt köt. Az engedélyokirat postaküldemények szállítására a vállalatnak kizárólagos jogot nem nyújt. A légügyi hatóság a vállalatot bírsággal sújthatja, ha a postával kötött egyezményben vállalt valamely kötelezettségének nem tesz eleget. A keresk. miniszter a vállalat engedélyét visszavonhatja, ha a postával szemben vállalt kötelezettségét 1 éven belül ismételtelen nem teljesíti.

A postának a légi közlekedési vállalatokkal való jogviszonyát a vállalatokkal kötött egyezmények szabályozzák. Az egyezményben meg van jelölve az útvonal, melyen a szállítás történik. A menetrendet a posta és a vállalat együttesen állapítják meg, melynél figyelembe kell venni a külföldi légi közlekedési vállalatok menetrendjét (csatlakozások). A szolgálatra kifogástalan járóműveket kell alkalmazni.

A szállítás tárgyai: közönséges és ajánlott levélpostai küldemények, a táviratok, értéklevelek, értékdobozok, utalványok és csomagok. Egyezmény létesíthető az összes vagy csak egyes küldeményfajokra.

A vállalat rendszerint a kijelölt postahivatalnál veszi, illetve adja át az összegyűjtött illetve szállított anyagot és **Serját** költségén és felelősségére szállítja gépkocsin a repülőtérre, illetve a postahivatalba, de szállíthatja oda a posta is. A repülés esetleges elmaradása a jelzett hivatalnak bejelentendő.

A légi közlekedési eszközökkel szállított küldeményeknek e szállítása fejében a vállalatnak járó pótdíjat a posta és a vállalat közös megegyezéssel állapítják meg. Nem jár pótdíj a posta-, táviró- és távbeszélő szolgálati levelezésért (táviratokért) 3 kg. súlyig, míg azonfelül a csomagokra megállapított pótdíj nyer alkalmazást, illetve ha csomagszállítás nem történik, kg.-ként a levélpostára 1 kg. súly után megszabott pótdíj 2-szerese esedékes. Tilos más küldeményt szállítani, mint a posta által átadottakat, s a vállalat szolgálati levelezését. A díjak a posta hozzájárulásával változtathatók meg. A díjakat a rovatlapba bejegyzik s ez **alapon** azokat a társaságnak havonta megtérítik.

A postaszállításra vonatkozó egyezményt rendszerint 10 évre kötik s illetve annak érvénye a légi közlekedési vállalatokra kiadott engedélyokirat lejártával megszűnik. A posta a szállításra más légi közlekedési vállalatot is igénybe vehet s e címen a vállalat a postától kártérítést nem követelhet. A vállalat köteles a csatlakozó vállalatokkal a postaszállításra nézve megegyezni.

A vállalat köteles a légi járóművön a forgalom felvételekor 50 napon át a posta részére 100 kg. maximális súlyt és 1 köbméter területet biztosítani. Azután a súlyhányad és a köbtartalom az előző havi átlagos forgalom másfélszeresében nyer megállapítást. Külföldi vállalat a magyar postát a súlymaximum szempontjából kedvezőtlenebb elbánásban nem

részesítheti. A posta jogosult az *országban átszállított anyagot ellenőrizni.*

A vállalat köteles az útvonal mentén fekvő városok postahivatalai részére *ejtőernyő útján zárlatokat leadni*, mely célra a zárlat átvételére alkalmas terepet a posta biztosítja, gondoskodik a ledobott zárlatok biztosításáról s kieszközli a helyi hatóságok netán szükséges engedélyét. *Kényszerleszállás esetén* a vállalat köteles a postaanyagot és a táviratokat saját költségén és veszélyére a legközelebbi postahivatalhoz beszállítani. A társaság és a posta közt felmerülő *véleményeltérés esetén* a keresk. miniszter dönt.

Külföldi légi közlekedési vállalatokkal egyezmény kötése esetén a magyar postaanyagnak ezen az úton való továbbításáról a vállalat köteles gondoskodni. A postai szolgálati levelezés kedvezményes szállítását azonban csak az esetben biztosítja, ha erre nézve a külföldi vállalattal meg tud egyezni. Az új útvonalra eső pótdíjak egyetértően állapíthatnak meg" s a más vállalatokkal netán megosztandó pótdíjakból folyólag* a postára kötelezettség nem hárulhat. A leszámolásokat a vállalatok egymás közt ejtik meg. Az egyezmény határozmányai kötelezők a vállalatra akkor is, ha a magyar posta az anyagot szállításra más vállalatnak adja át.

Küldemények elveszése esetén a vállalat felelősségének mértéke ugyanaz, mint a postáé. A vállalat felelőssége megszűnik, amikor a zárlatokat a postának sértetlen állapotban átadja. Az útvonal mentén *ledobott zárlatokért a vállalat nem felelős.* Ha a küldemények a vállalat hibájából később jutnának a rendeltetési helyre, mint más közönséges szállítási eszközökkel, a posta a feladónak *visszatérítendő pótdíjat* a vállalatnak járó összegből levonja.

Igazolatlan késedelem, illetve a zárlatok kezelése körül előforduló *rendellenesség* esetén a vállalatra *bírság* róható ki meghatározott összeg erejéig.

A keresk. miniszter jogosult a postaszállítást az egyezményi feltételek megsértése esetén 14 nappal, egyébként 2 hóval előre történő értesítés után *megszüntetni*, amivel kapcsolatban kártérítési igény emelésének nem lehet helye.

Az államok is köthetnek egymással *egyezményt* a kölcsönös légi forgalomra (ilyen az 1923. évi magyar—osztrák légiforgalmi egyezmény), mely alapul szolgál az egyik állam járóműveinek a másik állam légtérében való közlekedésére s a feltételek megállapítására. A postaszállítást rendszerint külön megállapodások szabályozzák, melyek főleg a díjak megoszlásának kérdését rendezik.

14. §. A posta viszonya a gépjármű vállalatokhoz.

A közforgalmú gépjármű közlekedési vállalatok létesítésére engedélyt a keresk. miniszter ad (1922 : X I I . t.-c. alapján kiadott 78.002—1923 k. m.). A miniszter ily engedélyt csak abban az esetben ad ki, ha a vasút, illetve a posta azon

a vonalon közforgalmú gépkocsijáratokat berendezni nem kíván.

A vállalattal a posta oly postaszállítási szerződést köt, mint a postaszállításoknál általában (4. §. I I . 8. p.) s megköveteli, hogy a járműben a zárlatok és küldemények elhelyezésére megfelelő záros tartály álljon rendelkezésre.

II. Magánjogi rész.

15. §. A postaszállítási szerződés.

A *postai szállítási szerződés* a magánjog szerinti munkaszerződés (*locatio conductio operis*), mely a posta s az azt igénybevevő felek közt jön létre, s melynek a magánjogi szerződéstől eltérő tartalmát a postaüzletszabályzat határozmányai határozzák meg. *Ez* a szerződés vonatkozik a küldemények felvételére, szállítására és kézbesítésére s bele kell érteni a küldemény gondos kezelését, sérülés ellen való óvását, a levéltitok szoros védelmét, kézbesíthetetlenség esetén a feladási helyre való visszaküldését. A posta a kezelés folyamán a rendes gazda gondosságával tartozik eljárni. A postaszállítási szerződésben a postát igénybevevő felek és a posta teljesen egyenrangú szerződő felek. A szerződő fél a posta részéről nem a postaalkalmazott, hanem maga a posta s a postaalkalmazott a posta meghatalmazottjaként szerepel.

A postaszállítási szerződést illetően többen a szakírók közül (Arndt, Fleiner, Linde Nawiaskey, Schott, Zorn, stb.) azon az állásponton voltak, hogy annak megkötésénél közjogi térre tartozó viszony jön létre s ez a nézet azon alapult, hogy a posta tevékenysége az államfelségre (regálé) van alapítva s így teljesítményei is közjogi térre tartoznak, minélfogva a posta igénybevételénél sem lehet magánjogi, hanem csakis közjogi kötelezettségről szó. E szerint a posta teljesítményeiért is nem díj, hanem az állami teljesítményekért megszabott szolgáltatás (adó) jár, s az állam a postálkodással nem hasznot hajtó foglalkozást űz, hanem állami feladatát teljesíti s a közönséggel való érintkezésben is nem szerződés, hanem közjogi obligáció (kötelem) jön létre.

A *postaszállítási szerződés* azonban kétségtelenül *magánjogi jellegű*, amit a következők igazolnak: *a) munkateljesítés* az egyik, ellenszolgáltatás (díj) a másik oldalon, ami a magánjogi szerződésnek jellegzetes ismérve, *b) a kereskedelmi törvény 421. §-a a kereskedelmi jognak*, tehát a magánjog egy részének subsidiarius (pótlólagos) *alkalmazhatóságát* (2. §.) mondja ki, *c) a csomagszállítási és pénzközvetítési üzletágaknál*, melyeket a posta is mint magánvállalkozó lát el, a közjogi jelleget valójában nem lehet meglevőnek tekinteni, s ekkép a regálé alá tartozó küldeményekkel se fejthet ki a posta köz-

jogi ténykedést, mert ezeknél is iparszerű szállítási tevékenység bonyolódik le, ami az állam lényegével és céljával nincs összeforrvá; *d)* az üzletszabályzat értelmében a felek a *kártérítési kérdéseket a keresk. miniszter döntése után bírói útra terelhetik*, ami magánjogi jogérvényesítés; *e)* az állami kezelésbe vett *posta is köthet magánjogi szerződéseket* (pl. építési szerződés); *f)* nem ellenkezik a magánjogi szerződési jelleggel az, hogy az igénybevétel módozatait, a postai *szabályokat a posta maga állapítja meg*, mert ez a vasúton, hajózásnál, sőt a nagy magánvállalatoknál is, hasonló módon történik, anélkül, hogy ezért az akaratelhatározás szabadságának, mint szerződési kelléknek a hiányáról lehetne szó; *g)* az, hogy a posta a feladaskor a *feladó kilétét nem vizsgálja*, nem ellenkezik a magánjogi szerződési jelleggel, mert ismeretlen féllal is lehet szerződést kötni, s a posta tömegforgalmára való tekintettel nem kutathatja a feladó kilétét; *h)* ugyanezen okból a posta esetleg *cselekvőképtelennel is köthet* ezen körülmény nem ismerése folytán szerződést, azonban a cselekvőképtelenség kiderülése esetén a posta a szerződést kötelezőnek ismerheti el, amire szállítási kötelezettsége kényszeríti is; *i)* az, **hogy** a felvétel elutasítása esetén nem kereset, hanem **panaszjog** illeti meg a felet, *nem tagadása a szerződés magánjogi jellegének*, mert az elutasítás folytán a szerződés ez esetben nem jön létre; *k)* az, hogy a posta *kártérítést nem minden esetben ad* (késedelem), s kártérítési kötelezettségét több ponton korlátozza, nem igazolja a magánjogi jelleg hiányát, mert a posta döntése után az ily eset is a bíróság elé vihető; *l)* nem áll az sem, hogy a hivatalok, hatóságok, tehát az *állam által feladott küldeményeknél szerződés nem jön létre*, mert az állami igazgatás egyes ágai közt nincs akadály a szerződéskötésnek; *m)* kizárólagos jogból folyó *szerződési kényszer, mely ellentétben látszik lenni a szerződési szabadsággal*, az állami kezelésben s a posta monopolisztikus helyzetében leli magyarázatát s egyébként ez a gyakran magánvállalati rendszer mellett kezelt vasútnál is előfordul.

A postaszállítási szerződés határozott magánjogi jellege mellett nem fogadható el a *nyilvános intéz./eli elmélet* sem, melynek a német és francia közigazgatási jogról írt műveiben Mayer Ottó volt a képviselője. E szerint a nyilvános intézet az állam által fenntartott közérdekű intézet, melynek célja közhasznú szolgáltatások nyújtása (amilyen az iskola, kórház, vasút, stb. nyújt). A nyilvános intézet a személyi és dologi eszközök állaga, mely a közhatalom egy alanyának kezében meghatározott nyilvános célra állandóan szolgáltni van rendelve. Az intézet bizonyos teljesítményekre hivatott gép módjára működik, mit az egyének igénybe vehetnek. Az intézet menetét és üzemét annak a gazdája belülről kifelé irányítja, szabályozza, mit intézeti rendnek **neveznek**, mely kiterjed az intézet **embereire** és használóira. Használóinak alkalmazkodniuk kell érdekeikkel az egész rendezett menetéhez, az intézettel szemben alárendeltségi viszonyba kerülnek és előáll az intézeti hatalom, vagvis alárendeltség az intézet fegyelme alá. Az intézet igénybevételével díjkötelezettség jár, a díjakat maga az intézet állapítja meg. Az intézet használatával ellentétben áll a közhasználat. Az intézet használata az intézeti hatóságoknak

és igénybevevőknek akarategységét tételezi fel. Szerződésről azonban itt beszélni nem lehet, itt megegyezésen alapuló kormányzati cselekményről van szó. Az intézet mindenkinek rendelkezésére áll, aki a kikötött feltételeket teljesíti, ha az intézet teljesítőképessége kimerítve nincs. Ez a szerződési kényszer, melyből az egyesnek joga származik az intézet igénybevételére s a használat eltiltása esetén jogorvoslatra. Kár esetén kártérítésnek van helye, de ennek közjogi (nem kötelmi jogi) jellege van.

A postaszállítási szerződés alapja a postai üzletszabályzat, az azt kiegészítő rendeletekkel. A létrejövő postaszállítási szerződés annak határozmányai alapján bírálendő el. A postával máskép, mint az üzletszabályzat alapján szerződni nem lehet.

A postaszállítási szerződés tárgyai a postaküldemények, melyeket feladásra kell hozni s az elhozás egyenlő hatályú a szerződni kívánással. Az ajánlatot a posta az üzletszabályzati feltételek teljesítése esetén elfogadja, különben elutasítja. Szerződés létrejöttéhez nem elég az ajánlat, de szükséges a postcalkalmazottnak a felvételre irányuló akarata.

A posta nem kutatja a jogviszonyt, mely a küldemények feladásával létrejön, nem keresi, hogy a küldés mely okból, mely alapon történik, hogy a küldés esetleg 5-ik személy jogát nem érinti-e. hanem ezeket a kérdéseket a felmerülő esetekben a bíróság döntésére hagyja.

A postaszállítási szerződést létrejötnék kell tekinteni a küldeménynek a felvevőkönyvbe való beírásával, illetőleg a feladóvevénynek kiszolgáltatásával, mások szerint a lebélyegzéssel, ez azonban nem áll, mert a beírás, lebetűzés sokszor utóbb történik, a feladóvevény kiállítása pedig tévedésből el is maradhat. A szerződés tehát akkor jön létre, mikor a küldeményt a postaalkalmazott az üzletszabályzat szerint felvehetőnek találja. Ez rendszerint a hivatalos órákra szorítkozik. A levélszekrénybe a küldemények bármikor bedobhatók. Az órajelzésű kelet-bélyegző a szerződés megkötésének idejét megközelítőleg visszatükrözi.

A szerződés megkötésének helye gyanánt szerepel a küldemény neme szerint a postahivatal, ügynökség, gyűjtőhely megfelelő feladási osztálya, a faluzó levélhordó helyisége, az útközben felvetteknél az átvétel helye, mozgó- és kalauzpostáknál a kocsai ajtaja, ahol a küldeményt a kezelőnek átadják, stb.

Ha a feladásakor a mutatkozó szabályellenességek pótolhatók és a feladó által tényleg pótoltnak is, a küldeményt felveszik és a szállítási szerződés létrejön, pl. rossz csomagolás pótlása, szállítólevél helyes kiállítása után. Ha nem pótolják a hiányt, a szerződés nem jön létre; ez a *relatio semmisség*. Vannak oly szabályok, melyeknek a feladó által való be nem tartása a szerződés létrejöttét nem gátolja, de amelyek hozzájárulhatnak a szerződésnek más alakban való létrejöttéhez (levelezőlapokat levélként, nyomtatványokat levelezőlapként, bizonyos esetekben csomagként kezelik, stb.). Lényeges hibák és hiányok esetén pl. forgalomból kizárt tárgy, túlsúly, teljesen rossz csomagolás, a szerződés nem jöhet létre, ha pedig tévedésből létrejött, a hiány felfedezésekor semmivé válik. Ez a szerződés *abszolút semmissége*.

A *feladó feljegyzései* a küldeményeken, a feladó által megírt utalvány, szállítólevél adatai, a szerződés fontos feltételeit tükrözik vissza; ilyenek ajánlva, express, térti vevény stb. Ilyen továbbá az értéknylvánítás, utánvételjelzés és maga a címzés. Ezek a jelzések szülik azt a jogi hatást, amit a feladó elérni kíván. A *felirattal*, bélyegzőlenyomattal ellátott levélborítékok *okiratok*, melyek a feladó és címzett közti jogviszonyok igazolására alkalmasak.

A posta a gyorsan romló csomagokat, ha kézbesíthetetlenek, bírói eljárás mellőzésével eladja, vagy megromlás esetén megsemmisíti. Ez azt igazolja, hogy a *postának dologbani joga van a küldemények felett*.

16. §. Mellékszerződések.

A mellékszerződések a postaszállítási szerződéshez csatlakozó külön szerződések, melyekben a feladó kikötéseinek képest a szállításon kívül egyéb elemek is foglaltatnak. Ezek a következőképp csoportosíthatók:

a) a *biztonságot* jelző mellékszerződések; az ajánlás, értéknylvánítás; b) a *gyorsaságot* jelzők; az express, a távirati utalvány, a sürgős csomag, sürgős nyomtatvány; c) *válaszok közvetítése*, válaszos levelezőlapok, válaszdijszelvények, tértivevény; d) *pályaudvarra* címzett levelezés; e) *csőpostával* való továbbítás; f) *hivatalos órán túl*, vagy éjjel való feladás; g) *nyomtatványok feladása cím nélkül* (a szerződés szállításra és kézbesítésre jön létre, de nem megnevezett egyén, hanem egész kategóriák részére); h) *repülőjárat*tal való továbbítás; i) ilyen az *utánvétel* kikötése (20. §. 4. p.). Ezek feltételeit az üzletszabályzat állapítja meg.

17. §. A feladó jogviszonyai.

A *feladó* általában az, aki a küldeményen (és kísérő okmányon) feladóként van megjelölve; ha a feladó neve nincs felírva, feladóként általában a feladással megbízottat kell tekinteni. Postaszállítási szerződés jogügylet lévén, ilyen cselekvőképességgel nem bíró egyének általában nem köthetnek, s helyettük a jogügyletet a törvényes képviselőjük köti meg. Ha kiderül, hogy a *feladó cselekvőképtelen*, a szerződés semmis lesz, de a posta azt szállítási kötelezettsége alapján érvényesnek tekintheti. Kiskorú által a küldeményével okozott kárért, a tiltott cselekvésen alapuló kötelelem alapján a kiskorút és esetleg", ha a felügyelet elmulasztása forog fenn, a gyámot, gondnokot, törvényes képviselőt lehet felelőssé tenni. A *feladással megbízott* szerepe, a megbízásra, illetve a meghatalmazásra fennálló magánjogi szabályok szerint igazodik. A feladó és megbízott felelősségét az előálló esetek szerint kell megbírálni. A küldeménybe tiltott módon beletett robbanó anyag által okozott kárért a feladó részéről tiltott cselekményből keletkezett kötelelem áll elő. Ha a tiltott tartalomról a feladással megbízott is tudott s a káros cselekményt ő idézte elő, ő is felelős. A hiányos csomagolásból eredő károkért csak maga a feladó felelős, a megbízott nem, mert ő nem szerződő fél. A feladó küldeménye felett, míg az kézbesítve nem lett, *utólag rendelkezhet*. A keresk. törvény szerint (404. §.) a ren-

delkezési jog addig terjed, míg a fuvarozó a fuvarlevelet, az áru megérkezése után az átvevőnek ki nem szolgáltatta.

A posta a könyvelt küldeményekről a feladónak *feladóvevényt* szolgáltat ki. A feladóvevények a postával és harmadik személlyel szemben a feladó igazoló okmányai, cimelyek a postaszállítási szerződés létrejöttét és a küldemény feladását igazolják mindaddig, míg azok hamissága vagy szabálytalansága beigazolást nem nyer. Azok *közokirat* jellegével bírnak (Curia 4582/1899; 11.278/1902.). Postakönyvvel, feladójegyzékkel feladóknál a postakönyv, feladójegyzék pótolja a feladóvevényt. Szorgalmazni könyvelt postaküldeményt csak a feladóvevény alapján lehet. Téves az a felfogás, mintha a feladóvevénynek nyugta- vagy tartozás-elismerés jellege volna, bár a fizetett díj nyugtázva van rajta. Feladóvevény csak a feladást igazolja, kézbesítést nem s erre nézve védelmet sem állapít meg. A feladóvevény jelentősége a *kártérítésnél* lép előtérbe, mert csak annak felmutatása mellett lehet kártérítési igényt érvényesíteni. A hiányos, fogyatékos, hamis feladóvevény ily igény érvényesítésére nem fogadható el. Az elveszett feladóvevényeket a posta másodlattal pótolja. A feladóvevények, ha azok alapján felszólalás történt, a felszólalás napjától számított 1 évig érvényesek. Ha a kártérítés ez alatt az idő alatt elintézését nem nyer, a feladóvevény érvénye további 1 évre meghosszabbítható.

18. §. A címzett'jogviszonyai.

Címzett az, aki a küldemény címében ilyen gyanánt meg van jelölve. Ő a *postaszállítási szerződésben nem szereplő fél*, abból rá jogok vagy kötelezettségek nem haramiának, mert a szerződés a posta és feladó közt létesül. A címzett jogosult a küldeményt átvenni, vagy az *átvételt megtagadni*, kivéve azokat, amely küldeményeknél az átvétel az üzletszabályzat értelmében kötelező. Címzett az átvételt általában jogilag csak akkor nem tagadhatja meg, ha a küldésre alapít szolgáló jogviszonyból az elfogadás kötelezettsége következik. A küldeményt megsemmisítheti, de fel nem bonthatja, tartalmát el nem olvashatja, hogy az átvétel ügyében nyilatkozhas-sék. A kézbesíthetetlen küldeményeket a feladónak kézbesítik vissza (tértiként kezelik).

A posta a szerződési kényszerből kifolyólag köteles a küldeményt felvenni akkor is, ha a *címzett cselekvőképtelenségét* ismeri. Az ily küldeményeket a posta, ha a cselekvőképtelenség tudomására jut, a képviselőnek, a gyámnak, gondnoknak, egyébként pedig magának a címzettnek kézbesíti.

A posta a *küldeménynek* a címzett részére való kiszolgáltatásával annak *birtokát a címzettre saját nevében átruházza*. Címzettnek akkor van joga a küldeményhez, mikor azt részére kézbesítik s míg ez meg nem történik,

a feladó a küldeményt visszaveheti. A keresk. törvény 406. §-ában biztosított azon jog, hogy az átvevő az útban levő árúk biztonsága érdekében *fuvarozót utasításokkal* láthatja el, a címzettet nem illeti meg. A posta nemcsak magának a címzettnek, hanem az üzletszabályzatban jelzett *helyettes átvevőknek* (családtag, háznép, meghatalmazott stb.) való kézbesítéssel is eleget tesz kötelezettségének. A *jogi személyek* részére való kézbesítésre is az üzletszabályzat határozmányai irányadók.

A könyvelt küldemények kézbesítése *kézbesítő okmány* alapján történik, melyen az átvevő a küldemény (utalványösszeg) átvételét elismeri. A postai kézbesítő okmányok *közokiratok*.

Kártérítési igénye általában a feladónak van, a címzettnek csak akkor, ha feladó ezt a jogát részére engedményezi, ha a feladó meg nem található vagy a belföldi címzett a kárigény fenntartásával veszi át a küldeményt.

A *címzett* érdekei biztosítására *külön szerződéseket* köthet a postával. És pedig: *a) a fiókbérelti szerződést*, ami a küldemények kézbesítésének gyorsítását célozza; *b) utánküldési szerződést*, amelynek feltétele, hogy a címzett a postával szemben magát igazolja és az utánküldéssel járó díjakat fedezze; *c) díjelőlegetési szerződést*, mely esetben forgalmához mért óvadék letétele mellett, a feladott postaküldeménynek a díját utólag, bizonyos időközökben fizeti meg; *d) címzett jogosult saját küldeményeit illetőleg adatszolgáltatást kívánni; e) joga van kívánni, hogy a küldeményei a címben jelzett helytől eltérő helyen* kézbesíttessenek, amiért külön díj jár-

A keresk. törvény 407. §-a kimondja, hogy az árúk rendeltetési helyre való érkezése után az *átvevőnek* szabadságában áll a fuvarozót a *fuvarlevél átadására és az árú kiszolgáltatására szorítani*. Ebből a címzett önálló jogát nem lehet levezetni, mert hiszen a keresk. törvény 421. §-a kimondja, hogy a postára saját üzletszabályzata az irányadó. Az üzletszabályzatnak nincs oly rendelkezése, amelyből a címzettnek ezen jogát le lehetne vezetni, sőt a feladónak egészen a címzett részére való kiszolgáltatásig fennálló rendelkezési joga azt igazolja, hogy a feladó által az utolsó percig visszavehető küldeménynél a *címzettet a küldemény kiszolgáltatására vonatkozó önálló jog nem illeti meg*.

19. §. A díjak.

A feladóval kötött postaszállítási szerződés fejében ellenszolgáltatás jár, s a feladó köteles a megállapított s a feladaskor fizetendő szállítási s egyéb díjakat a postának megfizetni.

A fizetendő díjakat az üzletszabályzat és a díjszabások állapítják meg. Az üzletszabályzat értelmében *a postadíjak*

helyen kiszabásának kérdésében a posta dönt s e téren bírói eljárásnak helye nincs. A rendeltetési helyen a bérmentesítési kényszer alá nem eső bérmentetlen vagy elégtelenül díjazott küldemények után a *díjak kétszerese, illetve pótdíj jár*, ami nem büntetéspénz, hanem ellenszolgáltatás a díj külön beszedéséért és nyilvántartásáért.

A tulajdonképpeni szállítási (bérmentesítési) díjon kívül vannak *mellékdíjak*, amelyeket különleges szolgálatok után kell fizetni (**cijánlás**, express, tértivevény, tudakozvány díja, bemutatási, beszédési díj, visszavétel, címváltoztatás díja, vámközvetítési díj, fekbér, fiókbér stb.). *Idegen illetékeket* (vám, fogyasztási adó stb.) a posta beszedi s az illető idegen igazgatási ágnak a kirótt összegben beszolgáltatja. Esetleges felszólalásokat is oda kell intézni.

A *postadíjak* a magánjogi postaszállítási szerződésnek megfelelően tulajdonképpen magánjogi jelleggel bírnak, azonban állami jövedéket képeznek s a díjak ebből a jellegéből folyólag azokat az *állam közjogi jelleggel ruházta fel*. Innen van, hogy a díjakat a posta nem fizetés esetén jogosult az üzletszabályzat értelmében (121. §.) előzetes bírói eljárás mellőzésével, *kényszer útján* beszédni. (54.129—1878. p. ü. min. rend.). A kényszerbehajtás állami előjog, célszerűségi rendszabály, a díjak pontos befolyásának biztosítására. Közjogi jellege általában a szállítási (bérmentesítési) díjakkal van, azonban a gyakorlat szerint az a mellékdíjaktól elválaszthatlan egységes összeget képez s így az egész díj kényszerbehajtás alá esik.

A posta a küldeményt csak akkor adja ki az átvevőnek, ha az esedékes díjakat megfizeti, s azok megfizetéséig a posta a küldeményre *megtartási- (zálog-) jogot gyakorol*.

A díjakat a *díjszabásokban teszik közzé*. A jó tarifa kellei: az olcsóság, egyszerűség, egységesség. A díjakat nem szabad elaprózni, sem a díjszabást bonyolulttá tenni, mert ez nehezíti az eljárást, téves díjazásra vezet s növeli a költségeket. A díjak olcsósága a forgalmat fejleszti s olcsó díjak mellett a posta jótéteményeiben a nemzet összes rétegei részesíthetők. A postai díjszabás alapja az önköltség, de figyelembe jön a díjszabás megállapításánál a szolgáltatásnak a felek szempontjából vett értéke s a felek teljesítőképessége. A díjszabásokat ki kell hirdetni és csak kihirdetés után érvényesek. Az a terület, melyre nézve ugyanaz a díjszabás áll fenn, a *díjterület*.

A postadíjak részben *kézpénzben*, részben *postabélyegeken* rovatnak le s a postabélyeg a postával szemben törvényes fizetési eszköz. Az államfelségből következik, hogy *csak belföldi postabélyegek használhatók* bérmentesítésre. A postabélyegek az üzletszabályzatban felsorolt esetekben érvénytelenek (már használtak, több darabból összeillesztettek, melyek színes részéből hiányzik stb.). A postabélyegek beszerzése vétel, melynél a visszavételt nem lehet kikötni. A tengeri hajón feladott levelezéseknél azon *ország bélyegei érvényesek, melyekhez a hajó tartozik* (hajó a nyílt tengeren is az anyaország területének minősül), vagy *amelynek a kikötője-*

ben tartózkodik (területi felségjog). A postabélyegek a díjak lerovását, elszámolását és az ellenőrzést a legnagyobb mértékben megkönnyítik. A külföldön itt-ott postabélyegek helyett *bérmentesítő géplenyomatokat* használnak.

20. §. A postai szállítási szerződések fajai.

A posta a közgazdaságnak fontos segédeszköze s ebben a szerepében a közgazdaság kívánalmaihoz alkalmazkodni köteles, hogy feladatát jól betölthesse. Ekkép a posta a szükséghez képest új üzletágakat vehet fel, a régieket pedig felhagyhatja. A következőkben a postának azokat az üzletágait említjük, melyeknek tartalma a küldemények szállítására és kézbesítésére irányuló általános postaszállítási szerződéstől eltér, s azon túlmenő jellegzetességeket mutat fel.

1. A *csomagszállítás* legközelebb áll a fuvarozás fogalmához. A postának ez a *legköltségesebb üzletága*, mert nagy személyzetre, helyiségekre, berendezésekre van szüksége. A postán csak a *kisebb súlyú csomagforgalom* (kisárúforgalom) bonyolítható le, s a vasúti és hajózási vonalakon kívül eső csomagforgalom lebonyolítása tartozik a postára. A csomagszállítás nálunk nem tartozik a posta kizárólagos joga alá. A külföldi nagy államokban a csomagkezelés túlnyomóan *magánvállalatok* kezében van. (Francia-, Angol-, Olaszország). A magántársulatok a vasút és a posta működési köre közé ékelődnek be. Ezek nálunk főleg arra szorítkoznak, hogy nagy városokban összegyűjtik a csomagokat, bérelt vasúti kocsikban teljes kocsirakományként olcsón elszállítják és ezután kézbesítik, amire csekély berendezésekre van szükségük.

A csomagkezelésben előforduló *szállítólevélnek* a fuvarozási ügyleteknél előforduló fuvarlevéllel hasonlósága van; de ezzel nem azonos. Célja nem az, hogy a szerződést bizonyítsa és a szerződésből folyó jogokat biztosítsa, mert erre a feladóvevény szolgál; hanem hogy a nagy súlyú, kézbe könnyen nem vehető küldemények kezelését könnyítse, a szállítási kikötéseket visszatükröztesse, a fizetett díjakat feltüntesse és kézbesítési okmányul szolgáljon. Kézbesítés után a szállítólevélnek közokirat jellege van. Ha írásbeli közlemény van rajta, az nyitott levélnek minősül. A szelvény bizonyító magánokirat, de csak a feladóval szemben.

2. Az értéklevélből fejlődött ki a *postautalványt* ügylet. Rájöttek, hogy sokkal egyszerűbb az összeget az arra szolgáló űrlapon jelezni, a díjat postabélyegeken leróni, a posta pedig az összeget nyugtára kifizeti a címzettnek anélkül, hogy az összeget is továbbítani kellene. A feladó a befizetéssel az *összeg birtokát a postára ruházza át*, a posta pedig kötelezi magát, hogy saját nevében *ugyanakkora összeget fizet* anélkül, hogy tudomást szerezne arról, hogy az összeget milyen célból küldik. Az utalványi ügylet *szerződés*, mely az

utalvány szállítására s az utalványozott összegnek a címzett részére való kifizetésére irányul. Nem azonos tehát a magánjogi utalvánnyal, mely oly jogügylet, melynél fogva az utalványozó egy másikkal, az utalványozónak meghagyja, hogy a teljesítés felvételére jogosult harmadikkal, az utalványosnak teljesítsen. A postautalvány *szerződési okirat*, melyen a szerződés fontos pontjai feltüntetve vannak. A feladással a rajta levő bélyeggel együtt a *posta tulajdonába megy* át. A postautalvány *közokirat* (Curia 1775/82.).

A postautalványi ügylet *munkaszerződés*. A fél a kiszabott díjakat fizeti, a posta pedig az utalvány szállítását és az összeg kifizetését vállalja. A posta munkaszolgáltatása nem annyira a szállítás, mint inkább a kifizetés, illetőleg ennek a megkísérlése. *A szerződésben a következő részeket* különböztetjük meg: *a)* szállítási szerződés az utalványnak a rendeltetési helyre való továbbítására; *b)* ezzel társul a pénzközvetítési szerződés, mely azt célozza, hogy az összeg a címzettnek fizetessék ki, vagy ha ez nem sikerül, a feladónak fizetessék vissza.

Ha a postautalvány befizetése tévedés folytán csak részben történik meg, vagy na valaki hamis pénzzel fizet, a *posta szavatossága csak a helyesen befizetett összegig terjed*, ha a posta a befizetés elmaradását igazolni tudja. Ha be nem fizetett postautalványt a *postakezelésbe becsempésnek* és az a hamisítás fel nem ismerése folytán kifizetésre kerül, a posta oly szolgáltatást teljesített, mellyel az ő vagyona kisebbedett, a címzett pedig jogtalanul növekedett, vagyis egyrészt *jogalap nélkül való gazdagodás*, másrészt *tartozatlan fizetés* esete forog fenn s ezen összegeket a posta keresettel visszakövetelheti. *Kényszer útján való beszedésnek*, mint a postadíjknál, itt sincs helye. A visszakövetelésnek azonban az a feltétele, hogy a teljesítő tényleg nem tudta, hogy szolgáltatással nem tartozik, tehát a követeléssel tévedésben kell lennie. A *címzett ellen gazdagodási keresetnek* nem lehet helye, ha kiderül, hogy a fizetés ellenszolgáltatásként történt, pl. árut szolgáltatott. Ha nem megfelelő értékű ellenszolgáltatást adott, a különbözet erejéig keresetnek vele szemben is helye van. Téves, hogy a posta keresettel csak a feladó ellen fordulhat, mert vele áll szerződésben; mert itt a kereset az ellen indítandó, aki joglallal odott. Tartozatlan fizetés áll elő akkor is, ha a kézbesítő jogosulatlanul, vagy *kétszer fizet*, vagy a jogosnál nagyobb összeget fizetett ki és ezt nem tudja visszakapni.

5. *Postai megbízási ügylet* követelések beszédése az adósoktól. Elnevezése téves, mert ez nem megbízás (mandátum), hanem *munkaszerződés*, mely pénzbeszedésre irányul. A posta itt a feladó megbízásából nem a saját nevében (mint a postautalványoknál) jár el. Az adós *fizetése* a tartozást egyenesen a feladóval szemben szünteti meg. A postai megbízási fogalomban megengedett *átutalás* nem egyéb, mint a beszédett összegnek egy harmadik személy részére való engedményezése. A postai megbízási *munkaszerződésnél 4 alkat-elemet* különböztetünk meg: *a)* szállítási szerződés a postai megbízást tartalmazó ajánlott levélnek (megbízási lapnak) a rendeltetési helyre való továbbítására; *b)* mellékszerződés a megbízási okmány bemutatására és a tartozás beszédésére; *c)* a beszédett összegnek utalványon való elküldése, a feladó

vagy 3-ik személy részére; *d)* az esetleg be nem váltott okmány visszaküldése.

4. *Utánvétel* nyilvántartása esetén a küldemény kiszolgáltatása, a kitüntetett utánvételi összeg beszédése mellett történik, liz szerződési mellékkikötés, mellékszerződés (16. §.). Az utánvételnek nagy közgazdasági jelentősége van, mert a hitelezést feleslegessé teszi s a forgalmat szilárd alapokra helyezi. Utánvétellel ismeretleneknek is kockázat nélkül lehet árút küldeni.

Utánvételeknél a következő jogi *alkatrészeket különböztetjük* meg: *a)* szállítási szerződés jön létre a küldemény elszállítására és kézbesítésére; *b)* mellékszerződés létesül arra, hogy a posta a küldeményt az utánvétel beszédése mellett adja ki s *c)* a beszédett összeget postautalvánnyal juttassa el a feladóhoz vagy a küldeményt küldje vissza. A posta az utánvétel beszédésével *a feladó adósává válik* s a feladónak önálló, eredeti igénye van az utánvételi összeg kiszolgáltatására. Hasonlít a megbízási ügylethez, de míg ott a pénzbeszedés a fő s a kapcsolatos küldeménytovábbítás mellékkérdés, addig az utánvételnél *a szállításnak van nagyobb jelentősége s a pénzbeszedés járja a kisebb szerepet.* A tévedésből be nem szedett utánvételt a posta *per útján hajítja be* s ezek kényszer útján nem hajthatók be (csak a postadíjak).

5. *A csekkszerződés* értelmében a postatakarékpénztár¹ (egy-országokban a posta) köteles csekkszámllát nyitni a számlatulajdonos kívánságára készfizetéseket teljesíteni, az átutalásokat eszközölni, a szükséges könyveléseket elvégezni s azokról értesítést adni. A számlatulajdonos köteles törzsbe-tétet adni s a műveletek díjait viselni. A csekkszerződés *pénzátutaló bankszerű tevékenységre irányuló munkaszerződés.*

A postatakarékpénztár felelős azért, hogy jogosulatlan-nak ne fizessen, ne utaljon át, hamis vagy hamisított fizetési utalványt vagy csekket ne fizessen ki. Ha a számlatulajdonos a csekklapot gondosan nem őrzi, az ebből folyó károkért ő felelős.

A felvétel a csekkgorgalomba minden megokolás nélkül megtagad-ható, *szerződési kényszer tehát nem forog fenn* s az ezen a téren nem is volna helyén való, mert ez a ténykedés a magánpénzügyintézetek, bankok ügykörébe vág.

A befizetési lapokkal befizetett összegeknél a posta a befizetésekor kötött *pénzközoetiési szerződés* (munkaszerződés) alapján a befizetővel szemben szavatol a helyes kifizetésért, illetve a számlán való helyes el-könyvelésért. A befizetési lap jogi természete olyan, mint a feladó-vevényé, tehát közokirat, mely a befizetésnek a rajta feltüntetett adatok szerint való megtörténtét igazolja. A befizetésekor *díjat fizetni nem kell*, mert a díj a számlatulajdonos terhére lesz a számlán minden művelet után felszámítva. A postatakarékpénztár tulajdonképen nem nyújt a félnek ellenszolgáltatást, mert a számlán való jóváírást már a számla-tulajdonossal fennálló szerződésből kifolyólag köteles teljesíteni s ezzel

¹ A postatakarékpénztár célja a megtakarított összegek állami sza-vatosság mellett való gyümölcsöztetése, tehát főleg jóléti jellege van. A betétkönyv *közokirat* (Curia 9931/1896.).

mindkettőnek teljesít. Az, hogy a szolgáltatásért járó díjat a számlatulajdonos rója le, tartozás-átvállalás.

A számlán való jóváírásnak jogi hatálya van. Ha a befizetés tartozás törlesztése céljából történt, úgy a tartozás a jóváírás időpontjával tekintendő leróttak, míg egyéb befizetések akkor tekintendők a számlatulajdonoshoz beérkezettnek, mikor az összegnek számláján való jóváírásáról értesül. Annak, akire a csekk ki van állítva, nincs önálló joga a csekk beváltására. A postatakarékpénztár a csekkszerződésből főiyólag köteles a beváltásra. Ha olv összeg fizettetnék ki, melyre a *csekk számlán nincs fedezet*, tartozatlan fizetés, illetve jogalap nélküli gazdagodás esete állana elő s ily esetben a számlatulajdonos ellen a postatakarékpénztár *perrel fordulhat*, mert a csekk kibocsátója az általános magánjogi szabályok (csekkszerződés és tiltott cselekvésből eredő kötelem címén) értelmében felelős azért, hogy a csekk számlán kellő fedezet álljon rendelkezésre. A fizetendő illetékek itt a számlák összegéből leíratnak. Ekkép itt a *kényszerbehajtás elő nem fordul*.

A befizetési lappal eszközölt befizetés visszavételét a befizető nem követelheti, mert a bíróságok álláspontja értelmében a befizetés olykép minősül, mintha a számlatulajdonos kezéhez történt volna (Curia 558—1895.). Az összeget a számlatulajdonostól kell visszakérni. Ez az eljárás nem simul a forgalomhoz s nem helyeselhető.

6. *A hirdalmegrendelési szerződés.* Ezzel az üzletággal a posta a kultúrának tesz nagy szolgálatot. A hirdalmegrendelésben közzétett lapokat a posta a kiadónál megrendeli s azokat postai úton az előfizetőhöz eljuttatja. A fél vételárát és szállítási díjat fizet, fia a lap már nem kapható, a fizetett díjat visszafizetik. Ha esetleg a vételár emelkedik, a különbözetet meg kell fizetni. Az itt létrejövő *jogviszony a következő:*
a) munkaszerződés jön létre a kiadó és a posta közt, mely szerint a posta a postadíj ellenében kötelezi magát a megrendelhető lapokat a hirdalmegrendelésben közzétenni, a rendeléseket, előfizetési díjat felvenni, az előfizetéseket (vételárát) a kiadónak kiszolgáltatni, másrészt a lapokat a kiadótól átvenni és rendes szállítási szerződés keretében az előfizetőhöz eljuttatni. A kiadó nem adja el a lappéldányokat a postának, hanem a lap közvetítésére a postával szerződést köt. Az ügylet a kiadó és megrendelő közt bonyolódik le s a posta közvetítőként *szerepel.* *b) A posta és az előfizető közt megbízás létesül*, hogy a lapokat a kiadónál megrendelje s a vételárt közvetítse, amit csak az a) alatti szerződés meglétében tud eszközölni; *c) a megrendelések átvételével a posta egyúttal előfizetési vételt is bonyolít le*, mely az előfizető és a kiadó közt az előfizetés időtartamára jön létre. Az előfizetéseket köteles a posta személyválogatás nélkül mindenkitől elfogadni, tehát *szerződési kényszer* áll fenn.

7. *A személyszállítási üzletág* valamikor főüzletág volt, de a vasút kifejlődésével elvesztette jelentőségét. Nálunk a személyszállítás kizárólagos jognak sohasem volt kimondva. A személyszállítás *munkaszerződés*, mely az utasnak a kiszabott díjért ép állapotban meghatározott helyre való szállítására irányul. *A podgyászszállítás:* mellékszerződés. A podgyász meghatározott súlyig (20—50 kg.) szállítható. *Menetjegy*

nélküli utazás esetén az utas a menetdíj kétszeresét köteles megfizetni (vasútnál ez csalás).

Az utazáshoz akkor támad igény, ha a kocsiban hely van. A lefizetett díj fejében menetjegyet szolgáltatnak ki. *Gyermekek* negyedik életéviük betöltéséig, ha külön helyet nem foglalnak el, menetdíjat nem fizetnek. *Különjáratokért* annyi menetjegy árát kell megfizetni, ahány hely van az illető kocsiban. A feladott *podgyászért* általában oly szavatolás áll fenn, mint a csomagokért. *A díjat a posta visszatéríti,* ha az utazás a posta hibájából nem lehetséges. *A díjak kényszer útján való behajtásának,* minthogy ezek is postadíjak, kétségtelenül helye van. *A ragályos betegek, ittasok,* tisztátalanul öltözöttek, töltött fegyvert vivők, rendetlenkedők és ellenszegülők, durván viselkedők, 6 éven aluli gyermekek kísérő nélkül, valamint rabok, fegyencek, az *utazásból ki vannak zárva.* *A szerződési kényszer* tehát ezen kivételekkel áll fenn.

A posta köteles az utasnak a kocsiban helyet biztosítani, utast, podgyászt a rendeltetési helyre szállítani, a podgyászt a podgyászdíj átadása ellenében kiadni, az utasnak a váróteremben a tartózkodást megengedni, az utasok épségére ügyelni, baleset esetén nekik segílyt nyújtani.

Az utas köteles a személydíjat, esetleg podgyászdíjat megfizetni, a rend és biztonság érdekében tett intézkedésekhez alkalmazkodni, a kocsi rongálásától, bepiszkításától óvakodni. A postai gépkocsijáratok igénybevételének módozatait a gépkocsi üzletszabályzat tartalmazza (52.227—910. ker. min. rend.).

21. f. A kártérítés.

A kártérítés a postaszállítási szerződésen alapul, melynek értelmében a posta köteles a küldeményt céljához ép állapotban eljuttatni s a beálló károkért, elveszésért felelősséggel tartozik. A kártérítés nem igazodik az *általános magánjog* szabályai szerint, hanem azt az üzletszabályzat szabályozza. A magánjog szerint kár esetén teljes mértékű, széles alapokon nyíló kártérítés jár, míg az üzletszabályzat a *kártérítést* korlátok közé szorítja. A posta tofflegforgalmával kapcsolatos a felelősségnek ez az okszerű korlátozása, mely párosulva a díjak aránylagos olcsóságával, alapot nyújt arra a *könnyed és gyors kezelésre,* mely a postát jellemzi s mely mellett egyedül lehetséges a tömegforgalmat lebonyolítani. Ellenkező esetben szorosabb, nehézkesebb, tehát *több berendezést és személyzetet* igénylő kezelést kellene bevezetni, ami a kezelés lassúbbodásával s a díjak emelésével járna, akadályos volna nagy forgalom kibontakozásának s a posta *általános igénybevehetőségének,* sőt a felme-

rült nagy károk folytán az *állami kezelést sem lehetne fenntartani*. A feladó megvédheti érdekeit a megfelelő feladási mód választása (ajánlás, értéknyilvánítás stb.) útján.

1. *A közönséges levélküldemények elveszéseért* a posta felelősséget nem vállal, mert a tömegben előforduló ily küldemények kezelés és szállítás közben nem tartatnak nyilván s a leglelkiismeretesebb kezelés mellett is itt-ott mégis elkallódhatnak, miért is azokért felelősséget vállalni nem lehet. A feladás ezeknél a küldeményeknél nem is igazolható, sem a tartalom s ily körülmények közt felelősséget vállalni nem is lehet. A feladó az ajánlva való feladással különben is védekezhet a károsodás ellen. Nincs felelősség ily küldemények sérülése, csonkulása esetére sem.

2. *Az ajánlott levélküldeményekért* csak elveszés esetére jcír megállapított összegű kárpótlás (55 P.), ha az elveszés postai kezelésben történt. Az elveszéssel egyenlő hatályú a posta hibájából való téves kézbesítés. Ajánlott küldeményeknél tehát a posta átalányösszeget fizet a kár pótlására s nem a tényleges kárt téríti meg. Elveszés esetének minősül az is, ha az illetéktelen átvevőtől a borítékot sikerül visszaszerezni, a tartalmat nem. *Elveszettnek kell tekinteni* azt a küldeményt, mely sem a feladási, sem a rendeltetési helyre meg nem érkezik, s 3 hó alatt holléte meg nem állapítható. Az ajánlott küldeményben *elhelyezett pénzösszegeket*, ha eltulajdonítás után a tettestől megkerülnek, a posta a feladónak megtéríti és pedig ha több igénylő van a feladás, esetleg az igénylés sorrendjében.

5. *Az értéklevek, értékdobozok és csomagokért* elveszés, megcsonkulás (kifosztás), sérülés esetére jár kártérítés. *Elveszés*: a küldemény elkallódása, elveszése. Elveszésnek minősül a posta hibájából való *téves kézbesítés* is. *Sérüléssel* a küldemény állaga változik s azzal kapcsolatban értékcsökkenés áll elő. Ide számít a bepiszkolás, törés, szakadás is. *Csonkulás* (kifosztás), a tartalom egy részének hiánya. *Megtérítésre kerül* a valódi kár a feladás idejében a feladás (tehát a gyártás, termelés) helyén való értéknek megfelelően, azonban a kártérítés a nyilvánított összegnél nagyobb nem lehet. *Értéknyilvánítás nélküli csomagokért* a súly minden kg.-ja vagy annak töredéke után 4 pengő kártérítés jár. *Megcsonkulás vagy sérülés esetén* a tartalom hiányzó vagy megsérült részének valódi értéke, ha pedig a sérülésnél csupán *értékcsökkenésről* van szó, csak a sérült részek értékcsökkenése kerül megtérítésre. Elveszés esetére a szállítólevélen jelzett nagyobb értékű *csomagburkolatért* (bőrönd, kosár stb.) szintén jár kártérítés. *Elveszés vagy teljes megromlás esetén* a *szállítási és felszólalási költségek is visszatérítenek*, de az értékdíj nem téríthető vissza.

Ha a címzett a sérült, megcsonkult értéklevelet, értékdobozt vagy csomagot a *kártérítési igény fenntartása mellett veszi át*, a kártérítés őt vagy engedményesét, egyébként a feladót illeti meg. *Utánvételi és postai megbízási utalványoknál*

feladónak az utánvételes küldemény, megbízást tartalmazó levél (megbízási lap) feladóját kell tekinteni. "

Ha *névre szóló értékpapírok* vesznek el, a posta csak a megsemmisítés költségeit téríti meg. A *bemutatóra szóló, vagu elveszés esetén üres átíráttal forgatható értékpapírok* elveszése esetén a való értéknek megfelelő kártérítés jár a nyilvánított érték határáig, ha a feladó az értékpapírok tulajdonjogát a postára átruházza, s egyúttal a megsemmisítéshez (1881 : XXXIII. t.-c.) szükséges adatokat közli. Névre (rendeletre) szóló értékpapír az, melynél az ígért szolgáltatás teljesítését az követelheti, akinek a papír felett való rendelkezési joga az illető megnevezése útján van igazolva. A bemutatóra szóló papíroknál az ígért szolgáltatás teljesítését az jogosult követelni, aki a papírt bemutatja s a papír e minősége annak szövegéből kitűnik.

4. A *postautalványoknál* a posta a befizetett összegért s a jogosultnak való *kifizetéséri szavatol*. Szavatol tehát a postaalkalmazott hibájából való *téves kézbesítésért* is. A ki nem fizetett utalványösszegek 3 éven belül visszatéríttetnek, ha a számadások megléte esetén azokból megállapítható, hogy az összeget a posta tényleg bevételezte, de nem fizette ki. Az utalvány *téves vagy késedelmes kezeléséért* s ezek következményeiért a posta nem szavatol. Az *elvesztett utalványt* kifizetési felhatalmazással pótolja. Ugyanily szavatolás áll fenn a *postatakarékpénztári és csekkfizetési utalványoknál* is.

5. Az *utánvételes küldeményeknél* a posta szavatol: *a)* a küldeményért az *illető küldeményfajra* (levél, csomag) fennálló szabályok értelmében; *b)* a *beszedett utánvételi összegért* úgy, mint a postautalványokért; *c)* a küldeménynek a posta hibájából az *utánvétel beszedése nélkül történt kézbesítése* esetére, ha a címzett valamely tényleges érték birtokába jutott s az tőle vissza nem szerezhető, a valódi kárért az utánvételi összeg erejéig. Csekély értékű küldeményeknek (nyugták, tagsági jegyek stb.) az utánvétel beszedése nélkül való kézbesítése ugyanis, amennyiben a posta ezt a tényt igazolja, nem szünteti meg a feladó és a címzett közti tartozást, mert a feladó a posta igazolása birtokában követelését bírói úton is érvényesítheti. (Curia 9426—1908.).

6. A *postai megbízásoknál* szavatolás áll fenn: *a)* a postai megbízást tartalmazó ajánlott levél elveszéseért, s annak a levélnek az elveszéseért, melyben a megbízási okmányt vissza, vagy utánküldték (ajánlott levél kárpótlási díja); *b)* a *beszedett összegért* az utalványozási és beszedési díj (esetleg p. ü~illeték) levonásával úgy, mint a postautalványokért; *c)* ha az *okmányt az összeg beszedése nélkül* kézbesítik vagy illetéknél kisebb összegben szedik be (kivéve, ha a feladó hibája okozta), a posta a tényleges kárért szavatol a kitüntetett megbízási összeg erejéig s kártérítés esetén a követelési jog az adóssal szemben a postára száll át; *d)* ha az okmány a levél-

nek a postahivatalban történt felbontása után, az *adósnak való bemutatás előtt vesz el*, a posta a tényleges kárért felel, azonban a fizetendő összeg egy ajánlott küldemény kártérítési összegénél nagyobb nem lehet: *e) postai megbízási lapoknál* a beszedett összegért, mint az utalványokért (megbízási lap elveszéséért nincs szavatolás); *f) ha a megbízási lap* a postahivatalhoz beérkezett, de az *összeg beszédése nélkül kézbesítették*, a rendeltetési postahivatal az összeg utólagos beszedését megkísérli, s ha ez nem sikerül, erről a feladót értesíti, kártérítésnek azonban nincs helye.

7. *A hírlap(ít)fizetési szolgáltatnál* a posta a feladóval szemben a hírlapok elveszése, sérülése, késedelme stb. esetére nem szavatol, azonban azokat elveszés, csonkulás esetén pótolja (kiadóval pótoltatja). A posta felelős a beszedett összegért, melynek fejében vagy a lapot szállítja, vagy az összeget visszatéríti. A posta felelős a lapért beszedett vételárnak a kiadóhoz való eljuttatásáért.

8. *A személyszállításnál* a posta a szállított *személyekben beállható károkért* a szállítási szerződés és az általános magánjogi szabályok értelmében szavatol s a szavatolásnak üzletszabályszerű korlátozása ezen a téren helyt nem foglalhat. *A nem utazó személyeken okozott sérülésért* szerződésen kívüli felelősség áll fenn az általános magánjogi szabályok értelmében. *A szavatolás a szerződés megkötésével* (jegyváltással) kezdődik s tart addig, míg az utas a kocsit el nem hagyja. A kártérítés feltétele az, hogy az *utazás és a sérülés vagy haláleset közt szoros okozati összefüggés* álljon fenn. A kártérítés testi sérülés vagy halál esetére jár. *Nem jár kártérítés*, ha a posta igazolja, hogy vis maior esete forog fenn, vagy a balesetet az utas vagy 3-ik személy hibája idézte elő.

A posta felelős azért a vétkességért, melyet a személyzet megválasztásában s a fuvarozási eszközök meg nem felelő állapotban való tartásával elkövetett. *A postakocsis felelős* a mulasztása, vétkessége által okozott károkért. *Az utas felelős* a szállítási eszközök, berendezések vétkes rongálásáért. *Az utazás elmaradása* vagy *késedelem* miatt nincs kártérítés, azonban a meg nem tett útra eső díj visszatérítésének van helye.

Útipoggyászért elveszés, sérülés, csonkulás esetén általában a csomagokra, értékűküldeményekre előírt szabályok értelmében jár kártérítés. A kézi poggyászért, melyet az utas magánál tart, nincs szavatolás. A poggyászszeves elveszése esetén az utas a poggyászhoz való jogát igazolni köteles.

9. Az előzőekben jelzett eseten kívül további *kártérítési kötelezettség a posta részéről nem áll fenn*. így *nincs szavatolás* elmaradt haszonért, közvetett kárért, árfolyamkülönbözetért, kamatvesztésekért, téves vagy késedelmes kezelésért s a saját kezéhez címzett küldeményeknek más jogosult kezéhez való kézbesítésért, a küldemények eladásának elmaradásáért, ajánlott küldemények sérüléseért, csonkulásáért, stb., s ezek következményeiért. A fennjelzett szavatosságon túl-

menő felelősséggel a posta akkor sem tartozik, ha a *posta-alkalmazott vétkes gondatlansága vagy bűncselekménye forog fenn.*

Nem szavatol a posta: a) oly esetekben, amikor a felek a rendes *gondosságot szem elől tévesztették* (culpa, dolus), vagyis amikor a küldemények feladására, szállítására, kézbesítésére vonatkozó szabályok szem elől való tévesztése által vagy egyéb módon (elégtelen, helytelen címzés, átveendő küldemények gondos megtekintésének elmulasztása) maguk okozzák, vagy magukra hárítják a kárt; b) oly esetekben, amikor a *kár a tartalom természetének* a következménye (romlás, törés, kifolyás, párolgás); c) elveszés esetét kivéve a *„feladó veszélyére”* felvett küldeményekért; d) ha a feladó a feltételeesen szállítható tárgyakat a vonatkozó szabályok figyelmen kívül hagyásával, vagy a tartalom elhallgatásával *helytelen vagy bizonytalan iartalomnyilvánítással*, megtévesztő módon adja fel; e) eladott tárgyakért a vételár összegén felül; f) csomagolás nélkül feladott tárgyak megsérüléseért vagy megcsontulásáért; g) az eladott tárgyakért a vételár összegén felül; h) oly küldeményekért, melyeket a feladó a *valódinál nagyobb értéknyilvánítással* vagy *hamis tartalomnyilvánítással* adott fel s a *lezárva feladott* oly küldeményekért, melyek csomagolása és pecsételése a kézbesítéskor ép volt és súlya a feladáskor megállapított súllyal egyezett; i) a *postai szállításból kizárt*, valamely tilalom áthágása vagy más okból az illetékes hatóság által *lefoglalt küldeményekért*. A *lefoglalt küldeményben* a lefoglalás előtt beállott kárt a posta csak akkor téríti meg, ha a hatóság a küldeményt utólag a félnek kiszolgáltatja. A *valónál kisebb értéknyilvánítást* a posta nem tiltja, mert bár ily esetben kelleténél kevesebb díjat rónak le. a kockázat kisebb. A d) alatti esetben a beálló kórért a feladó felelős s ha gyúló, robbanó anyagok tilos szállítása derül ki, ellene a posta a kihágási btk. (1879 : XL. t.-c.) 109. §-ába ütköző kihágás miatt bűnvádi feljelentést tesz.

Egyáltalán nem szavatol a posta: a) az elveszés és kifosztás esetét kivéve, a *folyékony, törékeny, romló* tárgyakért s az élőállatokért; b) az egész küldemény elveszésének esetét kivéve, az *árúciókkel* vagy más tárgyakkal *egybecsomagolt pénzek és drágaságok* hiányáért.

Erőhatalom esetén nincs szavatolás. Erőhatalom alatt érteni kell a postai szolgálatban az oly külső, előre nem látható, meg nem előzhető, le nem küzdhető, nyilvánvalóan elháríthatatlan rendkívüli eseményt, mely ellen a küldeményeket megvédeni nem lehet, vagy annak elhárítása a postának a meglévő berendezések mellett nem áll módjában (pl. villám-

¹ Hajóösszeütközésre 1. az 1913 : I. t.-c. 2. s-át (történhet valakinek hibájából, vagy véletlenül, vagy az összeütközés okai iránt kétség foroghat fenn, vagy vis maior esete is lehet). Ugyanez áll a vasúti balesetekre.

csapás, földrengés, árvíz, háború esetén a háborús eseményekből folyó, vagy ilyenekkel szorosan összefüggő forgalmi zavarokból keletkező kár, tűzvész, ha a rendes fuvarozó gondosságával elhárítható nem volt, rablás, sztrájk, zendülés, repülőgép lezuhanása, közrend megbontásával járó egyéb erőszakos, elháríthatatlan cselekmények,¹ stb.). Az erőhatalom fennforgását a posta köteles igazolni. A vis maior a nk. forgalomban a feladási ország jogi meghatározása szerint értelmezendő.

A *fegyveres elemek által veszélyeztetett helyekre* szóló vagy azokon át történő küldése ajánlott küldeményeknek, értékleveleknek, értékdobozoknak és csomagoknak csak a feladó veszélyére történhet s a posta ily esetben kártérítést nem ad, kivéve, ha a kár postaalkalmazott hűtlensége folytán áll be.

A *posta kártérítési kötelezettsége megszűnik*: a) ha a küldeményt az arra *jogosított kifogás nélkül* átveszi, mert ez azt a vélelmet fejezi ki, hogy a küldemény burkolata és lezárása ép volt s az súlyhiány nélkül kézbesített (a nemzetközi forgalomban váltott értékleveleknél a szavatolás kifogástalan átvétel után is fennáll, ha a címzett megokolt felszólalással él); b) ha *a poste restante címzésű*, vagy a postahivatalban kézbesítendő küldeményt a hivatal oly egyénnek kézbesíti, kinek neve és foglalkozása a címmel egyezik s aki személyazonosságát szabályszerűen igazolta; c) ha a küldeményt a feladásra következő naptól, az utalványt érvénye lejártá utáni naptól számitott *1 éven belül nem szorgalmazzák*; cl) ha a posta a küldeményről azért nem tud felvilágosítást adni, mert az arra vonatkozó szolgálati iratok és kezelési *okmányok erőhatalom folytán megsemmisültek*.

A postaügynökségek, faluzó levélhordók által a *felek megbízásából a postahivatalokhoz beszállított* küldeményekért a felelősség akkor kezdődik, amikor azokat a postahivatal átvette és elnaplózta, a postahivataloktól kiszállított küldeményeknél pedig akkor szűnik meg, amikor a postahivatal a küldeményt az aláírt kézbesítő okmányra kiadja.

Nem szavatol a posta elveszett vagy idegen kezekbe került *személyazonossági igazolványokkal* elkövetett visszaélésekért, még akkor sem, ha az igazolványt hatóságilag érvénytelennek nyilvánították. A posta csak akkor szavatol, ha címzett az okmány elveszését a kézbesítő *postahivatalnak bejelentette*, arról elismervényt kapott s a kézbesítő postahivatal utóbb mégis jogosulatlanul kézbesítette a küldeményt.

10. Ha valamely *csomag tartalma más csomagban kárt tesz*, a kárt okozó csomag feladója kártérítéssel tartozik, ha a feladónak a felvételkor nem ellenőrizhető, fel nem fedezhető cselekménye (hamis bevallás, hiányos csomagolás) és a kár felmerülése közt okozati összefüggés van.

11. *Repülőjáratokkal szállított küldeményekért* a posta

csak annyiban ad kártérítést, amennyiben azt külön szerződések biztosítják.

12. A postaküldeményre vonatkozó *kártérítési kérdést bírói útra* csak azután lehet terelni, ha az ügy postai közigazgatási úton már le lett tárgyalva, vagyis abban az illetékes postaigazgatóság és a felelősség folytán a keresk. miniszter is határozott. Csak a keresk. miniszter döntése után lehet az ügyet 30 napon belül bírói útra terelni. A Pp. (1911 : I. t.-c) 180. §-a és az 1912 : LIV. t.-c. 8. §-a szerint *pergátló kifogásnak van helye* oly esetben, amikor a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőzni. Ez alapon a keresk. miniszter döntése előtt bírói útra terelt kártérítési ügyben pergátló kifogást kell emelni, illetve a kincstár perbeli képviselőjét ellátó jogügyi igazgatóságot erre kell felhívni. Perindításnak nincs helye akkor sem, ha a fél az igazgatóság határozata ellen *15 napon belül a keresk. miniszterhez való felelősséget elmulasztja* vagy a miniszter döntése után *50 napon belül a pert a posta ellen nem indítja meg*. Ha a szavatolás *bűnvádi eljárás eredményétől függ*, annak befejeztéig a szavatolás kérdése függőben marad.

13. Ha a kártérítés kifizetése után a *küldemény előkerül*, erről a postaigazgatóság a kártalanítottat értesíti s annak jogában áll 15 napon belül a küldeményt a kártérítési összeg visszafizetése mellett visszavenni. Ha ily alkalommal kiderül, hogy a feladó a valódi kárnál nagyobb kártérítést kapott, a feladó a kártérítési összeg visszafizetése mellett köteles a küldeményt visszavenni. A posta visszakövetelési igényét a feladóval, illetve címzettel szemben a küldemény rendelkezésére bocsátása mellett érvényesítheti. Ha az utólag előkerült tárgy a visszaküldés alkalmával megcsonkul, vagy megsérül, azért a posta szavatol.

14. *A vámhivatalban átveendő küldeményeknél* a postaszállítási szerződés a küldeménynek a vámhivatal részére való kézbesítésével nyer teljesítést. A posta a címzettet az átadásról értesíti. A vámhivatal nem lép be a posta és a feladó közt kötött szerződésbe, hanem elveszés, sérülés, csonkulás esetén a posta kötelezettsége által érintett mértékben szavatol.

15. *A küldeményeknek külföldön való elveszése, megcsonkulása, sérülése esetén* az érdekeltnek a magyar posta csak akkor és oly mértékben ad kártérítést, amennyiben és amily mértékben azt az illető *külföldi igazgatástól kieszközölni sikerül*. K célból azonban a posta pert indítani nem köteles. A kárigény megállapítására s a kártérítési eljárás lebonyolítására, amíg a *kár nem magyar területen állott be*, avagy a bekövetkezés helye ismeretlen, az egyes külföldi államokkal kötött egyezmények, illetve az egyetemes postaszerződés és nemzetközi postai egyezmények az irányadók. A Magyarországon feladott, külföldre szóló postaküldeményeknek a magyar területen való elveszése, csonkulása, sérülése esetére a *belföldi szabályok* irányadók.

Az *egyetemes postaszerződés* értelmében *ajánlott küldemény* elveszése esetére a feladónak *50 aranyfrank* kártérítésre van igénye. Nem jár kártérítés erőhatalom esetén (hacsak azért valamely állam kifejezetten sza-

vatosságot nem vállal), ha a küldeményre vonatkozó *kezelési okmányok erőhatalom folytán megsemmisülnek*, a kitiltott tárgyakért s azokért a küldeményekért, melyeket a feladást követő naptól számított *1 éven belül nem szorgalmaznak*. A kártérítésre a *feladó hivatal igazgatása van kötelezve*, mely *viszkereseti joggal bír* azon igazgatás ellen, melynek területén az elveszés történt. Az ellenkező bizonyításig a felelősség azé az igazgatásé marad, mely a küldeményt kifogás nélkül átvette, azonban *annak továbbítását, ill. kézbesítését kimutatni nem tudja*. Ha nem állapítható meg, hogy az elveszés hol történt, a kárt a szállításban résztvevő *igazgatások együttesen viselik*. A *világposta egyesületen kívül álló országokkal* való forgalomban az egyesület területén való szállítás tekintetében a nk. postaszervezés határozmányai, az egyesületen kívül végzett szállítást illetően a szállítást közvetítő egyesületi ország közötti feltételei az irányadók.

Utánvételes ajánlott küldeményekért a nk. forgalomban ugyanolyan szavatolás áll fenn, mint egyéb ajánlott küldeményekért. A *beszedett összegekért* a postautalvány-egyezmény, illetve a postai átutalási nk. egyezmény értelmében áll fenn szavatolás. Ha a küldeményt a címzettnek az *utánvétel beszédése nélkül* kézbesítették, a feladónak joga van a kártérítéshez, ha *kellő időben felszólal (1 éven belül)*, ha az összeg be nem szedése nem az ő hibáján alapul, s ha a küldemény nem tartalmaz kitiltott tárgyat. Ugyanez áll arra az esetre is, ha a címzettől kelleténél *kisebb utánvételi összeget szedtek be*, vagy ha a beszédés csalárd módon történt. A kártérítés *nem lehet nagyobb az utánvételi összegénél*.

Értéklevél, vagy értékdoboz elveszése, kifosztása, sérülése esetén a feladónak a külföldi forgalomban igénye van az elveszés, hiány, sérülés *valódi értékének megfelelő*, de legfeljebb a nyilvánított értékig terjedő kártérítésre, kivéve, ha a kár *erőhatalom* (hacsak valamely állam még erőhatalom esetére is nem vállal szavatosságot), a *feladó hibája*, hogy hanyagsága, vagy a *tárgy természete* folytán állott elő, vagy a küldemény *tiltott tartalommal* bírt, ha csalárd módon a valónál *nagyobb értéket* nyilvánítottak, ha a küldeményt *1 éven belül nem szorgalmazták*, ha a küldeményről a *kezelési okmányoknak erőhatalom folytán* történt megsemmisülése következtében nem lehet számot adni, ha az igazgatások a tengeren szállított értékekért a szavatosságot nem vállalják. A kártérítési kötelezettség a *feladó hivatal igazgatását* terheli, melynek a felelős igazgatás ellen, melynek területén az elveszés, sérülés, vagy kifosztás történt, *viszkereseti joga van*. Ha az *elveszés stb. helye nem állapítható meg*, a szállításban résztvevő országok a kárt egyenlő arányban viselik. A *címzettnek akkor van igénye* a kártérítéshez, ha a küldeményt a kártérítés fenntartásával átvette, vagy ha a feladó jogairól az ő javára lemondott. *Utánvételes értéklevelek, értékdobozokért* ugyanily értelemben áll fenn szavatolás. A *beszedett, valamint a be nem szedett, vagy kelleténél kisebb összeggel beszédett utánvételi* összegekért való szavatolásra ugyanaz áll, mint az utánvételes ajánlott küldeményekre.

A *postautalványoknál* a külfölddel való forgalomban is a befizetett összegért a címzett (meghatalmazottja) részére való szabályszerű kifizetésig a feladókkal szemben *1 éven belül szavatolás áll fenn*.

Valamely *nemzetközi postacsomag* (colis postai) elvesztése, kifosztása, sérülése esetére a feladónak igénye van a beállott kár valódi értékének megfelelő kártérítésre. A kártérítés *1 kg. súlyig 10 franknál, 5 kg.-ig 25 franknál, 10 kg.-ig 40 franknál*, értéknnyilvánítás esetén a nyilvánított értéknél nagyobb nem lehet. A *címzettnek a kártérítéshez akkor van joga*, ha a kifosztott vagy sérült csomagot fenntartással vette át, vagy ha a feladó jogairól az ő javára lemondott.

Nem jár kártérítés azokban az esetekben, amelyekben az értéklevelek és értékdobozoknál is ki van zárva. Az igazgatások felelősségére az előzőekben eloadottak irányadók.

Utánvételes nemzetközi csomagoknál ugyanez a szavatolás áll fenn, azonban a *beszedett utánvételi összegért* a *nemzetközi postautalvány-egyezmény értelmében* történik a szavatolás. Ha a csomagot az *utánvétel*

beszedése nélkül, vagy a kikötött utánvételi összegnél kisebb összeg beszedése mellett kézbesítették, a feladónak joga van a kártérítéshez, feltéve, hogy / *éven belül felszólalt*, s hogy az összeg be nem szedése nem az *ő hibájának* vagy hanyagságának a következménye. A kártérítés nem lehet nagyobb a *nyilvánított utánvételi összegnél*. A *rendeltetési ország mentesül* a szavatolás alól, ha igazolja, hogy a hiba valamely szabálynak a felvevő hivatal által való be nem tartásából származott, vagy igazolja, hogy a csomag (szállítólevél) nem volt az előírt jelzésekkel ellátva.

A *postai megbízásokért* a nemzetközi forgalomban a következő szavatolás áll fenn: *a)* a postai megbízást tartalmazó ajánlott küldemény elveszése esetére a feladónak az *ajánlott küldeményekért* megszabott kártérítés jár s ugyanez áll a be nem váltott okmányokat tartalmazó ajánlott küldemény elveszése esetére; *b)* amikor a beszedő hivatalnál az adósnak való *bemutatás előtt vesznek el* az okmányok, a feladónak a valódi kár megtérítésére van igénye, a megbízási összeg erejéig; *c)* a beszedett összegekre nézve a nemzetközi utalvány és átutalási egyezményben jelzett szavatolás áll fenn; *d)* ha az okmány az összeg beszedése nélkül adatott ki, a be nem szedett utánvételekre vonatkozó szabályok az irányadók.

A *nemzetközi hírlapelőfizetési egyezmény* értelmében a postaigazgatások nem vállalnak szavatosságot a kiadókat érintő terhek és kötelezettségek tekintetében, s nem tartoznak megtérítéssel azért, ha valamely hírlap az előfizetés tartama alatt megszűnik, vagy megjelenése félbeszakad.

A *nemzetközi átutalási egyezmény* értelmében a postaigazgatások szavatolnak azokért a tévedésekért, melyek szolgálatukban az átutalásoknak a postai folyószámlákon való jóváírásánál előállnak s azokért a téves adatokért, melyek a többi igazgatásokhoz küldött átutaló **jegyzékekben** előfordulnak. A szavatosság az átutalt összeg megtérítésére szorítkozik. A szavatosság azt az igazgatást terheli, melynek szolgálatában a hibát elkövették. Ha a tévedés mindkét igazgatást terheli, a kártérítést egyenlő arányban viselik. A felszólalóknak járó összeget az az igazgatás fizeti ki, melynél felszólaltak, de visszereseti joga van a szavatoló igazgatással szemben.

III. Nemzetközi-jogi rész.

22. §. Az egyetemes postaegyesület. Egyetemes postaszereződés.

Az *egyetemes postaegyesület* (Union postaié universelle) azoknak az államoknak az uniója, melyek az egyetemes postaszereződéshez hozzájárultak. A nemzetközi uniók az államok egyesülései bizonyos célok megvalósítására. Ily *uniók* állanak fenn pl. a mértékek, súlyokra, az ipari tulajdon, az irodalmi' és művészeti művek védelmére, a vámtarifák kihirdetésére, a nemzetközi munkaügyek elintézésére stb. Ilyen a nemzetközi táviró-unió is.

Nagy nehézségek előzték meg az egyetemes postaegyesület megalkotását, aminek fő oka volt az államok elzárkózottsága, s a magas díjak, melyeket a küldemények átszállításáért követeltek.

A nemzetközi postaforgalom rendezése ügyében *1862-ben az Egyesült-Államok postája élt kezdeményezéssel* s ez ala-

pon 1863-ban értekezlet *ült össze Párizsban*, azonban a súlyegység, díjegység s a leszámolás módozatainak megvitatása után az értekezlet határozat hozatala nélkül széteszlott, határozathozatalra nem is volt jogosítva. Utóbb *dr. Stephan Henrik* német vezér-postamester állt elő javaslattal, hogy az egész világ egységes postaterületté alakuljon s azon egységes díjszabás lépjen életbe. Stephan javaslatát *1870-ben emlékiratban tette közzé*, postaszerződési tervezetet készített s nemzetközi értekezlet megtartását sürgette. A német-francia háború s egyéb akadályok miatt a kongresszus csak 1874. szeptemberben jöhetett össze Bernben s *1874. október 9-én írták alá az egyetemes postaszerződést* s megalkották az egyetemes postaegyesületet. A Párizsban 1878-ban tartott következő kongresszus számos ország csatlakozása folytán felvette a „*Világposta-egyesület*” nevet. Azóta nagyobbrészt 5 évi időközökben több kongresszust tartottak, a legutóbbit *1924-ben Stockholmban*, amelyen alkotott egyetemes postaszerződés mint 1925 : XXXVI. t.-c. van becikkelyezve. Jelenleg ennek a határozmányai vannak érvényben. Ezt 83 állam írta alá. Az egyesület területe mintegy 120 millió km², mintegy 1785 millió lakossal.

A nemzetközi postaszerződések nem a politikai (szöveteségi, yédszövetségi), fia nem a nemzetközi kötelmi jog körébe *tartozó társadalmi szerződések* (mint a vám-, kereskedelmi-, vasúti-, stb. szerződések) közé tartoznak. —

Az *egyetemes postaegyesület* nemzetközi jogi alapon nyugvó s a postaforgalom szabályozását célzó egyesülés, melynek célja az, hogy a feladó és a felvevő állam postaigazgatása közt létrejött s a külföldi útra vonatkozó szállítási szerződés lebonyolítását lehetővé tegye. A szerződő államok (igazgatások) az egyesület céljaira egész *postai hálózatukat és berendezéseiket rendelkezésre* bocsátják, úgy, hogy az egész, mint egységes egész, *egységes postaterület* jelentkezik. Ekkép a szállításbeli rész-cselekmények nem az egyes államok, hanem mintegy az egész egyesület, mint *egységes szervezet cselekményének* minősülnek. A résztvevő országok azonban az egyesülés keretében *önállóságukat*, cselekvési szabadságukat teljes mértékben *megőrzik*, tehát az egyesület nem önálló jogalany, melynél az egyes államok jogi személyisége megszűnnék. A feladó a *felvevő ország postájával köt* szállítási szerződést, de nemcsak ezzel lép jogviszonyba, hanem a szállításban résztvevő *összes országokkal szemben önálló jogai és köteleiségei* támadnak, melyek érvényesítése a felvevő ország közvetítésével történik. Az egyes *országok járnak el az egyesület helyett, amiben meghatalmazás!* (megbízási) viszony tükröződik vissza. A szállításból keletkező *jogviszonyokat a felvevő és a rendeltetési ország* postaigazgatása bonyolítja le a szállításnál érdekelt összes országok nevében. A *díjak beszédése* általában a felvevő ország dolga, a kártérítéseket is ez fizeti ki. Az egyetemes postaegyesületbe a nem csatlakozott államok *utólag beléphetnek*. A belépés annak az államnak a kormányánál jelentendő be, melynek területén az értekezletet tartották (2. cikk). Egy évi felmondással bármely *állam kiléphet* az unióból (11. cikk). A kilépést a svájci szöv. tanácshoz kell bejelenteni.

A nemzetközi (egyetemes) postaszerződések és egyezmények a kongresszusokon (12–17. cikk) köttetnek és szövegüket ott állapítják meg. A kongresszusok általában 5 éven-

ként tartatnak. Azokon az egyetemes postaegyesület minden tagja egy vagy több meghatalmazottal (szakközeg, nem diplomata), vagy más ország meghatalmazottjával képviselheti magát.¹ A határozatok teljes ülésen hozatnak. A tárgyalás előkészítése bizottsági tárgyalásokon történik. A vitás kérdéseket szavazás dönti el, melynél az országoknak 1 szavazatuk van, de a gyarmatokkal együtt az anyaországnak 2–5 szavazata lehet. Minden kongresszus megállapítja a következő kongresszus helyét. A kongresszus összehívása annak az országnak a kormányára tartozik, amelynek területén a kongresszus egybegyűl. Kisebb fontosságú ügyekben egyszerű értekezletek (konferenciák) tartatnak. A kongresszusi tárgyalási okmányok és a meghatalmazottak által aláírt szerződések, egyezmények annál a kormánynál őriztetnek, melynek területén a kongresszus tartatott, de az okmányokról az unió tagjai másolatot kapnak. A szerződések elfogadását kormánynyilatkozatokkal erősítik meg (ratifikálás), melyeket diplomáciai úton annak a kormánynak küldenek meg, melynek területén a kongresszus tartatott. Ennek az országnak a kormánya a hozzájárulásról diplomáciai úton értesíti az unió országait.

Két vagy több állam közt a nk. postaszerződés vagy egyezmények alkalmazása körül *előforduló nézeteltéréseket választott bíróság szavazattöbbséggel dönti el* (10. cikk). E célból a felek egv-egy érdektelen igazgatást választanak. Az egyesület nemzetközi irodája is közbenjár a jelölésnél, vagy ha a felek nem válaszolnak, maga jelöl ki. A szavazatok megoszlása esetén a választott bírúk a vita eldöntésére egy az ügyben nem érdekelt igazgatást választanak s ha erre nézve nem tudnak megegyezni, a kijelölést a nemzetközi iroda eszközli. Az igazgatásokra nem kötelező, hogy ily döntőbíró-sághoz forduljanak, de amelyik ahhoz fordul, illetve jogát ezen az úton keresi, arra nézve annak döntése kötelező. Ennél fogva a hágai nk. döntőbíró-ságnak, illetve a nemzetek szövetségének kebelében felállított állandó nk. bíróságnak ily kérdésekben nem lehet szerepe.

Az Unió *Bernben központi irodát tart fenn*, melynek hivatása az államok közti postaügyekre vonatkozó adatok gyűjtése, rendezése, közzététele, közleményeknek az igazgatások közti közvetítése, a nemzetközi statisztika összeállítása, a kongresszusok előkészítése, fontos kérdésekben véleményezés, a „L. Union Postaié” című szaklap szerkesztése. Az államok a nemzetközi iroda költségeit megállapított arányban viselik (23–24. cikk).

¹ Az 1874. évi berni nk. postakongresszuson az akkori félszuverén államok (Románia, Szerbia) szerződő felek gyanánt szerepeltek, sőt az egyes nk. postaszerződéseket és egyezményeket függő viszonyban levő gyarmatok és védnökségek is aláírták. Ezek a nk. jogban nem jogalanyok s csak államaik hozzájárulásával köthetnek nk. szerződéseket.

A kongresszusokon jön létre: *a)* az *egyetemes (nemzetközi) postaszerződés*, mely az általános elveket és levélpostára vonatkozó határozmányokat öleli fel, *b)* a nemzetközi *értéklevél- és értékdoboz* egyezmény, *c)* nemzetközi *postautalvány* egyezmény, *d)* nemzetközi csomag-egyezmény, *e)* nemzetközi *postai megbízási* egyezmény, *f)* nemzetközi postai *hírlapelőfizetési* egyezmény, *g)* nemzetközi postai *átutalási* forgalomra vonatkozó egyezmény. Mindezek egy törvényként vannak be cikkelyezve, ez által nyernek a belföldön törvényerőt. A *b—g)* alatti egyezményekhez nem minden állam járult hozzá, mely az *a)* alattihoz hozzájárult, minélfogva az egyetemes postaszerződés és az egyes részleges egyezmények területi hatálya eltérő.

A kongresszusok közti időben a svájci szövetségi tanácsot bízza meg a szerződés a fontosabb egyleti ügyek ellátásával. A kongresszusok közti időben a *nemzetközi iroda útján lehet javaslatokat tenni*, melyeket, hogy tárgyalassanak, 2 igazgatásnak kell támogatni. Ha a javaslatra az igazgatások 6 hó alatt nem válaszolnak, az a vélelem áll fenn, hogy a szavazástól tartózkodni kívánnak. A javaslat elfogadásához az esetek fontosságához képest egyhangú határozat, **/.* szavazattöbbség, vagy egyszerű szavazattöbbség kívántatik meg. Érvényes határozatok az első két esetben diplomáciai úton erősíttetnek meg, melyet a svájci szövetségi tanács az összes igazgatásoknak megküld. A *szabályzatokon tett kiegészítések és módosítások* megállapítása s az igazgatásokkal való közlése a nemzetközi iroda útján történik. A határozatok (változtatások) 3 hónappal a közlés után lépnek életbe (18—22. cikk).

Az *egyetemes (nemzetközi) postaszerződés* (Convention postale universelle; nevezik főszerződésnek is, szemben az említett részleges egyezményekkel): *a)* kimondja az *átszállítás szabadságát* (légi úton is) az egész egyesületi területen (25. cikk). Az egyes államok küldeményeit nem lehet bojkottálni, mert az illető állammal a többi államok a forgalmat megszakíthatják (78.). Az átszállításért azonban megállapított díjak járnak (ideális volna a díjmentes átszállítás, de az államok nem tehetik, mert a nk. levelezés szállítására költséges berendezéseket tartanak fenn). A csak átrepült országok, melyek a zárlatokat nem rakják át, nem raktározzák, az átmeneti díjban nem részesednek, *b)* A *díjak fizetésének egysége az arany frank* (29. cikk), melynek egyenértékét minden igazgatás a saját valutájában maga állapítja (30.) meg, (változások a nemzetközi iroda útján 14 nappal előbb közlendők az államokkal). A küldeményekre *egységes díjak* vannak megállapítva, aminek nagy jelentősége van (egységes világ-díj). *c)* A *bérmentesítés a feladó ország postabélyegével történik* és az országok egységes eljárás céljából bizonyos értékű bélyegeket meghatározott egyforma színben kötelesek előállí-

tani. *d) A beszedett levélpósta díjai az igazgatások megtartják és azokról leszámolásnak nincs helye, ami azon az észleletén alapul, hogy a két ország között a levélforgalom mindkét irányban körülbelül ugyanaz, e) felsorolja a szállításhoz kizárt tárgyakat és az országok kizárhatják azokat a levelezéseket, melyek az illető országban érvényes törvénybe, vagy rendeletbe ütköző tartalommal bírnak, f) Intézkedést foglal magában az utáncsúszott, illetve már használt postabélyeg bérmentesítésre való csalárd felhasználása ellen, g) Az igazgatások egymásközt önállóan létesíthetnek (5. cikk) megállapodásokat (külön egyezmények) mindazon ügyekben, melyek az egyesület összességét nem érintik és a nemzetközi szerződéssel ellentétben nem állanak (1. 24. §-t). h) Azok az igazgatások, melyek az egyetemes postaegyesületen kívül állnak, közvetítik az egyesületnek az illető országgal való levelezését, i) Kimondja az egyes államok jogát a forgalomnak rendkívüli viszonyok közt részben vagy egészben való felfüggesztésére (28. cikk), amiről azonban a többi államot haladéktalanul értesíteni kell. j) Végül tartalmazza a levélpósta küldeményekre vonatkozó határ-ozmánytokát (súlyhatár, méret díjak, frankókényszer, ajánlás, tértivevény, utánvételes levélküldemények, visszavétel, címváltoztatás, utánvétel elengedés, törlés, express stb.). Amit az egyetemes postaszereződés nem szabályoz, arra nézve a belföldi szabályok az irányadók (6. cikk).*

Az egyetemes postaszereződés egyes rendelkezései a szerződéshöz csatolt záró-jegyzőkönyvben foglaltatnak. Az egyetemes postaszereződéshez csatolt foganatosító szabályzat (Reglement d'exécution) az egyes kérdéseket részleteiben szabályozza, így a küldemények irányítását, levélzárlatok készítését, válaszdíjszelvények forgalmát, bélyegzőlenyomatok alkalmazását stb. A foganatosító szabályzat a szerződést kiegészíti s azzal egyenlő hatálya van.

Az egyetemes postaszereződés nem szól a levéltitok védettségéről és pedig azért, mert a belföldi postajogok ide vonatkozó rendelkezései erre is alkalmazást nyernek. Ezt az is igazolja, hogy az egyetemes postaszereződés kimondja a levélforgalom szabadságát. Ez az elv nem érvényesülne, ha a levéltitok a nemzetközi forgalomban hallgatag is védelemben nem részesülne.

*Háború esetén a postaegyesület nem szűnik meg, azonban működése a háborúban érdekelt országok forgalmát illetően megszakad. A küldemények kerülő utakon (semleges országokon át) továbbíthatók. A békekötéssel az egyesület működése, az illető államok csatlakozása után, feléled.*¹

¹ Az 1907. évi hágai békekonzferencián történtek az államok közt a háborút érintő megállapodások (lefoglalási jog, tengeri zsákmányjog, hadifoglyok küldeményei stb.). Nálunk 1. az 1913 : XLIII. t.-c.-et.

23. §. Nemzetközi postaegyezmények.

1. *A nemzetközi értéklevél- és értékdoboz-egyezmény (Arrangement concernant les lettres et les boîtes avec valeur déclarée)* megállapítja e küldeményfajok feltételeit (érték-papírokat tartalmazó levelek, valamint ékszereket és drágaságokat tartalmazó dobozok). A dobozok súlya 1 kg. Megállapítja a méretet, az értéknyilvántás maximumát, a küldeményeknek utánvétellel való terhelését, a díjakat. Biztosítja az átszállítás szabadságát a szerződő országok területén át, azonban a felvevő ország átszállítási díjakat fizet a szállításban résztvevő többi országnak. Szabályozza a tértivevényt, a tudakozványt, visszavételt, címváltoztatást, utánvétel leszállítás és törlést, express kikötést, a tartalomnyilvántás feltételeit, a szállításból kitiltott tárgyakat stb. Az egyezményhez csatolt foganatosító szabályzat részletes határozmányokat tartalmaz a nk. értéklevél, értékdoboz szolgálatról, a díjakról való leszámolásról stb.

2. *A nemzetközi postautalvány-egyezmény (Arrangement concernant les mandats de poste)* megszabja az utalványozott összeg **maximumát**. Az utalványozott összeget a kifizető ország pénznemében kell nyilvánítani. E célból a felvevő ország meghatározza azt az arányt, melyben a saját pénzét a rendeltetési ország pénzére át kell számítani. A felvevő igazgatás megállapítja az árfolyamot is, mely szerint a befizetésnek történnie kell. Az egyezmény megszabja az utalványdíjakat, a kifizetési értesítésre, címváltoztatásra, express kézbesítésre, távirati utalványokra, utánküldésre, a kifizetett összegekről való leszámolásra, a kártérítésre vonatkozó határozmányokat. Az utalványforgalomban résztvevő hivatalokat az egyes igazgatások jelölik ki. Az egyezmény *foganatosító szabályzatának tárgyai*: a feladóvevény, úrlap, címezés, távirati utalványok, után- és visszaküldés, express, utólagos rendelkezés, szabályellenességek, érvényességi idő, elveszett utalványok pótlása, felszólalás és leszámolás.

5. *A nemzetközi csomagegyezmény (Arrangement concernant les colis postaux)* szabályozza a küldhető csomagok feltételeit, az értéknyilvántás maximumát, kimondja az átszállítás szabadságát minden szerződő ország területén, a megállapított átszállítási díjakat az országok egymásnak megtérítik, szabályozza az utánvétellel való terhelés, express kikötés, visszavétel, címváltoztatás, utánküldés, utánvétel leszállítás, törlés feltételeit, felsorolja a szállításból kitiltott tárgyakat. A valónál nagyobb család értéknyilvántás tilos. *Az egyezményhez csatolt foganatosító szabályzat tárgyalja*: a díjak egyenértékét, a csomagok felszerelését, a szállítóleveleket, árúbevallást, rajjegyeket, díjjegyzéket, tértivevényt, utánvételt, utánküldést, a rovatolást, kézbesíthetetlen küldeményeket, felszólalást, utólagos rendelkezést, leszámolást stb.

4. *A nemzetközi postai megbízási egyezmény* (Arrangement concernant les recouvrements) felsorolja a beváltásra küldhető okmányokat. Az okmányok ajánlott levélben küldhetők el a beszedő hivatalhoz. A küldemény különböző okmányokat tartalmazhat, de egy küldeményben 5-nél több adósnak szóló bármily számú okmány helyezhető el a maximális összegben belül. A rendeltetési hivatal minden okmány után beszedési díjat, el nem fogadás esetén bemutatási díjat szed. A be nem váltott okmányok díjmentesen a feladó hivatalhoz visszaküldetnek. A beszedett összegről szóló postautalványra általában a nemzetközi utalványegyezmény határozmányai az irányadók, ha azonban az utalvány kézbesíthetetlen, nem küldendő vissza, hanem az összeg az elévülési határidő elteltével a megbízást felvevő ország tulajdonába megy át.

5. *A nemzetközi hírlapelőfizetési egyezmény* (Arrangement concernant les abonnements aux journaux et écrits périodiques) értelmében a hírlapokra és időszaki lapokra azok az igazgatások közvetítenek előfizetést, melyek ennek a szolgálati ágnek a behozatala ügyében kölcsönösen meg egyeztek. Minden ország postahivatalai elfogadnak a közönségtől megrendeléseket a szerződő államokban megjelenő hírlapokra és időszaki lapokra. A szolgálatot az igazgatások által kijelölt kicserélő hivatalok végzik. Az igazgatások megállapítják a díjakat, melyek ellenében a többi igazgatásnak belföldi hírlapjait (esetleg más lapokat is) szállítják. E díjak nem lehetnek nagyobbak a belföldi előfizetőktől szedett díjknál, hozzáadva a nem szomszédos országokban való forgalomban a közvetítő országoknak járó rendes átszállítási díjakat. A rendeltetési ország által beszedett kézbesítési díjak nem haladhatják túl a belföldi előfizetésre megszabott díjakat. Ha két ország pénzneme eltérő, a rendeltetési ország értékét a másik ország értékére átszámítják. A késedelemre és rendellenességre vonatkozó felszólalások díjmentesen intéztetnek el. A rendelt és szállított lapok árát félévenként a hitelező ország ércpénzében egyenlítik ki.

6. *A nemzetközi postai átutalási forgalomra vonatkozó egyezmény* (Arrangement concernant les virements postaux) szerint mindazok, akiknek az egyezményben résztvevő országokban postai folyószámlájuk van, akként rendelkezhetnek, hogy számlájukról más országban levő folyószámlára átutalás történjék. Az igazgatások megszabják azt a legnagyobb összeget, melyet a számlatulajdonos akár egy nap, akár egy bizonyos időn átutalhat. Minden ország maga szabja meg az átszámítási kulcsot, mellyel a számlatulajdonosok által elrendelt átutaláskor a saját pénzét a rendeltetési ország pénzére átszámítja. Az átutalás díja nem lehet több, mint egy pro mille. Az átutalásnak a folyószámlára való feljegyzése után nem szabad nagyobb díjat szabni, mint a belföldi szol-

gáláiban. Az átutalási rendelkezést a terhelt számla tulajdonosa mindaddig érvénytelenítheti, míg azt a címzett számlatulajdonos javára nem írták. Az igazgatások minden hétköznapról és minden igazgatás részére számadást készítenek és ezek a számadások kölcsönösen kiegyenlítettnek, ami vagy naponként, vagy több napról egyszerre történhet. Az igazgatások közlik egymással azon hivatalok neveit, melyek az átutalási jegyzékek kicserélésére kijelöltetnek és megküldik egymásnak a számlatulajdonosok névjegyzékét is. Téves átutalás esetén annak az igazgatásnak, mely megtérítésre van kötelezve azon igazgatással szemben, ahol a tévedés történt, visszkérés joga van.

24. §. Egyéb egyezmények.

Ezek azok a külön egyezmények, melyek kötését az egyetemes postaszerződés is említi, illetve megengedettnek mondja. Az ily külön egyezmények az illető országgal való szorosabb közgazdasági kapcsolaton épülnek fel, mely a postai viszonyoknak is bensőbb, szorosabb szabályozását teszi szükségessé s innen van, hogy azok az egyetemes postaszerződésben és az előző §-ban említett nemzetközi egyezményekben körvonalazott kedvezményeken általában túlmenő kedvezményeket állapítanak meg. Ez annyira mehet, hogy az illető országgal kötött egyezmény tartalma a belföldi üzletszabályzatnak a hazai állampolgárok részére megállapított felette kedvezményes és méltányos feltételeihez egészen közelálló lehet.

a) A *portorosei* egyezmény (Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Olaszország és Romániával), mely a kölcsönös forgalomra az egyetemes postaszerződésnél kedvezményesebb határozmányokat, mérsékelt díjakat és könnyítéseket állapít meg. Ez az egyezmény átmenetet képez egy külön *középeurópai postaiunió* megalkotására.

b) *Portorose-ban* ugyanakkor egy másik külön egyezmény is léteült Ausztriával, Csehszlovákiával és Romániával, melyben az a) alatti egyezményen túlmenő kedvezmények foglaltatnak.

c) A *magyar-osztrák* egyezmény (1924), valamint a *magyar-német* egyezmény (1926) díjmérsékléseket és kezelési egyszerűsítéseket állapít meg. Ezek háttérét főként a portorosei külön egyezmény alkotja.

d) A *magyar-angol* egyezmény (1925), mely a kölcsönös utalványforgalomra (listarendszerű utalványok) vonatkozik.

e) A *magyar-amerikai* egyezmény (1922), mely a Magyarország és az Egyesült-Államok közti utalványforgalmat rendezi be s annak feltételeit szabja meg.

IV. Büntetőjogi rész.

25. §. A posta körében elkövethető bűncselekmények.

A posta körében előforduló főbb bűncselekmények:

1. *Bélyeghamisítás.* Aki az állam által kiadott és forgalomban levő *bélyeget, postajegyet vagy az adó biztosítására szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely edény úrtartalmának vagy a fémek természetének és béltartalmának bizonyítására*

szolgáló állami vagy hatósági jegyet felhasználás vagy forgalomba hozás végett utánoz, vagy meghamisít, vagy aki ily bélyeget, jegyet, pecsétet tudva felhasznál vagy forgalomba hoz: *bélyeghamisítás vétsége miatt két évig terjedhető fogsázzal és kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel büntetendő.*

A bélyeghamisítás vétsége miatt *egy évig terjedhető fogsázzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel büntetendő továbbá az is, aki a fentebb megjelölt valódi bélyegeket, jegyeket vagy pecsétet, értéktelenítésük jelének eltávolítása után, tudva felhasználja vagy forgalomba hozza.*

2. Azonban a már egy ízben felragasztott s utóbb leszedett, de a postakezelésen keresztül nem ment s így díjlerovásra fel nem használt postabélyegeknél díjlerovásra való felhasználása nem egyéb, mint szabálytalanság, melynek az a következménye, hogy az ily bélyeg bérmentesítés szempontjából nem létezőnek minősül.

Az 1921: LII. t.-c. 18. §-a értelmében ugyanígy büntetendő vétség az is, ha valaki a postabélyegeken a korábbi értéktelenítés nyomait újabb értéktelenítés jelével leplezi.

Ezek a határozmányok *külföldi bélyegek vagy postajegyek, jegyek és pecsétet tekintetében is alkalmazandók, amennyiben a magyar állam által kiadott bélyegek, postajegyek, jegyek és pecsétet az illető állam törvénye vagy törvényerejű szerződés szerint a megfelelő esetekben büntetőjogi védelemben részesülnek.* (1897: XXXVII, t.-c. 1. §.)

Aki oly minőségű érmekeket, emlékpénzeket, játékjegyeket, címjegyeket, hirdetéseket, árújegyeket vagy más hasonló tárgyakat készít, melyek *felületes megtekintés mellett könnyen forgalomban levő fémpénznek, papírpénznek, bélyegjegyeknek vagy postajegyeknek tekinthetők, továbbá aki forgalomban levő postajegyeket nem bérmentesítési célokra utánoz, valamint az is, aki ily minőségű tárgyakat nem bérmentesítési célokra forgalomba hozza, kihágást követ el és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.*

Ezek a határozmányok *külföldi postajegyek tekintetében is alkalmazandók, amennyiben a magyar állam által kiadott postajegyek az illető állam törvénye vagy törvényerejű szerződés szerint a megfelelő esetben büntetőjogi védelemben részesülnek* (1897: XXXVII, t.-c. 2. §. Kbt. 59. §.)

Mindez áll a hamis bérmentesítő géplenyomatokra is. A bérmentesítő géplenyomatokkal szemben az eljárás ugyanaz, mint bélyeg hamisítvánnyal (P. R. T. 1921–10.1.; ezt azonban a törvény nem mondja ki).

A postai értékcikkek utánzatai akár kicsinyítettek, akár nem, a törvény 2. §-ában jelzett tilalom alá esnek, még ha a megtevésztésre nem is alkalmasak. A postabélyeg benyomat-

ial el nem látott értékcikkek nem esnek a törvényben jelzett védelem alá.

A belföldi postabélyegeknél *nem bérmentesítési célokra* készült utánzatait, illetve az ezekkel felszerelt küldeményeket a feladónak vissza kell adni, avagy ha ez nem lehetséges, térti küldeményként kell kezelni. A külföldről érkezett küldeményeket „Kitiltott” jelzéssel vissza kell küldeni. A fentjelzett esetben a feladónak való visszaadásnál meg kell tudni az *utánzat beszerzési forrását* s egy példány csatolása mellett az esetet be kell jelenteni az előjáró postahatóságnak, mely a készítő vagy forgalombahozó (nem a felhasználó) ellen az illetékes járásbíróságnál bűnvádi feljelentést tesz.

Az érkező portós levelekre felragasztott portójegyek is postabélyegnek minősülnek.

2. *Egyéb bűncselekmények: Bűnpártolás (Btk. 374., '575. §.), csalás (Bn. 50. §.), hamis pénz kiadása (Btk. 209. §.), hamis vád (Btk. 227. §.), a hatóságok, hatósági közegek bántalmazása (1914 : XL. t.-c), hivatalid sikkasztás (Btk. 462—464. §.), hivatali visszaélés (Btk. 471. §.), hivatali hatalommal való visszaélés (Btk. 480. §.), hivatali titok elárulása (Btk. 479. §.), hivatali kötelesség megtagadása (Btk. 481. §.), jogtalan elsajátítás (Btk. 565., 567. §.), levéltitok sértés (1. e mű 8. S-át), lopás (Btk. 555. §.), megvesztegetés (Btk. 465., 470. §.), okirathamisítás (Btk. 591—406. §.), orgazdaság (Btk. 570. §.), rablás (Btk. 544. §.), robbanó, könnyen gyúló anyagok szállítására vonatkozó szabályok megszegése (1879 : XL. t.-c. 7., 109. §.), sértő kifejezések használata (Kbtk. 46. §.), sikkasztás (Btk. 555. §.), statisztikai adatok gyűjtésével, ellenőrzésével megbízottak által adatok kibeszélése (1921 : L I L), sztrájk (Btk. 177. §.), tiltott utasszállítás (84.505—1908. B. M.; 149—1910. K. m.), stb. Lásd a bűncselekmények kritériumát a Btk-ben.*

A postaalkalmazottak a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából „közhivatalnok”-nak minősülnek (Btk. 461. §.) s cselekményük súlyosabb beszámítás alá esik (postamester, kiadó, hiv. kiegészítő, postaügynök, faluzó levélhordó is).

3. *Főbb postaszolgálati vétségek.* Ezek oly szolgálati vétségek, melyeket szabályrendeletek ilyeneknek mondanak ki: Ajándékpénzek elfogadása. Csomagok gondatlan kezelése. Díjak jogtalan hitelezése. Értéklevelek indokolatlan visszatartása, téves rovatolása. Feladóvényeknek -a befizetett összeg elszámolása előtt való kiszolgáltatása, az elszámolás elmulasztása, elmulasztása. Járatkísérők által a kocsit el nem zárása, ha a postakocsitól eltávoznak. Járandóságok időelőtti felvétele. Jövedék mesterkéltnövelése. Küldőndíjak, levélportó-összegek el nem számolása. Munkaegységek mesterkéltnövelése. Pénzküldemények, pénzek szabálytalan kezelése, pénztári hiány előidézése. Pénztári zárlatok elmulasztása. Postautalványok hamisítása, becsempészése. Postautalványok kihagyása az utalványbevételi naplóból. Postatakaréklappal űzött visszaélések. Postakocsival útközben megállás, idegenek felvétele. Romló tartalmú küldemények megvétele postaalkalmazottak s azok hozzátartozói által. Szállításnak kisebb számú járatokkal, nem az előírt menetrendben,

kellő felszerelés nélkül, más járatnemben való fenntartása. Szállítás; engedély nélküli bérbeadása a postamester által. Zárlatkészítés körüli rendellenességek stb. stb.

A postai fegyelmi rendtartás értelmében *fegyelmi úton megtorlandó szolgálati vétségek* a következők:

A kötelességszerű hűség megszegése, az engedelmesség, utasítások teljesítésének megtagadása, a fegyelem megsértése, előljárókkal szemben tiszteletlen, sértő magatartás, durva magaviselet, alattomos fondorkodással, izgatással a személyzet együttérzésének megbontása, a hivatal ügyrendjének, belső békéjének zavarása, a hivatalvezető ügykörébe való illetéktelen beavatkozás, személye ellen való fondorkodással, működése becsmérlő bírálgatásával, tekintélyének csorbításával annak állásából való elmozdítására irányuló törekvés, szabályok, utasítások rosszhiszemű, szándékos vagy gondatlan mellőzése, nyereségvágyból eredő csalárd vagy szabályellenes eljárás, minden oly cselekmény, vagy mulasztás, melyből a kincstárra vagy másra kár hárul, a többszörös közigazgatási rendbüntetés alkalmazása után újra ismétlődő mulasztások, vétségek, tömeges munkabeszüntetésben való részvétel (sztrájk), a forgalom lebonyolításának megakasztása, megnehezítése, lanyha teljesítése (passiv resistencia), az ezekre való izgatás, hajtogatás, ily irányú összebeszélés, a szolgálatban vagy azon kívül álláshoz nem illő, a tisztesség rovására eső, botrányos magaviselet, erkölcstelen életmód, vagy aljas cselekmény elkövetése, a szolgálatba való felvétel kérelmezésénél oly körülmény elhallgatása, mely a kérelem teljesítését kizárta tette vona, hűtlen, szabályellenes, gondatlan pénzkezelés, alárendelték részrehajló minősítése, a minősítés körül gondatlan, felületes, könnyelmű eljárás, a hivatalos iratokba, számadásokba lényeges valótlanosságok szándékos felvétele s minden visszaélés, mulasztás vagy cselekmény, mely törvényekben rendelkezésekben fegyelmi vétségnek van minősítve, vagy amely a köztisztviselők minősítéséről szóló 1883 :1. t.-c. értelmében a közhivatali alkalmazáshoz fűződő követelményekkel ellenkezik.

26. §. Postajövedéki áthágások.

Postajövedéki áthágások (kihágások) az oly cselekmények, melyekkel a felek a postadíjakat kijátszák, a díjakat a postától elvonják s ezáltal a postát megkárosítják. A P. Ü. Sz. értelmében (150. §.) postajövedéki áthágások nemei: *a)* a posta *kizárólagos* joga ellen elkövetett jövedéki áthágás; *b)* *kedvezményes díjú* levélküldeménybe (nyomtatvány, áruminta, üzleti papír) tényleges és személyes levelezés jellegével bíró közlemény elhelyezése vagy ilyennek a küldeményre való felírása; *c)* *díjköteles levélnek* vagy tárgynak díjmentes küldeményhez való csatolása. Egyes *külföldi országokban* ilyeneknek minősülnek még: levélküldeményekbe pénzek, értékek elhelyezése, szállításból kitiltott tárgyak szállítása, díjköteles hírlapmelléklek be nem jelentése, valónál nagyobb érték nyilvánítása, postabélyegek hamisítása és ismételt használata. A postajövedéki áthágásokat az 1921 :XXXIV. t.-c. értelmében a kijátszott, vagy kijátszani megkísérelt *díj 20 szorosával büntetik*, azonfelül a postadíj egyszeres összegét postai portóként róják ki. Ha az írásbeli közleményt külön papírra írták, a portó megállapításánál ennek a súlya, ellenkező esetben a 20 g-on alóli levél díja az irányadó.

a követelés jogcíme és a fizetendő összeg kézírással vagy kézi nyomdával be van jegyezve) azért jövedéki áthágást nem képeznek. Az ily küldeményeket levélként való díjazás végett vissza kell adni a feladónak, illetve ha kisebb mennyiségről van szó, levélként megdíjazva kell továbbítani.

A *kártyaalakú nyomtatvány-küldeményekkel* jövedéki áthágást nem lehet elkövetni s ha meg nem engedett feljegyzéseket tartalmaznak, mely azoknak aktuális (tényleges) és személyes jelleget ad. azokat nem szabad megleletezni, hanem, ha a levelezőlap feltételeinek megfelelnek, levelezőlapok, ellenkező esetben levelek módjára kell azokat díjazni és kezelni.

c) *A díjmentességgel űzött visszaélések.* A hatóságoknak, hivataloknak kötelességük figyelemmel kísérni, hogy a hivatalok, hatóságok részéről élvezett díjátalányozás leple alatt nem folytat-e valaki magánlevelezést, nem csatol-e a hivatalos iratokhoz magánközleményt, illetve valamely törvényre vagy rendeletre való hamis hivatkozás mellett hivatal, hatóság, vagy hivatalos egyén címére bérmentetlenül nem ad-e fel levélküldeményt. Ha valamely küldeményben ily tartalom állapíthatnák meg, a cím-hivatalnál arról *jegyzőkönyvet* kell felvenni és azt a *feladó hatóság*, hivatal előljáró hatóságának *beküldeni*, mely saját hatáskörében eljár a tettes ellen. Ha pedig a visszaélés *magánfél részéről* derülne ki. arról a jegyzőkönyv csatolásával az illetékes postaigazgatóságot kell értesíteni, mely a jövedéki büntető eljárást megindítja.

Ha az ilyen, illetve a postai díjmentességgel való hasonló visszaélést valamely *postahivatal állapítja meg*, az előljáró igazgatóságnak jelentést tesz, mely a küldemény feladójának felsőbb hatóságát értesíti, avagy magánfél visszaélése esetén a díjak beszedése és a visszaélés megtorlása iránt is intézkedik.

Postai díjmentesség a posta belszolgálatában s a hadifogoly-küldeményeknél van és ott a visszaélés akkór követhető el, hogy valaki postaszolgálati tartalmú levélhez vagy csomaghoz díjköteles levelet vagy tárgyat hozzácsatol, vagy díjköteles levelet vagy tárgyat díjmentességre igényt adó hamis címmel (záradékkal) adja postára. A cselekmény a postára adással van elkövetve.

A jövedéki áthágások megállapítása. *A díjmérséklés mellett feladott nyílt küldeményekkel* elkövetett postajövedéki áthágásról a felfedező felvevő postahivatal tényállási jegyzőkönyvet vesz fel s a küldeményt a pénzbüntetés és portó beszedése mellett a feladónak kézbesíti. Ha azt a feladó nem fizeti meg, ellene a p. ü. igazgatóság útján a jövedéki büntető eljárást megindítják. Ha útközi postahivatal veszi észre a jövedéki áthágást az eljárás az, hogy a küldeményt a felvett tényállási jegyzőkönyvvel bemutatják a címzettnek s a pénzbüntetés és portó beszedése mellett neki kézbesítik.

*

Ha a címzett nem veszi át a küldeményt a tényállási jegyzőkönyvvel együtt visszaküldik a felvevő postahivatalhoz, mely azt a feladónak a fentjelzett összegek beszedése mellett kézbesíti. Ha a feladó nem fizeti meg, megindítják ellene a jövedéki büntető eljárást.

Zárt küldeménynél elkövetett postajövedéki áthágás gyanúja esetén a rendeltetési postahivatal a címzettet a postahivatalba megidézi s az esetben kézbesíti, ha a küldeményt az oda meghívott *pénzügyőri vagy községi előljárósági közeg előtt* felbontja s ekkép a tartalom megállapítására alkalmas ad. Ha a címzett erre nem hajlandó, valamint akkor, ha külföldre feladott ily levélről van szó, a küldeményt a *felvevő hivatalhoz visszaküldik* s ott ugyanily eljárás keretében a feladónak kézbesítik. Ha a feladó ismeretlen, vagy a jelzett eljárásra nem hajlandó, a küldeményt az előljáró postai igazgatósághoz terjesztik fel, mely a *pénzügyigazgatóság meghívott közege* jelenlétében állapítja meg a tényállást.

Egyébként a jövedéki áthágás megállapításában a postaalkalmazottaknak a *pénzügyi közegek is kötelesek kezükre jární* s ezirányban ellenőrzést gyakorolni. Egyes esetekben (pl. a regale elleni cselekményeknél) a tényállást a p. ü. közegek is megállapíthatják. A pénzügyi közegeket ezen köteleességük teljesítésében viszont a postaalkalmazottak is támogatni kötelesek. A megállapított jövedéki eljárás lefolytatása és a szükséges tárgyalások vitele a pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik.

A *jövedéki bűnvádi eljárás* (alaki jövedéki büntető jog) a *jövedéki bűnvádi perrendtartáson alapul*. Ezt az igazságügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel egyetértőleg kiadott 800/1916. sz. rendelete szabályozza. Ennek főbb rendelkezései a következők: a jövedéki kihágások esetében eljárni jogosult *bíróságokat a rendelet kijelöli*. A bíróságra irányadók a *bűnvádi perrendtartásról* szóló 1896 : XXXIII. t.-c.-nek a járásbíróság előtti eljárásra vonatkozó szabályai. A *felek*: a vádló, a terhelt és kezes. Bírői eljárást csak *vád alapján* lehet indítani. A vádat a pénzügyi hatóság képviseli. A *vizsgálatot* a pénzügyi hatóság teljesíti, ezért a bíróság a feljelentést a pénzügyi hatósággal a vizsgálat megajtése végett közli. A *tanúk* megeskethetők. Ha bűncselekmény nem forog fenn, a bíróság az eljárást megszünteti. A bíróság a *tárgyalásra határnapot* tűz ki, erre az összes feleket megidézi, a tárgyaláson megállapított bizonyítékok alapján az ítéletet meghozza. Az ítélet ellen egyfokú felebbezésnek van helye. *Felebbezés* esetén a kir. ítélőtáblák előtti eljárásra vonatkozó rendelkezések az irányadók. A kiszabott *pénzbüntetést* közzadók módjára hajtják be. A szabadságvesztésbüntetést a kir. ügyészség hajtja végre.

C) Távíró- és távbeszélő- (rádió-) jog.

I. Közjogi rész.

27. §. A távíró-távbeszélő kizárólagos (fenntartott) jog.

Az 1888 :XXXI. t.-c. 1. §-a értelmében a távíró, távbeszélő és a villamosjelzők, illetve ezek felállítása, berendezése, üzemeltetése az állam fenntartott jogai közé tartozik. *Kivételt alkotnak* azok, melyek egyes házak belsejében, vagy más köz- vagy magánterület által el nem választott telken, avagy összefüggő birtokon a közhasználat kizárásával létesíttetnek.¹ Ezek létesítése és használata nincs engedélyhez kötve. Ha azonban a birtoknak összefüggését köz- vagy magánterület (vasút, közút, folyó, csatorna, ingatlan stb.) megszakítja, a berendezés egész terjedelmében engedélyezés alá esik.

Arra, hogy valaki távíró, távbeszélőt, vagy villamos jelzőt létesíthessen, berendezhessen, üzemben tarthasson, előzetesen *engedélyt kell kieszközölnie. Az engedélyezés a kizárólagos jogon alapuló közjogi cselekmény*, s az engedély megadása, vagy megtagadása állami jog, melybe, mint államigazgatási cselekménybe a bíróságok bele nem szólhatnak s az államra az engedély megtagadása miatt kártérítési kötelezettség nem hárulhat.

Az engedély megadása az országhatáron túlmenő, s a 10.000-nél több lakossal bíró helyeket összekötő vezetékeknel a *törvényhozást*, egyébként a *kereskedelmi minisztert* illeti.

A *rádiórendelet* 1. §-a értelmében a *szárazföldön* (stabil, parti állomáson, nem járóművön, melyhez az állandóan lehorgonyzott hajó is tartozik) elhelyezett közhasználatú rádióberendezés² létesítésére, vagy üzemeltetésére magánosoknak engedélyt csak a törvényhozás adhat.

Vízi, légi, vagy más járóművön elhelyezett rádióberendezés (fedélzeti vagy mozgó állomás) létesítésére, vagy üzemeltetésére közhasználat esetén is az engedélyt a keresk. miniszter adja meg.

Nem szükséges engedély a keresk. miniszter által meghatározandó azokra a berendezésekre, melyek kizárólag a légi járómű, léghajókikötő belső szolgálatát látják el (10.270—1922. M. E. számú rend. 15. §.).

¹ A távíró kir. állami jognak az 1847. jan. 16-iki legfelsőbb elhatározással nyilvánított (1. az 1847. jan. 25-én 2581. sz. a. kelt udv. kancelláriai rendelvényt; 1. az 1867 :XVI. t.-c. 18. §-át is). A távbeszélőre az 1888 :XXXI. t.-c. mondta ki legelőbb.

² Berendezés alatt a készüléket, hallgatót, antennát, vezetékét, földvezetékét, telepet, stb. kell érteni.

Az engedély az engedélyesnek jogot ad a berendezés létesítésére, de nem ad kizárólagos jogot, mert ugyanott másoknak is adható engedély hasonló berendezésre s az állam maga is létesíthet ugyanott oly berendezéseket.

Az engedélyezett berendezés létesítésére és üzemeltetésére vonatkozó műszaki és eljárási szabályokat a keresk. miniszter állapítja meg. A huzalvezetés felerősítés és bekapcsolás a keresk. miniszter előzetes jóváhagyása alá esik.

A közutaknak, utcáknak, tereknek közhasználatú távírók, távbeszélők, villamos jelző berendezések létesítésére, vagy áthelyezésére való igénybevételének módozatait a keresk. miniszter esetenként állapítja meg. (1888 : XXXI. t.-c.)

A vasutaknál általában az engedélyokiratok intézkednek a berendezés engedélyezése ügyében.

A távíró kizárólagos jognak a postaitól eltérő jellege van. A postánál azt értjük alatta., hogy meghatározott küldeményeket csakis a posta szállíthat (5. §.), míg itt azt, hogy a berendezéseket létesíteni és üzemben tartani egyedül az államnak van joga, másoknak pedig csak az államtól nyeri engedély alapján.

A távíróknak, távbeszélőknek állami kezelésben való tartásai indokoltá teszik a következők: a) A közérdeket csak az állam tartja szem előtt, magántársulatok csak a forgalmas és jövedelmező helyeken létesítenek berendezéseket, a többi helyeket berendezés nélkül hagyják s általában a bevételekre helyeznék a fősúlyt; b) a távíratok, távbeszélgetések titkát leginkább az állam tudja megóvni; c) az államnak rendészeti, biztonsági, igazgatási szempontból magának is szüksége van e berendezésekre; d) az állami kezelés mellett a távíró-távbeszélő a legolcsóbb, leginkább hozzáférhető, ami a gazdasági jólét és kultúra elősegítésére vezet; e) az állami kezelés szükséges az egységes vezetés, egységes géprendszerek, egységes fejlesztés szempontjából; f) a magántársulatoknál rendszerint rossz a kezelés, kiszolgálás, bánásmód; g) szükségessé teszi az állami kezelést a távíróknak a távbeszélővel való kapcsolata, mert munkamegosztás ekképp lehetséges s az érintkezés a távíró és távbeszélő között oly szoros, hogy az állami kezelésben álló távíró mellé a távbeszélő mint magánintézmény nem sorakozhatnék; h) az állam hatalmánál fogva egyedül képes az intézmények jótéteményeiben polgárait részesíteni s az intézmény célirányos működését előjogok adományozása mellett biztosítani, mert jó közlekedési intézmények alkotása az államcélok közé tartozik; i) téves az, hogy a verseny kiegyenlítő hatása az állami kezelés mellett nem érezhető, mert ugyanazon a helyen több vállalat központjának létesítése több költséget okoz s így kétségtelen, hogy az állami hálózat olcsóbb és hozzáférhetőbb s a szabad verseny e téren nem indokolt. Áll ez az Egyesült-Államokban működő nagy

távíró-vállalatokra is, bármily magas színvonalú működést fejtenek is ki egyébként.

El kell azonban ismerni, hogy az *állami kezelés* a távíró (távbeszélő) terén *nem oly általános*, mint a postánál mert itt a nagy külföldi kábeltársulatoknak és nagy távíró vállalatoknak a világforgalom lebonyolításában nagy szerep jut. A *kizárólagos jog jellege* itt is ugyanaz, mint a postánál, és az állam részéről nem a haszonszerzésre, hanem tökéletes hírközlőtítő intézmény létesítésére irányuló törekvés áll fenn (5. §.).

A *rádióknak kizárólagos (fenntartott) jogként való kezelése mellőzhetlen*, mert az a távíróknak (távbeszélőnek) egyik válfaja s a távíró állami kizárólagos jogot képez. De megköveteli az állami kizárólagos jogként való kezelést az állami biztonsága, belső rendje, nyugalma is. A titkos, magánkézben levő rádióállomások visszaélésekre, államellenes cselekményekre (kémkedés, árulás, izgatás stb.) használhatók s a rendet, biztonságot veszélyeztetik. Felfoghatják az állami kormányzati közleményeket s azokat az állam kárára használhatják fel. külföldről célzatos hírek terjesztése útján nyugtalanságot kelthetnek, zavarokat idézhetnek elő, felfogott magánközlemények útján egyesek károsítását idézhetik elő. A rádióknál az állami kezelésre azért is szükség van, hogy az állami ellenőrzés mellett megakadályoztassák az, hogy egyesek *rezgéseket kibocsátó vevőkészülékeket* használjanak s ezzel az egész rádióforgalmat zavarják. Az állami kizárólagos jogként való kezelést teszi szükségessé a *hullámhosszak elosztásának* szüksége, mely nélkül zavartalan forgalom lehetetlen.

A rádiórendelet (R. r.) értelmében: Az államnak a távíró, a távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló 1888 : XXXI. t.-c. 1. §-ában meghatározott *fenntartott joga kiterjed az olyan berendezésekre is, amely jeleknek, írásnak, híreknek, képeknek és hangoknak villamosság útján fémvezeték nélkül vagy fémvezetéken nagy váltakozás-számú áramok segélyével való adására vagy vételére (rádió) szolgálnak*, ennél fogva bárki másnak arra, hogy a magyar állam területén (ideértve a levegőteret is) ily berendezést létesítessen, vagy üzemben tathasson, a kereskedelemügyi miniszter előzetes engedélyét kell megszereznie (R. r. 1. §.). Ez a rendelkezés az *egyes házak belsejében*, úgyszintén más köz- vagy magánterület által el nem választott telken, vagy összefüggő birtokon akár kizárólag magánhasználatra, akár más célra tervezett ilyenmű berendezésekre is vonatkozik (2. §.).

Közhasználatra szolgáló rádióhírdő adóállomást csak is a posta létesíthet s az ily állomást a posta saját személyzetével, a maga jogkörében s hatáskörével kezeli (14. §.). A kizárólagos jog kiterjed az *állam egész területére*, az afelett elterülő *légtérre*, a hazai vizekre s a trianoni békeszerződéssel

nemzetközivé lett folyókra, a vízi-, légi- és egyéb járóművekre, a vasúti és egyéb közlekedési vállalatokra¹ (Rr. 1. §.).

A rádiónál van a feladatoknak egy teljesen különálló köre. melyen belül a magánvállalati kezelésnek van helve. Ez a tér a *felolvasások, előadások, hírek, zenedarabok stb. szolgáltatásának*, a rádióhírmondó műsorok összeállításának, a művészi, írói munkaerők szerződésének, az oktatás, szórakoztatás, művelődésterjesztés motívumai összeválogatásának a tere, mely a magánvállalkozás körébe vág. Ezt a feladatot az állam oly tökéletesen alig tudná megoldani. Az államra tartozik azonban a felügyelet gyakorlása, hogy színvonalas műsorokkal a jogos igények kielégíttessenek, kizsákmányolás ne történjék s károkozó, sértő, erkölcstelen, államellenes közlemények ne terjesztessenek.

28. §. Engedélyokiratok feltételei.

Az *engedélyezés* közjogi jogosítvány, mellyel az állam (kijelölt szerv) jogot ad az engedélyesnek a kívánt berendezés létesítésére és üzemben tartására a megszabott feltételek betartása mellett. Az engedélyezésről kiállított okirat az engedélyokirat, mely az engedély kiadását és az azzaljáró jogokat és kötelezettséget igazolja.

A kiadott *engedélyokiratok lényeges feltételei* (1888 : XXXI. t.-c. 5—5. végrehajtási rendelet 26—43. §.):

a) *Magánhasználatú berendezéseknél*: Az állam fenntartott jogának elismerése s az ellenőrzési költségek részben való fedezése fejében tartozik engedélyes a kereskedelemügyi miniszter által megállapított *illetékeket* a kijelölt pénztárba befizetni. Az engedély *időtartama 10 év*, de az ennek elteltével meghosszabbítható. Az elnyert engedélyt a kézbesítéstől számított *egy éven belül érvényesíteni kell*, mert különben hatályát veszti. A magánberendezések az *engedély lejártával engedélyes* (s nem az állam) *tulajdonában* maradnak. *Lejárat után az új engedélyt* az utolsó év első felében kell kieszközölni s ha ezt engedélyes nem kéri, vagy meg nem adják, a berendezést az engedélyi idő lejártától számított *14 nap alatt le kell bontani és el kell távolítani*, mert különben az 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-a (56. §.) nyer alkalmazást. A keresk. miniszter jogosult a *berendezés használatát államrendészeti érdekből* bármikor rövidebb-hosszabb időre, egészen vagy részben *betiltani* és lehetetlenné tenni, anélkül, hogy emiatt jogorvoslatnak, vagy kártérítési igénynek helye volna, az esedékes díjak azonban a betiltás idejére nem járnak.

A berendezést engedélyes csak a *saját ügyeinek intézésére*, illetve a folyamodványban jelzett célra használhatja s a használatot másoknak meg nem engedheti. Azonban köteles engedélyes *közveszély, baleset, elemi csapások esetén*, vagy ha az állam biztonsága érdekében szükséges, berendezésén *híradás és segélykérés* céljára bárki közleményeit díjfizetés nélkül közvetíteni. A berendezésnek más *berendezéssel való összekapcsolásához* a miniszter engedélye szükséges. Az *engedély élők közti jogügylet útján* csak a keresk. miniszter engedélyével ruházható át másra.

¹ Nem terjed ki a honvédelmi minisztérium alá tartozó rádióberendezésekre, melyek a honv. miniszter rendelkezése alá esnek (R. r. 1. § 5. bek.).

Az engedélyokiratban jelzett kötelezettségek betartásának és az esedékes díjaknak biztosítására engedélyes köteles a miniszter által megállapított összegű *óvadékot* a kijelölt pénztárba befizetni s *abból kerülnek levonásba* az esetleges díjhátralékok, kirótt rendbírságok s az engedélyes terhére fogantatosított munkálatok költségei (közigazgatási úton), mely esetben az óvadékot 15 nap alatt ki kell egészíteni. Ha az engedélyt engedélyes hibája, vagy mulasztása folytán vonják vissza, az óvadék az államra száll, egyéb esetekben az engedély megszűnése után a letevőnek visszajár.

b) Kö/érdekű berendezéseknél (közszolgálat, közbiztonság, közegészség, árvédelem, tűzoltás céljaira szolgáló berendezések) a keresk. miniszter az engedélyezési feltételeket könnyítheti s az *a)* és *c)* alatti rendelkezésektől eltérhet.

c) Közhasználatú berendezések. Az engedélyes köteles az állam fenntartott jogának elismerése s az ellenőrzési költségek részben való fedezése fejében a kijelölt pénztárba befizetni a megállapított összeget, a közhasználatú táviróknál a lelektől beszédett távirati díjakat (a következő hó 3-án), közhasználatú távbeszélőknél, vagy villamos jelzőknél évente egy darab 8 forintos aranyat s a használati díjak címén befolyó nyers bevételeknek az engedélyokiratban megállapított %-át. Az engedély időtartama 50 éven túl nem terjedhet. Ha a berendezést az engedély kézbesítésétől számított 1 éven belül nem létesítik, az engedély hatályát veszti, ha a miniszter a határidőt a fél kérelmére meg nem hosszabbítja.

Az állam a berendezéseket tartozékaikkal együtt az engedélyi idő alatt is az engedélyokiratban jelzett feltételek alatt beválthatja, mit 6 havi felmondás előz meg. A beváltási összeget a becsár alapján állapítják meg, mely az engedélyokirat keltétől számított 5 éven át teljes összegben, azontúl §-osan csökkenő összegben jár. Szükség esetén a becsár megállapításához szakértőket lehet alkalmazni. Indokolt esetben a megállapított becsár 10—50%-át kártalanítási pótlék gyanánt lehet engedélyezni. A közhasználatú berendezések az engedély lejártával összes tartozékaikkal használható állapotban, ingyen és tehermentesen az állam tulajdonába mennek át.

Az államrendészeti érdekek biztosítása végett köteles engedélyes alkalmazottjait az illetékes rendőri hatóságnak előzetesen bejelenteni s azokat csak akkor alkalmazhatja, ha a rendőrség ellenük 15 nap kifogást nem emel. Ha a miniszternek, vagy a rendőri hatóságnak valamely alkalmazott ellen utólag kifogása volna, azt kívánatra el kell bocsátani. Köteles engedélyes a közhasználatú berendezés előfizetőinek nevét, állását és lakását is a rendőri hatóságnak bejelenteni, s a berendezést csak akkor bocsáthatja azok rendelkezésére, ha a rendőri hatóság ellenük 8 nap alatt kifogást nem emel.

A miniszter jogosult a berendezés használatát közérdekből rövidebb-hosszabb időre, egészben vagy részben betiltani és lehetetlenné tenni, vagy a berendezés üzemét időlegesen

állami kezelésbe venni. Ez ellen kártérítési igénynek nincs helye, a betiltás idejére azonban a díjak nem járnak.

A miniszter szabja meg és módosítja a *berendezés használati díjait*. Közhasználatú távíróknál engedélyes alkalmazkodni köteles az állami távírók számára kiadott *táóírási szabályokhoz és díjtáblákhoz* s díjmentesen, vagy a díjak hitelezése mellett csak az állami távíróknál is ekkép kezelt távíratokat kezelheti. Ha a vállalatból az állami díjak, a kezelési költségek és befektetési tőke törlesztési részleteinek levonása után fennmaradó *jövedelem a befektetési tőke 7%,-át túlhaladja*, a miniszter közhasználatú távíróknál a díjpótlékot, vagy állami hozzájárulást, közhasználatú távbeszélőknél és villamosjelzőknél pedig a használati, vagy előfizetési díjakat megfelelően leszállíthatja.

A közhasználatú berendezések, az államrendészet által megkívánt korlátozások közt, *mindenki által egyaránt használhatók*. A berendezést más közhasználatú berendezéssel a miniszter felhívására engedélyes köteles saját költségén *összekapcsolni*, mert különben az összekapcsolást a miniszter az ő költségére hajtja végre. Az engedélyesek berendezéseik ily összekapcsolását csak a miniszter engedélyével eszközölhetik.

Ha az állam ugyanott helyközi távbeszélő összeköttetést létesítene, a közhasználatú távbeszélő-hálózat engedélyese köteles tőrni, hogy az állam (vállalkozó) *a helyközi berendezés központját a közhasználatú berendezés központjával* saját költségén összekösse. Ez esetben engedélyes köteles saját hálózata előfizetőit a helyközi összeköttetésen beszélgetésre kapcsolni, a saját hálózatot a szükséghez képest kiegészíteni, a helyközi forgalomban beszélő felektől az esedékes díjakat beszedni és a kijelölt pénztárba beszolgáltatni. Engedélyes köteles a miniszter felhívására a *távíratoknak távbeszélőn való fel- és leadását* előfizetőinél a megállapított díjak fejében berendezni.

Az *engedély élők közti jogügylet* útján csak a miniszter engedélyével ruházható át másra. Ha *haláleset folytán, vagy bírói árverésen* az engedélyezett vállalat tulajdona más személyre menne át, vagy ha engedélyes *gondnokság, csőd* alá kerül, vagy a vállalatra (tartozékaira) *végrehajtást vezetnek*, ezek a változások a keresk. miniszternek bejelentendők. *A vállalat tulajdonának bármely címen más tulajdonosra való átszállása esetén az engedélyokirat határozmányai változást nem szenvednek s az abban foglalt jogok és kötelezettségek érintetlenül maradnak*. Ha halálozás folytán az engedély *idegen állampolgárra szállana át*, a miniszter jogosult az engedélyt elvonni, vagy az üzletvezetésnek megfelelő belföldi állampolgárra való ruházását követelni (1888: XXXI. t.-c. 4. §.). Végül az *a)* alatt jelzett módzatok mellett *óvadék* letételének van helye.

A törvény, illetve a végrehajtási rendelet szövege szerint *nemcsak magán-, hanem közhasználatú berendezésre* is adható engedély, azonban ily engedélyt most már elvi okokból nem adnak ki, mert az a kizárólagos jog sérelmével járna. A törvény hozatala idején közhasználatú berendezések léteztek magánvállalati kezelésben s ezekkel a törvénynek számolni kellett.

29. §. Az engedélyezési eljárás. A berendezés létesítése.

a) Magánhasználatú berendezések. A kereskedelemügyi miniszter a folyamodványt és mellékleteit átvizsgálhatja s amennyiben magánhasználatú berendezéseknél kifogás van, a folyamodványt a hiányok pótlása végett visszaadja. Ha nincs kifogás, vagy a hiányokat utólag megszüntetik, a miniszter a terveket jóváhagyja s a berendezés létesítésére és használatára az engedélyt megadja (végr. rend. 10. §.).

Az engedélyokirat kiadása után az engedélyes jogosult a *berendezést* a kijelölt helyen *létesíteni* és használatba venni. A létesítés során *okozott károkat* köteles helyrehozni (végr. rend. 44. §.). A munkálatokat akkép kell végrehajtani, hogy azok által a *forgalom ne zavartassék* s az *út-, víz- és városrendészeti* rendszabályokat be kell tartani. A berendezés *külön támpontokra* erősítendő fel. Már fennálló berendezés támpontjai erre csak az engedélyes beleegyezésével használhatók. Közutak, *utcák, terek feletti átfeszítések*nél a vonal legalsó huzalának az utca, tér szintjétől legalább *5i4* méter magasságban kell haladni. Más berendezések vezetékeinek *keresztzése kerülendő*, de ha ez nem lehetséges, a vezetéket akkép kell az állami, vasúti vagy közhasználatú berendezések felett átvezetni, hogy a huzalok közt legalább *1A* méter köz maradjon. Az építéshez *belföldi anyagok* használandók.

A keresk. miniszter a berendezések létesítését és üzemét az állami felügyelet szempontjából *ellenőriztetni* jogosult, indokolt esetben engedélyesre *bírságot* róhat ki (48., 50., 51. §.), s az engedélyt minden kártérítési kötelezettség nélkül *visszavonhatja*, ha az engedélyes a kiszabott feltételeket meg nem tartja.

b) Közérdekű berendezéseknél az eljárás ugyanez, ha pedig azok közhasználatú berendezések jellegével bírnak, azokra a *c)* pont irányadó.

c) Közhasználatú berendezések. Ezeknél a netán *szükséges kisajátítást* a minisztertől külön kifejezetten kérni kell. Ha kifogás nem merül fel, a miniszter a törvényhozás engedélyezése alá eső folyamodványt a *törvényhozás elé terjeszti*, egyébként pedig az engedélyt saját hatáskörében kiadja s megállapítja az engedélyokirat kiegészítő részét alkotó *épitési feltételeket*.

Amidőn *közigazgatási bejárás tartásának* esete forog fenn, a miniszter azt, vagy az engedélyezési tárgyalást elrendeli. A közigazgatási bejáráshoz szükség esetén az illető törvényhatóság útján az érdekelt föld- illetve háztulajdonosokat is meghívják (végr. rend. 16., 17., 18., 25. §.). A közigazgatási bejárás során állapítják meg: a huzalvezetés iránynyomát, a vezetékek felállításának módozatait, a használt anyagok minőségét, a felerősítés, bekapcsolás, a földalatti vezetés módozatait, az állomások helyét, a használandó gépek, telepek s egyéb eszközök minőségét s azok mikénti alkalmazását (20. §.). A közig. bejárás eredményét jegyzőkönyvbe fog-

lalva a keresk. miniszterhez terjesztik fel az engedély ügyében való határozás végett (21. §.).

A kereskedelemügyi miniszter a szükséghez képest *külön engedélyezési tárgyalás* megtartását is elrendelheti (végr. rend. 22. §.).

Az *engedélyokirat kiadása után* engedélyes köteles az engedélyokirat értelmében, illetve az esetleg megtartott közigazgatási bejárás és engedélyezési tárgyalás eredményéhez képest, a *huzalvezetés, bekapcsolás és felerősítés terveit 2—2 példányban* a keresk. miniszterhez (postaigazgatóság útján) az engedélyokirat kézbesítésétől számított 6 hó alatt felterjeszteni (54. §.). A miniszter a terveket átvizsgálhatja s ha kifogás nem merül fel, azokat jóváhagyja s az *építési engedélyt*, 3-ik személyek jogainak érintetlenül hagyása mellett, megadja (57. §.). Erre az engedélyes a *berendezést létesítheti* és pedig az engedélyokiratban s az építési feltételekben foglalt határozmányok szem előtt tartása mellett (58. §.). A munkálatok akkép hajtandók végre, hogy a *közforgalom ne zavartassék*. Az *út-, város, és vízrendészeti* határozmányokat itt is pontosan be kell tartani (63. §.). A huzalvezetésre s más vezetékek átfeszítésére a *belföldi anyagok* használására, az engedély *visszavonására* nézve az *a)* pont alatt előadottak irányadók.

Az építés befejeztének bejelentése után a *miniszter felülvizsgálatot rendel el* s ennek eredménye alapján megadja az engedélyt a berendezésnek *közforgalomba való bocsátására*, vagy esetleg az engedélyest a mutatkozó *hiányok megszüntetésére* felhívja, mely esetben újabb felülvizsgálatnak van helye (96. §.).

Az *állami felügyelet*, esetleges bírságok kiszabása tekintetében az *a)* alatt előadottak is irányadók (74., 76. §.).

Az engedélyes az esetben, ha a *vállalat nem sikerülne*, az államtól sem kárpótlást, sem segílyt nem igényelhet (75. §.).

30. §. Rádióberendezések engedélyezése.

I. *Általános határozmányok*. Az engedély az engedélyokiratban meghatározott időre, legfeljebb azonban *10 évi időtartamra*, mindenkor az illető naptári év végéig terjedő hatályllyal adható, azonban e határidő lejárta előtt az engedély megújítható, illetve meghosszabbítható. Engedély alapján létesíthetők a *hatóságok, hivatalok*, stb. rádióberendezései is.

Ha az *engedélyes a megújítást* olyan berendezéseknél, amelyek egy évnél hosszabb időre engedélyeztettek, az engedélyezett időtartam utolsó évében legkésőbb október hó 1-ig, az egy évi vagy ennél rövidebb időtartamra engedélyezett berendezéseknél pedig 14 nappal az engedély lejárta előtt nem kéri, vagy ha az engedély megújítására irányuló kérelemnek a hatóság (hivatal) helyt nem ad, a berendezést az

engedélyidő lejártá napjától számított 8 napon, esetleg az engedélyokiratban meghatározott időtartamon belül köteles az engedélyes *saját költségéri leszerelni és a készüléket*, vagy a posta által lepecsételt *zárt dobozban tartani*, vagy oly egyénnek vagy *jogi személynek átadni*, aki a készülék (lényeges alkotórész) átvételére (berendezés üzemben tartására) jogosult. Az átadást a posta kívánságára hitelt érdemlően igazolni kell. *Átvételre jogosultnak* kell tekinteni: a postát, az olyan kereskedőt (iparost, gyárost), akinek rádiókészülék (lényeges alkotórész) forgalomba hozatalára engedélye van, továbbá az olyan engedélyest is, akinek az átadandó rádióvevő-készülék üzemben tartására engedélye van, de az engedély alapján készüléket még nem szerzett be (a készülék átruházását a díjbeszedő postahivatal vezeti rá az engedélyokiraatra). Az érdekelte utóbb a *hivatalos pecsét eltávolítását* az okok közlésével az engedély megadására illetékes hivataltól, vagy postai hatóságtól kérheti. Ha az engedélyes e kötelezettségek valamelyikének eleget nem tette, *a rádiórendelet büntető határozmányai* (1. e mű 56. §-át) értelmében kell ellene eljárni és a *berendezést* az eljáró hatóság az engedélyes költségére *leszerelteti*. Ekkép kell eljárni abban az esetben is, ha engedélyes a berendezés üzemben tartásáról az engedély tartama alatt *önként lemond*, vagy ha az engedélyt a hatóság visszavonja (6. §.).

Az *engedély* abban az esetben is *visszavonható* (érvénytelennek nyilvánítható), ha az engedélyes a megállapított *feltételek* bármelyikét *meg nem tartja*, vagy ha az engedéllyel bármilyen módon *visszaél* (Rr. 7. §.). Ha az engedélyokirat érvénye megszűnik, az engedélyokiratot a kiállító hatóságnak (hivatalnak) 8 napon belül *vissza kell adni* (Rr. 6. §.).

Az *engedély visszavonására jogosult* a rádióhíradó vevőállomásoknál nem fizetés esetén az engedélyt kiadó postahivatal, egyéb esetekben a postaigazgatóság, egyéb célokra engedélyezett vevőberendezéseknél s az adóberendezéseknél nem fizetés esetén is a keresk. miniszter.

Engedélyes is jogosult a berendezésről *lemondani*.

A *posta* külön meghatalmazással ellátott *közegei* jogosítva vannak az engedélyezett berendezéseket az általuk célszerűnek talált módon bármikor felülvizsgálni és *ellenőrizni*. Az engedélyes és alkalmazottai pedig kötelesek ezt lehetővé tenni s a kívánt felvilágosításokat megadni. Ha az engedélyes midasztása, vagy hibája következtében külön vizsgálat válnék szükségessé, ennek a költségeit az engedélyes viseli (8. §.).

A keresk. miniszter által elrendelt *módosításokat, kiegészítéseket* az engedélyes a berendezésen kárpótlási igény nélkül foganatosítani köteles. A már engedélyezett *berendezésnek az engedélyes részéről kívánt oly megváltoztatásához*, vagy kiegészítéséhez, amely engedélyhez van kötve, a keresk.

miniszter (kijelölt hivatal vagy hatóság) jóváhagyását előzetesen meg kell szerezni (R. r. 9. §.). A berendezés megváltoztatásakor a régi engedélyokirat bevonása mellett *új engedélyokiratot* állítanak ki.

Az engedélyes a berendezést kizárólag csak az engedélyokiratban *meghatározott helyen és célokra létesítheti* és tarthatja üzemben (nyaralásra, kirándulásra stb. magával viheti).

Tilos a berendezéssel *táviratokat, távbeszélgetéseket fel fogni*, leírni, felhasználni (1. e mű 37. §-át). Tilos azzal *más rádióberendezések üzemét zavarni* (1. e mű 60. §-át). Engedélyes felelős az *előírásoknak családtagjai, alkalmazottai* s mások által való megsértéséért (R. r. 10. §.).

Az engedély *élők közötti jogügylet* útján csak az engedélyt adó hatóság vagy hivatal előzetes engedélyével (jóváhagyásával) ruházható át másra (R. r. 12. §.), s csakis engedéllyel bíró egyénekre.

Ha a *berendezés tulajdonjoga* az 1888 : XXXI. t.-c. 4. §-a 1. bekezdésében felsorolt címeken (haláleset folytán, bírói árverésen vállalat átszállása másra, gondnokság, csőd, végrehajtás folytán), vagy *csődönkívüli kényszeregyezés* folytán másra megy át, az engedélyt a keresk. miniszter azonnal visszavonhatja (Rr. 12. §.).

Engedélyes a berendezést engedéllyel *át is helyezheti*, amire engedélyt a postahivatali ügykörben engedélyezett berendezéseknél a postahivatal, egyébként a keresk. miniszter ad (Végr. utas. 7. §.).

Az *elvesztett engedélyokiratokat* másolattal pótolják.

A magyar állam területén közlekedő *külföldi járóművek* rádióberendezéseinek létesítési és üzemeltetési feltételeit nk. szerződések (megállapodások) szabályozzák.¹ Ilyenek hiányában a keresk. miniszter az illető állam részéről követett eljárás lehető figyelembe vételével esetről-esetre állapítja meg a létesítés vagy üzemeltetés feltételeit. *Külföldi légi járómű-*

¹ A nk. *légi közlek. egyezmény* (Paris, 1919.) értelmében légi járóművek rádiókészülékeket csak a hazai állam engedélyével vihetnek magukkal. Azokat csak képesített egyének kezelhetik. A 10-nél több utas szállítására szolgáló járóműveket rádióállomással kell felszerelni s ezek a nk. légi közlek. bizottság alkotta szabályok szerint kezelendők. A bizottság ezt a kötelezettséget kiterjesztheti más járóművekre is. A bizottság elrendelte, hogy 160 km.-nél hosszabb szárazföldi és 25 km.-nél hosszabb tengeri utaknál a légi járóműveknek rádiókészülékkel kell ellátva lenni. A légi járóművek 2 osztályba soroztattak, t. i. amelyek a személyzettel együtt 10-nél kevesebb vagy 10-nél több személyt szállítanak. Klsők rádiótávíró vagy távbeszélő, utóbbiak rádiótávíró készülékkel látandók el. Csak a légi közlekedési szolgálatra, a járóművek biztonságára vonatkozó közlemények vannak megengedve. A légi járóművek rádiókészülékkel való ellátása csak a saját állama által kiadott külön engedély alapján történhet. A szerződő államok közreműködnek a rádiótávíró használatában, rádióállomások felállításában és nk. rádiótávíró szabályzatok megállapításában. Az egyezmény megállapítja a rádiótávíró hívójelet. Veszélyben levő járómű optikai jelekkel és rádiótávíróval S. O. S. jeleket ad, stb. (Magyarország ehhez az egyezményhez eddig nem járult hozzá.)

vek a magyar állam területén (levegőterében) ily berendezéseiket csak a belső légi szolgálat, a légi közlekedési szolgálat lebonyolítása érdekében használhatják (R. r. 3. §.).

II. *Nem közhasználatú adóberendezések és azokhoz tartozó vevőállomások.* Ezek egyelőre csak közérdekből (közszolgálat, közbiztonság, közegészség, árvédelem, tűzoltás, stb. céljaira) vagy tudományos és kísérleti célokra engedélyeztetnek.

Közhasználatra szolgáló rádióhírmondó adóállomást csak a posta létesíthet. Ezen rendelkezés alól a keresk. miniszter előterjesztésére a minisztertanács kivételt tehet.

Ha a posta rádióhírmondó-állomást nem létesít, vagy az állomás üzemét bármely oknál fogva szünetelteti, beszünteti, ebből a vevőállomások engedélyesei, vagy mások az állammal, illetve a m. kir. postával szemben semmiféle díjtérítési, vagy kártérítési igényt nem támaszthatnak (R. r. 14. §.).

Tudományos és kísérleti célokra engedélyt kaphatnak: a) Tudományos intézetek és oly iskolák, amelyek tanterve a rádiótechnikát felöleli; b) elektrotechnikai szakegységek rádióosztályai; c) gyárak (vállalatok) a gyártás körében szükséges kísérleteikre és az előállított készülékek bevizsgálására. Az a), b) és c) pontok alatt felsorolt adóberendezések csak egymás közötti jelek váltására, továbbá a jelváltás eredményének közlésére használhatók.

Fémvezetékkel irányított rádió-berendezések és a hozzájuk tartozó rádió-vevőállomások a keresk. miniszter által magánhasználatra is engedélyezhetők (R. r. 15. §.).

A kérvényhez csatolni kell az engedélyezni kért berendezés elvi és szerelési kapcsolási rajzát és részletes műszaki leírását 3–3 példányban, továbbá, ha a berendezés közutat, uccát, teret, vasutat, vagy idegen tulajdont érint, az illetékes hatóság vagy tulajdonos beleegyező nyilatkozatát. *A kérvényben fel kell említeni a berendezés minőségét* (távíró, távbeszélő, vagy jelzőállomás stb.), a berendezés helyét, továbbá, hogy a kérelmező a berendezési mily célokra kéri, mely állomásokkal óhajt az adóállomás útján érintkezést fenntartani és ezeket a vevőállomásokat, mely helyeken és kikkél kívánja bekapcsolni, hogy a napnak mely óráiban kíván levelezni, jelezni kell az adóállomás kezelőjének a nevét és okmányokkal igazolni kell a szakismereteit (R. r. 16. §.).

Az engedélyokirat megállapítja a műszaki feltételeket, az adóállomás teljesítményét, a hullámhosszat, a hívójelét. Az engedélyezett hullámhosszat a keresk. miniszter bármikor megváltoztathatja (R. r. 18. §.).

Az adóállomás kezelője csak a szükséges szakismeretekkel rendelkező, megbízható, büntetlen előéletű, legalább 18-ik életévét betöltött magyar állampolgár lehet. Amennyiben az adóállomás kezeléséhez szükséges szakismereteket¹ kellően igazolni nem tudja, ezeknek megállapítása céljából a posta kívánságára, a posta által kijelölt helyen és bizottság előtt vizsgát tenni köteles. A kezelő személyében szándékolt változtatást a területileg illetékes postaigazgatóságnak előzetesen be kell jelenteni. Ha a kezelő személye ellen a keresk. miniszter kifogást emel, köteles az engedélyes a kezelőt megbízatása alól azonnal felmenteni. Az engedélyes a kezelőkért felelős (19. §.).

Az engedély megadása esetén az adóberendezés csak akkor helyezhető üzembe, ha azt a posta előzőleg felülvizsgálta. Ezért az engedélyes a berendezés elkészültét a postavezérigazgatóságnak bejelenteni köteles.

Engedélyes köteles az esetleges üzemi zavarokra való tekintettel *adásközben a megállapított hívójelét,* beszélgetések közben nevét (cégét) minden egyfolytában leadott közlemény elején és végén leadni, illetve

¹ Rádióberendezések használatára előkészítő magántanfolyamokat csak a keresk. miniszter engedélye alapján szabad létesíteni. A feltételeket a 14.266—1926. sz. ker. min. rendelet állapítja meg.

bemondani. Üzemzavarok esetén az engedélyes a posta felhívására köteles az adást minden díj, vagy kártérítési igény nélkül azonnal beszüntetni (20. &.).

III. *Vevőberendezések.* Ezek oly berendezések, melyek rádióliirmondó adóállomások közleményeinek felfogására létesülnek. Kizárólag vételre szolgáló berendezések létesítésére vagy üzembentartására a hatóságokon, hivatalokon és közintézményeken kívül *engedélyt kaphatnak:* magyar állampolgárok, kereskedelmi társaságok, általában jogi személyek (rádiókészülékek előállítóira és forgalombahozóira lásd alább). Az ország területén, vagy az elszakított területen születetteknek az állampolgárságot egyelőre igazoltnak kell tekinteni. *JfS éven aluli* kiskorúak, vagy gondnokság alatt állók csak törvényes képviselőjük (atyjuk, gyámjuk) beleegyezésével kaphatnak engedélyt. *Külföldi honosoknak* csak a viszonyosság esetén adható engedély (22. §.).

Kizárólag a rádióliirmondó-állomások által terjesztett közlések vételére szolgáló rádióvevő-berendezések engedélyezése iránti bélyegmentes *kérvényt bármely postahivatalnál* be lehet adni és a kérelemben pontosan *meg kell jelölni*, hogy a folyamodó *mily használatra* és *hol* (község, ucca, házszám, ajtó stb.) kívánja a berendezést létesíteni és üzembentartani, továbbá, hogy a *készüléket maga állítja-e elő*, vagy készen veszi. Kívánatra a kérelmező köteles *személyazonosságát* igazolni (Rr. 23. §.). Más berendezésekre a keresk. miniszter ad engedélyt. (Végr. utas. 12. p.).

Az engedélyt a kérelmező lakására illetékes kézbesítő postahivatal, ahol több *postahivatal* van, az 1. számú postahivatal (Budapesten a kérelmező lakására illetékes levélpostai kézbesítő hivatal) *adhatja meg.* Az engedély adható rendes vagy kiterjesztett használatra.

Rendes (személyes) *használat* a rádióliirmondó állomások által terjesztett „mindenkinek” szóló közlések felvétele. Az ily berendezés csak az engedélyes magánlakásában létesíthető és csak az engedélyes és hozzátartozói által használható. Idetartoznak a kórházak azon vevőállomásai is, amelyek kizárólag a betegek szórakoztatására szolgálnak. *Kiterjesztett használat* a vevőberendezés útján állandó nyilvános vagy egyes alkalmi előadásokon a „mindenkinek” szóló közlések felvételének bemutatása, s a vevőberendezések tudományos és kísérleti, illetőleg oktatási célokra való használata. *A rendes használattal ellenkező minden használat* kiterjesztett használat s minden oly berendezést, mely nem az engedélyes magánlakásán, hanem nyilvános jellegű s oly helyiségben van felszerelve, ahol nem csupán engedélyes és hozzátartozói, hanem mások is használhatják, kiterjesztett használatúnak kell tekinteni. Ilyen az is, ha valaki a rendes használatra engedélyezett vevőberendezést leágazással nyilvános jellegű helyiségbe is bekapcsolja. (R. r. 24. §., végr. utas. 14. p.)

Kiterjesztett használatra engedélyt kaphatnak: a) olyarr egyének (jogi személyek), akik a vevő készüléket állandóan egy helyen belépődíj mellett folytonosan változó közönségnek kívánják bemutatni: b) a nyilvános jellegű helyiségek (szállodák, éttermek, vendéglők, egyéb üzlethelyiségek, színházak, mozgóképszínházak, penziók, szanatóriumok stb., s hasonló más vállalatok) tulajdonosai (bérlői), akik a vevőkészüléket külön belépődíj nélkül látogatóik, vendégeik, stb. szórakoztatására kérik és kívánják felszerelni és üzemben tartani; c) zártjellegű helyiségek (kaszinók, klubok stb.) tulajdonosai (bérlői), akik a vevőkészüléket belépődíj nélkül tagjaik szórakoztatására kívánják üzemben tartani. d) Egyes (alkalmi) nyilvános bemutató előadásoknak belépődíj mellett vagy e nélkül való tartására külön engedélyt kell kérni. Az ily engedélyt az a postahivatal adja meg, amelynek székhelyén a kérelmező az előadást meg akarja tartani, Budapesten bármelyik kincstári postahivatal. Az egyes nyilvános előadás megtartására adott engedély alapján az engedélyokiratban megjelölt helyen és napon több előadás is tartható, e) A tudományos és kísérleti, illetőleg oktatási célokra leendő használatra csak elektrotechnikai szakegységek rádióosztályai, továbbá tudományos intézetek és tanintézetek nyerhetnek engedélyt (24. §.).

A vevőberendezéshez szükséges *készülékek és alkotórészek beszerzéséről* és az állomásnak a fennálló jogszabályok, illetőleg az engedélyokirat feltételei szerint való berendezéséről és fenntartásáról az engedélyes maga köteles gondoskodni (25. §.). fellát engedélyes vesz, bérel, kölcsönöz készüléket (alkotórészeket), antennát, vezetékeket, azokat összeállítja és működésbe hozza. *Tetszés szerinti készüléket*, alkotórészt használhat, ha azok rezgéseket nem bocsátanak ki.

A *posta* a berendezés szabályszerűségét ellenőrizheti és az esetleges szabálytalanságok megszüntetésére — amennyiben visszaélés nem forog fenn — az engedélyest kötelezi (Rr. 25. §.).

A rendes használatra engedélyezett vevőberendezés engedélyese a *vevőkészülékét kirándulásra, nyaralásra* stb. is magával viheti, de engedélyokiratát ily esetben is magánál kell tartania. A *lakásváltozást*, ami nem egyéb, mint a berendezés áthelyezése, az engedélyes mind a régi, mind az új lakhelyén a díjak beszedésére kijelölt postahivatalnál előzetesen bejelenteni köteles (26. §.).

Az engedély *csak egy vevőkészülék* és az ehhez szükséges lényeges alkotórészek beszerzésére (használatára) jogosít. *Több vevőkészülék* beszerzése (használat) esetében mind-egyikre külön engedélyt kell kérni (a tudományos intézetek, tanintézetek oktatás, kísérletezés céljából egy engedély alapján több vevőkészüléket is szerezhetnek be és tarthatnak

üzemben. Rr. 27. §.). A *készülék-kereskedők* azonban a kiadott engedély alapján a gyárosoktól tetszés szerinti mennyiségű készüléket vehetnek meg. Ha az *előállító, vagy a kereskedő gyári (üzleti) helyiségében* a készülékek bemutatására vevőberendezést tart fenn, annyi engedélyre van szüksége, ahány készülék egyidejűleg üzemben áll.

Az engedélyokiratnak a „*Vevőkészüléket kiszolgáltatta*” rovata biztosítja azt, hogy csak egy készülék adassék ki, mert készülék csak annak szolgáltatható ki, akinek engedélye van. Ha tehát az engedélyes a készüléket már korábban beszerezte, vagy maga állította elő, azt írják fel a kiadásakor az engedélyokiraatra, hogy készülék nem szolgáltatható ki. *Készülék átadása* esetén az átadó nevét írják be. *Az elvesztett engedélyokirat másolatába azt kell beírni*, hogy készülék nem adható ki, kivéve azt az esetet, amikor az engedélyes az engedélyokiratot a készülék beszerzése előtt vesztette el. Amikor a *készülék-kereskedő gyárostól vásárol* készüléket, azok kiszolgáltatását a készülék-kereskedő engedélyokiratára nem kell feljegyezni. Ha engedélyes a régi vevőkészüléke helyett *új vevőkészüléket akar vásárolni*, a leadó postahivatal a régi engedélyokiratot bevonja, a régi készülék sorsát megállapítja s ennek megtörténtével a bevont helyett új engedélyokiratot állít ki.

A rendes használatra engedélyezett vevőberendezés engedélyese *saját készülékét leágazással ugyanazon házban*, de másnak a lakásában felszerelt, vételre alkalmas berendezéssel (hangosan beszélővel, hallgatóval stb.) kapcsolatba hozhatja, ha az idegen lakás tulajdonosa (bérlője) vevőberendezésre előzőleg engedélyt kapott. Az idegen lakásban felszerelt vevőkészülékeket mindenben önálló rendes használatú vevőállomásoknak kell tekinteni (28. §.).

A rádiórendelet fenti 24. §-ában felsorolt használattól *eltérő célokra*, vagyis nemcsak a rádióhirmondó-állomások által terjesztett közlések felvételére, hanem egyéb célokra is szolgáló rádióvevő-berendezések létesítése s üzemeltetése iránti bélyegköteles kérelmeket a *keresk. miniszterhez kell beadni*. Ilyen pl. az az eset, amikor valaki a rádióhirmondó közlemények *iparszerű terjesztésére* vagy felhasználására kér engedélyt. A kérelemben részletesen fel kell említeni, hogy a folyamodó a vevőberendezést mily célra kéri, illetőleg mily közleményeket akar azon felvenni. Az ily berendezések létesítési és üzemeltetési feltételeit a keresk. miniszter *esetről-esetre a kiadandó engedélyokiratban állapítja meg* (R. 29. §.).

IV. *Készülékek, alkotórészek.* A rádiónál a készülékek, alkotórészek fontos szerepet játszanak s az engedélyezési feltételek közt nagy fontossággal bírnak. Az *államnak ellenőrzést kell gyakorolnia* a készülékekkel, alkotórészekkel szemben, hogy azok megfelelők-e, forgalmat zavaró rezgéseket a vevőkészülékek nem indítanak-e s innen van, hogy egyes

államokban az állam által jelzett készülék-típusok készíthetők, melyeket a posta megvizsgál s forgalombahozatal előtt lebélyegez. Az állam rajta van, hogy a készülékek gyártását és árusítását az elektrotechnikai és rokonszakmákban jártas egyének eszközöljék, hogy jó készülékek állíttassanak elő s a kontárok üzerkedése lehetetlenné tétessék. Az állam kötelezi a készülék-gyárosokat és kereskedőket, hogy készülékeket, alkotórészeket csak rádió-engedélyeseknek adhatnak el s az eladásokról pontos nyilvántartást vezessenek. A rendszabályok betartását az állam saját közegeivel ellenőrizteti.

A rádiórendelet értelmében: a rádióberendezésekhez szükséges, vagy ily célra alkalmas készülékeket és ezek lényeges alkotórészeit csak a keresk. miniszter előzetes engedélye alapján szabad előállítani, megszerezni, birtokolni, birtolni, átruházni, forgalomba hozni, vagy külföldről behozni. Lényeges alkotórésznek kell tekinteni ezidőszerint: a rádió célokra szolgáló alacsony váltakozásszámú erősítőkhöz használt transzformátort, változtatható kondenzátort, hullámok felvételére alkalmas bármilyen tekercset, kathódlámpát, hallgatót kagylónként 1000 ohmos, vagy ezenfelüli ellenállással, a magas és alacsony frekvenciájú erősítőt és a hangosan beszélt.

A rádióvevő-készülékek (lényeges alkotórészek) behozatalának engedélyezésére irányuló beadványokban fel kell tüntetni, hogy a kérelmező honnan, mely országból, milyen bruitósúlyban és értékben, milyen és hány készüléket, illetőleg lényeges alkotórészt és mily célból kíván behozni, s fel kell említeni azt is, hogy a kérelmezőnek a rádiókészülékek (alkotórészek) előállítására vagy forgalombahozatalára oán-e engedélye s ha igen, mi az engedély száma és a kiállítás ideje. A behozatali engedélyt a keresk. miniszter csak feltételesen adja meg. Ha a oámozsgálatlalt kapcsolatos műszaki felülvizsgálat azt állapítaná meg, hogy behozni szándékolt készülékek a rádiórendelet határozmányainak nem felelnek meg, azokkal a behozatali engedélyhez kötött, de anélkül érkezett árúk módjára kell eljárni. A műszaki felülvizsgálat költségeit a felülvizsgált anyag mennyiségéhez képest a posta esetről-esetre állapítja meg.

Nem szükséges a keresk. miniszter engedélye: vevőkészüléknek (alkotórészeinek) kizáróan saját használatra és a rádiórendelet határozmányainak megfelelő módon való előállításához, ha az előállítónak az előállítandó rádióvevőkészülék, illetőleg berendezés létesítésére és üzemben tartására engedélye van. Ily rádióvevő-készüléket (alkotórészeit) csak egy példányban szabad előállítani és azt az engedélyes másra át nem ruházhatja.

A rádióadó-készülékek előállításának, külföldről való behozatalának és forgalomba hozatalának feltételeit a keresk. miniszter esetről-esetre állapítja meg (Rr. 41. §.).

Rádióvevő-készülékeknek és ezek lényeges alkotórészeinek iparszerű előállítására csak olyan iparos (gyáros) nyerhet engedélyt, aki szabályszerű iparigazolvány, vagy ipar-engedély alapján villamos áramú berendezéseknek, azok részeinek, villamos mérőeszközöknek létesítésével, javítása-

val, illetőleg ezek valamelyikével foglalkozik, avagy a *látszerész-* vagy *műszerész-ipart* gyakorolja. Az iparos (gyáros) az engedély alapján az általa előállított készülékeket és készülékalkatrészeket *forgalomba is hozhatja*, továbbá a megállapított feltételek mellett vevőberendezést is tarthat üzemben (42. §.).

A *rádióvevő-készülékkel* (alkotórészeivel) való *kereskedésre*, ideértve ezeknek az iparostól (gyárostól) való megszerzését is, *engedélyt* csak oly személy kaphat, akinek *elektrotechnikai, műszaki, optikai*, vagy ezekkel rokoncikkék árusítására szóló iparjogosítványa van. Az engedély megadása a rádiórendeletben (engedélyben) megállapított feltételek mellett egyúttal *vevőberendezés üzemeltetésére is jogosít* (43. §.).

Belföldi használatra csak olyan vevőkészülékek állíthatók elő és hozhatók forgalomba, amelyek *sugárzásmentes*, illetőleg olyan kapcsolással bírnak, hogy az antennára csak csekélymértvű és nem zavaró rezgés juthat ki (44 §.).

A belföldi használatra előállított minden egyes *készüléken fel kell tüntetni* a készüléket előállító teljes vagy rövidített nevét, illetőleg cégét és a folytatólagos gyártási folyószámot. Ezeken az adatokon kívül, amelyeket úgy kell alkalmazni, hogy azokat könnyen eltávolítani ne lehessen, a készülékeket az előállító az érvényben levő rendelkezésbe nem ütköző más megjelöléssel is elláthatja. A készülék forgalombahozója a készüléken saját nevét (cégét) feltüntetheti (Rr. 45. §.).

A vevőkészülékek (lényeges alkotórészek) *csak azok részére szolgáltatathatók ki*, akik a részükre kiállított engedélyokirat felmutatásával esetről-esetre igazolják, hogy a kívánt készülék, illetőleg lényeges alkotórészek megszerzésére jogosultak.

Kivételre (külföldön leendő értékesítésre) szánt készülékek (alkotórészek) előállítása nem esik műszaki természetű korlátozó rendelkezések alá, de előállításukkal csak oly egyén foglalkozhatik, akinek rádiókészülékek és alkotórészek előállításához van engedélye (Rr. 44. §.).

Kivétel céljaira rádiókészülékek (lényeges alkotórészek) minden *korlátozás nélkül kiszolgáltathatók*, de a kivétel céljából vásárló általa aláírt írásbeli nyilatkozatot köteles az árusítónak adni arról, hogy a vásárolt készülékeket és alkotórészeket *kinek*, illetőleg *kiknek címén és mennyi időn belül fogja elküldeni*. Ezeket a nyilatkozatokat az árusító *két éven át megőrizni köteles* (47. §.).

Azok, akik rádiókészülékek és lényeges alkotórészek előállítására, vagy forgalomba hozatalára kaptak engedélyt, kötelesek az előállított, illetőleg forgalomba hozott készülékekről, katódlámpákról, hallgatókról, hangosanbeszélőkről, továbbá a magas és alacsony frekvenciájú erősítőkről tekintet nélkül arra, hogy azok belföldi használatra, vagy kivételre szolgálnak-e, *olyan pontos nyilvántartást (raktárkönyvet) vezetni*, amelyből megállapítható, hogy mikor mennyi és miéven készüléket, illetve a fentebb elősoroltak közé eső minő alkotórészt állítottak elő, vagy szereztek be és kinek (név és pontos lakcím) adtak el. Amennyiben az eladás kivétel céljából történt, ezt a körülményt a vevő neve mellett fel kell tüntetni. Ezt a nyilvántartást *két éven át meg kell őrizni* (Rr. 48. §.).

A rádióalkatrészeket árusító kereskedők által *vidéki rendelők részére küldött rádiókészülékeket* (alkotórészeket) tartalmazó postaküldeményekre (szállítólevélre) „Rádióanyag” jelzést kell írni s az ily küldeményeket csak az engedélyokirat s az utolsó havi rádió-díjnyugta bemutatása mellett szabad kézbesíteni. (439—1926. ker. min.)

A m. kir. *posta* ezzel megbízott *szakközegei* azokban a helyiségekben, amelyekben rádiókészülékeket és lényeges alkotórészeket állítanak elő, raktáron tartanak, vagy forga-

SS

lomba hoznak, *búrmikor megjelenhetnek* annak ellenőrzése céljából, hogy a tulajdonos az idevonatkozó rendelkezéseket megtartja-e. A megbízott szakközeg írásban nyert megbízatás esetében kémpróbaszerű felülvizsgálás céljából egy készüléket (alkotórészt) kiválaszthat és azt és a raktárkönyvet elismervény ellenében magával viheti. A készülékeket és a raktárkönyvet a vizsgálat foganatosítása után, amennyiben szabálytalanság nem nyer megállapítást, nyomban vissza kell juttatni (49. §.).

A kereskedő (iparos, gyáros) üzletében szembeötlő helyen *kifüggesztett hirdetmény útján figyelmeztetni* köteles a vevő közönséget, hogy rádiókészülékeknek engedély nélkül vagy az engedély határozmányai ellenére való üzemben tartása kihágás (50. §.).

A belföldi használatra szánt minden egyes *vevőkészüléket* annak felülvizsgálása céljából, hogy- az a rádiórendelet követelményeinek megfelel, az előállító, vagy forgalombahozó (gyáros, iparos, kereskedő, vagy magánegyen) a *posta kísérleti állomásának bemutathatja* s a felülvizsgálat jeléül a kísérleti állomás a megfelelőnek talált készüléket *M. K. P. bélyegzővel bélyegzi* le. A lebélyegzés és felülvizsgálat által azonban a *posta nem vállal felelősséget* a készülék, jóságáért vagy valamely- szabadalom megsértéséért (53. §.).

A keresk. miniszter az *előállításra, forgalombahozatalra vonatkozó feltételeket* kártérítési igény nélkül bármikor *módosíthatja*, s ha ezek technikai vonatkozásúak, azok keresztülvitelére megfelelő átmeneti időt kell biztosítani. A keresk. miniszter jogosult az előállításra vagy forgalombahozatalra adott *engedélyt* a feltételek be nem tartása miatt vagy közérdekből minden díj-, vagy kártérítési igény nélkül *visszavonni* (Rr. 54. §.).

31. §. Az engedélyokiratok főbb fajai.

I. *Vezetékes berendezések.* 1. *A magánhasználatú és közérdekű táviró-, távbeszélő- és villamos jelző vezeték engedélyokirata* a következő rendelkezéseket tartalmazza:

A keresk. miniszter a berendezést engedélyezi s meg szabja, hogy az *mely községeken vagy más pontokon keresztül*, mily hosszban, mely célra épülhet s mely állomásokkal léphet üzembe (1. §.).

Az engedélyes az 1888 : XXXI. t.-c. s az annak végrehajtása tárgyában kiadott rendelet rendelkezéseire, az *engedélyokirat feltételeire*, a vonatkozó *törvényekhez, szabályokhoz*, utasításokhoz s az út-, víz- és városrendészeti rendelkezésekhez *alkalmazkodni* köteles (2. §.).

Köteles a vezetéket a *kijelölt iránynyom szerint* építeni s az *állomásokat* is csak az ott jelölt helyeken rendezheti be. A vezetékeket az állami és vasútüzleti táviró-, távbeszélő- és villamosjelző berendezések támpontjaitól *különálló támpontokra* kell alkalmazni. A keresk. miniszter megengedheti a húzalaknak az állami támszerkezetekre való felerősítését. A *vezetékeknek utak, uccák és terek feletti átfeszítésénél* az út, tér szintjétől legalább 5% m. magasan, állami és vasúti béren-

dezesek keresztezésénél pedig ezek huzala felett legalább IV2 • m.-rel magasabban kell haladnia (3. §.).

A keresk. *miniszter által kívánt* s esetleg az előzetesen jóváhagyott iránynyomtól eltérő *módosításokat, kiegészítéseket, áthelyezéseket* az engedélyes minden kárpótlási vagy egyéb igény kizárásával foganatosítani köteles. A jóváhagyott iránynyomnak és berendezésnek az *engedélyes által kívánt megváltoztatásához* a miniszter jóváhagyása szükséges (4. §.).

Engedélyes köteles a *közhatóság engedélyét kieszközölni, hogy a vezeték támpontjait* a részlettervben megjelölt helyekre az *utakon, uccákon, tereken felerősítse*, azok, valamint a folyók, tavak, csatornák felett a légürben vagy azok alatt a földben elvezethesse (1. 33. §-t). Köteles a berendezés által érintett idegen épületek és *telkek tulajdonosainak vagy birtokosainak engedélyét kieszközölni* arra, hogy a vezeték támpontjait azok ingatlanain felállíthassa s a huzalokat az ingatlan felett a légürben vagy alatta, a földben elvezethesse. Ha a jóváhagyott iránynyom a miniszter felhívására vagy engedélyeivel módosíttatik, vagy az ingatlanok birtoklási viszonyában változás áll be; az engedélyes köteles az új iránynyom tekintetében a szükséges *engedélyeket az új tulajdonosoktól* (birtokosoktól) újból *kieszközölni* (5. §.).

A berendezés építésénél (üzeménél) használandó *anyagokat, gépeket, egyéb tárgyakat a belföldön* kell beszerezni (6. §.).

A magánhasználatú vezeték az engedélyes kizárólag *saját ügyeinek intézésére, használhatja* s azokat más célra használni vagy átengedni (s azért díjat szedni) tilos. *Közveszély, baleset, vagy elemi csapás esetén*, vagy az állam biztonsága érdekében híradás, segélykérés céljából bárki által adott közléseket köteles díjmentesen közvetíteni. *A magánhasználat természetével ellenkező használat* esetén jogában áll a keresk. miniszternek az 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-ában kimondott büntető határozniányokat alkalmazni (1. e mű 56. §-át). A miniszter a berendezés *támszerkezeteit az állami berendezések huzalainak felerősítésére kárpótlás nélkül igénybevevő* anélkül, hogy a fenntartási költségekhez hozzájárulna (7. §.).

Az *engedély tartama* az engedélyokirat keltetői számítandó 10 év, Ha engedélyes az engedélyokirat keltetői számítandó 1 év lejártá előtt a *berendezést nem létesíti*, az engedélyokirat hatályát veszti. A letett óvadék a kincstár tulajdonává válik (8. §.).

Az *engedély netáni meghosszabbításáért* (megújításáért) a 10-ik év első felében folyamodni kell. Amennyiben a meghosszabbítás (megújítás) ki nem eszközöltetnék, engedélyes köteles a vezetékét és berendezést az engedély lejárt napjától számított 14 nap alatt *lebontani és eltávolítani*, mert különben a törvény 11. S-ában jelzett büntető határozmányok (1. aj 56. §-t) nyernek alkalmazást (9. §.).

Az engedély élők közti jogügylet útján csak a *miniszter engedélyével ruházható át* (10. §.) s *kapcsolható össze* más berendezéssel (11. §.).

Engedélyes köteles meghatározott összegű *óvadékot* a kijelölt pénztárnál letenni, melynek kamata engedélyest illeti. Az óvadék a fizetendő illetmény *netalúni hátralékai*, továbbá a miniszter által *kirótt rendbírságok* fejében, valamint az engedélyes terhére foganatosított munkálatok költségeinek fedezésére, közigazgatási úton visszatartható. Ha az óvadék erre nem elégséges, a miniszter a követelést az engedélyes

egyéb vagyónából törvényes úton behajthatja. Az óvadékot ily esetben ki kell egészíteni. Ha az engedély engedélyes hibája vagy mulasztása miatt visszavonatnék, az óvadék az államra száll. Más esetekben az engedély megszűnése után az óvadékot a letevőnek visszafizetik (12. §.).

A keresk. miniszter jogosult a vezeték építése, jókarban tartása s az ügyvitel felől meggyőződést szerezni. *Az ellenőrző közegeknek joguk van engedélyes állomásainál* az ellenőrző vizsgálatot az általuk célszerűnek talált módon bármikor megejteni, engedélyes és alkalmazottai pedig kötelesek segíteni s a szükséges felvilágosításokat megadni. A miniszter kívánatára köteles vezetékét a *kijelölt postahivatalba saját költségén bevezetni* s e hivatalnál egy állomást saját költségén berendezni (13. §.). A miniszter az engedélyesre, kötelezettségének megszegése miatt 2—200 koronáig terjedhető *rendbíróságot szabhat* ki. Engedményes az értesítés vételétől számított 15 nap alatt tartozik azt a kijelölt pénztárba befizetni (14. §.).

A miniszter a berendezés használatát *államrendészeti érdeknél fogva* bármikor, rövidebb vagy hosszabb időre, egészben vagy részben *jogosult betiltani* és lehetetlenné tenni. Ez ellen jogorvoslatnak vagy kártérítési igénynek nincs helye, azonban az évi illetményekből a letiltás idejére eső részt az engedélyes javára írják (15. §.).

A miniszternek joga van *az engedélyt visszavontnak és érvénytelennek nyilvánítani*, ha engedélyes a megállapított feltételeket be nem tartja s azoknak figyelmeztetés dacára 30 nap alatt nem tesz eleget. Ily esetben a berendezés lezárására és eltávolítására az 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-ának határozmányai irányadók (1. e mű 56. §-át). A visszavonás miatt az államra kártérítési vagy szavatossági kötelezettség nem hárul (16. §.).

Az engedély feltételeinek magyarázatát illetően az állam s az engedélyes közt felmerülhető *vitás kérdéseket* a keresk. miniszter közigazgatási úton dönti el (17. §.).

Az engedélyokirat jelzi a berendezés *vonalhosszát* kilométerekben, a bekapcsolt *állomások számát* s megszabja az állam fentartott jogának elismerése fejében s egyúttal az ellenőrzési költségek részben való fedezésére *fizetendő összeget és jövedéki kárpótlást*, melynek összege postahivatalonkint (postaügynökségenként) van megállapítva (19. §.). Ugyanis, ha magánhasználatú távbeszélő legalább két oly községbe van bevezetve, amelynek mindegyikében posta, vagy állami, illetve magántávíratok kezelésére felhatalmazott vasúti távíró, vagy állami távbeszélő hivatal van, s engedélyesnek e községek mindegyikében van állomása, engedélyes az említett postahivatalok után jövedéki kárpótlás fizetésére köteles, mert üzeneteit azontúl kétségtelenül a posta-távíró mellőzésével fogja lebonyolítani s így a jövedéket károsítja.

Végül az engedélyokiratokba ott, ahol ennek esete fennforog, a távbeszélő berendezésnek **táóiratköz.Detítésre** való igénybevételére, avagy az **erős áramok elleni védelemre** vonatkozó határozmányok vétetnek fel.

2. **Magántávírók** kötelezettségét és jogviszonyait régebben engedélyokirat szabályozta, jelenleg azonban azokat a fél által kiállított „Kötelező nyilatkozat” foglalja magában, melynek pontjai a következők:

A magántávírat létesítető fél az építési munkálatok megkezdése előtt kamatmentes **építési előleget tartozik** a kijelölt postapénztárba befizetni s a berendezés elkészülte után a vezeték építésének s a **távíró belső berendezésének** (készülékek, anyagok stb.) **költségeit** a postaigazgatóságnak **megtéríteni**. A létesülő **berendezés** nem megy át a fél tulajdonába, hanem mint a közhasználatú távíróhálózat része, az **állam tulajdonát képezi (1. §.)**.

A távíró üzeméhez szükséges **készülékek, üzleti anyagok, segédkönyvek**, stb. **beszerzési árát** tartozik az államnak **megtéríteni** s az összes egyéb **üzemi költségeket is fedezni (2. §.)**.

Köteles a távíró kezelésével az igazgatás által **képesített egyént megbízni**, alkalmazását bejelenteni s annak **illetményeit fedezni (3. §.)**.

A távírónak **más helyiségbe való áthelyezését** az érdekelt költségére csakis az igazgatás közegei végezhetik. Az ily kívánság **14 nappal**, nagyobb vezetéknél **4 héttel előbb** bejelentendő s a megállapított kamatmentes előleg befizetendő.

A magántávíró megszűnése esetén, az érdekelt köteles az összekötő vezeték s a **berendezés eltávolításának költségeit** a kincstárnak megtéríteni **(4. §.)**.

A létesítető a **berendezést csakis a saját és alkalmazottjai táviratainak kezelésére használhatja**. Fia egyéb vállalatai, vagy intézetei táviratait is kezeltené, köteles erre a keresk. miniszter előzetes engedélyét kikérni s ezert a névszerint felsorolandó vállalatok **után** egyenként és előzetes **Vt évi** részletekben —. — P használati díjat fizetni.

Közveszély, baleset, elemi csapás esetén, vagy a közbiztonság érdekében híradás és segélykérés céljából bárki által adott közléseket érdekelt díjmentesen közvetíteni tartozik.

Szavatol azért, hogy a **magántávírókat kezelő alkalmazottai** a távíró üzletszabályzat és díjszabások rendelkezéseihez alkalmazkodnak.

Az összeköttetésben álló állami **távíróhivatal csak a kiszabott hivatalos órák alatt köteles** a magántávírótól táviratot közvetíteni s ezen időn túl az érdekelt táviratai feladásáról maga köteles gondoskodni (5. §.).

Az érdekelt köteles a **vezeték fenntartásáért** az állami távíróhivatal és magántávíró közti távolság légvonalban mért minden **100 métere** (töredéke) után a kincstárnak negyedévi előzetes részletekben —. — P díjat fizetni **(6. §.)**.

Az érdekelt a magántávírónál feladott táviratokért járó **távíratdíjakat havonként** utólagosan a következő hó 3-ig köteles megfizetni s az eredeti táviratokat a számív és a távirati díjak befizetéséi igazoló okmány csatolása mellett a kijelölt hivatalhoz beszolgáltatni.

Tartozik a magántávíró érdekében az **állami távírónál fenntartóit berendezésért** s az ottani szolgálat ellátásáért **évi általányt** fizetni, mely a továbbított és érkezett táviratok után darabonként —. — P. díjból alakul.

A keresk. miniszter a magántávíró üzemét hosszabb-rövidebb időre bármikor **felfüggesztheti**, vagy meg is **szüntetheti**, amiből folyóan az érdekeltre kereseti jog nem származik (8. §.).

Az érdekelt elismeri, hogy a **magántávíró** egész berendezése az **állam tulajdona**, miért is annak használatát másra át nem ruházhatja és más berendezéssel kapcsolatba nem hozhatja **(9. §.)**.

Az érdekelt köteles megállapított összegű nem kamatozó **óvadékot** az illető postapénztárba befizetni. Az óvadékra az **1. alatti rendelkezések** érvényesek **(10. §.)**.

A miniszter kiküldött közegei jogosultak az *ellenőrzést* a magántáv-íronál az általuk célszerűnek talált módon bármikor megejteni (11. §.).

A miniszter az érdekeltre 2–200 koronáig terjedhető *rendbírságot* róhat ki, melyet 15 nap alatt le kell fizetni (12. §.).

A kötelező nyilatkozat feltételeinek magyarázata körül felmerülhető *vitás kérdések* a kereskedelemügyi miniszter döntése alá esnek (13. §.).

3. A *magánvasútak (iparvasútak) engedélyokirata* engedélyt ad valamely vasútzületi távbeszélővezeték létesítésére s a megjelölt állomások üzemben tartására. A berendezés a netán közelébe eső közhasználatú távíró-távbeszélő berendezések oszlopaitól különálló oszlopokon létesítendő s csakis a vasút céljaira az állomások kezelői és alkalmazottai által használható. A rendeltetéstől eltérő használat esetén az 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-ában jelzett büntető határozmányok alkalmaztatnak. Újabb állomások bekapcsolása, a berendezés nyomjel-tervének változtatása csak előzetes engedély alapján történhet. A postai műszaki felügyelőség és közegei jogosultak a berendezés felett felügyeletet gyakorolni. A miniszter rendeletére a vasút köteles a vezetéket ellenőrzés céljából a kijelölt postahivatalba saját költségén bevezetni s ott távbeszélő állomást berendezni. Az engedély bármikor visszavonható, annak üzeme hosszabb-rövidebb időre betiltható anélkül, hogy emiatt kártalanítás iránt igényt lehetne emelni. Az engedély visszavonása esetén a berendezés a vasút költségén legfeljebb egy hó alatt lebontandó. A miniszter a berendezés támpontjait állami berendezések huzalainak felerősítésére kárpótlás nélkül igénybe veheti. A berendezés más közhasználatú, közérdekű, vagy magánhasználatú távbeszélő-berendezéssel összeköttetésbe nem hozható. Egyebekben az 1888 : XXXI. t.-c. és a kiadott rendeletek határozmányai irányadók. Engedélyes —.— pengő ellenőrzési díjat és —.— pengő jövedéki kárpótlást tartozik fizetni.

II. *Rádióberendezések.* 4. *Rádióadó-berendezések.* Engedélyes jogot nyer . . . levő gyártelepén rádió (távíró-távbeszélő) *adóberendezések előállítása, forgalombahozatala*, a berendezések előállítása körében szükséges kísérletek meg-ejthetése s az előállított készülékek bevizsgálása céljából csil-lapítatlan rendszerű *rádióadó-berendezés létesítésére* és üzembentartására (1. §.).

Engedélyes köteles alkalmazkodni az engedélyokirat fel-tételeihez, az 1888 : XXXI. t.-c, az 1925 : IX. t.-c. határozma-nyaihoz s minden idevonatkozó törvényhez és rendelethez (2. §.).

Engedélyes *csakis csillapítatlan rendszerű*, de bármi-lyen kapcsolású rádió (távíró-távbeszélő) *adóberendezések előállításánál és kipróbálásánál* foglalkozhatik. Mielőtt az elő-állítást (megelőző kísérleteket) megkezdené, tartozik a beren-dezés szerelési és elvi *kapcsolási rajzát, valamint műszaki leírását* 3—5 példányban a keresk. miniszterhez jóváhagyás végett bemutatni. Az előállítás csak a jóváhagyás után kezd-hető meg (5. §.).

Az adóberendezés előállításánál és forgalombahozatalá-nál a *rádiórendeletben megállapított felületeket* köteles enge-délyes betartani s köteles még a forgalombahozatal napján a postavezérigazgatóságnak ajánlott levélben *bejelenteni*, hogy a *berendezést ideiglenesen vagy véglegesen kinek szolgáltat-ta ki* (4. §.).

A berendezés csak az *1. §-ban jelzett célra használható*, A berendezést akkép kell létesíteni, hogy azt kizárólag csak a *kezeléssel megbízott alkalmazottak (9. §.) helyezhessék üzembe.*

A berendezés útján az engedélyes maga vagy mások részére *üzeneteket nem vehet fel*, nem továbbíthat, vagy közve-títhet, illetve azt *személyes levelezés jellegével bíró közlemé-nyek* váltására nem használhatja. A kísérleti célokat szolgáló esetleges *fiktív* távíró vagy távbeszélő *közlemények* csíikis magyar nyelven továbbíthatók (5. §-)

A berendezés *hívójele*——.A hívójelet minden egyfoly-tában leadott közlemény elején és végén adni kell.

A berendezést *tetszés szerinti hullámhosszal* lehet mű-ködtetni, de csak oly időben, amikor a posta rádióhirmondó-berendezése nem működik. Köteles azonban engedélyes az *adóberendezés üzembehelyezésének idejét*, a hullámhosszat, az antennateljesítményt a kísérletek előtt legalább 48 órával a posta *kísérleti állomásának bejelenteni* s a kísérleteket csak a kísérleti állomás jóváhagyása után lehet foganatosítani

A berendezés használata által az *állami s egyéb berende-zések üzeme ne zavartassék. Zavar esetén* a posta felhívására az *üzemet azonnal be kell szüntetni*, állandó zavar esetén pedig a *berendezésen megfelelő változtatásokat eszközölni (7. §.)*.

A berendezést *más rádióberendezésekkel* csak a keresk. miniszter külön engedélye alapján és az 5. §-ban jelzett fel-tételek mellett *szabad érintkezésbe* hozni (8. §.).

A *berendezés kezelésével csak szakképesíteti*, megbíz-ható, nagykorú magyar állampolgárokat bízhat meg. Ezek nevét, lakását, változását, szakképesítésének minőségét be-jelenteni köteles. Ha a kezelő szakképzettsége ellen észrevé-tel merül fel, a szakképzettséget okmánnyal kell igazolni, vagy az illető a posta kívánságára vizsgát köteles tenni. (9. §.).

Az engedély tartama 3 év (10. §.).

Az engedély meghosszabbításáért vagy megújításáért a harmadik év első felében kell folyamodni. Ha engedélyes az engedélyt továbbra el nem nyerné, köteles a berendezést a lejárat napjától számított *8 nap alatt lebontani s eltávolítani*. Ennek elmulasztása esetén az érvényes jogszabályok értel-mében kell eljárni (11. §.).

Az engedély élők közti jogügylet útján csak a miniszter jóváhagyásával *ruházható* át másra (12. §.).

A keresk. miniszter a *berendezést bármikor megvizsgál-tathatja*. A kiküldöttek ezt bármikor, a célszerűnek vélt mó-don foganatosíthatják, engedélyes köteles a vizsgálatot lehe-tővé tenni s a szükséges felvilágosításokat megadni. Engedé-lyes a hibájából szükségessé váló vizsgálatok költségeit vi-seli (13. §.).

A miniszter a *berendezés használatát* indokolás nélkül bármikor rövidebb vagy hosszabb időre *betilthatja* (14. §.). A miniszter jogosult az *engedélyt* bármikor *visszavontnak és érnénytelennek nyilvánítani*, ha engedélyes a feltételeket be nem tartja. Ez esetben a rádiórendelet büntető határozmányai nyerne alkalmazást (15. §.).

Az engedélynek engedélyes részéről való *lemondás* vagy az engedély *visszavonása* útján való megszűnése esetén engedélyes köteles a *berendezést* a lemondás (visszavonás) után 8 napon belül saját költségén *eltávolítani*, mert ellenkező esetben az érvényben levő jogszabályok értelmében kell eljárni

Háború, sztrájkok, katasztrófális események stb. esetén a kereskedelemügyi miniszter a berendezést a szükséghez képest és ameddig azt jónak látja, kizárólag *postai vagy katonai célokra igénybe veheti* s postai vagy katonai közegek kezelésére bízhatja. Ily esetben, ha csak a miniszter másképp nem rendelkezik, a berendezést *teljesen üzemem kívül* kell helyezni. A miniszter ezt ellenőrizteti s jogosítva van a berendezés bizonyos részeinek eltávolításával vagy használhatatlanná tételével *minden levelezést* vagy jelek vételét *lehetővé tenni* (17. §.).

Az *állam fentartott jogának elismerése* és az ellenőrzési költségek részbeni fedezésére engedélyes köteles . . . pengőt a kijelölt pénztárba befizetni (18. §.).

Az engedély magyarázata körül felmerülhető *vitás kérdéseket* a keresk. miniszter dönti el (19. §.).

5. *Rádióvevő berendezés.* Engedélyes jogot nyer a kijelölt helyen rádióvevőberendezést *létesíteni és üzemeltetni.* *Használati díj* címén havi előzetes részletekben . . . P. köteles az i postahivatalnál befizetni. Minden állandó *lakásváltozást* köteles bejelenteni. Az engedélyokirat a kiállítás követő *tizedik év végéig érvényes*, illetve esetleges visszavonásig. Ha az engedélyokirat érvénye megszűnik, azt a díjak beszedésével megbízott postahivatalnak *vissza kell adni.*

Engedélyes köteles a kiadott *rendeletre alkalmazkodni*, s ha azoknak vagy az engedélyokiratoknak határozmányait be nem tartja, *2 hónapig terjedhető elzárással* és *3 millió koronáig terjedhető pénzbírsággal*, továbbá a *készülék elkobzásával* és az *engedély azonnali visszavonásával* büntethető; *felelős mindenkiért*, aki a berendezést használja; köteles az ellenőrző postaalkalmazottaknak a *felülvizsgálatot megengedni*; a berendezést csak *engedéllyel ruházhatja át* másra; a berendezést az engedély lejártá, megszűnése vagy visszavonása után saját költségén 8 napon belül *le kell szereltetni*, a *készüléket* pedig a posta által lepecsételt *zárt dobozban tartani* vagy oly egyénnek (jogi személynek) átadni, aki az átvételre jogosult. A berendezésen csak a rádió-hirmondók által terjesztett „*mindenkinek*” szülő *közlések foghatók fel* s a?

állami, szolgálati és magántáviratokat és távbeszélgetéseket felvenni, bármily módon felhasználni, azok felhasználását másnak megengedni, vagy lehetővé tenni tilos. Tilos az állami és más engedélyezett *berendezések* üzemét *zavarni* vagy akadályozni. A kereskedelemügyi miniszter az *engedély feltételeit* bármikor *módosíthatja s az engedélyt visszavonhatja.*

Antennája csak annak lehet, akinek rádióberendezés létesítésére és üzemeltetésére engedélye van. Nyilvános utak, terek, vasutak keresztezését lehetőleg mellőzni kell, de ha nem lehet elkerülni, az építés előtt ahhoz az út, tér, vasút tulajdonosának engedélyét kell megszerezni. Az antennahuzalok összhossza 200 m.-nél nagyobb nem lehet, a kikötőpontok egymástól való távolsága az 50 m.-t nem haladhatja meg. Nagyfeszültségű (250 voltos felüli) vezetékek keresztezése tilos, 250 voltos alóli vezetékek keresztezése vagy az érintkezés lehetősége esetén az előírt biztonsági intézkedéseket kell alkalmazni (1. 53. §-t). Más berendezések támszerkezetéhez az antenna csak akkor köthető ki, ha a berendezés tulajdonosa (állami vezetéknel a postai kerületi műszaki felügyelőség) erre előzetesen engedélyt ad. Az antenna szabályellenes építéséből eredő károkért engedélyes felelős.

Az engedélyokirat alapján engedélyes készen vett vagy saját maga állal készített *bármily rendszerű vevőkészüléket használhat*, ha az *sugárzásmentes*, illetőleg oly kapcsolással bír, hogy az antennára csak csekély, nem **Zcivaró** rezgések juthatnak ki.

6. Az *alkalmi nyilvános bemutató előadásra szóló engedély* alapján az érdekelt engedélyt nyer a kijelölt helyen, a fennálló szabályokban megállapított feltételek mellett, a kijelölt napon (napokon) nyilvános *rádióbemutató-előadás tartására* s azon a „*mindenkinek*” *szóló közlések* felvételére és bemutatására. Az előadás után az antennát le kell szerelni. *Engedélyi díj fejében* . . . P. kell fizetni.

7. *Rádióvevőkészüléknek magánosoknál* vagy zártkörű helyiségekben külön díj szedése nélkül való bemutatására szóló engedélyokirat feltételei a következők: 1. Engedélyes *engedélyt nyer arra*, hogy a forgalomba hozni kívánt rádióvevőkészülékeket az ország területén úgy magánosoknál, mint zártkörű helyiségekben minden külön díj szedése nélkül megbízottja által bemutathassa, továbbá, hogy a bemutatás helyén és céljaira egy ideiglenes rádióvevőberendezést létesíthessen és azt a bemutatás tartama alatt üzemben tarthassa. 2. Az engedélyes: *a) a berendezés létesítésénél és üzemeltetésénél, valamint a vevőkészülékek (alkotórészek) forgalombahozatalánál köteles az érvényben álló s később alkotandó törvényekhez, rendeletekhez és az engedélyokiratban megállapított feltételekhez alkalmazkodni; b) az engedély alapján csak egy egyént bízhat meg a bemutatással és megbízottjáért, aki csak büntetlen előéletű, legalább 18. életévét betol-*

tött magyar állampolgár lehet, *felelős*; *c*) köteles megengedni, hogy a posta ezzel megbízott alkalmazottai a *berendezést és készülékeket az általuk célszerűnek tartott módon bármikor megvizsgálhassák és a bemutatást ellenőrizhessék*; *d*) köteles a berendezést a bemutatás megtörténte után azonnal *üzemen kívül helyezni és az antennát leszerelni*; *e*) az engedélyezett vevőberendezést kizárólag csak a *rádióhírdő állomások által terjesztett közlések vételére és bemutatására használhatja*; *f*) az engedély csak a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával *ruházható át másra*; *g*) engedély címén mindaddig, míg az engedélyokirat érvényben van, havonta előzetesen 245.000 koronát tartozik a postahivatalnál minden hó első napján *befizetni*; a díjfizetési kötelezettség legalább 3 hónapon át tart; *h*) az engedély visszavonása vagy lemondás esetében köteles az engedélyokiratot a postahivatalnak visszaadni; *i*) ha a kiadott rendeletek vagy az engedélyokirat határozmányait be nem tartja, 2 hónapig *terjedhető elzárással, 5 millió koronáig terjedhető pénzbírsággal, a készülékek elkobzásával és az engedély azonnali visszavonásával büntethető*. 3. Az engedély tartama a jelen engedélyokirat keltétől számított 1 évre terjed. Az engedély azonban ezen időtartamon túl is megújítható, vagy meghosszabbítható. Az engedélyes is az engedélyről bármikor *lemondhat*. Az engedély megújításáért vagy meghosszabbításáért engedélyes a lejárat előtt 1 hónappal folyamodni tartozik. 4. A keresk. miniszternek jogában áll az engedélyt bármikor *visszavonni és érvénytelennek nyilvánítani, az engedély feltételeit megváltoztatni, vagy módosítani*. Az engedélyokirat visszavonásából vagy a feltételek megváltoztatásából folyólag az állammal szemben semmiféle kártérítési vagy szcivatossági igény nem támasztható. 5. Az engedély *feltételeinek magyarázatára vonatkozólag egyrésztől az engedélyes, másrészt a posta közt felmerülhető vitás kérdéseket a keresk. miniszter közigazgatási úton dönti el*. 6. Az engedélyes megbízottja köteles az eredeti *engedélyokiratot igazolás és ellenőrzés céljából magánál tartani*.

8. Engedély *rádióvevőkészülékek (lényeges alkotórészek) előállítására és forgalombahozatalára*. Az engedély alapján X. Y. jogosult a fennálló rendeletek értelmében rádióvevőkészülékeket és ezek lényeges alkotórészeit előállítani, megszerezni, raktáron tartani és forgalomba hozni. Az engedély *másra át nem ruházható és az érvényben levő jogszabályok betartása mellett érvényes a visszavonásig*. Engedélydíj címén havonta előzetesen . . . P. tartozik az engedélyes postahivatalnál nyugta ellenében befizetni.

a) Belföldi használat céljaira csak oly rádióvevőkészülékek állíthatók elő és hozhatók forgalomba, amelyek *sugárzásmentes, illetőleg oly kapcsolással bírnak, hogy az antennára zavaró rezgés nem juthat ki*. *b*) A belföldi használatra elő-

állított készüléken az előállító *teljes vagy rövidített nevét* (cégét) és a folytatólagos gyártási folyószámot is fel kell tüntetni. A készülék forgalomba hozója a készüléken *saját nevét* (cégét) is feltüntetheti, *c) Kivitel céljaira* bármilyen vevőkészülék előállítható és a fennálló jogszabályok betartása mellett kiszolgáltatható, *d) Belföldi használatra csak azok részére szolgáltatható ki készülék,* illetőleg lényeges alkotórész, akik a részükre kiállított engedélyokirat felmutatásával igazolják, hogy a kívánt készülék, illetőleg alkotórész megszerzésére jogosultak, *e) Egy engedélyokirat alapján* csak egy vevőkészülék szolgáltatható ki és a kiszolgáltatást az engedélyokiratra kitörülhetetlenül fel kell jegyezni. *Tudományos intézetek és tanintézetek* engedélyokiratuk alapján több vevőkészüléket is beszerezhetnek, *f) Az engedélyes köteles: az előírt nyilvántartást vezetni, a postaalkalmazottaknak helyiségeiben az ellenőrzést megengedni, üzlethelyiségében az előírt hirdetményt és az engedélyt kifüggeszteni, az engedélyért járó díjat a postának havonta előzetesen megfizetni.* *g) Az engedély bármikor visszavonható közérdekből, vagy ha engedélyes a fennálló szabályokat be nem tartja, h) Ha engedélyes vevőberendezést is kíván üzemben tartani, erre külön engedélyokiratot kell beszereznie.*

9. *A rádiókészülék (lényeges alkotórész) forgalombahozatalára* szóló engedélyokirat általában azonos a 8. alattival, azonban az 1. bekezdésből az „előállítani” szó hiányzik.

10. *A rádióhírmondó társaságok engedélyokirata.* A szokásos feltételek a következők: 1. *A posta létesíti az adóberendezést,* azt a társaság helyiségével összeköti, a mikrofon-szerkezetet a saját költségén bekapcsolja. *Helyiségváltással felmerülő költségek a társaságot terhelik.* 2. *A posta az adóberendezést a társaság költségére saját alkalmazottjai által tartja üzemben s tartja fenn.* 3. *A társaság köteles alkalmazkodni a fennálló s ezentúl érvénybe lépő törvényekhez, rendeletekhez.* 4. *A társaság köteles az üzemet záros határidő alatt megkezdeni,* mert különben az engedély hatályát veszti. 5. *A társaság a vállalat nem sikerülése esetén a postától kártérítést vagy segítyt nem követelhet.* 6. *Az adóberendezésnek színházakkal, hangversenytermekkel stb. való összeköttetési a társaság kívánatára a posta eszközli a társaság költségére s a társaság a postának az átvívó vezetékekért megállapított díjat fizet.* 7. *A mikrofon és a kapcsolatos berendezések céljaira szükséges helyiséget, előadótermet, megfigyelő helyiséget a társaság köteles saját költségén biztosítani.* 8. *A vevőállomások létesítésének es részvételének feltételeit s az engedély időt tartamát a posta állapítja meg.* 9. *A posta állapítja meg az előfizetőktől beszedendő díjakat, azokat változtathatja s díjmérsékléseket engedélyezhet.* Egyéb díjakat a társaság a postától vagy az előfizetőktől nem igényelhet. *A díjakat a posta szedi be s abból a társaságnak a megállapított részt kiadja.* 10. *A posta az adóberendezés helyes működéséről gondoskodik, azonban üzemszünetekért, üzemszünetekért felelősséget és díjkötelezettséget nem vállal.* 11. *A berendezés üzemének idejét a posta határozza meg.* Azontúl azt a posta állami és egyéb célokra (helyesbítésekre, közhasznú közlésekre, stb.) díjmentesen felhasználhatja. 12. *A társaság köteles a szoroson meghatározott fajtájú közleményeket naponta a megállapított időn át szolgáltatni s az előadások kellő színvonaláról is gondoskodni.* Rendszerint kimondják, hogy *politikai* vonatkozású közleményeket (rádióknak a pártharcok szolgálatába való állítása) és *reklámokat* nem szabad közvetíteni. Az általános közleményeket „mindenkinek”

jelzéssel kell leadni. A műsor betartására, színvonalára e célra szervezett *ellenőrző bizottság ügyel fel*, mely jogosult a műsort betiltani, változtatásokat elrendelni, avagy ez irányban előterjesztéssel élni. Erre lehet bízni a rádióhírmondó politikai ellenőrzését is, vagy erre külön szervezet kell létesíteni. A leadott *közlemények nyilóántartásban feljegyzendők*, esetleg a közlemények megrögzítésére alkalmas berendezést kell alkalmazni. Egyes *állami szerveknél esetleg 1—1 díjmentes vevő-állomás* rendezendő be ellenőrzés céljából. A *szerzői jog, sajtótörvény rendelkezéseinek* betartása tekintetében engedélyes egyedül felelős. Téves, valótlan hírek helyesbítésére a sajtótörvény az irányadó. E célból a *közlemények előre bemutatandók. A műsoranyagot a társaság saját költségén és felelősségére szerzi be és terjeszti. A műsor a napilapokban közléteendő. Hírek csak megbízható forrásból vehetők át se célból megállapodások létesítendők (esetleg a hivatalos hírszolgálati szervevel).* 13. A *posta megbízott közegei* a társaság működését *ellenőrzik*, amit nekik lehetővé kell tenni. Állandó ellenőrző közeg is kirendelhető. 14. A társaság *hazai tőkével* alakul, az igazgatóságban a magyar állampolgárok túlsúlyban legyenek. A társaság vezetőségébe a *posta képviselőket delegálhat*, a közgyűlésre, igazgatósági ülésekre megbízottakat küldhet ki, esetleg a társaságban *részvények bizonyos mennyiségének átvétele* útján érdekeltiséget is vállalhat. Az *üzletvezető*, a berendezés kezelői csak magyar állampolgárok lehetnek s a posta jóváhagyásával alkalmazhatók. Ezek elbocsátását a posta indokolt esetben követelheti. 15. Az engedély csak *jóváhagyással ruházható át másra*. Ha a vállalat *másra szállana át*, vagy csődönkívüli *kényszeregyezés* esetén az engedély kártérítés és díjtérítés nélkül visszavonható, vagy a vállalat a posta által választott üzletvezető által engedélyes számlájára kezelhető. A társaság ily esetben a hiányt megtéríteni köteles, mert különben az óvadékból vonatik le. 16. A kiszabott *feltételek be nem tartása, csőd, súlyos természetű mulasztások, visszaélés* (hamis híradás, közrend zavarása, izgatás, botrányokozás, stb.) közérdek súlyos megsértése, állam biztonságát veszélyeztető közlemények terjesztése, köteles szolgáltatások megtagadása, nem pontos teljesítése, engedetlenség, állampolgárság elvesztése, társulati tőke túlnyomó részben idegen kézbe való kerülése, előfizetők számának bizonyos megállapított minimuma alá való alászállása, stb. esetén az *engedély visszavonásának*, a berendezés hosszabb vagy rövidebb időre, egészben vagy részben való *betiltásának* van helye, ami ellen jogorvoslattal vagy kártérítési igénnyel nem lehet fellépni. A *felmerülő hiány* megtérítendő, mert különben az óvadékból kerül levonásra, mely megfelelően kiegészítendő. Ily esetben a *műsor-szolgáltatás*, a közlemények terjesztése engedélyes költségére az engedély visszavonásától kezdve *állami kezelésbe vehető*, vagy más vállalattal végeztethető. 17. Ki lehet mondani, hogy az engedély a társaságnak *kizárólagos jogot nem biztosít*, de tartama alatt kifogástalan működés esetén másnak ily engedélyt nem adnak ki, ami nem zárja ki, hogy közszolgálati, közérdekű, stb. közlemények terjesztésére mások is ne kapjanak engedélyt (sajtó-, gazdasági-, stb. közlemények). Ki lehet mondani a *kizárólagos jogot is* (Anglia, Ausztria, Svédország, stb.) a társaság részére. 18. A feltételek be nem tartása esetén a posta a társasággal szemben *bírságot* alkalmazhat, mely célra óvadék teendő. 19. A kölcsönös *felmondásra határidőt* (6 hót) kell kiszabni. 20. A társaság köteles *mérlegét, számadását* a postának évenként bemutatni. Ha a *tiszta jövedelem* a befektetési tőke bizonyos százalékát meghaladja, a posta jogosult a társaság részesedését csökkenteni. 21. *Tartalékalap* létesítendő. 22. A felmerülő *vitás kérdéseket* a legfelsőbb postai hatóság dönti el. 23. Ott, ahol nemcsak a *műsor szolgáltatása, hanem az adóberendezések létesítése és üzembetartása is a társaságokra tartozik* (Anglia, Ausztria, Franciaország, Olaszország, stb.), a társaságok ezen további szerepével kapcsolatban kiköthető, hogy a közlemények leadásával a *távíró-távbeszélő forgalom nem zavarható*, a társaság alkalmazottai a táviratoknak, távbeszélgetéseknek az adóüzem keretében tudomásukra jutott *titkát szigorúan megőrizni* kötelesek, azok-

tói feljegyzések nem íelietők, a posta az adóberendezések működését *közgeivel ellenőrizheti*, a társaság mást, mint *rádióhíromdóval szorosan összefüggő közleményeket* nem továbbíthat, az adóállomás *üzeme* a posta kívánatára kártérítési igény nélkül bármikor *megszakítható*, ha az állami (távíró-, távbeszélő-, rádió-) üzemet zavarná, az állam nem vállal felelősséget a berendezésnek az *állami rádió-forgalom által való zavarásáért*, a közlemények leadása csakis a *megállapított hullámhosszal* és időben történhetik, az adóállomás létesítéséhez, üzeméhez *hazai anyag* használandó, megállapítandó az *előfizetési díjából a társaságot* az adóállomás létesítése és üzemeltetése fejében *megillető összeg*. 24. Lehet az adó-társaságot feljogosítani az *előfizetők vevőkészülékeinek* kizárólagos árusítására is. Ily esetben az államnak a haszonból való részesítése s ez úton a nyereség egy részének közérdekű célra való fordítása indokolt. 25. Ahol az adóberendezés s esetleg egyéb berendezések is a társaság tulajdonai, ki lehet mondani ezeknek a berendezéseknek bizonyos meghatározott idő múlva az *államra való haramiáit*, avagy bizonyos idő múlva az állam által való *megváltás jogát* és szabályozni kell a vételár megállapításának módját. 26. Ha a berendezéseket a társaság köteles építeni, ennek a *posta által kidolgozott tervek szerint*, a posta ellenőrzése mellett kell történni. 27. A berendezéseknek a *technika mindenkori állása* szerint megfelelőeknek, a forgalom követelményeivel egyezőeknek kell lenni. A posta felhívására a társaság a *berendezések megfelelő javításáról* köteles gondoskodni. 28. A társulat *külföldi államokkal* csak a postaigazgatás közbenjöttével és engedélyével létesíthet megállapodásokat.

11. *Légi járművön levő rádió adó-vevőállomás engedélyokirata*. Engedélyes (légiforgalom-vállalat) a . . . jelzésű légi járművön az engedélyokirathoz csatolt *tervrajzon feltüntetett* magánhasználatú rádió adó-vevőberendezést létesítheti. Köteles a törvényes rendelkezésekhez, szabályokhoz alkalmazkodni. A miniszter által kívánt *módosításokat, kiegészítéseket*, kártérítési s egyéb igény kizárásával köteles fogantatítani. Engedélyes által kívánt változtatásokhoz engedély szükséges. A szükséges *gépek, anyagok, stb. belföldön* szerzendők be. A berendezés csakis a *légi forgalom biztonsága* céljából s időjelzések felvételére használható. *Tilos a berendezést* táviratok, hírek közvetítésére, értékesítésére, hasznosítására, stb. használni, a *felfogott idegen táviratokat* vagy beszélgetéseket leírni, vagy a berendezés használatát *másoknak megengedni*. A berendezés egyelőre csak a *magyar repülőgépekbe beépített állomásokkal*, továbbá a mátyásföldi repülőtéri rádióállomással való forgalomban használható. *Baleset vagy veszély esetén* azonban meg van engedve más állomásokkal érintkezésbe lépni. *Idegen országok területén* való tartózkodás alatt az ottani rendelkezésekhez kell alkalmazkodni. A berendezés üzeme által az állami távíró, távbeszélő s a magán- és közérdekű berendezések *üzeme ne zavarassák*, s felelős a berendezés használata által másoknak *okozott károkért*. Az állomás hívójele. A levelezésre használható hullámhossz . . . m. Az engedély *tartama 10 év*. Ha a berendezés *1 év alatt nem létesül*, az engedély hatályát veszti. A *meghosszabbítás, átruházás* a berendezés kezelői, az ellenőrzés, a bírságok kirovása, a berendezés betiltása, rendkívüli viszonyok közt való igénybevétel, az engedély vissza-

vonása, a felmerülő vitás kérdések eldöntése, az állam fenntartott jogának elismerése fejében fizetendő díj tekintetében ugyanazon rendelkezések állanak fenn, *mint fennebb az adóberendezéseknél* (1002. X.—1924. ker. min.).

12. *Tengeri hajón berendezett rádióállomás.* Engedélyes köteles alkalmazkodni a *fennálló törvényes rendelkezésekhez* és szabályokhoz. Az állomás a rendszer szerint a nemzetközi rádiótávíró egyezmény szabályzatának megfelelően rendezendő be. *Hatástávola* legalább 300 tengeri mértföld. *Hullámhossza:* m. Az állomás a nemzetközi rádiószabályzat szerinti segélyberendezéssel látandó el. *A berendezések jókarban,* a rádiótechnika fejlődésének megfelelő színvonalon tartandók. Szükséges *új találmányok* alkalmazására engedélyes kötelezhető. A felszereléshez szükséges *gépek, anyagok* lehetőleg *belföldön* szerzendők be. A rendszer vagy a megállapított berendezésen *változtatások csak engedéllyel* létesíthetők. A gépek kezelésénél, a szolgálat ellátásánál a *nemzetközi rádiótávíró egyezmény* és szabályzat, a távíró üzletszabályzat, stb. rendelkezéseire kell alkalmazkodni. Az állomás *hívójele* , az állomás a nemzetközi szabályzat szerinti kategóriába tartozik. A szolgálat ellátására *távírász* (I. v. II. osztályú) alkalmazandó. Ez csak kifogástalan előéletű magyar- állampolgár lehet, aki a magyar nyelvet bírja, s a kereskedelemügyi miniszter által kirendelt vizsgáló bizottságtól *képesítő bizonyítványt nyer.* A távírász a *hűségre, szolgálati kötelezettségekre,* a távírótitok megóvására esküt tesz. Az állomási alkalmazottak a *hajófegyelem alá* tartoznak s a hajószemélyzet lajstromába bevezetendők. A rádiószolgálat szempontjából a postavezérigazgatóságnak is alárendelvék, s ez a hatóság a *távírász bizonyítványait bevonhatja,* mire az illető a szolgálatból elbocsátandó. A hajótulajdonos köteles a *rádió-személyzetben beálló változásokat* a postavezérigazgatóságnak és a tengerészeti hatóságnak bejelenteni. A *hajóparancsnok* a rádiószolgálatra *felügyel,* s a hűségre és a távírótitok megóvására esküt tesz. Az állomást a *megállapított díjak és felületek* mellett bárki igénybe veheti. Az állomás *minden más állomással köteles* távíratokat váltani. A magyar állam, vagy a fegyveres hatalom biztonságát veszélyeztető, az *ország törvényeivel ellenkező, a közrend és erkölcsiségbe ütköző* tartalmú távíratok visszautasítandók, illetve kizárandók. E tekintetben a hajóparancsnok döntése irányadó. A *fedélzeti díj* arany centimé, mely engedélyest illeti. Az állami távírónál *díjmentesen vagy díjhitelezés* mellett kezelendő távíratok itt is eképp kezelendők. Az állomás a *kezelésnél, számadástételnél* a posta által kiadott utasításokhoz köteles alkalmazkodni és a kiadott segédkönyveket használni. Eelőls engedélyes az állomás szolgálatából folyólag a *postával szemben támasztható díj* és kórtérítési igényekkel szemben. A *díjakat* engedélyes felelőssége mellett az állomás *ke-*

•*zelője szedi be* s a kezelt táviratokról számadást vezet. A kezelt táviratok pénztári átmenő lapjai, a kézbesítővevények, okmányok minden út befejeztével 15 nap alatt a *posta központi számvevőségéhez felterjesztendő*"k. A *beszedett díjak*, a fedélzeti díjak levonásával, a központi számvevőség felhívására a posta kijelölt pénztárába beküldendők. Engedélyes vagy az állomáskezelő *külföldi igazgatóságokkal*, a nemzetközi irodával csak a postavezérigazgatóság útján érintkezhet. *Idegen vizeken* való tartózkodás esetén a nemzetközi rádiótávíró-egyezményen és szabályzaton kívül, az ottani különleges szabályokhoz kell alkalmazkodni. A **postavezérigazgatóság** az *állomást megvizsgáltathatja*, amit lehetővé kell tenni. A hajótulajdonos a berendezés szállítója részéről oly kikötést, hogy a *berendezés* vagy annak valamely része *titokban tartandó*, a posta kiküldöttéire nézve el nem fogadhat. Az ellenőrzés vagy tanulmányra *kirendelt egyének a hajón ingyen szállítandók* s önköltségen élelmezendők. Az állami *fenntartott jog elismerése* s a számadás-vizsgálati költségek megtérítése fejében engedélyes évi —.— frankot köteles minden év elején fizetni. Engedélyes hibájából *felmerülő vizsgálatok* költségei megtérítendők. A postavezérigazgatóság hibák, mulasztások esetén —.— P-ig terjedő *pénzbírságot róhat ki*, vagy az állomást a hajózási vállalat költségeire és veszélyére *kirendelt alkalmazott által kezeltetheti*, a berendezésben *mutatózó hiányok* megszüntetése s a *szükséges átalakítások* foganatosítása iránt az engedélyes költségén intézkedik, avagy az *engedélyt felfüggeszti vagy visszavonja*. Az engedély *tartama 10 év*. Ha a *hajót a forgalomból kivonják*, az engedély hatályát veszti. A *berendezésnek más hajóra való átszereléséhez* engedély kell. A postavezérigazgatóság az állomást bármikor *állami kezelésbe* veheti. Végleges átvételt 6 havi felmondás előzi meg. Az *engedélyi idő lejártá előtti* végleges *állami kezelésbevétel esetén* a posta a berendezésért kártalanítást ad s az igazolt beszerzési árat 10 % levonással megtéríti. *Ideiglenes átvétel* esetén a berendezést engedélyes tartja üzemben, de a fedélzeti díjakat megtartja. A posta az állomás üzemét minden kártérítés nélkül *beszüntetheti*. *Mozgósítás vagy háború* esetére külön utasítások adatnak ki. Az engedély csak a posta engedélyével *ruházható át*. Az *engedély magyarázatára* a keresk. miniszter illetékes (26.554/X—1925. ker. min.).

13. *Pótengedélyokirat a magyar rádióhírszolgálat közleményeinek felvételére*. Engedélyes jogot nyer a rádióhírmondó adóállomás közleményeinek felvételére szolgáló vevőberendezésen a Magyar Távirati Iroda által rádiótávbeszélőn leadott „Magyar Rádió-Hírlapszolgálat” anyagából *azokat felvenni*, melyekre a i postahivatalnál előfizetett. A felvett híreket engedélyes: 1. *csak maga* használhatja fel; 2. felhasználás végett *másoknak is átadhatja*; 3. a c. *lapban* közzéteheti. A pótengedélyokirat az alábbi feltételek mellett *érvényes* a visszavonásig, illetve mindaddig, míg engedélyes a feltételeket teljesíti. Az *engedély-*

okiratot, érvényének megszűntével a díjak beszedésével megbízott posta-hivatalnak vissza kell adni.

1. A Magyar Rádió Hírszolgálatnak előfizetője csak az lehet, akinek a rádióhírmondó állomások vételére szolgáló *vevőberendezés létesítésére* és üzemeltetésére *engedélye van*. 2. A vevőberendezés létesítésénél és üzemeltetésénél az alapengedélyokiratban (rádióhírmondó vevőberendezés eng. okirata) és pótingedélyokiratban megállapított *rendelkezéseket be kell tartani*. Amennyiben az engedélyes e rendelkezéseket (feltételeket) nem tartja be, a kiadott rendeletek halálozmányaihoz képest *két hónapig terjedhető elzárással és hárommillió koronáig terjedhető pénzbírsággal*, továbbá a *készülék elkobzásával* és az *engedély azonnali visszavonásával* büntethető. 3. Az engedélyes a vevőberendezésén a rádióhírmondók által terjesztett közléseken kívül a Magyar Rádió Hírszolgálatnak *azokat a híreit is felveheti*, amelyekre a m. kir. postahivatalnál előfizetett. 4. A felvett híreket az engedélyes *csak maga használhatja fel*, illetve csak a túloldalon megnevezett lapban teheti közzé. Oly helyeken azonban, ahol a M. T. I.-nak fiókja vagy kirendeltsége nincs, előzetes engedély és a megállapított előfizetési díjak lefizetése ellenében a 3. pont értelmében felvett és megfajtott híryanagot az *engedélyes másoknak is továbbadhatja*. A híryanag megfajtottára szolgáló *rejtjelkulcsokat* azonban másoknak továbbadni nem szabad. 5. Az előfizetési *díjkötelezettség* legalább *három hónapon* át tart. Ha a megállapított előfizetési *díjakat* az engedélyes a posta felszólítására *nem fizeti meg*, a pótingedélyokirat azonnal érvényét veszti. 6. *Érvényét veszti a pótingedélyokirat* abban az esetben is, ha azt a m. kir. posta bármely okból visszavonja, vagy az alapengedélyokirat bármely okból érvénytelenné válik. 7. A keresk. miniszternek jogában áll a pótingedélyokirat *feltételeit* bármikor *módosítani* vagy megváltoztatni (1. e mű 50. §-át).

32. §. Kisajátítási jog.

Az 1881 : **XLI.** t.-c. (kisajátítási törvény) értelmében a távírók felállításakor is helye van ingatlanok kisajátításának. Ezt a rendelkezést az 1888 : **XXXI.** t.-c. 6. §-a távbeszélőkre és villamos-jelzőkre is kiterjesztette. Az eljárást általában a kisajátítási törvény szabályozza. A kisajátítás engedélyezése a keresk. miniszter hatáskörébe tartozik.

53. §. Idegen ingatlan használata. Szolgalmi jog.

Az 1888 : **XXXI.** t.-c. 7. §-a értelmében a *ház- és földtulajdonosok* és birtokosok kártérítés nélkül *eltűrni tartoznak*, hogy a közhasználatú távírók, távbeszélők és villamos jelzők *huzalai épületeik és huzalaik felett* a légürben a keresk. miniszter által esetenként megállapított magasságban az engedélyes költségére akkép vezettessenek el, hogy ezáltal az *ingatlan korlátlan használatában akadályozva* ne legyenek.

A közhasználatú távírók, távbeszélők és villamos jelzők huzalainak engedélyes költségére az *épületekre, vagy azok tetőzetére való felerősítését* és bekapcsolását, valamint az ingatlan korlátlan használatának akadályozása nélkül a *föld alatt való elvezetését* az épület- és földtulajdonosok és birtokosok szintén *eltűrni* kötelesek, azonban a munkálatok által netán okozott *károk megtérítését*, illetve az *előbbi állapot helyreállítását* joguk van követelni (8. §.).

Amikor építkezések, vagy átalakítások miatt a légiirben vezetett *huzalok magasabbra helyezése válik szükségessé*, ezt az ingatlan tulajdonosának (birtokosának) bejelentésétől számított 45 nap alatt engedélyes saját költségén tartozik foganatosítani (7. §.).

Az épület lebontása, átalakítása, felemelése, vagy új épület létesítése esetén az épületre, vagy annak tetőzetére felerősített vagy bekapcsolt, illetve a föld alatt elvezetett huzalok a tulajdonos (birtokos) bejelentésétől számított 45 nap alatt engedélyes által saját költségére eltávolítandók, illetve áthelyezendőek (8. §.).

A munkálatok foganatosításáról engedélyes az ingatlan tulajdonosát (birtokosát) *15 nappal előbb írásban köteles értesíteni.*

Állami vezetékeknél az illető postahivatal, engedélyezett berendezéseknél az engedélyes köteles gondoskodni, hogy a huzalok 45 nap alatt engedélyes által saját költségére eltávolíttassanak, ^ illetve áthelyeztessenek, magasabbra tétessenek. A munkálatok akkép hajtandók végre, hogy a tulajdonos (birtokos) az általa szándékolt *munkálatok kivételében ne akadályoztassék* s a közhasználatú *berendezés üzeme fennakadást, zavarást ne szenvedjen.*

Ha az *épület- és földtulajdonosok* a 7. és 8. §-ban jelzett *kötelezettségnek nem felelnek meg* (huzalok elvezetésének, felerősítésének tűrése) s a berendezés javítása, megújítása, nagyobbítása, stb. céljából a hozzáférhetést meg nem engedik, úgy állami berendezéseknél a keresk. miniszter, vagy a postai igazgatóság által kirendelt közeg, engedélyezett berendezéseknél az engedélyes *rendőri karhatalmat vehet igénybe.*

A törvény magánegyénekre jogot nem állapít meg s ennél fogva magánegyén nem követelheti, hogy neki az ingatlan-tulajdonos engedélyt adjon, hogy lakásában közhasználatú távbeszélő állomást szerelhessen fel. A törvény hézaga az, hogy a *huzalok vezetésén kívül egyéb*re, tehát pl. a szükséges kábelosztókra *nincs kimondva a szolgálmi jog* s így e célból rendszerint díjfizetés mellett lehet csak területet szerezni. A törvény szövege alapján megtagadták az ingatlan-tulajdonosok **a kapun át való** bevezetést is, amivel nagyobb bevezetési költségeket okoztak (háztetőn át nagyobb költséggel kellett a vezetéket a házba bevezetni, stb.).

A *rádiónál az idegen ingatlan* használatát illetően az antennák ügye áll előtérben. Az antenna (légvezeték) magasra vont huzalokból álló készülék, melynek az a célja, hogy az adóállomáson az elektromagnétikus hullámokat kisugározásra hozza, a vevőállomáson pedig azokat felfogja. Az antennához tartoznak a megerősítéshez, lefeszítéshez, a földdel való összekötéshez szükséges berendezések, illetve tartozékok is.

A *rádiórendelet értelmében*: Az antenna a rádió (adó vagy vevő) *berendezés tartozéka. Antennája csak annak lehet,* ki-

nek *rádióberendezés létesítésére* vagy üzemeltetésére *engedélye* van. Ugyanaz az antenna két vagy több engedélyes használatára is szolgálhat (30. §.). A rádiórendelet az *antenna alakját illetően* nem tartalmaz rendelkezéseket s innen van, hogy az antenna bármelyik alakja (szoba-, erkély-, tető-antenna, stb.) szabadon választható.

A rádiórendelet kimondja, hogy:

1. *Az ingatlan tulajdonosa köteles túrni az antenna felerősítését.* Az antennát a *műszaki és egyéb feltételek* megtartásával kell elkészíteni. Az *antenna helyét* az ingatlantulajdonos meghallgatásával — véleményeltérés esetében a keresk. miniszter előzetes döntésének kikérésével — *oly módon kell megállapítani, hogy az ingatlan állagát ne veszélyeztesse és használatát ne akadályozza.* Az ingatlan tulajdonosa a felerősítéssel, illetőleg elhelyezéssel *okozott kárának megtérítését* és abbanagyás esetében az *eredeti állapot helyreállítását követelheti.*

2. *Nyilvános utak, terek, vasutak keresztezését* lehetőleg mellőzni kell. Ha a keresztezést nem lehet elkerülni, a keresztezésre nézve az építés előtt *az út, tér vagy vasút tulajdonosának* (államépítészeti hivatal, tvhatóság első tisztv., főszolgabíró) *engedélyét* meg kell szerezni.

3. Ha az *antenna közutat* (uceát, teret) *feszítene át* és az átfeszítésbe az *illetékes közigazgatási hatóság beleegyezik*, az antenna huzalait az úttest szintjétől számítva legalább *5V2 méter magasságban* kell átfeszíteni, ha az illetékes közigazgatási hatóság ennél magasabb átfeszítést nem kíván (51. §.). •

A rádiórendelet a *rádió fejlődésének biztosítása érdekében* rendelkezik akkép, hogy az ingatlantulajdonos az antennát túrni tartozik.¹ mert ily rendelkezés hiányában az ingatlan-tulajdonosok ellene szegültek volna az antennák létesítésének. Ezt a háztulajdonost jogaiban közérdekből korlátozó rendelkezést a rádiórendelet jogosítva volt kimondani, mert az 1925 : IX. t.-c. 24. §-a a keresk. minisztert felhatalmazta, hogy a rádióügyet a fennálló törvényi s egyéb jogszabályoktól eltérő módon rendezheti.

A rádiórendelet értelmében: *Az antennához használt építőanyag általában szabadon választható.* Azoknál az *antennáknál* azonban, amelyek nyilvános *utakat, tereket, vasutakat, erőáramú vagy közhasználatú berendezéseket kereszteznek, az antennát a szorosán körülírt műszaki kellé-*

¹ A külföldön ez általában nincs kimondva s ott ismételtlen megtagadták az ingatlan-tulajdonosok az antenna létesítésére az engedélyt. A bérlők a bírósághoz fordultak s a bíróság legtöbbször kötelezte az ingatlantulajdonost az antenna túrésére, az okozott kár megtérítésének kötelezettsége mellett.

kékek megfelelően tartósan, ellenállóan kell megépíteni (Rr. 51—54. §.).!

Nagyfeszültségű (250 volton feletti) vezetékek keresztezése tilos. Nagyfeszültségű vezetékek közelében az antennát úgy kell építeni, hogy érintkezés még vezetékszakadás esetén se jöhessen létre. A kétnemű vezeték között mért vízszintes távolság 10 m.-nél kisebb nem lehet (55. §.).

250 voltnál alacsonyabb feszültségű vezetékkel való találkozás esetén, ha antennaszakadáskor fémes érintkezés is lehetséges, az antenna tulajdonosának költségén a szükséges biztonsági intézkedéseket alkalmazni kell (36. §.).²

Gyenge áramú vezetékkel való találkozás esetén párhuzamos vezetést kerülni kell, vagy a kétnemű vezetékek között 5 m. távolságot kell betartani. Keresztezés esetén a kétnemű berendezés legközelebb álló huzalai között legalább 1 m. távolságnak kell lenni (37. §.).

Ha az antenna által a közhasználatú vagy vasúti vezetékek üzeme zavartatnék, vagy azok esetleges bővítése megakadályoztatnék, az engedélyes köteles az antennát minden díj vagy kártérítési igény nélkül záros határidőn belül a saját költségére átépíteni, áthelyezni, esetleg el is távolítani.

¹ Antennához ily helyeken keményrehúzott vörösréz-, vagy kemény-bronz-huzalokat kell használni. A szakítószilárdság mm²-enkint legalább 40 kg. Vékony huzalokból sodrott vezetékeknel az egyes szálak átmérője 0,25 mm.-nél nagyobb legyen. Városokban ilyenek (füstgázok maró hatása miatt) kerülendők, Tömörhuzalok átmérője legalább 1-5 mm., sodrott huzalok összeresztmetszete legalább 2 mm.² Antenna úgy építendő, hogy a huzalokban fellépő legnagyobb húzó igénybevétel az anyag szakító szilárdságának K-ét ne haladja meg. Antenna huzala támpontok közt nem lehet darabokból összetoldva. Nem oszlopra feszített antennánál a felerősítéshez kellően szilárd kovácsolt vasból készült csövek, traverz- vagy szögvasak használandók. Kihorgonyzásra szilárd horgonyzott vaskötelet v. sodrott huzalt kell használni. Többvezetékes antennánál a felerősítésre szolgáló keresztartók vasból v. impregnált keményfából legyenek, legfeljebb 2 m. hosszban. A huzalok szigetelése diószigetelővel történjék s ezek törési biztonsága a huzal szakító szilárdságának legalább 10-szerese legyen. A diószigetelők egymás közti s a végeikre alkalmazott szívdarabokkal való összekötése oly bronzz- v. horgonyzott vashuzallal történjék, melynek szakítást szilárdsága legalább 2-szerese az antenna huzalának (32. §.). Antenna-kifeszítéseknel a kikötőpontok egymástól max. 50 m.-re lehetnek. Közterületektől vagy más gyenge v. erősáramú vezetékektől távol ez a legnagyobb feszítávolság 100 m.-ig terjedhet (33. §.). Az antenna-huzalok összhossza, az adó- vagy vevőkészülékhez vezető lebukást, földvezetéket, vagy az azt helyettesítő ellensúly hosszát is beleértve, 200 m.-nél több nem lehet (34. §.).

Az illetékes postai kerületi műszaki felügyelőség kisebb városokban, községekben kivételes esetekben a *megengedettnél hosszabb antenna* felállítására is adhat engedélyt, ha ezt a viszonyok indokolják, illetőleg, ha ez a vétel javítása érdekében feltétlenül szükséges (34. §.).

² Azon feszítávolságon belül, ahol érintkezés beállhat, ill. az erősáramú vezetékeket szigetelőtől-szigetelőig jól földelt védőhuzalokkal v. védőhálózattal kell ellátni, v. az egyik berendezés vezetékeit a keresztezés helyén ellenálló, szigeteléssel ellátott huzalokból kell készíteni. Szigetelő réteg 1000 Volt átütési feszültséget bírjon ki. A szigetelésnek szigetelőtől-szigetelőig kell terjedni. Az erősáramú berendezésen szükséges munkákat csak a berendezés tulajdonosának személyzete végezheti. Az antenna-építés csak a biztosítási munkálatok befejeztével kezdhető meg (36. §.).

Erős vagy gyengeáramú vezetékek tetőtartóhoz vagy oszlopaihoz csak akkor köthető ki az antenna, ha a tulajdonos erre előzetes írásbeli engedélyt adott. Az ily berendezések vezetékai antenna céljaira nem használhatók (38. §.)

Az antenna jó-karbantartásával járó minden felelősség kizárólag az antenna tulajdonosát terheli.

Az antenna szabályellenes építéséből és fenntartásából keletkező balesetekért és károkért a tulajdonos felelős (59. §.).

Ha az antenna felállítása a közhasználatú távíró és távbeszélővezetékek miatt lehetetlen, az érdekelt kérelmére a kerületi műszaki felügyelőség (Budapesten a vezérigazgatóság távíró-üzemi osztálya) megengedheti a közhasználatú vezetékek támszerkezeteinek igénybevételét, ha ez a közhasználatú vezetékek használatát (bővítését) nem akadályozza. Az engedély bármikor visszavonható. (Rr. 40. §.).

A rádiórendeletnek ezeket a rendelkezéseit kiegészíti az antenna-rendelet (45.702—1926. ker. min. rend.), mely a következő rendelkezéseket tartalmazza:

Belső (épület belsejében levő) vagy külső antenna építésére (kihorgonyzására, bekapcsolására, légürben való elvezetésére stb.) csak az az ingatlanok vehetők igénybe, amelyeknek a rádióberendezés engedélyese a tulajdonosa, birtokosa vagy amelyekre engedélyesnek, mint főbérletnek bérleti joga egészben vagy részben kiterjed. Amidőn valaki több lakásból álló házai, vagy a házban több lakást haszonszerzés végett azért bérel, hogy azt másoknak bérbeadja, az egyes lakások (helyiségek) bérleti a főbérlettel azonos elbírálás alá esnek. Egyéb ingatlan antenna építésére csak a tulajdonos (birtokos) előzetes írásbeli engedélyével, az általa megállapított feltételek mellett, vehető igénybe. Az albérlet csak főbérlet hozzájárulásával és annak felelőssége mellett építhetnek külső antennát, kivéve, ha az ingatlan tulajdonosa a főbérlet hozzájárulásától eltekint.

E rendelkezések alól kivételnek: a) a keresk. miniszter által közérdekből vagy postaszolgálati érdekből engedélyezett berendezések antennái, melyek építésének céljaira az 1888 : XXXI. t.-c. végr. utasításának 95—109. §-aiban (1. e mű 34. §-át) megállapított feltételek mellett, a keresk. miniszter engedélyével idegen tulajdonban álló ingatlanok is igénybevehetők; b) történelmi műemlékek, amelyeken külső antennákat csak a vallás- és közokt. miniszter előzetes hozzájárulásával lehet építeni. Ezeket az antennákat (4—8. §.) a posta is megépítheti, fenntarthatja vagy lebonthatja (2. §.).

Az ingatlan tulajdonosa, birtokosa (2. §. 1. bek.) az antenna építését ellenszolgáltatás nélkül köteles tűrni, azonban az építéssel vagy a fenntartással okozott kárának megtérítését, valamint abbanagyás esetén az előbbi állapot helyreállítását, ha erre nézve az engedéllyessel megegyezni nem tud. bírói úton követelheti (3. §.).

Belső antennái (padlásantennát kivéve) a fennálló jog szabályok sérelme nélkül a rádióberendezés engedélyese az általa bírt vagy bérelt helyiségben tetszés szerint létesíthet s ily antennák céljaira (eltérően a rádiórendelet 38. §. 2. pontjának utolsó mondatában foglaltaktól), megfelelő biztosító alkalmazása mellett, a *világítási berendezéseknek* engedélyes helyiségében felszerelt *belső vezeték*ei is felhasználhatók.

Bérházakban *padlásantennákat* csak az ingatlan tulajdonosának (birtokosának) előzetes írásbeli hozzájárulásával az általa megállapított feltételek mellett szabad építeni.

Külső antennája ugyanazon az ingatlanon minden engedélyesnek csak egy lehet. Oly engedélyesek azonban, akiknek *segédrezgést keltő* (oscillator) *lámpával dolgozó* (superregeneratív, fleweling, superheterodyn, tropadin, ultradyn stb nevű) vevőkészülékük van, ezekhez (a padlásantennát kivéve) csak *belső antennát* használhatnak (4. §.).

A *külső antennák iparszerű építésével* (karbantartásával, lebontásával stb.) *csak az foglalkozhatik*, akinek villamosáramú berendezések, ezek részeinek villamos mérőeszközöknek felszerelésére, vezeték létesítésére, kapcsolására, javítására, illetve ezek valamelyikére jogosító iparigazolványa vagy iparengedélye van. Engedélyes az itt említett határozmányoknak megfelelő *külső antennát maga is megépítheti, fenntarthatja*, vagy lebonthatja. Az ingatlan tulajdonosának írásbeli kívánságára azonban köteles az engedélyes a munkálatot *iparjogosítvánnyal rendelkező iparossal* végeztetni, kivéve, ha ott helyben oly iparos nincs, vagy engedélyes maga rendelkezik oly iparjogosítvánnyal (5. §.).

Külső antenna építésének megkezdése előtt a rádióberendezés engedélyese köteles ebbeli *szándékát az ingatlan tulajdonosának* (birtokosának, gondnokának, kezelőjének, meghatalmazottjának) írásban *bejelenteni*, s ebben meg kell említeni, hogy az engedélyes az antennát (kihorgonyzását, leágazását, bevezetését) hol helyezi el, maga kívánja-e megépíteni, vagy azt jogosított iparosra kívánja-e bízni. A bejelentést átvételi elismervény mellett kell átadni, vagy térítvevényes ajánlott levélben elküldeni (6. §.).

Ha az *ingatlan tulajdonosának* (birtokosának) a *külső antenna építése ellen nincs kifogása*, erről engedélyest a bejelentés átvételétől számított 8 napon belül írásban értesíteni köteles, mire az engedélyes az antennát az előzők (5. §.) értelmében *megépítheti* (megépíttetheti), azonban a *munkálatok megkezdésének idejét* a tulajdonosnak (birtokosnak) köteles bejelenteni.

A tulajdonos (birtokos) és az engedélyes közt a *helyreállítási kérdésben netán felmerülő viták* eldöntése bírói útra tartozik. Engedélyes elmarasztalása esetén a keresk. miniszter az engedélyt visszavonhatja. (7. §.).

Ha az ingatlan tulajdonosa (birtokosa) a *külső antenna megépítését* alapos indokból *kifogásolja*, a bejelentés vételétől számított 8 napon belül köteles erről az engedélyest, a kifogásokra okot adó indokok közlése mellett *írásban értesíteni. Engedélyes a kifogásokat döntés végett a keresk. miniszter elé terjesztheti.* Ily esetben az antennát a *miniszter döntése előtt nem szabad megépíteni.*

A keresk. miniszter a szükséghez képest a felek meghallgatása, esetleg bármelyik fél kérelmére, vagy hivatalból elrendelt *helyszíni szende tartása után az antenna helye s általában az antenna megépítése tekintetében*, valamint abban a kérdésben, hogy a közgei kiküldésével vagy egyébként felmerülő költségeket ki köteles megtéríteni, bírói út kizárásával *végérvényesen dönt.* A költségek behajtása a rádiórendelet (11. §. 2. bek.) értelmében történik. A keresk. miniszter a *helyszíni szemle költségére előleg letételt* is elrendelheti, ennek elmulasztása esetén a szemlét mellőzheti.

A keresk. miniszter a bírói út kizárásával és az előző két bekezdés értelmében *dönt* az antenna építése, fenntartása és lebontása tekintetében a *tulajdonos (birtokos) és az engedélyes*, valamint az egyes engedélyesek *közt az antennák kérdésében felmerülő egyéb műszaki természetű viták* esetében is.

A keresk. miniszternek az antenna-rendelet alapján hozott határozatából kifolyólag az *állam vagy a posta ellen kártérítési vagy egyéb igényt támasztani nem lehet*, illetve az államot az antenna építéséből, fenntartásából, lebontásából vagy áthelyezéséből netán származó károkért felelősség nem terheli (8. §.).

Ha az *ingatlan tulajdonosa* (birtokosa) az antenna-rendelet 6. §-ában megszabott bejelentés vételétől számított *8 napon belül nem értesíti írásban engedélyest* elhatározásáról, vagy arról, hogy az építést kifogásolja (8. §.), az antenna építését többé nem ellenezheti és az engedélyes az antennát az 5. §. rendelkezése szerint *megépítheti.* Ha az *építést a tulajdonos (birtokos, gondnok stb.) megakadályozza*, engedélyes annak igazolása mellett, hogy a 6. §. rendelkezéseinek eleget tett, a keresk. miniszterhez fordul, aki az ügyben az ingatlan-tulajdonos (birtokos) meghallgatása nélkül, bírói út kizárásával (8. §.) *végérvényesen határoz s határozatában az engedélyest rendőri karhatalom igénybevételére is feljogosítja* (9. §.).

Az épület lebontása, nagyobbmértű átalakítása, felemelése nagy új épület létesítése esetében engedélyes az ingatlan tulajdonosának (birtokosának) írásbeli felszólítására, a felszólítás vételétől számított 8 napon belül, *antennáját saját költségén lebontani*, esetleg a tulajdonos (birtokos) kívánságára a saját költségén *áthelyeztetni köteles.* Ha engedélyes a *felhívásnak* a jelzett határidőn belül *nem tesz eleget*, a munkálatot a tulajdonos engedélyes költségére és veszélyére vé-

gezteti el. A költségek megtérítését a tulajdonos (birtokos) a törvény rendes útján követelheti.

Ha *engedélyes elköltözik és antennáját nem szereli le*, az előbbi bekezdésben foglalt rendelkezések szerint kell eljárni (10. §.).

Engedélyes az *antennát állandóan jókarban tartani*, az esetleges hiányokat azonnal megszüntetni köteles és kizárólag felelős az antenna építéséből, fenntartásából, lebontásából stb. származó balesetekért, károkért. Ha a külső antenna fenntartása *emberi életre vagy vagyponra fenyegető veszéllyel jár*, a rendőri hatóság, tekintet nélkül a netán folyamatban levő kihágási eljárásra, az antennának záros határidőn belül való *átépítését, áthelyezését, esetleg azonnali le* szerelését is elrendelheti*. Ela az engedélyes a kitűzött határidőn belül a felhívásnak eleget nem tesz, a rendőri hatóság az antennát engedélyes költségére és veszélyére távolíttatja el (11. §.).

A *külső- és padlás-antennákat* a rádiórendeletben, illetve az antenna-rendeletben megállapított, tartósságot és biztonságot nyújtó műszaki feltételek betartása mellett *kell megépíteni*.¹ Az antennáknak a *kéményekhez* való szabad járást s a tetőmunkálatok végzését akadályozniuk nem szabad. A külső

¹ Az antenna-huzal nem lehet több darabból összetoldva. Tömörhuzalok 1-5 mm. átmérőn, sodrott huzalok 2 mm² összkéretmetszeten alul nem alkalmazhatók s az utóbbiaknál az egyes szálak átmérője nem lehet kisebb 0-25 mm-nél. Többvezetékes antenna huzalai keresztartókra erősítendő, melyek vasból v. keményfából legfeljebb 2 m. hosszban készíthetők. Az antennahuzalok kikötésére kéményt, kiemelkedő épületrészeket csak akkor lehet igénybevenni, ha azok a várható legnagyobb terhelésnek megfelelő szilárdsággal bírnak. Kiemelkedő részek hiányában az épület falához (tetőzetéhez) erősített v. az épülettől különálló támszerkezetet kell alkalmazni. A támszerkezetek s azok kihorgonyozási pontjai kellően megerősítendő s azok a legnagyobb terhelés esetén is megtartsák eredeti helyzetüket. Támszerkezetek, kihorgonyozási pontok tetőből kiléő helyein a nedvesség ellen védőtokot kell alkalmazni. Fatámszerkezetek kerülendő v. vörösfenyőt, avagy keményfát kell használni. Antenna-leágazás lehetőleg rövid legyen s azt az antenna-huzalokhoz úgy kell erősíteni, hogy utóbbiak szilárdsága ne szenvedjen. Forrasztani csak a húzásra nem szolgáló huzalokon szabad, de ott is csak forrasztó pákával. Sodrott vezetékéből készült antennát forrasztani nem szabad (12. §.). Az antenna-leágazás végére az épület fedett helyiségébe való belépés előtt v. után egy villámhárítót és legalább 10 ampéres földelő kapcsolót kell alkalmazni. Az utóbbit, ha az antenna használaton kívül van, állandóan földre kell kapcsolni. Földelésül a vízvezeték csőhálózata, v. a gőzfűtés csövei (ha a vízvezetékkel fémes összeköttetésben állanak) használhatók. Ilyenek hiányában külön földvezeték építendő. A földvezeték keresztmetszetének a vili. vezetőképesség szempontjából 10 mm² keresztmetszetű vörösrézhuallal kell egyenértékűnek lenni. A földvezetéknel a talajnak állandóan talajvizet tartalmazó vagy nedves rétegéig kell leátni s ott vagy egy 0-5 m² felületű vörösrézlemez v. csigavonalban ca 5 m. 10 mm² keresztmetszetű vörösrézhuallal kell lefektetni. A földben elhelyezett vezeték forrasztása csakis sav alkalmazása nélkül történhet. Az épület fedett helyiségeiben levő földvezeték rövid úton, éles kanyarulatok nélkül, gyúlékony anyagoktól távol, porcellán csigákon kell vezetni, de csupas vezeték is használható (13. §.).

antennákat úgy kell építeni, hogy azok a már *megelevő antennák működését ne zavarják*, s hogy az esetleg *később létesítendő antennák építését lehetőleg ne akadályozzák*. Keresztezés esetén a két antenna keresztezésének szöge 90 és 60 fok közt legyen. Ha az új *antennának* az előző bekezdések értelmében való *elhelyezése a korábban megépített antennák miatt nem lehetséges*, vagy az egyik antenna működése a másikat zavarja, a 8. §., illetve a rádiórendelet 9. §-a (1. e mű 50. §-át I. p.) értelmében kell eljárni (14. §.).

A büntető törvénykezdéseket 1. az 56. §-ban.

Az antenna-*rencie* *Ze* életbelépése előtt épített *külső antennákat*, ha az ingatlantulajdonos (birtokos) azok ellen írásban kifogást tesz, a rendelet életbelépésétől számított 50 napon belül a rendeletnek megfelelően *át kell építeni*. A már megelevő külső antennákra vonatkozó kifogásokat a tulajdonos (birtokos) a jelzett 30 nap lejártától számított 8 nap alatt a 8. §-nak megfelelően terjesztheti elő.

Az *oly külső vagy padlásantennákat*, melyek az antenna-rendelet 13. §-ában megszabott rendelkezéseknek *nem felelnek meg*, még ha azok ellen az ingatlan tulajdonosa (birtokosa) kifogást nem is emel, a rendelet életbelépésétől számított 8 napon belül a jelzett §-nak megfelelően *kell átépíteni* (17. §.).

Az antenna-rendeletnek a rendelkezései nem terjednek ki a *közhasználatú rádióberendezések antennáira*, melyek építésére, az idegen ingatlan kisajátítására, igénybevételére stb. az 1888 : XXXI. t.-c. s az ennek végrehajtása tárgyában kiadott rendeletek határmányait (1. e §. elején) kell alkalmazni (18. §.)

54. §. A kártalanítási eljárás.

Az épület- és földtulajdonosok (birtokosok) a közhasználatú távírók, távbeszélők és villamos jelzők *huzalainak épületekre*, azok tetőzetére való *felerősítése, bekapcsolása* avagy a föld alatt való elvezetése által okozott *károknak megtérítését*, illetve az *előbbi állapot helyreállítását* követelhetik. (1888 : XXXI. t.-c. 8. §.).

Az igényelhető *kártalanítást*, ha az érdekelt felek közt egyezség nem jön létre, a *bíróság állapítja meg*. A huzalvezetés berendezése alkalmával okozott károk eseteiben a kártalanítás megállapítására az 1881 : XLI. i.-c. (kisajátítási törvény) II. és IV. fejezetének határmányai alkalmazandók.

Az előbbeni állapot helyreállítása iránt támasztott igények a törvény rendes útjára tartoznak. (Végr. rend. 95. §.)

A közhasználatú berendezéseknél a huzalvezetéssel az ingatlanon található *függő természetben, ültetvényekben* és állaguk sérelme nélkül elmozdítható egyéb tárgyakban okozott károk megtérítése bírói eljárás útján igényelhető. (1881 : XLI. t.-c. 24. §.).

Magán az *ingatlanon okozott károk megtérítése*, ha azokat engedélyes helyre nem hozhatja, s az előbbi állapotot saját költségén helyre nem állítja, vagy az érdekelt közt egyezség nem jön létre, külön kártalanítási eljárás (Végr. rend. 97. §.) keretében történik.

A kártalanítási *eljárás megindítását* engedélyes tartozik a károsult felek (törvényes képviselőik) nevének, foglalkozásának és lakásának pon-

tos megjelölése mellett annál a királyi *törvényszéknél kérelmezni*, mely az ingatlanak birtokbírósága. (1881: XLI. t.-c. 43–45. §., 1888 : XXXI. t.-c. végr. utas. 98—103. §.).

A törvényszék helyszíni becselő eljárás foganatosítása után határoz s határozata ellen nemcsak az eljárási formák megsértése miatt, hanem a kártalanítás módjára és mennyiségére nézve is felelősségnek van helye s mindkét esetben másodbíróságilag az Ítéltábla, 3-ad bíróságilag a királyi Curia határoz. (1881 : XLI. t.-c. 57. §.). A kártalanítási összeg a bírói határozat jogerőre emelkedése után 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett kifizetendő. (1881 : XLI. t.-c. 59. §. és fenti rend. 107. §.) Az eljárás során felmerülő költségeket a vállalat előlegezni és viselni köteles. (1881 : XLI. t.-c. 65. §.).

A berendezés befejezése után később okozott károk megtérítése, egyezség hiányában, rendes bírói úton követelhető. (1881 : XLI. t.-c. 9. §. és fenti rend. 109. §.).

35. §. Az erős áramú vezetékek létesítése.

A közterületeken villamos világítási vagy bármely másféle villamosvezetékek csak úgy létesíthetők és helyezhetők el, hogy azok berendezése s főként a villamos áram vezetése által a közhasználatú távírók, távbeszélők és villamos jelzők működése ne akadályoztassék és ne zavartassék. Ezért a villamosvilágítási vagy egyéb villamosvezetékű berendezések kivitelének vagy későbbi módosításának, kiegészítésének stb. tervei a keresk. miniszter előzetes jóváhagyása alá esnek. Az erős áramú berendezéseknél az iparhatóság hatáskörébe vág az engedély megadása és csupán az iránynyom terveinek jóváhagyása tartozik a kereskedelmi miniszter hatáskörébe. Az erős áramú berendezésekre tehát nem áll fenn kizárólagos jog s ilyeneket a törvényben előírt iparhatósági, illetve építési engedély megszerzése mellett a keresk. miniszter jóváhagyásának kieszközlése után, bárki is létesíthet. Ha a tervek elbírálása azt mutatná, hogy a vezeték elhelyezése a már létező közhasználatú távíró, távbeszélő és villamos jelző működését akadályozhatná vagy zavarhatná, vagy amikor e hátrányok utólag akkor keletkeznek, amikor a villamos világítási vagy más célú áramvezeték már működésben van, a keresk. miniszter követelheti, hogy az erős áramú berendezés létesítője a terveket saját költségein megváltoztassa, a vezeték elhelyezését módosítsa, áthelyezze, s a miniszter által kívánt óvintézkedéseket megtegye. (1888 : XXXI. t.-c. végr. rend. H o - 11 a §.).

Aki a miniszter előzetes jóváhagyása vagy az általa támasztott kívánság foganatosítása nélkül létesít, módosít, vagy tart fenn villamos világítási vagy egyéb villamosvezetékű berendezést, az ellen az 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-ában jelzett büntetés (56. §.) nyer alkalmazást.

Az erős áramú berendezések létesítésével foglalkozó ipar képesítéshez van kötve. (58.363—1900. K. M.).

Rádióberendezéseknek erős áramú berendezésekkel való keresztezését 1. az előző §-ban.

36. §. A távírókényszer, szerződési kényszer.

A kizárólagos (fenntartott) jog folytán a feleknek más intézmény nem áll rendelkezésére s kénytelenek az állami távírot, távbeszélőt igénybevenni, miért is kizárólagos jogot *távírókényszernek* is nevezik. Ebből folyik az intézmény köteleessége, hogy az üzemet tartsa fenn s ebből, valamint az állami intézményi jellegből folyik az a kötelezettség, hogy az intézmény *mindenkinek válogatás nélkül rendelkezésre* állani köteles, amiben a *szerződési kényszer* domborodik ki. Szállítási kényszer, mint a postánál, itt nincs, mert itt szállítás nem forog fenn (28. §.) Elutasítással szemben a felek részéről nem kártérítési igény, hanem *panaszjog áll fenn*.

Az *igénybevétel megtagadható*, ha az üzletszabályzati feltételek nem teljesítetnek, ha a *törvénybe, közrendbe ütköző*, az *állam biztonságát veszélyeztető*, erkölcsi szempontból kifogás alá eső távíró (távbeszélő) közlemény forog fenn.

A *távbeszélőnél is van távíró (táv.) kényszer*, mert az üzletszabályzat kimondja, hogy a távbeszélőt az üzletszabályzati feltételek mellett mindenki igénybeveheti. A távbeszélő *előfizetői viszonynál nincs szerződési kényszer*, mert az előfizető felvételi kérelmével indokolás nélkül elutasítható. A felvétel megtagadása közjogi térre tartozó államhatalmi cselekmény s az ily ügy nem tartozik a bíróságok hatáskörébe.

Szerződési kényszer a rádióelőfizetői (engedélyesi) viszonyban sem létezik, mert a nem közhasználatú rádió adóberendezés és a hozzátartozó vevőállomások egyelőre csak közérdekből (közszolgálat, közbiztonság, közegészség, árvédelem, tűzoltás stb.), továbbá tudományos és kísérleti célokra engedélyezhetők, kivéve a fémvezetékekkel irányított rádióberendezéseket s az azokhoz tartozó vevőállomásokat, melyek magánhasználatra is engedélyezhetők. (Rr. 15. §.)

Az állam az üzletszabályzat értelmében a *távíró-távbeszélő szolgálatot* komoly szükség esetén (háború, lázadás stb.) *felfüggesztheti*, amivel szemben kártérítési igénynek nincs helye. Ez áll a rádióra is, mindazáltal a *rádiórendelet* kimondja (7. §.), hogy a keresk. miniszter a *berendezés használatát bármikor betilthatja, visszavonhatja*, rendkívüli körülmények közt ideiglenesen *használatba veheti*, s annak kezelésével a posta vagy más *hatóság közegeit megbízhatja* anélkül, hogy emiatt a postával szemben kártérítési igényt lehetne támasztani (14. §.) A szakírók nézete szerint forgalombeszüntetés esetén a *távírókényszer nyugszik* s érvénye megszűnik.

37. §. A távíró (távbeszélő) titok.

A táviratok és távbeszélő beszélgetések *titkának megóvása kiváló fontossággal bír*, mert a titok megsértése anyagi és erkölcsi károkat okozhat. A távirótitok megóvása elengedhetetlen kelléke a *távíró iránti bizalomnak*, s így az forgalomemelő tényező. A távirótitok fogalmába a *távbeszélő titkot* általában beleértjük. A távíróhivatalok az üzletszabályzat ér-

telmében (6. §.) a *táviratok tartalmáról* s arról, hogy ki, mikor, honnan és kitől kapott, vagy kinek, hova küldött táviratot, a jogosítottakon kívül senkinek sem adhatnak értesítést, jogosított a feladó, címzett, s ezek meghatalmazottjai. *A távbeszélőnél, az üzletszabályzat szerint* (4. §.), az *üzemi okokból szükséges megfigyelést kivéve*, tilos a személyzetnek a beszélgetést kihallgatni, arra másnak módot nyújtani, a távbeszélőn hallott beszélgetés tartalmát mással közölni, vagy azt, hogy ki, kivel, mikor, miről beszélt, másnak elmondani. *A beszélgetés kihallgatása az alkalmazott által, a szükséges megfigyelés esetét kivéve, szintén titoksértés.* Arról, hogy ki, kivel és mikor beszélt, csakis a beszélő feleknek s igazolt meghatalmazottjaiknak szabad felvilágosítást adni.

A titoktartás kötelezettsége kiterjed a 12 hónapig megőrzött *táviratokra, táviratszalogokra* stb., tehát nem csak a táviratok, távbeszélések kezelésének ideje alatt áll fenn a tilalom.

A levéltitoktól annyiban van eltérés, hogy itt a kezelő személyzet a távirat tartalmát ismeri (ha tudomására jut, így van a távbeszélő beszélgetésnél is), míg a levél tartalma a személyzet előtt ismeretlen, itt a titoktartás 3-ik személyekkel szemben áll fenn.

Az 1881 :XXXI. t.-c. végrehajtására kiadott 23.445–1890. sz. rendelet 73. §-a kimondja, hogy a *közhasználatú berendezések engedélyesei* s alkalmazottjai kötelesek a berendezésen váltott közlemények titkát megőrizni.

Vannak oly berendezések (rendelkezések), amelyek a távirótitok megóvására irányulnak. (Ilyen a tilalom, hogy a postahivatalok belső részébe tilos belépni a feleknek, a felvételi ablakoknak homályos üveggel való ellátása, a távbeszélő fülkék alkalmazása, a tilalom, hogy az alkalmazottaknak a beszélgetések kihallgatása végett a távbeszélő vonalba belépni tilos stb.)

A Btk. 201. §-a értelmében az a táviróhivatalnok vagy szolga, aki a táviróra bízott táviratot meghamisítja, törvénytellenesen felbontja, visszatartja, megsemmisíti, vagy annak tartalmát jogtalanul mással közli, vagy másnak ily cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezet nyújt, a távirótitok megsértésének vétségét követi el és 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A 527. §. szerint: aki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot vagy táviratot tudva, jogosítatlanul felbont, úgyszintén aki másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távirat birtokába helyezi magát avégett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy ezt hasonló célból másnak jogtalanul átadja, vétséget követ el és 8 napig terjedhető fogházzal és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Aki pedig a fentebbi módon tudomására jutott titkot közlésezi, vagy azt a levél, irat, vagy távsürgöny feladójának, címzettjének károsítására használja fel: 3 hónapig terjedhető fogházzal és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A 327. §. a távirótitoknak magánszemély (nem postaalkalmazott) által való megsértését tárgyalja.

A Btk. csak a távirótítok megvédéséről szól, azonban a védelem a *távbeszélőtítokra* is kétségtelenül kiterjed, mert a Btk. szakaszai egy jogi tárgyat, a titkot részesítik védelemben, ez a jogi tárgy pedig a levél, táviró és távbeszélőtítoknál teljesen azonos (Curia 3842/29. sz. 1923. B. L). A törvény azért nem szól kifejezetten a távbeszélőtítokról, mert a törvény hozatala idején a távbeszélő még a fejlődés alacsony fokán állott s abban az időben a távbeszélőtítok megsértése szóba sem jöhetett.

A Btk. 201. §-ában jelzett *cselekmény alanya az a táviróalkalmazott*, akinek a táviratok kezelése hivatalos kötelessége. Az a táviróalkalmazott, aki más hivataltól (látogatóban) fordul meg valamely hivatalnál, avagy valamely alkalmazott szabad idejében látogat be a hivatalba s ott követ el ily cselekményt, ez a cselekmény nem a 201., hanem a 327. §. szerint, vagyis úgy minősül, mintha magánügyén követte volna el. A cselekményt elkövetheti a *kezelő is, a felügyeletre rendelt alkalmazott is.*

A *távirat birtokába való helyezkedés* jogellenes cselekmény, melylyel valaki őt nem illető táviratot egyenesen a tartalom megtudakolása és elárulása célzatával vesz magához. Nem ily cselekmény, amelynél ezek a kritériumok hiányoznak, hanem lehet pl. lopás. A birtokbavétel a legkülönbözőbb módokon történhet, így zsebretevéssel, fiókbazárással, megbízott személynek való átadással stb.

A rádiót illetően a rádiórendelet 10. §-a kimondja, hogy az állami, szolgálati és magántáviratokat, távbeszélgetéseket a rádióberendezés útján jogszerűen felfogni (felvenni), leírni, azokat másokkal közölni, bármi módon felhasználni, vagy azok felhasználását másoknak megengedni, szigorúan tilos és a büntetőjogi következményeken felül az engedély azonnali visszavonását is maga után vonja. Az engedélyes a berendezésre gondosan felügyelni köteles és saját személyében felelős az előírásoknak családtagjai, alkalmazottai vagy mások által történt megsértéséért (10. §.).

A rádióhírdő adóállomás által terjesztett „mindenkinek” szóló közlést (zenét, éneket, felolvasást stb., továbbá a hasonló jelzésű közleményeket) bárki felveheti, akinek rádióvevőberendezés létesítésére engedélye van. Ezeknek is tilos azonban a felvett közléseket engedély nélkül *iparszerűen felhasználni vagy terjeszteni.* (Rr. 14. §. 3. bek.). Aki a rádióhírdő közleményeket *iparszerűen felhasználni vagy terjeszteni* akarja, a keresk. minisztertől kell engedélyt kérni, ami állambiztonsági, rendészeti szempontból van elrendelve.

A büntető rendelkezéseket a rádiórendelet 57. §-a tartalmazza (1. e mű 56. §-át.).

A rádiónál a közlemények, táviratok, távbeszélgetések felfogása sokkal könnyebben történhetik meg, mint a vezetékes távirónál (távbeszélőnél), ahol a vezetékre meghatározott állomások vannak bekapcsolva.

A *jogszerű felfogás kihágásnak minősül, kivéve ha kifejezetten a távirótítok megsértéséről van szó.* Lopásról, sikasztásról, óramelvonásról (1907: I I I . t.-c. 2. §.) itt nem lehet szó, még kevésbé munkaszolgáltatásról, melyből a vevőberen-

dezés tulajdonosa hasznot húzna. Nem minősülhet az ily eset *jogalap nélküli gazdagodásnak* sem, mert az, hogy a jogtalan felfogó vagyona az óramkibocsátó terhére növekedett volna, nem állapítható meg.

A Btk. fentjelzett §-ai a rádiónál felmerülő esetekre nem teljesen alkalmazhatók, mert itt nem „meghamisítás”, „felbontás”, „megsemmisítés”, „visszatartás”, „birtokbahelyezés” stb., hanem inkább „felfogás”, „leírás”, „felhasználás”, „felhasználás megengedése” fordulhat elő. *A Btk. idevonatkozó rendelkezéseit a rádió által támasztott új helyzetnek megfelelően felülvizsgálatnak kell alávetni.*

A rádióengedélyesekre a Btk. 327. §-a fog alkalmazást nyerhetni, míg a táviratokat tényleg kezelő magánvállalati alkalmazottak cselekménye a 201. §. szerint fog minősülni. Amikor a Btk. 527. §-ában jelzett esetben a *sértett indítványára* lehet az eljárást megindítani s ha indítványt nem adnak be, az eljárást a rádiórendelet 57. §-ába ütköző kihágás miatt kell lefolytatni.

Minthogy a fentiek szerint a Btk.-ben kimondott védelem a *távbeszélőtítokra* is kiterjed, a rádión elkövetett ily titok-sértés, ha a rádiórendelet 57. §-ában 3. és 4. pont alatt jelzett (1. az 56. §-ban) kihágás kereteit meghaladja, az esetekhez képest a Btk. 200., illetve 527. §-ai alapján fog elbírálás alá kerülni. Az új büntetőnovella fogja a kérdést végleg szabályozni.

Az írók nézete az, hogy ha *oly berendezés* jönne létre, mely a *rádióközlemények titkának megóvására alkalmas*, annak beszerzése és használata a rádióberendezések tulajdonosaira kötelezővé volna teendő. A közlemények titkának védelmére *máris történtek intézkedések*. Ilyen a *siffrirozógép* alkalmazása, mely a szöveget önműködően siffrirozza¹ s a vevőállomáson a siffrirozott szöveget önműködően megfejti. Ilyen siffrirozott táviratok küldése, a codex-nyelv használata. A *gyorstávíró és betűnyomtató gépek* által adott közlemények felfogása felette nehéz. Ide tartozik a különféle forgalmakra *eltérő hullámhosszak* megállapítása. Ide vehető az *irányított hullámok* használata, melyek erősebbek s csak egy irányban terjednek tova, minélfogva a felfogás lehetősége szűkebb körre szorul.

38. §. Kivételek a távirótitok alól.

A táviró-titok alól bizonyos esetekben az igazságszolgáltatás érdekében és célszerűségi okokból kivételek állanak fenn:

1. *A járásbíróságok, kir. törvényszékek* s a törvényszéki vizsgálóbírók büntettek és a szabadságvesztéssel büntetendő

¹ A titkos, összebeszélt nyelv azonban módot nyújt káros, államellenes behatások érvényesítésére.

vétségek miatt terhelteknek szóló vagy általuk feladott táviratokat (ha **alcímmel** vannak is ellátva) jogosultak lefoglalni s a táviratok eredetijének kiszolgáltatását kívánni (Bp. **171.**, **177.**, **178. §§.**). A lefoglalás történhet a táviróhivatalhoz intézett írásbeli határozattal, vagy személyes megjelenés esetén jegyzőkönyv felvétele mellett, mely esetben a jegyzőkönyv egyik példánya a hivatalnál marad, azonban történhet távirati úton, vagy távbeszélő útján is, amikor az írásbeli határozatot a táviróhivatalnak utólag meg kell küldeni. A lefoglalást a postahivatalok fogatosítják s a lefoglalt táviratot a lefoglaló bíróságnak elismervényre kiszolgáltatják. A lefoglalásról a **távíró** a feleket nem értesíti, mert ez a bíróságra tartozik. (Bp. **185. §.**)

A *kir. ügyészségek* a táviratoknak nem a lefoglalását, hanem csupán a legfeljebb **5 napig való visszatartását rendelkezhetik el** (Bp. **178. §.**) s ha a bíróság (vizsgálóbíró) ez alatt az idő alatt a távirat lefoglalása iránt nem rendelkezik, a táviratot továbbítani (kézbesíteni) kell. A **3** napba nem számít be az a nap, melyen a *kir. ügyészség* rendelkezése beérkezett.

A lefoglalást az *igazságszolgáltatás érdekében enged* meg a törvény, mint eszközt a büntettek leleplezésére. A lefoglalás államhatalmi cselekmény, mely a távirót felsőbb érdekből a távirat kiszolgáltatására kötelezi. Lefoglalás esetén a feladónak a táviratra vonatkozó utólagos rendelkezése nem vehető figyelembe.

A *honvédbíróságok (vizsgálóbírák)* jogosítva vannak a katonai bünvizsgálat céljaira az oly egyének által feladott, vagy ezek címére érkező táviratokat lefoglalni, akik katonai vizsgálati fogságban vannak, vagy akik ellen elfogatási parancs vagy nyomozólevél bocsáttatott ki. (**1912** : XXXIII. t.-c. **227. §.**) A postahivatalok tartoznak az ily táviratokat az illető katonai parancsnokságnak, ügyészségnek a kívánatára **3 napig visszatartani**. A **3** napba nem számít be az a nap, melyen a postahivatal a visszatartásra vonatkozó határozatról értesült. Fia ez idő alatt lefoglaló végzés nem érkezik, a táviratot továbbítani, illetve kézbesíteni kell.

A *rádióhírmondónál* a leadott közlemények tartalma eshet kifogás alá, (erkölcstelen, államellenes stb.) s azokat a bíróság betilthatja s a kifogásolt közlemény kéziratát le is foglalhatja.

A büntettek és szabadságvesztéssel büntetendő vétségek eseteiben a *kir. járásbíróságok*, törvényszékek (vádтанács), törvényszéki vizsgálóbírók, a sajtóbíróságok, a *kir. ügyészségek* és a rendőri hatóságok a táviróhivataloktól *adatszolgáltatást kívánhatnak* és követelhetik, hogy a büntető eljárás céljaira szükséges táviratok feladására és kézbesítésére vonatkozó adatok (hogy t. i. meghatározott egyén mikor, hol, milyen táviratot adott fel s milyenek érkeztek a címére), velük, vagy e célból megbízott közegeikkel közöltessenek.

A távirat tartalmára a közlés nem terjed ki. Ezen adatokat a hivatalok közvetlenül szolgáltatják. A katonai bíróságok részéről érkező ily megkeresések elintézése nem a hivatalok, hanem a postaigazgatóságok ügykörébe tartozik.

A kir. járásbíróságoknak, kir. törvényszékeknek, sajtóbíróknak, törvényszéki vizsgálóbíróknak, a kir. ügyészségeknek s a rendőri hatóságoknak táviratkezelési vagy kézbesítési *okmányok kiszolgáltatását* vagy felmutatását kérő, a büntettek és szabadságvesztéssel büntetendő vétségek ügyében küldött megkereséseit foganatosítani kell oly esetekben, amikor az adatszolgáltatásnak általában helye van. A *táviratok* feladási lapjai a kiszolgáltatás szempontjából nem kezelési okmányoknak, hanem *küldeményeknek minősülnek*, s ezek kiszolgáltatása lefoglalás.

2. *Polgári perekben eljáró bíróságoknak* a táviratok kiadhatók, illetve a felek távirataira adatok szolgáltatathatók, ha a távirat feladója vagy címzettje perben álló felek, amit a bíróság a beszerzett tudakozvány, illetve a félnek a táviratról a postaigazgatóság által adott értesítés bemutatása mellett igazolni köteles. Ha a peres felek a táviratnak nem feladói vagy címzettjei, csatolni kell a *feladónak, illető címzettnek az adatok közlésébe beleegyező nyilatkozatát*, mire a kívánt adatok szolgáltatathatók. Ezt a nyilatkozatot pótolja az érdekeltnek (érdekeltnek) a tárgyalási *jegyzőkönyvbe vett szóbeli hozzájárulása* vagy a kérdéses küldeményre vonatkozó feladóvevény vagy tudakozvány. A *táobeszélgésekre vonatkozó adatok* (t. i. hogy ki kivél, mikor folytatott beszélgetést) közlésére ugyanez áll.

3. *Csőd esetén* a csődbíróság által az 1881 : XVII. t.-c. 91. §-a értelmében kiadott csődnyitó végzés vételétől kezdve a közadós táviratait, a csődmegszüntető végzés megérkeztéig, a bírói végzésben jelzett tömegmondnoknak kell kézbesíteni.

4. A *távíróalkalmazottak büntető* (Bp. 204. §.) és polgári (Pp. 298., 299. §.) ügyekben a bíróság vagy a rendőrség előtt *nem hallgathatók ki tanukép* oly kérdésre, melyre nézve a tanúságtétel a *hivatali vagy szolgálati titoktartás* köteleességét sértené, ha ez alól az illetőt eljáró hatósága fel nem mentette. Ugyanez áll a szolgálatból kilépett alkalmazottakra is. A tanúságtételt ily esetben meg kell tagadni. S felmentést csak akkor lehet megtagadni, ha megadása *közérdekbe ütközik*. A felmentést a bíróság a kihallgatás előtt tartozik kieszközölni.

A postaigazgatóságok által a felmentés megadható mindazokban az esetekben, amikor adatszolgáltatásnak a megkereső hatóság vagy bíróság részére a fentiek szerint helye van. A távbeszélőt kezelő postaalkalmazottaknak a távbeszélőn hallott beszélgetésekre tanuként való kihallgatását csak a *postavezérigazgatóság engedélyezheti*. Kívánatos, hogy kihallgatások ne történjenek oly esetekben, amikor a felvilágosítás ományoknak, az alkalmazottak írásbeli nyilatkozatának megküldése, vagy átírat útján megadható, hogy az alkalmazottak *szolgálatuktól ok nélkül el ne vonassanak*.

Az *árdrágító visszaélésekről* szóló 1920 : XV. t.-c. alapján kibocsátott 5950—1920. M. E. sz. rendelet 15. §-a értei-

mében a kir. ügyészség az uzsorabíróság előtt a fenti törvénybe ütköző bűncselekmény miatt folyó eljárásban a vizsgálóbíró megillető jogokat gyakorolja, s ily ügyekben a táviratokat nem csak visszatarthatja, de le is foglalhatja.

39. §. A távíró különös előjogai.

Előjogok a távíró részére működésének könnyítése végett adományoztattak. A szorosan a távírórt illető előjogok a következők:

1. *A távíró-, távbeszélő- és a villamos jelzők felállítása, berendezése és üzemeltetése az állam fenntartott jogai közé tartozik (27. §.).*

2. *A távírónak kisajátítási és szolgalmi joga van a távírók, távbeszélők és villamos jelzők huzalainak a tulajdonosok épületei és földjei felett való elvezetésére. Ezekkel a jogokkal jár a távíró alkalmazottaknak a magántelkekre való belépési s ott tartózkodási joga (32., 33. §.).*

3. *A berendezések adó- és illetékmentessége. Az 1888 r XXXI. t.-c. 10. §-a értelmében az állami távírók, távbeszélők és villamos jelző berendezések törvényhatósági, vagy községi adópótlékokkal vagy bármely más járulékokkal és illetékekkel nem terhelhetők meg.*

4. *Hatóságoktól segély-igénylés joga. A karhatalom igénybevétele kivételes esetekben az erre fennálló szabályok értelmében történik (10. §.).*

A távíró-, távbeszélő s egyéb villamos-berendezésekről szóló 1888 : XXXI. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 23.445—1890. sz. k. m. rendelet 87. §-a értelmében, az állami távíró-, távbeszélő- és villamos jelző-berendezéseknél a keresk. miniszter, illetve az illetékes postaigazgatóság által kirendelt közeg, engedélyezett berendezéseknél pedig az engedélyes, illetve üzletvezetője rendőri karhatalmat vehet igénybe, ha az épület- és földtulajdonosok és birtokosok a közhasználatú távírók, távbeszélők és villamos jelzők huzalainak a vállalat költségére épületeik és földjeik feleit a légürben a miniszter által esetről-esetre megállapított magasságban való elvezetését, tovább az épületekre, azok tetőzetére való felerősítését és bekapcsolását, valamint az ingatlan korlátlan használatának akadályozása nélkül a föld alatt való elvezetését, végül az épületekre, azok tetőzetére felerősített és bekapcsolt huzalokhoz a tartó-szerkezeteknek, szigetelőknak vagy huzaloknak kijavítása, megújítása, megnagyobbítása, megszorítása s a föld alatt elvezetett huzalokon betülő zavarok felkeresése és megszüntetése céljából való hozzáférhetést, az előírt értesítés dacára meg nem engednék.

5. *Lefoglalás alóli mentesség. Erre nézve a végrehajtási törvény (1881 : LX. t.-c.) 52. §-a irányadó, mely tulajdonképpen a postaszolgálatra vonatkozik (1. a 10. §-t). Azt, hogy*

a táviratok s a hivatali berendezés végrehajtás útján nem foglalhatók le, erre alapítják, mert bár a törvény a távirót nem említi, a táviró a postával egyesítve lévén, egy intézményként szerepel.

A táviró-távbeszélő berendezés lefoglalás alóli mentességét igazolja az 1908 : XLI. t.-e. 2. §-a, mely szerint végrehajtás alól ki vannak véve a *köz-, vagy magánhivatalhoz stb. tartozó pecsétnyomók, bélyegzők, okmányok, feljegyzési-, üzleti- és egyéb könyvek, valamint a hivatalhoz tartozó más felszerelések.*

6. *A táviró büntetőjogi védelemben részesül.* így védi a büntetőtörvény a *távírótitkot* (1. 37. §-t), a *postabélyegek hamisítására* büntetést szab (1. 25. §-a), bünteti a *távíró rongálását* s minden oly cselekményt, mely a táviró használhatóságát félbeszakítja (1. 57. 1-t). Ide lehet számítani a Btk. 154. §-ában jelzett védelmet, mely szerint *posta-távíróhivatalnak lázadó csoport által való megtámadása* esetén, amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem forog fenn, a felbujtók és vezetők 10—15 évig terjedhető államfogházzal, a többiek pedig 2—5 évig terjedhető államfogházzal büntetendők. Ide tartozik a *tengeralatti kábelek védelme* (55., 57. §.).

7. Az 1890 : I. t.-c. 99. §-ában kimondott *út-, híd-, revés vámmentesség* a táviratkézbésítő küldöncökre is kiterjed.

8. Az 1890 : I. t.-c. 49. §-ában kimondott *igás közmunka alóli mentesség* (útépítéseknel) a táviró vonalfelvigyázók szolgálati lovaaira is vonatkozik.

9. *Beszállásól alól mentesek* a táviró-szolgálat ellátására az illetékes állami hatóságok határozata szerint feltétlenül szükséges tulajdon, vagy bérelt helyiségek (1879 : XXXVI. t.-c. 10. §.).

10. A táviróalkalmazottak az előírt *egyenruhát* viselni jogosultak.

11. A *posta-távírójelvény* használatára, mely a koronából, a postakürtből és a villámokból áll, az intézmény jogosult. A címtáblákon, zászlókon az ország címere használható.

12. *Rendtartási jog a hivatalokban* a közönséggel szemben a rend és biztonság érdekében. Ez mások feletti rendelkezési jog a rend és a szolgálat helyes ellátása érdekében. A táviróalkalmazottaknak nincs oly rendőri jogosítványuk, mint a pénzügyőri, vasúti, erdészeti személyzetnek.

13. Ide számít a *távíró-kényszer* (56. §.),

14. a *kényszerkézbésítési jog* (44. §.),

15. az a jog, hogy az intézmény háború esetén az üzem fenntartására nélkülözhetetlen alkalmazottait a *katonai szolgálat alól felmentetni* jogosult.

16. továbbá a táviró-távbeszélőforgalmat zavaró s áramlevezetést okozó, a vezetékkel érintkező *fagallyak, lombok kímetszésére* való jogosultság, ha az érdekeltek a gallyakat a postai műszaki felügyelőségnek minden év február havában

a vasúttársulathoz, megyei, városi, községi hatósághoz, birto-
kosokhoz intézett felhívására, meglevő vonalaknál az évi
vonaljavítási munkálatokig maguk el nem végzik. A gallyak
kimetszése a huzaltól 1 méter távolra történhet. Épülő vona-
laknál a kigallyozás az építés során történik meg.

40. §. A távíró viszonya a vasútakhoz.

A távíró a vasutakkal szoros viszonyban van, mely külön-
leges megállapodásokat tett szükségessé. A megállapodások a
hazai vasutakkal 1877-ben a távíróigazgatás által kölcsönös
viszonyaik rendezése céljából *kötött egyezményben*, a kiegészítő
keresk. miniszteri rendeletekben és a kiadott engedély-
ekben foglaltatnak.

A vasúttal való viszonyban főként *szabályozást nyert*:

a) a távíró-, távbeszélő- és villamos jelző-berendezések
engedélyezése,

b) a vonalak építése, fenntartása, felügyelete és gondo-
zása,

c) a vasúti távíróknak állami és magántáviratok kezelé-
sére való felhatalmazása,

d) a távíró építési és felügyelő személyzet részére szabad-
jegyek és szabadjegy-utalványoknak a vasút által való kiszol-
gáltatása,

e) a máv. pályaudvarain távíró anyagraktárak részére
terület átengedése.

I. A *vasutakkal kötött egyezmény rendelkezései* a követ-
kezők:

A *vasút köteles a pályája mellett* mindenütt, ahol az
államnak távíróvezetékei vannak, vagy jövőben létesíttetni
fognak, *az oszlopok vagy esetleges földalatti vezetékek szá-
mára pályabirtokán a szükséges helyet díjmentes használatra
átengedni* s megengedni, hogy *hídjaira, alagútjaira* s összes
felépítményeire a szükséges *támszerkezetek kárpótlás nélkül*
alkalmaztassanak. A felerősítés a vasút közegeinek közben-
jöttével történhet. A támpontok megváltoztatása esetén, a táví-
róigazgatás által végeztethető munkák és felügyelet költsé-
geit az a fél fizeti, melynek érdekében a változtatás történik,
s a másik félnek csak az építési anyag értéke számítható
fel (1. §.).

Ha a *vasút pályája oly részén kíván távíróvezetékét léte-
síteni, melyen az államnak távíróvezetéke nincs*, a vasút csak
abban az esetben létesítheti a vezetékét, ha a távíróigazgatás
a létesítést el nem vállalja. A vasút a vezetékét, hacsak az
engedélyben az alól fel nem mentik, az *állami vezetékekre
gyakorlatban levő rendszer* szerint s az ott használt anyagok-
nak megfelelő méretű és minőségű anyagokból köteles építeni.

Ha a *vasútüzleti vezetékek mentén utóbb az állam is ve-
zetékét szándékozik létesíteni*, a vasút köteles az állami veze-

téknek saját *oszlopai és támszerkezeteihez való erősítését*, vagy e célból újak felállítását *megengedni*. Az állami vezetékek felerősítési munkálatainak megkezdésével, az illető pályatest oszlopai és fémszerkezetei minden kártérítés nélkül az *állam birtokába mennek át*, azonban az *állam köteles* lesz az ottlevő vasúti vezetékek *felügyeletéről, jókarban s üzemképes állapotban való tartásáról gondoskodni* (2. §.).

A *távíróigazgatás köteles* a vasút mentén *állami vezetékek felerősítésére szolgáló oszlopain* s más fémszerkezetein a vasút költségén annak *egy beszélő, egy harangjelző vezetékét s a szükséges védjelző vezetékeket*, az állomási épületen (őrházakon) való bevezetési hely és a védjelző készülékek előtti első forrasztási hely közt *minden kilométer huzalhossz után fizetendő 5 kor. 60 f. átalányért felügyeltetni és üzemképes állapotban tartani*. Ha az említett vasútüzleti vezetékek még nem volnának felállítva, köteles azokat a vasút kívánságára annak költségén elkészíttetni. *A távíróigazgatás elvállalja több vasútüzleti vezetéknek* az állami oszlopokra s fémszerkezetekre való felfeszítését és a jelzett módozatok mellett való karbantartását, ha ezt az ott levő vasúti és állami vezetékek száma megengedi, a távíróra e miatt új kiadások nem hárulnak s a keresk. miniszter a munka elvégzését szükségesnek látja.

A távíró vállalja a vasúti vezetékek azon részét is, melyek az állami igazgatás oszlopaitól és egyéb támszerkezeteitől elágazva, vasúti oszlopon és fémszerkezeteken vannak felerősítve, s az állomásokra, őrházakra s egyéb vasúti célú helyekre vannak bevezetve, ha azok az állami támpontokra feszített vasúti vezetékek folytatásai, a végpontokig *jó és üzemképes állapotban tartani*. Az oszlopok s egyéb támszerkezetek időnkénti *kicserélésének költségeit* a vasút megtéríteni köteles.

Ha az állami építőközegek ideje s az anyagkészlet megengedi, a 2. §-ban jelzett esetben a *távíróigazgatás a vasút magában álló vezetékeinek elkészítését a vasút költségére elvállalja* s azokat az építési kiadásoknak megfelelő kamat nélküli előleg lefizetése után végrehajtja (5. §.).

A vasút a vezeték és fenntartásáért járó évi átalányt fél-évenként utólagos részletekben, a változásokért, javításokért s általában az ő terhére végrehajtott építkezésekért járó költségeket a számla vétele után 10 hét alatt lefizeti. Későbbi fizetés esetén 6% kamat jár (4. §.).

A távíró-igazgatás a vasúti vezetékeken csak a rendes használat, időjárás, stb. által okozott sérülések és károk helyrehozását s ily okból használhatlanná vált anyagok pótlását köteles további díjmegtérítés nélkül eszközölni. A rendkívüli viszonyok (tűzvész, égháború, áradás, csuszamlás, kisiklás, összeütközés, hadi műveletek) által okozott károkat *a vasút köteles viselni* (5. §.).

Ahol a *távíró-igazgatás* a nk. egyezmények folytán vagy a szerzett tapasztalatok alapján *saját vezetékei építési rendszerét és anyagát megváltotta*, jogosult ott a *vasúti vezetékeken* az egyes szigetelőket és tartóvasakat az évi általános javítások során bármikor, egész vezetékeket pedig első felállításuk után 10 év elteltével hasonló rendszer szerint és anyagokból szintén *átalakítani*. A vasút ily esetben csak azt a *különbözetet köteles megtéríteni*, mely a lebontott vezeték anyagának megfelelő új anyagok kicserélés kori ára és az átalakított vezetékekre használt anyagok közt van (6. §.).

Az 1. §. végén és a 6. §-ban jelzett eseteken kívül mindazon esetekben, *midőn ugyanazon oszlopra vagy más támszerkezetre egyidejűleg állami és vasúti vezetékek erősítetnek fel*, vagy amikor nem a 3. §-ban jelzett fenntartási munkálatok az ugyanazon oszlopokon levő állami és vasúti vezetékeken egyidejűleg eszközöltetnek, a *felhasznált anyagok árát mindenik fél tartozik fedezni*, az *oszlopok felállítása* a távíróigazgatást terheli, míg a *többi kiadások* az állam és vasút közt a munkába vett támpontok számaránya szerint kerülnek megosztásra (7. §.).

A vasút a pályamenti *vezetékeket pályaoñrei és pályafelügyelő személyzete által figyelemmel kísérteti*, a kisebb zavarokat díjmentesen megszünteti (vezetéket összeköti, levezetést okozó tárgyakat eltávolítja), azonban az elhárítás végett netán *kiküldött külön munkások költségeit* a távíróigazgatás köteles viselni (8. §.).

A vasút *megengedi az építési anyagoknak, szereknek és szerszámoknak az állomásokon, illetve pályaudvarokon rakhelybér fizetése nélkül való lerakását*, azokért szavatol, azok szállításában *segédkezik s a szétosztáshoz pályakocsit ad*. Az oszlopokat, szereket, eszközöket a vasút vonalain kedvezményesen (jelenleg díjmentesen) szállítja s a díjakat a leszámolásig hitelezi (9. §.).

A vasút *állandó évi szabadjegyeket* (szabadjegy-utalványokat) *szolgáltat ki* a távíró felügyeleti és építési személyzet részére (10. §.).

A vasút a *harangjelző* vezetéken *csak a szomszéd állomások közt váltandó szorosan veit vasúti szolgálati távíratokat kezelhet*. Egyébként ezeket s a *védjelző* vezetékeket kizárólag a szokott jelzésekre, ellenben a *beszélő* vezetékeket *oly távíratok kezelésére is használhatja*, melyek a vasút építési, műszaki, kereskedelmi üzletét, a közigazgatást és a szolgálatot érintik.

A vasút jogosult *pályája mentén bárhol üzleti állomásokat, harang- és védjelző vezetékeket felállítani*, de köteles a távíró-igazgatást a *szükséges üzleti vezetékeknek* a 3. §-ban jelzett forrasztási helyekig *való felállítására* (megnyújtására) felkérni. Az azontúl eső bevezetések és bekapcsolások első elkészítése, későbbi felügyelete s karbantartása a vasutat illeti.

A vasút *üzleti állomásait*, harang- és védjelző készülékeit bármikor *megszüntetheti*, de köteles ezt a távíró-igazgatásnak *bejelenteni*.

A vasúti távírókhoz a *vasút szabadon választhat géprendszert*, de ha beszélő vezetéken az államitól eltérő rendszert alkalmaz, köteles szá-

dekát a távíró-igazgatással közölni s az *ellenőrző állami távírók számára szükséges gépet* saját költségén szolgáltatni.

Köteles a vasút távíró levelezésénél az *állami távírónál használt távírójegyeket használni* s a szándékolt változtatást a távíró-igazgatás előzetes jóváhagyása elé terjeszteni. (11. §.)

A *vasúti beszélővezetéseken* kezelt távíratok ellenőrzése végett a távíró-igazgatás jogosult ezt a vezetéket *állami távíróhivatalokba bekapcsolni*. Ellenőrzés céljából köteles a vasút üzleti távíróján a távíratokat a *távíróforgalmi jegyzőkönyvbe bevezettetni* s az ott feladott *távíratok eredeti példányait*, valamint az oda érkezettek *másolatait megőrizni*. A jegyzőkönyvet a távíró-igazgatás megbízottja felülvizsírálhatja. (12. §.)

Az udvar, a távíró-igazgatás, a vasút és hajózás főfelügyeletét kezelő minisztériumok s ezek közegei által a vasútra vonatkozó ügyekben feladott, továbbá a távíró-igazgatás által feljogosítottak által feladott s azok címére érkező tudományos és közbiztonsági ügyekre vonatkozó távíratokat a *vasúti távírók díjmentesen kezelik*.

Ha az állami vezetéseket használhatlanok, a vasúti távírók kötelesek minden más távíratot is kezelni és megfordítva, a vasúti vezetéseket zavarva esetén a vasúti távíratokat az állami távíró is *díjmentesen közvetíti*. Minden más, a vasúti távírók által kezelt állami távíratok után a vasútnak a *rendes díjak járnak*. (13. §.)

A vasúti- és a távíró-igazgatás által kölcsönös megegyezéssel *felhatalmazott vasútüzleti távírók* kötelesek, amennyire a vasúti szolgálat megengedi, az utalványtávíratok kivételével, minden az állami távírónál a szabályok szerint elfogadott fajú *állami- és magántávíratokat elfogadni*, továbbítani és kézbesíteni, de csak az oly helyekre szólókat, ahol ily távíratok kezelésére felhatalmazott vasúti vagy állami távíró van, vagy ahova ezek ilyenek közvetítése mellett eljuthatnak. A felhatalmazott vasúti távírók ezeket a távíratokat csak a velük egy, vagy szomszédos szakaszban fekvő állami, vagy vasútüzleti állomásoknak *adhatják közvetlenül* s ha ezen túlra szólnak, kötelesek azokat közvetítés végett az állami ellenőrző állomásnak átadni. Ahol állami távíró van, a felhatalmazott vasúti távírók a magántávíratokat csak az 1868. évi egyezmény értelmében kezelhetik s az érkezett távíratokat csak a *pályaudvar területén kézbesítik* (Táv. Rend. Tára 1870—11. sz.).

A vasútállomások kötelesek az általuk magán- és díjköteles állami *távíratok irányítására, kezelésére, az azok után járó díjak kiszabására, beszedésére, a számadásra, valamint a csonkításból, hibás és pontatlan kezelésből folyó megtérítésekre nézve szorososan a távíró-igazgatás által kiadott díjszabásokhoz és szabályzatokhoz alkalmazkodni* s az állami távíróknál használtakhoz *hasonló nyomtatványokat* használni.

Köteles a vasút-igazgatás a távíró-levelezést illetőleg saját körében és közegeire az *állami távírókra nézve fennálló utasításokat alkalmazni*: az állami és magántávíratok kezelése alkalmával felmerülő fegyelmi ügyekben pedig alkalmazottaival szemben azon fegyelmi szabályok értelmében eljárni, melyeket saját távíró szolgálatára megállapított. (14. §.)

A *távíratok sorrendje a következő*: a) órák szabályozására, vonatok közlekedésére, kocsik intézésére vonatkozó vasútüzleti távíratok; b) hivatalos és állami távíratok; c) többi vasútüzleti távíratok; d) magántávíratok. (15. §.)

A távíró-igazgatás jogosult a vasútüzleti vezetéseken az *állami- és magántávíratok kezelését* politikai vagy katonai tekintetektől a vasút-igazgatóság előzetes értesítése után bármikor egészben, vagy részben *megszüntetni*. A vasút is *jogosult* az egyes állomásokon, ha üzleti viszonyai megkövetelik, 6 havi előzetes bejelentés után, az állami és magántávíratok kezelését megszüntetni. (17. §.)

A távíró-igazgatás jogosult a vasúti állomásokon a *távírók, gépek, bevezetések, bekapcsolások s műszaki berendezések állapotát* és a szolgálat ellátását saját közegei útján felügyeltetni és *megvizsgáltatni* s a

vasút köteles a hiányokat és szabálytalanságokat a távíró-igazgatás felhívására *jnagszüntetni*. (18. §.)

A 79.083—1891. sz. kiegészítő ker. min. rendelet értelmében (I. P. R. T. 1920—84. sz. is) a *vasutak osztatlanul megtartják* a távíróknál kezelt díjköteles belföldi táviratok után befolyt s távíróik által beszedett összes díjakat is, kötelesek azonban gondoskodni az érkező táviratok *díjmentes kézbesítéséről*, illetve a kézbesítéssel járó költségeket kötelesek fedezni. A vasúti távíróknál feladott *állami táviratok* után beszedett díjak a vasútnak negyedévenként megtérítetnek. A *külföldre feladott díjköteles táviratokért* beszedett díjakból (beleértve a külön szolgáltatásokért járó díjakat is) a vasutak csak annyit tartanak meg, mintha e táviratok belföldre szólnának s a különbözetet a távíró-igazgatásnak megtérítik. Ugyanez áll a vasúti távíróknál feladott bárhová szóló semafor- és rádió-táviratok díjaira.

A *távirat feladási lapokai, a díjnyugtákat* s egyéb nyomtatványokat s vasutak *saját költségükön* maguk állítják elő s azokra a vasúttársulat címét fel kell nyomtatni. Esetleg az értékes nyomtatványok az érték, a többiek pedig a nyomtatási költség megtérítése mellett az állami távíróktól is beszerezhetők.

A vasúti távíróknál kezelt táviratok és azokra vonatkozó *szalagok és okmányok* a nk. szabályzatban előírt határidőig megőrzendők s az őrzési idő leteltével a távírótitok megóvása céljából selejtezés végett a magyar posta anyagraktárába szállítandók be.

Az 53.003—1896. sz. k. m. rendelet értelmében a máv. vonalai mentén felállított *állami közhasználatú távbeszélő berendezések építése, fenntartása, felügyelete* körül felmerülő kérdések is a fenti egyezmény értelmében döntendők el.

A távíró és a vasút közti viszony ezen szabályozása 1924-ben *átmenetileg változást* szenvedett, azonban a szabályozás alap-rendelkezései érvényben vannak. (1. 11. §. 7. p.)

II. A *Duna-Száva-Adriai (Déli) Vaspálya Társasággal* 1913. évi május hó 23-án kötött egyezmény, a vasút 1858. szept. 23-iki engedélyokirata, illetve az 1888 :XXXI. t.-c. alapján, a hazai vasutak között fenti egyezményben foglaltakra nézve létesít megállapodást. A két egyezmény főbb pontokban egyező s csak a részletkérdésekben térnek el egymástól.

III. A *Máv. pályaudvarain távíró-anyagraktár* céljaira terület átengedése. A raktárt az illető postaigazgatóság a vasút által is jóváhagyott terv szerint saját költségén építteti és tartja fenn. Ha azonban a vasút építi, tartja fenn (alakítja át), a költségeket a vasútnak meg kell téríteni. A raktárban elhelyezett anyagokért a vasút felelősséget nem vállal. Robbanó, magától gyúló, tűzveszélyes, a vasúti szállításból kizárt anyagokat a raktárban nem szabad tartani. A távíró felelős a közgei által okozott károkért. A távíró tűzkár esetén kárigényéről a vasúttal szemben lemond. Ezen és hasonló létesítési és igénybevételi feltételek egyezményileg biztosítandók (82.893—1900. k. m.). A felmerülő vitás kérdéseket a keresk. miniszter dönti el.

II. Magánjogi rész.

41. §. A táviratközvetítési szerződés.

A távirat feladásakor a távíró s az azt igénybevevő fél közt különleges *szerződés jön létre*, melynek feltételei a távíró-üzletszabályzatban vannak megállapítva. Ez a szerződés a magánjog szerinti *munkaszerződés* (locatio conductio operis). A feladó *díjat fizet*, a távíró pedig ennek fejében a közleménynek *műszaki berendezések segélyével* a távolba meghatározott címzetthez való eljuttatására vállal kötelezett-

séget. A távíró köteles a táviratot a *rendes gazda gondosságával* kezelni, ferdítéstől, elveszéstől, késéstől óvni, annak titkát megőrizni s mindent megtenni, hogy az biztos és gyorsan jusson el a címzetthez. A postán továbbított táviratokra a postajog az irányadó.

A feladáskor a feladó az elhozással kifejezi *szerződési készségét*. A szerződés létrejöttéhez szükséges a felvevő alkalmazottnak a *felvételre irányuló akarata* s amikor ez megvan s a távirat az üzletszabályzati feltételek megléte folytán felvehetőnek bizonyul, a *táviratközvetítési szerződés létrejön*. Ez a magánjog szerinti reál szerződési jelleget viseli magán, mert létrejöttéhez a felek megállapodásán kívül *tárgynak* (a táviratnak) *átadása is szükséges*. A feladó nem a felvevő alkalmazottal, hanem a *távíróval köti a szerződést*, melynél a felvevő a távíró meghatalmazottjaként szerepel.

A *díjnyugtát*, melyet a feladó esetleg vált, a távirat díjának nyugtázásául adják s nyugta jellege van, azonban a táviratközvetítési szerződés létrejöttét is igazolja. A díjnyugta *íczorcíra/*.

A szerződés jellemző sajátása, hogy a távíró nem kutat a távirat *feladására alapul szolgáló jogviszony után* s ez az egymással szemben álló felekre tartozik. Ezért a táviratközvetítési szerződés *abstract* jogügylet.

A táviratközvetítési szerződés magánjogi jellegét többen tagadásba vették, mert a távíró az *állam kezeli* s annak ténykedése *közjogi térre* tartozik. A *magánjogi szerződés fennforgását azonban igazolja* az üzletszabályzat világos rendelkezése, mely szerint a távíró és az azt igénybevevő felek közti jogviszonyra egyedül az üzletszabályzat az irányadó, tehát itt jogviszony létesül, melynél az *egyik fél munkaszolgáltatást nyújt*, a másik pedig azért díjat fizet, ami a magánjogi szerződések jellegzetes sajátása. Az állami kezelés nem mond ellen a magánjogi szerződési jellegnek, mert az *állam is köt magánjogi szerződéseket*. Az se dönti meg a magánjogi szerződési jelleget, hogy a posta a feladáskor általában *nem törődik a feladóval* s így a szerződő fél legtöbb esetben ismeretlen marad, mert hiszen ismeretlen féllel is jöhet létre szerződés, azt pedig, hogy a feladót rendes körülmények közt nem igazoltatják, a távíró tömegforgalma hozza magával, mert az igazoltatás a forgalmat akasztaná meg. Nem helytálló érv az sem, hogy a távíró a feladáskor a feladó *ki-létét s a cselekvőképességét* sem állapítja meg s így szerződés sem jöhet létre, mert annak csak cselekvőképes egyének közt lehet helye. Ugyanis ez a körülmény is a távíró tömegforgalmával kapcsolatos s a cselekvőképesség hiányának ki nem derülése esetén a szerződés érvényes s egyébként is azt, mindkét fél akaratával, ezen hiányosság meglétében is hatályosnak lehet tekinteni. Nem szól a szerződési jelleg

ellen az, hogy a távírókényszer folytán egyedül a távíróra utalt fél a távíró által *egyoldalúan megszabott üzletszabályzat feltételeit kénytelen elfogadni*, aminek folytán az ügyletkötésre irányuló akarat szabadságát lehet mintegy kétségbe vonni. Ugyanis a nyilvános intézetek általában maguk szabják meg igénybevételük feltételeit s az állam a megszabásnál a közérdeket tartja szem előtt, a szerződő fél tehát igényeinek megfelelő szerződést köthet. Az, hogy a távíró a célt tévesztett *táviratokért nem ad kártérítést*, tisztán a műszaki berendezés nem teljesen biztos voltán múlik, a berendezés tökéletesedésével pedig *bizonyára fog járni kártérítés*, ami a magánjogi szerződés jellegzetes alkateleme.

Mellékszerződések a távíratközvetítési szerződéshez csatlakoznak, melyek az eredeti szerződést kiegészítik. Ezek: a sürgős kezelés, ajánlás, fizetett válasz, összeolvasás, vételjelentés, utánküldés, többszörös távírat, küldőnccel kézbesítendő távírat, utólagos leszámolás alá eső távírat, saját kezébe címzés, nyitva való kézbesítés, nappali vagy éjjeli kézbesítés kikötése, postán való átvétel, továbbítási út kikötése, távbeszélőn való feladás, távíratlevélként való feladás, stb., amelyek feltételei az üzletszabályzatban vannak megállapítva.

A szerződés *semmisségére* a 15. §-ban előadottak irányadók.

A *fizetett válasz* kikötése esetén a címzett a távírat kézbesítésekor a távírathoz csatolva válaszutalványt kap. Ez a felelet arra jogosítja fel, hogy a válaszutalvány alapján *6 hó alatt bármely belföldi távírónál* a kitüntetett díjnak megfelelő tetszés szerinti című távírat adhasson fel. A *választávíratlan tehát utalvány*, mely a jelzett távírat feladására jogosít. A címzettnek nem kell okvetlenül a válaszlapot válaszra felhasználnia, azonban az ebből származó magánjogi következményekért *üzletfelével szemben felelős*. A bemutató jogosultságát nem lehet vizsgálni, mert az a *bemutatóssal nyer igazolást*. A válaszutalvány jogi természete *hasonlít a bemutatóra szóló érték-papírhoz*, azonban itt nem értéket adnak a bemutatónak, hanem szolgálat (távíratfeladás) igénybevételére jogosítják. Az eljárás az *alaptávírat feladójával kötött szerződésen alapul* s ebből folyik a távíró kötelezettsége, hogy a válaszlapot kiszolgáltassa a címzettnek s a tőle eredő távíratot, ha az az előre fizetett díjnak megfelel, vagy az esetleges díjtöbblet lerovatott, elfogadja. E kötelezettség nem teljesítése *díjtérítést von maga után*. A választávírat feladója a választávírat feladásakor *új szerződést köt a távíróval* a saját nevében, azonban a díjat nem rója le, amennyiben az egyelőző szerződés keretében már lerovatott.

A távírat és érkezési lapja *magánokiratok*, melyek a fe-

lek közti jogviszonyok igazolására szolgálhatnak. A távirat érkezési lapja a *feladó eredeti közleményének* (nem másolatnak) minősül (Német birod. tvszék).

42. §. A távirat feladójának jogviszonyai.

A *feladó* az, aki a táviraton feladóként van megjelölve, illetve akinek nevében a távirat küldése történik. A távíró a feladáskor a *feladóval lép szerződésre*. A távíró általában *nem vizsgálja, hogy ki a távirat feladója* s a legtöbb esetben a szerződést a nélkül köti meg, hogy a feladó kilétét vizsgálná s annak személyazonosságát megállapítaná. Ez a távíró tömegforgalmával áll kapcsolatban, mert ily tömegforgalom mellett a feladó kilétének vizsgálata nagy nehézséget okozna. Ennek csak *rendkívüli viszonyok idején* (háború, tömegmozgalmak, stb.) illetve olyankor van helye, amikor a feladó részéről díjak utólagos fizetéséről lehet szó. A feladó a táviraton levő *aláírását* a felvevő hivatallal igazoltathatja olyképp, hogy azt előbb közjegyző vagy hatóság által *hitelesíteti*, mire a hitelesítés tényét a továbbítás során a táviratba felveszik. *Kívánatra* azonban a feladó *személyazonosságát igazolni* tartozik, ami a postajogban nem fordul elő. Ilyenkor az *igazolás megtagadása*, a távirat felvételének megtagadását vonja maga után. A feladó feladói minőségét a táviratról váltott *díjnyugtával igazolhatja*. A díjnyugta feladóvevény jellegével bíró *közokirat*. *Igazoltatni kell az oly feladókat* is, kiknek a táviratai közérdeket érintő, valótlan adatokat, ferdítéseket, izgatásra alkalmas közléseket tartalmaznak, vagy amelyekben visszaélésről van szó. A feladó *nem köteles* a táviratba *aláírását* felvenni, sőt szövegnélküli táviratot is küldhet.

A *cselekvőképtelen* egyénnel szerződés nem köthető s minthogy a távíró a cselekvőképesség meglétét sem vizsgálhatja, előfordulhat, hogy cselekvőképtelen egyénnel lép szerződésre. Ez is a tömegforgalommal kapcsolatos. A távíró szerződési kényszere folytán a szerződést ily esetben is jóváhagyással érvényesnek ismerheti el.

A *feladással meghízott szerepét* a részére adott megbízás v. meghatalmazás természete és terjedelme szerint kell megítélni. Az illető lehet megbízott, meghatalmazott, v. egyszerű küldönc, avagy túllépheti a megbízás kereteit, amikor megbízás nélküli ügyvitel áll elő. A feladással kapcsolatos *felelőség a feladót terheli*, de ebben a feladással megbízott is osztozik, ha részéről is, főleg megbízatásának túllépése esetén, tiltott cselekmény forog fenn.

A feladó *táviratát*, míg annak kézbesítése meg nem történt, *visszavonhatja* (szerződés felmondása). A címzettnek, ha a távirat már kézbesítve lett, a *visszavonó táviratot kézbesíteni* kell.

43. §. A címzett jogviszonyai.

A táviratközvetítési *szerveződés* a feladó és a címzett közt jön létre s a *címzetre abból folyólag jogok és kötelezettségek nem hárulnak. Címzett az, aki a távirat címében ilyen gyanánt van megjelölve. Címzett jogosult az átvételt megtagadni.* Ez a feladóval való viszonyt tekintve jogi következményekkel járhat, ha a köztük levő alapviszonyból az elfogadás kötelezettsége következik. A távirat kézbesítését igazoló *vevény közokirat.* A kézbesítéssel a távirat *birtoka átszáll* a címzetre.

Címzettnek e minőségéből folyó joga, hogy jogosult saját *táviratairól* kellő igazolás mellett *másolatot, adatszolgáltatást* kívánni, azok után *tudakozódni, az érthetetlen táviratokat megisméltetni,* a netán illetéktelenül beszédett *díjak visszavéértését* kérni.

A címzettnek *önálló joga nincs arra,* hogy az érkező táviratok kiadását követelje. Ezt igazolja a feladónak a kézbesítésig fennálló visszavonási joga. A *kereskedelmi törvény 407. §-ában* az átvevő részére *biztosított jogok* (fuvarlevél átvétele, áru kiszolgáltatásának követelése) itt szóba se jöhetnek, mert itt nem fuvarozásról van szó.

A címzettel kötött *külön szerveződések:* utótküldési szerveződés, a táviratoknak távbeszélőn való kézbesítésére, küldőnccel való kézbesítésére vonatkozó, fiókbérleti szerveződés, díjhitelezés, rövidített cím előjegyzése, melyek feltételeit az üzletszabályzat határozza meg. Az előjegyzett távirati *rövidített cím* az üzlet tartozéka, mely azzal együtt száll át a jogutódokra. Annak esetleges bitorlása ellen jogi védelem jár.

44. §. Táviró- (rádió-) díjak.

A táviratközvetítési szerveződésből folyik az igazgatás által megállapított díjak¹ fizetésének kötelezettsége a feladó által. A díjakat a *díjszabások* állapítják meg. Ezek *szódíjból* és *alapidíjból* vagy csak szódíjból alakulnak. A *mellékkikötésekért* (41. §.) mellékdíjak járnak. A szolgálati táviratok *díjmentesek,* a hírlaptáviratok *díjkedvezményben* részesülnek, a hivataloknak, hatóságoknak s óvadék letétele mellett a magánfeleknek is a távirati díjak hiteleztetnek. A külföldi forgalomban a díjak a feladó és rendeltetési ország végdíjaiból s a közbeeső országok átmeneti (transit) díjaiból alakulnak.

A díjakat a *feladó fizeti.* Azokat a díjakat, melyek a címzett kívánsága folytán merülnek fel (utótküldési díj,

¹ A díjak önköltségi alapon állanak. A díjnak fedezni kell a berendezési tőkét, kamatait, az üzemi és igazgatási költségeket. A táviróberendezések felette költségesek. Az üzem is drága (táviratok egyenkint való leadása). Kedvezőtlenül érezteti hatását a vezetékek teljesen ki nem használt volta.

küldöncdíj, hitelezési díj) *a címzett tartozik fizetni. Ő fizeti a feladáskor netán le nem rótt díjat is*, mert az átvétel folytán ezek fizetését vállalnia kell. Ez célszerűségi intézkedés, mert ezeket a díjakat a táviratközvetítési szerződésből folyólag tulajdonkép a feladónak kellene viselni. Ha a címzett a táviratot terhelő *díjakat meg nem fizeti*, a táviratot nem kézbesítik, amiben a táviró *megtartási (zálog-) joga* jut kifejezésre.

A táviródíjak, mint az állam által közérdekű szolgáltatás fejében szedett díjak *közjogi természetűek*, » az igazgatás jogosult azokat a feladótól vagy a címzettől a bírói eljárás mellőzésével a közadók módjára *kényszer útján beszedetni*, mint a postai díjakat. *A díjak elévüléséről* az üzletszabályzat nem tesz említést, miért is a postadíjakra alkalmazott 1 évi elévülési határidő nyer alkalmazást. *Jogtalanul magasabb díj* szedése visszaélés. *A díjak kiszabásának kérdése* a táviró-igazgatás döntése alá tartozik s ily irányú felszólalások nem tartoznak bírói útra. *A táviródíjszabások közléteendőik* és kihirdetendőik, mert különben nincs érvényük.

A rádióberendezések használatért megállapított *díjak* járnak. Bizonyos esetekben a nem nyilvános használatú vevőberendezések után fizetendő díjaknál *díjmentesség* áll fenn (100%-os hadirokkantak, vakok, rádió felügyeletével megbízottak részére) más esetekben 50%-os *díjmérséklésnek* van helye (kórházak, otthonok, melyek hadirokkantak és vakok ápolásával foglalkoznak, többi kórházaknak azok után az állomások után, melyek a betegek szórakoztatására szolgálnak stb.).

Az engedélyezett berendezések használatáért, ellenőrzéséért, stb. fizetendő díjakat (költségeket) a keresk. miniszter állapítja meg és azokat bármikor megváltoztathatja vagy módosíthatja.

A posta részére járó díjakat (költségeket), amennyiben a fél fizetési kötelezettségének a megszabott határidőben nem tesz eleget, *közadók módjára* kényszer útján hajtják be.

Abban a kérdésben, hogy a díj megállapítása helyes-e és a behajtásnak vagy megtérítésnek van-e helye, vita esetében az elsőfokú postai hatóság, végső fokon pedig a keresk. miniszter határoz. Ilyen ügyben bírói eljárásnak nincs helye.

A rádiótávírnál a díjak kedvezőbben alakulnak, mint a vezetékes távírnál, mert a *rádiótávíró berendezések költségei kisebbek* (vezeték nem kell). A rádiónál a hullámok minden irányban terjednek s így a rádió bármely irányban való érintkezésre használható, minélfogva időtrábló és költséges *áttávíratások feleslegessé válnak*, a *berendezés jobban kihasználható*, s az *improduktív szünetek* kisebb térre szorulnak. A rádió *üzeme azonban költségesebb*, mint a vezetékes távíróé. A díjak a rádiónál is általában az *önköltségek* alapján állanak.

A *rádióhírmondót az teszi hozzáférhetővé*, ha közleményei olcsó detektoros készülékkel felfoghatók s olcsó a részvételi díj. Ennélfogva nagy erősségű adóberendezésekre van szükség, avagy kisebb körzetekben több adóberendezést kell létesíteni. A költségeket az előfizetési díjakból kell fedezni. A hírorzókat, akik előfizetés nélkül fogják fel a híreket, szigorúan kell megbüntetni, mert az ily magatartás az emberiségre áldásos berendezés fenntartását teheti lehetetlenné.

A *rádióberendezések megadóztatása* nem indokolt, mert a rádió közérdekű (művelődésterjesztés, tanítás, stb.) ténykedést fejt ki s az adóztatás a költségeket növeli. Legfeljebb a nyilvános helyiségekben a

közönségnek hozzáférhetően létesített, hasznot hajtó berendezések megadóztatása bírhat jogalappal. Az adó egyébként is oly csekély lehetne, hogy az az államra nem bírhat jelentőséggel.

45. §. A kártérítés a távirójogban.

A táviratközvetítési szerződésből folynék az, hogy a táviró a táviratok helyes és gyors továbbításáért felelősséget vállaljon. Azonban az *üzletszabályzat* 5. §-a kimondja, hogy az *állam nem Dállal semminemű anyagi felelősséget* s nem ad kártérítést azokért a károkért, melyek a táviratok elveszése, meg nem érkezése, elferdítése, megcsonkítása, vagy téves kézbesítése folytán előállhatnak. Ugyanez áll a *rádió*n továbbított táviratokra is. A *hiányos címzésből, az írás olvashatatlanságából* származó hibák a feladót terhelik.

A *nk. táviróegyezmény* 2. cikke értelmében a szerződő felek kötelezik magukat a táviró levelezés kifogástalan továbbításának biztosítására, azonban a távirószolgálatot illetőleg felelősséget nem vállalnak.

Ez a távirószolgálatból kifolyóan való *teljes felelőtlen-séget mondja ki*, aminek alapja az, hogy a táviró berendezések, dacára a folytonos tökéletesítésnek, teljesen tökéletesen nem működnek s többfelé káros befolyások alatt állanak (érintkezés, levezetés stb.), s így *műszaki hibák* lépnek fel. E mellett a *szolgálat hatalmas méretei*, a személyzet nagyfokú elfoglaltsága, a munka gyorsasága, kiváló figyelmet igénylő természete folytán felmerülő hibák a továbbítás biztonságát veszélyeztetik. A távirat elveszése, késése, csonkulása vagy a mellékkikötések elmaradása folytán előálló *kárt* legtöbb esetben *nehéz*, sőt lehetetlen *igazolni*. Az igazgatás ennél fogva csak arra szorítkozik, hogy a *távirat díját indokolt esetben visszatérítse*. Ennek nem kártérítési jellege van, hanem a díjvisszafizetés azért történik, hogy a táviró részéről a kikötött szolgáltatás elmaradása vagy nem tökéletes teljesítése révén, a jogtalan gazdagodás esete föl ne merüljön.

A *felelőtlen-ség azt fejezi ki*, hogy a táviró-igazgatás ellen, sem a táviratközvetítési szerződés alapján, közegeinek hibája, azok rossz megválasztása, üzemének hiányai, stb. címén nem lehet fellépni, de az alkalmazottak tilos cselekményeivel kapcsolatban sem lehet kártérítési kötelmet érvényesíteni.

A távirójog *erőhatalomról* (vis maior) nem szól, holott a gyakran fellépő műszaki hibákat ilyeneknek lehet minősíteni. Minthogy azonban a felelőségmentesség ki van mondva, vis maiornak, mint felelősséget korlátozó tényezőnek kimondása felesleges. LTgyanez okból felesleges annak kimondása, hogy a kártérítési igények a keresk. miniszter döntése után terelhetők bírói útra, amit a postajog kimond.

A *feladó a távirata által okozott kárért* a címmel s 3-ik személyekkel szemben a magánjog elvei szerint felelős

s ha ezen az úton bűncselekményt követ el, a btk. szerint felelősségre vonható.

A félnek a táviratát helytelenül kezelő *távíró alkalmazott megnevezését* nincs joga követelni. (Német bíróságok ítélete.)

46. §. A távbeszélő közvetítési szerződés.

A távírónál a szerződés arra irányul, hogy a feladó közleményét a távíró közvetítse a távollevő címzetthez, míg a távbeszélőnél arra, hogy a felek műszaki berendezés segítségével hozassanak érintkezésbe, mire a közleményt maguk közlik egymással. Az igazgatás a városokban, községekben helyi távbeszélő hálózatokat létesít s ezeket összekötő vezetékekkel köti össze.

A távbeszélő igénybevételével a fél és az igazgatás közt távbeszélő közvetítési szerződés jön létre, mely a magánjog szerinti szerződéseknek felel meg, amennyiben az egyik oldalon a hálózat és berendezés rendelkezésre bocsátásáról s a kívánt összeköttetés létesítéséről, a másik oldalon pedig a megszabott díj fizetéséről van szó. A szerződés alapja a távbeszélő üzletszabályzat, s a szerződésre ennek a határozmányai irányadók. Amennyiben az üzletszabályzat valamely kérdést nem szabályozna, arra nézve az általános magánjog volna az irányadó. A kereskedelmi s ipartörvény rendelkezései itt nem irányadók, mert a távbeszélő nem kereskedelmi vagy ipari vállalkozás, hanem állami hírközvetítő intézmény. A távíró üzletszabályzatnak is van itt szerepe, mert az a távbeszélőn kezelt táviratokra érvényes.

A szolgáltatások természetének különbsége szerint a *szerződések három válfaját* különböztetjük meg: *a) a nyilvános állomás használatával létrejövő szerződés; b) előfizetői szerződés és c) mellékállomási szerződés.*

1. *A nyilvános állomás igénybevételével létrejövő szerződésnél* a posta a postahivatalokban, üzletekben, vendéglőkben, dohánytőzsdékben stb. nyilvános távbeszélő állomásokat rendez be, melynek bérlője az ily állomásra előírt magasabb díjat fizeti a postának s köteles az állomás használatát mindenkinek megengedni, aminek fejében a helyi forgalomban a felektől beszedett díjakat megtarthatja. Budapesten az állomásért nem fizet a postának díjat, de a felektől beszedett díjból a kezelési díjat megtartja s a hívásokért járó díjat a postának beszolgáltatja. A távolsági forgalomban váltott beszélgetések díjait általában be kell szolgáltatni.

A nyilvános állomás igénybevételekor a fél és az igazgatás közt szerződés jön létre, mely *munkaszerződés*, mert itt nemcsak berendezések létesítéséről és rendelkezésre bocsátásáról (bérletről), hanem főként a berendezések használatához szükséges kapcsolások létesítéséről, tehát túlnyomólag

munkaszolgáltatásról van szó. Még az automatikus központokra is ez áll, mert bár ott nem személyek létesítik a kapcsolásokat, mégis munkaszolgáltatás történik, még pedig villamos berendezés útján végzett műszaki munka. Itt tehát a *bérelti és munkaszerződési kettős elem* megléte megállapítható, de mert az utóbbi erősebb, s mert maga a berendezés a kapcsolási munka nélkül nem képes a feleknek összeköttetést adni; ekkép itt mégis inkább munkaszerződésről van szó.

A szerződésből folyólag a *felhívó fél köteles*: a megszabott díjat befizetni, a készüléket gonddal, vigyázattal kezelni, a kezelőkkel előzékenyen viselkedni. A felhívónak azonos a szerepe a posta-távíró jogban szereplő feladóéval. A fizetett díjról kiállított nyugta a feladóvevény jellegével bíró közokirat.

Az *igazgatás köteles*: a kívánt összeköttetést létesíteni, a beszélgetések érthetőségéről gondoskodni, a szerződésszerű beszélgetési időt biztosítani, a felhívót testi sérüléstől óvni. A felhívóval szemben az igazgatás szerződésen kívül felelős, a netán beálló sérülés esetére. A felhívottnak egyébként szerződésből folyó jogai vagy kötelességei nincsenek.

2. A *távbeszélő előfizetői szerződésnél* az előfizető az, aki helyiségében (lakás, iroda stb.) a távbeszélő központtal közvetlenül összeköttetésben álló távbeszélő állomással bír. Lehet oly előfizető is, akinek a központ kikerülésével van távbeszélő állomása (előfizetők közvetlen összeköttetése esetén egymás közt). Előfizető természetes és jogi személy lehet* Távbeszélő állomás alatt érteni kell a teljesen felszerelt készüléket, mely rendszerint a kincstár tulajdona.

A távbeszélő-előfizetői szerződéssel *munkaszerződés* létesül, melyben azonban bérelti elemek is vannak, de az első a túlnyomó, ugyanis az előfizető nemcsak a berendezést használhatja, hanem a kapcsolások létesítéséhez szükséges munkaszolgáltatást is nyújtják neki. Az üzletszabályzat kifejezési bérelti viszonyra utalnak: „az állomás bérlője”, a „a bérelt állomás”, stb.

A szerződés értelmében az *előfizető köteles*: a megszabott díjakat fizetni, az előfizetői viszonyt 1 évig fenntartani (időszaki állomásnál 6 hóig), a készüléket jókarban megőrizni, rongálástól megóvni, az alkalmazottakkal tisztességes modorban érintkezni, sértésektől óvakodni, a távbeszélő kezelés szabályait betartani, s az ellenőrző alkalmazottaknak az állomás vizsgálatát megengedni. Az előfizető kötelességei a belépéskor kiállított „*kötelező nyilatkozatban*” foglaltatnak. A fizetett díjakról kiállított nyugták közokiratok.

Az *igazgatás köteles*: az előfizető állomását berendezni, a kért összeköttetést létesíteni, a beszélgetések érthetőségéről gondoskodni, a beszélgetést a kiszabott időn át lehetővé

ienni (3—6 perc a távolsági forgalomban, helyben korlátlan), az előfizető kapcsolását kérő hívásokra figyeltetni, az előfizetők felhívhatása céljából távbeszélő névsorokat közzétenni s abba az előfizetőt a kapcsolási számával felvételni, a kiszabott korlátok közt szavatolni (52. §.) s az előfizetőt sérülés és kár ellen megvédeni.

A felhívott fél az előfizetői szerződésből nem lesz sem jogosítva, sem kötelezve. Sérülés esetén neki az igazgatás szerződésen kívüli kártérítési kötelezettséggel tartozik.

Az előfizetői szerződés alapja a távbeszélő üzletszabályzat, ahol az igénybevételi feltételek részletesen szabályozva vannak.

Az előfizető állomása használatát *kivételesen másoknak is átengedheti*. Az igazgatás és az állomás használója közt nem keletkezik jogviszony, hanem ezen esetekben is éppúgy, mint amikor az előfizető maga használja állomását az igazgatás és az előfizető közt az előfizető szerződéssel létesített jogviszony keretén belül lebonyolódó cselekményekről van szó. Az átengedésből felmerülő kérdésekben az igazgatással szemben az előfizető felelős. Az előfizető és a használó közt keletkező jogviszony az általános magánjog szabályai szerint bírálendő el.

Az előfizetői kötelezettség megszüntethető mindkét fél részéről felmondás és a posta részéről kizárás útján, az állomás leszerelése mellett. Ez utóbbinak van helye a távbeszélő használatával való visszaélés, állomás berendezésének önkényes rongálása, megváltoztatása, készülékek, alkatrészek bekapcsolása, leszerelése, sértegetések esetén, ha az előfizetőt árdragítás büntette vagy vétsége miatt elítélték avagy kihágás miatt ismételten ítélték el. Az állomás *használatát, annak bekapcsolva hagyása mellett meg is lehet vonni*, kidugaszolás útján, tilos közüzenetek közvetítése (államellenes, törvénybe, közrendbe ütköző stb.) vagy díjtartozás ki nem egyenlítése esetén. *Halálozás* esetén a kötelezettség megszűnik, vagy az örökösökre való átírás útján új kötelezettség támad. *Csőd* esetén a kötelezettség megszűnik, kivéve, ha az előfizető vagy a tömeggondnok a díjakat tovább fizeti. A távbeszélő berendezés a csődtömeghez át nem vehető.

Engedéllyel az állomás *másra átiratható* (átruházás), vagy másféle (nyilvános, időszakos) állomássá átminősíthető, vagy más helyiségbe *áthelyezhető*.

A hamburgi országos törvényszék kimondta, hogy a *bérelti* (albérelti) *jog* körébe vág a jog, hogy a bérelt helyiségben távbeszélőt lehessen felszerelni s ezt a bérbeadó, illetve főbérlő el nem tilthatja. Ez áll a mi viszonyainkra is (1925. okt. 20-iki ítélet).

3. *A mellékállomási szerződés* nem egyéb, mint a távbeszélő előfizetői szerződés kiterjesztése. Ugyanis az előfizető

kívánságára annak több helyiségében lehet távbeszélő készüléket felerősíteni, hogy onnan a távbeszélőt igénybe vehesse. A főállomástól leágazóan más egyén részére is létesíthető mellékállomás. Az illető köteles a belépéskor társelőfizetői nyilatkozatot aláírni az előfizetővel együtt. Ezáltal *társelőfizetői* viszony létesül. A társelőfizetői nyilatkozat értelmében a felszerelt berendezésért a társelőfizető a postával szemben felelősséggel tartozik. A felelős előfizetőt illetik az előfizetői jogok s ő a társas viszonyt bármikor megszüntetheti. **Az előfizető a társelőfizetőtől** nem követelhet nagyobb díjat, mint amennyi a megállapított díjból a társakra aránylagosan esik.

Az előfizetői állomáson tói az egyes helyiségekben levő távbeszélő állomások: *mellékállomások*. Az oly előfizetői állomás, melyhez legalább 2 mellékállomás csatlakozik: *alközpont*. A központba az alközpont van bekapcsolva, a **mellékállomások az alközpontba**. Ilyenek létesítésére az előfizetőnek a vele kötött előfizetési szerződésből folyólag van igénye. A mellékállomások a kincstár költségén szereltetnek fel. Vannak kivételes esetek, amikor azokat az előfizetők maguk rendezik be saját készülékeikkel.

A *mellékállomási szerződés az előfizetői szerződést* kibővíti ugyan, azonban annak *jogi természetét nem változtatja* meg, de mégis ebben a szerződésben a *bérleti elem látszik túlsúlyban lenni*, mert a mellékállomások egymásközti s ezeknek a főállomással való forgalmában az igazgatás kapcsoló tevékenysége esik s itt csak berendezés rendelkezésre bocsátásáról van szó. Egyéb forgalomban a kapcsoló tevékenység, illetve munkaszolgáltatás itt is fennáll.

Az *igazgatás kötelességei* a mellékállomási szerződésből folyólag ugyanazok, mint a főszerződés alapján, de köteles azonfelül a mellékállomási felszerelést is, hacsak ez kivételesen az előfizetőre nem hárul, berendezni és fenntartani. A névsorba csak a főállomás előfizetőjének nevét tartozik felvenni. A névsorba egyébként a mellékállomás tulajdonosa is felvehető, de csak a felelős előfizetővel együtt.

A *főállomás előfizetőjét terhelik* a mellékállomás után esedékes díjak. Egyébként az előfizetői szerződésben foglalt kötelezettségek terhelik őt, s őt terheli az alközpont szolgáltatásának ellátása.

A *főállomási szerződés megszűnte* a mellékállomási szerződés érvényét is megszünteti. A mellékállomásról *elkövetett jogellenes cselekmények* (tiltott közlemények, állomás használatával való visszaélés, berendezés önkényes megváltoztatása, rongálása, sértő magatartás stb.) a főállomás előfizetőjének az előfizetők sorából való kizárását is maguk után vonják. A felmondási jog a főállomás bérlőjével szemben hatályos, illetve általa gyakorolható.

47. §. Távbeszélő mellékszerződések.

Ezek a távbeszélő közvetítési szerződéshez járuló s az üzletszabályzattal szabályozott oly kikötések, melyek azt kiegészítik, részben módosítják s annak tökéletesebb teljesítését célozzák. Ezek: *a)* távbeszélő meghívások (nem előfizetők meghívása a távbeszélőhöz beszélgetésre), *b)* táviratok feladása és kézbesítése távbeszélőn (óvadék letétele és utólagos leszámolás mellett), *c)* állandó távbeszélő összeköttetések (2 állomás összeköttetése egymással a központ szolgálati idején túl), *d)* közvetlen vonalú összeköttetések (a központi kapcsoló berendezés elkerülésével létesített közvetlen összeköttetések), *e)* bérelt beszélgetések, melyek a távolsági forgalomban kiegészítő kikötéssel toldják meg az előfizetői szerződést, *f)* a távbeszélő kezelők által a felek részére üzenetek közvetítése, azok ébresztése, *g)* a beszélgetések „sürgős”, „igen sürgős” vagy „azonnali” kapcsolása magasabb díjak fizetése mellett (rendesnél nagyobb gyorsaság).

48. §. A távbeszélő-díjak.

A díjaknak¹ itt, az előzőekben jelzett túlnyomó munkaszerződési jelleg folytán, *munkadíj jellegük van*. A díjakat a távbeszélő-díjszabás állapítja meg, melynek rendeleti hatálya van. A távbeszélő-díjszabásokat közzé kell tenni, ki kell hirdetni, hogy azok érvénye megtámadható ne legyen.

A távbeszélő előfizetési-, beszélgetési-, vonalfenntartási-stb. díjak és a mellékkikötések díjai, miként a postai és a távíró díjak is, közjogi természetűek, s ezek a díjak a felektől nem fizetés esetén a *közzadók módjára kényszer útján szedendők* be. Az igazgatás azonban a hátralékos előfizetési díjakat peres úton hajtja be.

A *díjak adósa* a felhívó fél, illetve az előfizető. A távbeszélő használatából az igazgatásnak keresettel is követelhető igénye származik a díjak fizetésére a szerződésből folyólag.

A *díjak elévülése* az üzletszabályzatban nincs szabályozva s így itt a magánjogi elévülési idő az irányadó. Az elévülést az adóssal szemben a beszédés iránt tett intézkedés megszakítja.

A *díjak felszámításának* kérdése a postának, nem a bíróságoknak a döntése alá tartozik. Tudatosan *magasabb díj szedése*: visszaélés. Bizonyos körülmények közt a *díjak hitelezése* van megengedve. A *fizetett díjakról kiadott elismervény* nyugta jellegével bír. A fizetett díjat szolgálati vagy műszaki hiba esetén visszafizetik, s bizonyos körülmények közt az *előfizetési díj visszafizetésének* (forgalom beszüntetés, üzemenzavarok stb.) is helye van.

¹ A díjaknak fedezni kell a befektetési tőke amortizációját, annak kamatait, az üzemi és igazgatási költségeket. A díjszabás az önköltségi alapon áll. Díjak átalányösszegben való megszállása az előfizetőknél annyiban helytelen, hogy a keveset beszélőt sújtja, a sokat beszélőnek pedig felette kedvező. Felesleges beszélgetések bénítják a forgalmat. Ezért helyes a számoló-rendszer s a bizonyos számú beszélgetésen túllévő beszélgetések külön díjazása.

49. §. Szavatolás a távbeszélőnél.

A távbeszélő közvetítési szerződés, mint magánjogi jellegű munkaszerződés nem teljesítés, vagy nem pontos (szerződésszerű) teljesítés esetére Kártérítésre kötelezné az igazgatást, azonban a távbeszélő-üzletszabályzat kimondja, hogy az igazgatás a távbeszélő szolgálatának igénybevételeből folyólag *nem vállal semmiféle anyagi felelősséget s nem ad kártérítést* azon károkért, melyek a távbeszélő-szolgálat megszüntetése, közlekedési akadályok, üzemzavarok fellépése, téves- vagy késedelmes kapcsolások, az összeköttetés megszakítása, távíratok közvetítésénél előforduló tévedések, távbeszélő meghívások téves kézbesítése, vagy megkésése, az előfizető nevének és hívószámának az előfizetői névsorból való kihagyása vagy hibás beiktatása, az ébresztő szolgálat elmaradása, stb. következtében beállhatnak (Uzl. 3. §.). A gyakorlat szerint *nincs felelősség akkor sem*, ha valaki nem kap távbeszélő összeköttetést, ha távbeszélő útján helytelen, károkozó értesülést nyert, ha a beszélő fél személyazonossága nem igazolható, ha a kezelő a beszélgetési időt szándékosan megrövidíti, stb., vagyis a *díjtérítés szabályozott esetein túl* az igazgatás felelősséget nem vállal.

Az igazgatás a beszedett *díjakat visszafizeti*, amikor a beszélgetés létrejöttét műszaki vagy szolgálati hiba akadályozza, vagy a hallási feltételek nem kielégítőek.

Ezt a *felelősségmentességet* a jogi írók kifogásolják, azonban a technika állása szerint még mindig leküzdhetetlen műszaki hibákra s nagy méreteket öltő szolgálat közben előállható szolgálati hibákra való tekintettel a távbeszélő összeköttetések létesítésével s a távbeszélő kezeléssel kapcsolatban előállható károkért felelősséget vállalni lehetetlen. A felek a távbeszélőn *közvetlen összeköttetésbe* lépnek, amely helyzetből a *visszaélések elkövetésére fokozott mértékben áll elő alkalom* (szédelés, csalás), ami a felelősségmentesség' kimondását még inkább indokolttá teszi, mint a távírónál. A *helyi beszélgetésekről* (kivéve a nyilván. állomásról kiindulókat) azok nagy tömegénél fogva, előjegyzések nem vezetnek s így a beszélgetés *megtörténte nem is igazolható*.

A felmerülő esetekben a *feleknek panaszjoga van*. A Panaszok ügyében a postaigazgatóság (vezérigazg.) által hozott határozat ellen 4 héten belül a keresk. miniszterhez lehet fellebbezni.

Az előfizetői viszonyból kifolyóan az intézmény és a felek közt felmerülő *vitás kérdésekben* első fokon az igazgatóság (vezérigazg.), másodfokon a keresk. miniszter dönt.

Amikor a miniszter a *távbeszélő használatát* rendkívüli körülmények közt részben vagy egészben *felfüggeszti* (1. 36. §-t), e határozat ellen felfolyamodásnak s azzal kapcsolatban kártérítési igénynek nincs helye.

Ha az *előfizető állomása használatát másnak átengedi*, az ebből felmerülő kérdésekben ő a felelős.

Az *előfizető felelős hozzátartozóiért*, illetve azokért akiknek állomását használatra átengedi és pedig a tekintetben, hogy a távbeszélő használatával vissza ne éljenek, az állomás berendezését önkényesen meg ne változtassák, szándékosan meg ne rongálják, készüléket, alkatrészt önkényesen be ne kapcsoljanak, le nem szereljenek, a személyzettel illetlenül ne viselkedjenek, azokat ne sérteggessék. Ily esetekben az állomás kikapcsolható. Szándékos rongálás esetleg távírórongálásnak minősülhet (57. §.).

Ha az előfizető helyiségében annak nedves, poros, stb. volta miatt a *készülék idő előtt megrongálódik*, s annak kicserélése válik szükségessé, a fel- és leszerelési költségeken felül a berendezés javítási költségeit s a kiküldetési költséget is az előfizető tartozik megtéríteni.

A *kellő felügyelet hiánya, figyelmetlen kezelés, nagy szándékos rongálás folytán beálló károkért* az előfizető szavatol és tartozik a szükségessé váló javítás, helyreállítás költségeit viselni, esetleg a teljesen használhatatlanná vált, ellopott tárgyak értékét is megtéríteni. Az üzletszabályzat nem említi a tömegeserőszak, tűzvész stb. folytán beállható vis maior jellegű rongálást, amiért nem állhat fenn felelősség.

Az *éjjeli kikapcsolót* az előfizető kezeli, miért is az igazgatás nem vállal felelősséget azért, hogy az ily állomás meghívható legyen.

A *távbeszélő meghívásnál* (külön meghívásnál) az igazgatás nem szavatol azért, hogy a beszélgetés a kitűzött időre létrejön.

Zivataros időben a távbeszélő használata életveszélyes lehet, amire a feleket az üzletszabályzat figyelmezteti. Az esetleges balesetekért a felelősség az általános magánjog szerint igazodik.

A távbeszélő előfizető (felhívó fél) a *távbeszélő közleménye által okozott károkért*, a felhívottal és a 5-ik személyekkel szemben az általános magánjog szerint felelős s az ezen az úton elkövetett bűncselekményekért a Btk. szerint vonható felelősségre.

50. §. Rádióon létrejövő jogviszonyok.

1. A rádiótávíró a vezetékes távíró kiegészítő része. A rádióon való továbbításra feladott táviratoknál rendes *távíratközvetítési szerződés* jön létre (1. a 41. §-t).

2. A rádióonak távbeszélgetésre való felhasználása terén még folynak a kísérletek. A helyi forgalomban a rádiótávbeszélő aligha lesz használható, mert ugyanazon városban alig lehet úgy elosztani a hullámhosszakat, hogy a nagyszámú előfizetői adó- és vevőállomások ne zavarják egymást. A távolsági forgalomban végzett rádiótávbeszélő beszélgetéseknél ugyanazok a mozzanatok forognak fenn, mint a vezetékes távbeszélőnél. A különbség csak az, hogy az áram vezetésére nem vezetékot,

hanem a légkört használják fel. Itt is *táobeszélőközvetítési szerződés jön létre*, melynek feltételei a 46. §. 1. pontjában meghatározott szerződésnek felelnek meg. A távollevő városok előfizetői is rádiótávbeszélő útján érintkezésbe lesznek hozhatók.

3. A *rádiólőrmondónál* közlemények, zenedarabok, előadások, stb. adatnak le a nagy rádióállomások által a vevőállomásoknak. Ennek több válfaja van.

a) *Sajlórádióhírvadó*, mely a sajtóközlemények leadásával foglalkozik. Ezt a szolgálatot részben a Magyar Távirati Iroda (M. T. I.) látja el, mely budapesti helyiségében a külföldi hírszolgálatot felveszi s onnan a csepeli adóállomás közbenjöttével rádiótávbeszélőn siffrirozva továbbítja a M. T. I. vidéki kirendeltségeihez, amelyek rádióvevőberendezés útján felfogják a közleményeket. A budapesti előfizetők külön vezetékes távbeszélőhírvadó útján veszik fel a híreket.

A berendezést a M. T. I. költségén a posta létesíti, tartja üzemben s a szolgálatot és Budapesten és vidékén a posta közegei látják el, kiknek költségeit a M. T. I. a postának megtéríti. Megfizeti azonfelül a berendezéseken közvetített táviratok díjszabásszerű díjait s a budapesti előfizetők hírvadó-berendezésének költségeit.

Az előfizetők a M. T. I.-val állanak jogviszonyban, vagyis köztük *munkaszerződés* létesül, melynek alapján a M. T. I.-nak fizetett díjak ellenében részükre közlemények adatnak le. A M. T. I. az előfizetőktől a felmerült költségeken belül a saját szolgálatának a díjazását is követheti.

A M. T. I.-nak a postával való viszonyát kiadott kereskedelemügyi miniszteri rendelet szabályozza, mely engedélyokirat jellegével bír. Ebben a viszonyban azonban szerződési elemek is vannak (bérleti és munkaszerződés). Ez a szerződés képesíti a M. T. I.-t a fenti szolgáltatásokra.

b) *Sajtó- és gazdasági rádiószolgálat*, Ezekbe a szolgálatokba, vagy azok valamelyikébe a postahivatalhoz intézett kérvény útján lehet belépni. A kérvényben fel kell említeni, hogy a hírlapszolgálati közlemények vétele esetén azokat mely lapban kívánja közzétenni, a gazdasági rádióban való részvétel esetén pedig azt, hogy e szolgálat mely árfolyamaira fizet elő. A kérvényezőnek rádióvevőberendezés üzemeltetésére engedéllyel kell bírnia. A postahivatal a kérvényt beküldi a Magyar Távirati Iroda (M. T. I.) helyiségében levő hírszolgálati hivatalhoz, mely a fél részére a postavezérigazgatóság nevében pótagengedélyokiratot (31. §. 13. p.) állít ki a vevőberendezésnek a jelzett közlemények felvételére való felhasználására. A fél a siffrirozottan leadott ezeknek a közleményeknek a megfizetésére kulcsot is kap. A fél a megállapított díjat fizeti. A beszédett díjából a M. T. I. megállapított % erejéig részesedik.

Az előfizetők maguk szerzik be készülékeiket s ők a postával állanak jogviszonyban, ami nem más, mint munkaszerződés. A posta bocsátja rendelkezésre s tartja üzemben az adóberendezést, mellyel a közlemények leadatnak s ennek fejében a díjak egy részét megtartja. A M. T. I.-nak a postával való viszonyát engedélyokirat jellegével bíró kereskedelemügyi miniszteri rendelet szabályozza. Itt a posta szolgáltatása a M. T. I. bekapcsolódása útján válik lehetővé. A M. T. I.-val létesülő jogviszony munkaszerződés, melynek alapján a M. T. I. bizonyos díjat kap s ennek fejében közleményeket szolgáltat.

c) *Szórakoztató rádió*. Itt az állam bocsátja rendelkezésre az adóberendezést, szolgáltatja az energiát, a műsörtársaság (Magyar Telefonhírvadó és Rádió r. t.) gondoskodik a közleményekről, zenéről stb. Az előfizetők a vevőberendezéseket maguk szerzik be (30. §.).

Az előfizető nem más, mint a vevőberendezés engedélyese. A postával a vevőberendezések engedélyesei állanak jogviszonyban s annak a megállapított díjakat fizetik (munkaszerződés). A társaság a műsorszolgáltatásért megállapított arányban részesedik az engedélyesektől beszédett összegekből. A posta és a társaság közti viszony *közjogi természetű*. (engedélyezés), azonban abban *szerződési* (munkaszerződés) *alkatelemek*:

is vannak. Annyiban, hogy a társaság kezeli a berendezés mikrofonját (arra rábeszél), a berendezést a társaság tartja üzemben.

4. *Egyéb szolgálatok.* Ilyenek a külföldön a tengeri hajóforgalom biztonságát szolgáló parti rádióberendezések, időjelző, időjárásjelző szolgálat, légiforgalom berendezései, vonatrádió stb.

I I I . Nemzetközi jogi rész.

51. §. A nemzetközi távíróegyezmény.

A villamostóvíró kezdete csak a 19. század elejére nyúlik vissza s a távíróügy nemzetközi szabályozása mégis jóval megelőzi a postai viszonyok nemzetközi szabályozását. Ausztria és Poroszország, valamint Szászország közt 1849-ben már távíróegyezmény jött létre s fokozatosan mind több és több állam lépett egymással unióba. Ezek az egyezmények az államokat úgyis kapcsolatban tartották s amikor a francia távíróigazgatás a létező egyezményekben foglalt elvek alapján egy általános nemzetközi távíróegyezmény tervét kidolgozta s az államokat 1865-ben Parisban értekezletre meghívta, az államok képviselői a tervezetet elfogadták s létrejött az *első nemzetközi távíróegyezmény* (Convention télégraphique internationale). Jelenleg az 1875-ben Sankt-Petersburgban kötött nemzetközi távíróegyezmény (1875 : L V I . t.-c.) s az ahhoz tartozó és Parisban 1925-ben átvizsgált szabályzat van érvényben. Az egyezménybe az állandó jellegű, gyors változásnak alá nem vetett határozmányok vétetnek fel, míg a változásnak alávetett s a részletkérdéseket szabályozó határozmányok a *szabályzatban* foglaltatnak össze.

A nemzetközi távíróegyezményt aláíró államok a nemzetközi *távíró-egyesületet* (Union télégraphique internationale) alkotják. (Az uniókra 1. a 22. §-t; s 1. a 2. §. c. pontját).

A nemzetközi távíróegyezmények nem politikai (szövetségi, védszövetségi), hanem a *nemzetközi kötelmi jog körébe tartozó társadalmi szerződések*, amilyenek a posta-, vám-, kereskedelmi-, vasúti stb. szerződések.

Az egyezményhez hozzájárult államok *egységes területet* alkotnak, amelyen létező *berendezéseiket és hálózatukat*¹ a nemzetközi távíróforgalom lebonyolítására rendelkezésre bocsátják. A távíratközvetítési szerződést a *feladó a felvevő országgal köti meg s az egyezmény alapján lehetővé válik a távíratnak az egyesületi országokon át a rendeltetési országba való eljuttatása. A feladó a feladási ország igazgatásával áll szemben s részére az egyesület helyett ez eszközli ki a szer-*

¹ A hálózat és berendezés létesítése az állam belügye. A több állam területén netán áthaladó vonalak létesítése a távíróigazgatások közti kölcsönös megállapodáson alapul. Ha valamely állam egy másik államnak megengedné, hogy az idegen állam az ő területén távíró-táv. berendezést létesítsen, lemondana idevonatkozó kizárólagos jogáról s nemzetközi jogi szolgálat keletkezik.

ződés alapján járó jogokat a rendeltetési országtól. Az egyezmény folytán az ahhoz *hozzájárult államok táviró-távbeszélő hálózata a más államok feladóinak (felhívó feleknek) is rendelkezésre áll*, ami a hírek közvetítését az egész világon lehetővé teszi. A cselekmények, melyeket e feladat megoldása, kivitele igényel, az *egész szervezet egységes cselekményének minősülnek*. Az államok a társulás keretében teljes *önálló' sagukat megőrzik*, cselekvési szabadságukban nincsenek korlátozva, az eljárás szuverenitásukat nem érinti, egymásnak nincsenek alárendelve s mint *mellérendelt tényezők*, egyenlő-jogú szerződőfelek érvényesítik az egyezményből folyó jogukat, s teljesítik kötelezéseiket. Az egyesülésben az egyes államok jogi személyisége nem szűnik meg, hanem az önálló jogalanyok az azonos célt egységes akarattal valósítják meg. 1926-ban a nemzetközi táviróegyesület 86 km² területet (1557 millió lakossal) ölelt fel.

A nemzetközi táviróegyezmény elismeri *mindenki jogát, •toгы táviratait a nemzetközi táviróvonalak útján továbbítsa* (í. cikk). Minden intézkedés megtörténik a *táviratok tartalmának titokban tartására s kifogástalan továbbítására* (2.). Az igazgatások a táviró & zolgálatból folyólag *felelősséget nem vállalnak* (5.). A kormányok kötelezik magukat *kellő számú jól felszerelt vezetékkel rendelkezésre bocsátani* (4.) *Az állam biztonságát veszélyeztető, az ország törvényeivel ellenkező, a közrend és erkölcsiségbe ütköző magántáviratok továbbítását az államok megtagadják* (7.). Az államok jogosultak a nemzetközi táviratszolgálatot *részben vagy egészben*, vagy csak bizonyos vonalakon vagy közleményekre nézve határozatlan időre *felfüggeszteni*, azonban kötelesek erről a szerződő országokat értesíteni (8.). Két állam állomásai közt ugyanazon úton váltott valamennyi *távirat egyenlő díjszabás* alá esik. A díjtételek a szélső és közbeeső államok, kormányainak közös megegyezésével államról-államra állapíttatnak meg s közmegegyezéssel bármikor módosíthatók. Pénzegység az aranyfrank (10.). A díjakról az államok egymással *leszámolnak* (12.). A nemzetközi távirószolgálati táviratok *díjmentesek* (II.). Az egyezmény *szabályzattal* bővül, melynek határozmányai közmegegyezéssel módosíthatók (13.). A *nemzetközi iroda*, mint központi szerv, végzi az ügykörébe utalt teendőket (14.).

A *díjtáblázat* és a *szabályzat* az egyezményvel egyező érvénnyel bír s mindkettő átvizsgálásnak van alávetve, melyeknél az államok képviseltethetik magukat. E célból időnként *igazgatási értekezletek tartatnak*, s minden ily értekezleten a következő összejövétel helyét és idejét meghatározzák (15.). Az értekezletek az államok *táviróigazgatásainak képviselőiből* alakulnak. A tárgyalásoknál minden államnak *egy szavazata* van. Az értekezletek tárgyalásai folytán keletkező változások csak az összes szerződő államok *kormányai-*

nak jóváhagyása után léphetnek életbe (16.). Az egyes államok egymásközt oly szolgálati ágakra nézve, melyek az összes államokat nem érdeklik, külön egyezményeket köthetnek (17.). Az egyezményhez az abban részt nem vett államok csatlakozhatnak. Ez diplomáciai úton annál az államnál jelentendő be, melynek területén az utolsó értekezlet volt s ez az állam jelenti be a többieknek (18.). Az egyezmény felmondás esetén a felmondás napjától számított 1 év leforgásáig érvényes. A felmondásnak csak az azzal élő államra van kihatása (20.).

A *nemzetközi táviróegyezmény szolgálati szabályzata* (Réglement de service) rendelkezést tartalmaz a hálózatok létesítéséről, nagy hivatalok közvetlen összekötéséről, vezetékszavak elhárításáról, a hivatalok hivatalos óráiról, a táviratok nyelvéről, szövegezéséről, címzéséről, felszereléséről, díjazásáról, a díjszabások összeállításáról, a feladó személyazonosságának igazolásáról, az aláírás hitelesítéséről, a táviratok továbbításának módjáról, a hivatalok felhívásáról, az egyes államokat illető vég- és átmeneti díjakról, a díjak fizetéséről, a táviratok továbbításának sorrendjéről, a táviratok visszavonásáról, a kézbesítési szabályokról, a különleges kikötésekről (1. 41. §-t), tengeri hajókkal váltott semafor- és rádiótáviratokról, az utalvány-, a hirlaptáviratokról, a rádiótávíron továbbított több rendeltetési helyre szóló táviratokról, a kedvezményes díjú tengerentúli táviratokról, a táviratok és táviróokmányok megőrzéséről, a díjak visszatérítéséről, a díjakról való részletes leszámolásról.

A *táviratoknak rádió*n való továbbítása esetén az európai forgalomban két közvetítő állomás közt azonos továbbítási díjak állapíthatók meg, melyek összege nem lehet kisebb az illető államokban ugyanazon viszonylatban a legolcsóbb (vezetékes) útvonalon továbbított távirat távirati díjainál. Az Európán kívüli forgalomban ez a korlátozás nem áll fenn. Amikor a közvetítés két állami rádiótávíró állomás közt történik, az *átmenő díjak a két fél közt megfizetnek*. Ha a közvetítésben egy vagy több rádiótávíró állomás vesz részt, melyek a legolcsóbb úton fekszenek, az *átmenő díjak ugyanígy osztatnak meg* minden útszakaszon. Ha az ily állomások nem fekszenek a legolcsóbb távirati úton, a feladótól beszedendő díjat, mely nem lehet kisebb a legolcsóbb útra eső díjnál, az érdekelt *igazgatások közös megegyezéssel állapítják meg* és osztják el, amely esetben a feladási és rendeltetési ország végdíja ugyanaz marad, mint a vezetékes távíron való továbbításnál (szabályzat 23. cikke).

Az egyezmény szabályzata átvette a *rádió*n továbbított táviratok díjai megosztásának 1921 óta a gyakorlatban követt elvét. Ugyanis ezekre nem lehetett alkalmazni az előző nemzetközi szabályzatban lefektetett azt az elvet, hogy a díjban a közbeeső országok is részesednek, mert azok a rádió-

nál nem jutnak szerephez. Az egyezmény szabályzata ma már világosan kimondja, hogy a táviratokat közvetítő igazgatások átmeneti díjakban csak az esetben részesednek, ha ezeknek az igazgatásoknak a területei, berendezései vagy közlekedési útjai a levelezés továbbításánál igénybevételek (25. cikk).

A nemzetközi egyezmény szabályzatának 71. cikke szabályozza a nemzetközi távbeszélő szolgálat ellátását. A szerződő felek létesítik a nemzetközi távbeszélőforgalom lebonyolítására szükséges közlekedési utakat (vezetékek, kábelek, hivatalok, rádióállomások) s gondoskodnak róla, hogy az utak és berendezések biztos és gyors szolgálatot s jó hallást tegyenek lehetővé. Az igazgatások közös egyetértéssel határozzák meg, hogy mely viszonylatokat kell megnyitni s azokban mily utakat kell használni. Az államok közzéteszik a nemzetközi forgalomban résztvevő hivatalok névsorát s a nemzetközi közlekedési utak összetételét. Megállapítják a hivatalok szolgálati idejét, hálózatonként névsorokat adnak ki az előfizetőkről és nyilvános állomásokról s ezeket egymásnak megküldik. A szabályzat megállapítja a távbeszélgetések fajait (mágnán, sürgős, igen sürgős, állami, szolgálati). Külön egyezmény alapján meghatározott órában és viszonylatban bérelt beszélgetések folytathatók, vagyis olyanok, amelyeket naponként ugyanazok az előfizetők ugyanazon időben legalább 1 hónapon át váltanak a kiszabott feltételek mellett. A beszélgetési díj a kezdő- és végállomás végdíjaiból s az esetleg közbeeső állomások átmeneti díjaiból alakul. A végdíjak szempontjából az országok területe díjővekre osztható. A szabályzat tárgyalja a beszélgetések bejelentésének, a távbeszélő meghívásoknak, a külön meghívásoknak, az összeköttetések létesítésének és bontásának a módját, a díjleírásokat, díjvisszatérítéseket.

A szolgálati szabályzat megállapítja, hogy a nemzetközi iroda (Bureau international de l'Union Télégraphique Bernben) a nemzetközi táviró-távbeszélő ügyek központi szerve, mely a nemzetközi táviró-ügyekre vonatkozó adatok összegyűjtésével, rendezésével, közzétételével van megbízva, közli az államokkal a bejelentett díjszabást és egyéb változásokat, véleményt ad a díjtáblázat és a szabályzat módosítását célzó javaslatoknál, kihirdeti az elfogadott változtatásokat, tanulmányozza a felmerülő kérdéseket, összeállítja és közzéteszi a nemzetközi táviróegyesület közlönyét a Journal Télégraphique-ot, kiadja a hivatalok és rádióállomások névjegyzékét, a szükséges térképeket s végrehajtja mindazon munkálatokat, melyekkel a nemzetközi távirás ügyében megbízzák. Elkészíti a nemzetközi táviró értekezleteket. A hivatal költségeit az államok megállapított arányban (az államok e szempontból 6 osztályba vannak sorozva) együttesen viselik. A nk. rádiótávíró egyezményhez (55. §.) hozzájárult országok az ezen szolgálatban való közreműködés költségeit viselik. A nk. iroda vezetésévei a svájci igazgatás van megbízva, mely ellenőrzi annak kiadásait, ellátja a szükséges előlegekkel s elkészíti az évi számadást, melyet az államokkal közöl.

Az államok a nk. irodánál a díjszabásokra és szabályzatra vonatkozóan javaslatot tehetnek, melyeket az iroda az igazgatások elbírálása alá bocsát. Az igazgatások 4 hó alatt kötelesek észrevételeiket megtenni.

A válaszokat a nk. iroda összefoglalja s az igazgatásokat arra nézve végleges nyilatkozatra hívja fel. Azon igazgatások, melyek a beérkezett észrevételeket közlő második körlevél keltétől számított 4 hó alatt nem válaszolnak, úgy tekintetnek, mintha az illető ügyben szavazni nem kívánnak.

A *javaslatok elfogadásához* szükséges: *a)* a szavazásban résztvevő igazgatások egyhangú beleegyezése, ha a szabályzatban leendő változtatásokról van szó, *b)* az érdekelt igazgatások beleegyezése, ha a díjszabások megváltoztatása van szóban, *c)* a szavazásban résztvevő igazgatások többségének beleegyezése, ha a szabályok határozmányainak értelmezése forog szóban. A nk. iroda kellő időben köteles az igazgatásokkal elfogadott összes változásokat, döntéseket s azok életbelépésének idejét közölni. A közlés alapján az intézkedés, ha szabályzati változásokról és döntésekről van szó, csak legalább 2 hó, ha pedig díjszabások módosításáról van szó, legalább 20 nap *múlva léphet életbe* (83–87. cikk).

A nemzetközi távirót érdeklő műszaki és üzemi, főleg a nagytávolságra való táviratozásra és a berendezések legjobb kihasználásának biztosítására vonatkozó kérdések tanulmányozására a *Távíróösszeköttetések nk. Tanácsadó Bizottsága* (Comité Consultatif International des Communications Télégraphiques) alakult, mely összejöveteli alkalmával azoknak az igazgatásoknak a szakértőiből áll, melyek a bizottság munkáltaiban résztvenni kívánnak s a bizottság költségeihez hozzájárulnak. A kiküldöttek személyes kiadásait az igazgatások viselik. Az értekezlet jelöli ki a bizottságok első összejövetelének szervezésével és munkatervének megállapításával megbízott igazgatást. A bizottság valamely értekezletén képviselt igazgatások közösen jelölik ki azt az igazgatást, mely a következő értekezletet összehívja és munkatervét megállapítja. A tárgyalandó kérdéseket ennek az igazgatásnak kell megküldeni. A bizottság az egyes kérdésekre vonatkozó véleményét a nk. irodának küldi meg, mely azokat az egyesületi igazgatásokkal közli.

Másik szerve a nk. táviróegyesületnek a *Nagytávolságú Távbeszélő-összeköttetések Tanácsadó Bizottsága* (Comité Consultatif International des Communications Téléphoniques à grand distance), mely a részvételre vállalkozó igazgatások szakértőiből áll. A részvételi nyilatkozatot annak az országnak az igazgatásához kell intézni, ahol a legutóbbi nk. távbeszélőt érdeklő műszaki és üzemi kérdések szabályozásához szükséges adatokat s ezekben véleményt nyilvánít, tanácsokat ad. A bizottság maga állítja össze irodáját s maga állapítja meg belső szabályzatát. Költségeit az abban résztvevő igazgatások fedezik a bizottság szabályzatában megállapított felosztási kulcs szerint. A bizottság Közvetlenül érintkezik mindazokkal az igazgatásokkal, melyek munkájában résztvesznek. A bizottság tanácsait a nk. irodával közli, mely azokat a „Journal Télégraphique”-ban közlésezi.

A döntőbírósi eljárásról a nk. táviróegyezmény nem tesz említést, azonban az a nk. rádiótávíró egyezmény 18. cikkében és az egyetemes postaszerződés 25. cikkében szabályozva van s itt is alkalmazható, ha ebben az érdekelt államok megállapodnak.

A szabályzat értelmében azok a *magánvállalatok*,¹ melyek valamely állam területén a nk. táviróforgalomban résztvesznek, az állami hálózatok alkatrészei gyanánt tekintetnek.

¹ A nk. egyezmények csak államok közt köthetők. A nk. táviróhálózat nagy részét alkotó kábelek birtokosaival (kábel-társaságok) egyezményt nem lehet kötni, de ezeket az értekezletekre meghívják (szavazati jog nélkül). Ugyanez áll az amerikai, stb. nagy táviró-táv. társaságokra. A díjak alakulnak a nk. táviróegyezmény szerinti díjból s a társasági (vállalati) távirati díjkból.

A többi magántávíró vállalat az egyezmény (szabályzat) nyújtotta előnyökben részesül, ha azok minden kötelező pontjához hozzájárul és ezt az állam, mely az üzem gyakorlására az engedélyt megadta, bejelenti. A csatlakozás kötelező oly vállalatok részéről, melyek két vagy több szerződő államot egymással összekötnek.

52. §. A nemzetközi rádiótávíró egyezmény.

Marconi Vilmos olasz tanárnak 1896-ban sikerült a gyakorlatban használható rádiótávíró készüléket előállítani. Az angol Wireless Telegraph Company a Marconi-készülék világszabadalmát akarta megvalósítani s emiatt az újabb készülékrendszereket elnyomni igyekezett. A Marconi-rendszerű állomások a másrendszerűekkel nem is léptek érintkezésbe. Az általános forgalom lehetővé tételének vágya hozta össze Németország kezdeményezésére a berlini előértekezlet (1903.). Ez az előértekezlet az anyagot készítette elő a nk. értekezlet számára. Az értekezlet 1906-ban Berlinben jött össze 27 állam és gyarmat részvételével s ott létre is jött az első nk. rádiótávíró egyezmény.

A jelenleg érvényben levő nk. rádiótávíró egyezmény (Convention radiotélégraphique internationale) az 1912-ben Londonban tartott második értekezleten jött létre s nálunk mint 1914: XVI. t.-c. van becikkelyezve. Az egyezmény az akkori viszonyoknak megfelelően csaknem kizárólag a parti és fedélzeti (hajókon levő) rádióállomások közti szolgálatot szabályozta, egyebet nem s a mai viszonyoknak, amelyek közt a rádióknak egyéb szerepe is van, már nem felel meg. Az 1927-ben Washingtonban tartandó nk. rádiótávíró értekezlet lesz hivatva a mai rádió nk. szabályait megalkotni. Egyébként a párisi nk. távíróértekezlet (1925) is kifejezte azt a véleményét, hogy a nk. távíróegyezmény és a nk. rádiótávíró^egyezmények anyagát egy egyezménybe kell egyesíteni s a távíró e két válfaját a nk. viszonylatokban egységesen kell szabályozni.

Az egyezményben a szerződő felek kötelezték magukat arra, hogy annak határozmányait a közforgalomban levő összes parti és fedélzeti rádiótávíró állomásokra alkalmazzák s arra a magántársulatokat is kötelezik (1. cikk). A parti és fedélzeti állomások készülékrendszerükre való tekintet nélkül kötelezve vannak a rádiótávíratok kicserélésére s a fedélzeti állomások is készülékre való tekintet nélkül kötelesek minden más fedélzeti állomással távíratot váltani (3.). Az állomások nyilvános forgalma korlátozható (4.). A parti állomások a távíróhálózattal külön vezeték útján kötendők össze, illetve a távíratoknak a parti állomások és a távíróhálózat közt való gyors kicserélése biztosítandó (5.). A szerződő felek közlik egymással a parti és fedélzeti állomások nevét s a távírat-

közvetítés céljából szükséges adatokat (6.). A rádiótávíró állomások üzeme akkép rendezendő be, hogy más ily állomások *szolgálata ne zavartassák* (8.). Az ily állomás köteles *segélyhívásokat* soronkívül kezelni, azokra felelni s azoknak eleget tenni (9.). A *rádiótávírat díja* alakul: 1. *a*) a parti állomásnak jutó parti díjból és *b*) a fedélzeti állomásoknak jutó „fedélzeti díjból”; 2. ehhez járul a rendes távírat díja a távíróvonalakon való továbbításért, 3. a közbeeső parti és fedélzeti állomások átmeneti díja s 4. az esetleges különleges kikötések díja (10.).

A részletes határozmányokat a *szabályzat* tartalmazza, melynek az egyezményvel egyező hatálya van. Az egyezmény *és szabályzat a felek közös* megegyezésével *módosítható*. A felek időnkint meghatalmazottak közbenjöttével *értekezletet tartanak* s változtatások eszközlésére jogosultak. Az értekezlet a *következő értekezlet helyét és idejét* is megszabja (11. cikk). A tanácskozásokon minden államnak *egy szavazata* van. Ha utóbb valamely állam gyarmatai is csatlakoznak az egyezményhez, az értekezlet határozza meg, hogy a gyarmat külön országnak vétessék-e. Ily esetben is egy országnak *legfeljebb 6 szavazata lehet* (12.).

A *nk. irodának* ugyanaz a szerepe van, mint a *nk. távíró-egyesületnek* (51. §.).

Az államok jogosultak azon *feltételeket megállapítani*, melyek alatt az ezen egyezmény alá nem eső távíratokat is a fedélzeti és parti állomások felé, vagy azok felől engedélyezik (14.).

Az egyezményhez utólag bármely *állam hozzájárulhat*. Ezt diplomáciai úton hozzák azon állam tudomására, melynek területén az utolsó értekezletet tartották s ennek útján jut a többi állam tudomására (16.).

A *nk. távíróegyezménynek a távírólevelezésre vonatkozó szabályai* a rádiólevelezésre is érvényesek (17.).

Ha két vagy több állam közt az egyezmény és szabályzat alkalmazása körül véleménykülönbség merül fel, *döntőbíró*ság dönt. Ily esetben az illető igazgatások mindenike egy más, a kérdésben nem érdekelt igazgatást választ. A döntés abszolút szavazattöbbséggel történik. Szavazategyenlőség esetén a döntőbírák a kérdés eldöntésére más érdektelen igazgatást választanak. Ha a választás nem sikerül, minden döntőbíróság egy érdektelen igazgatást ajánl, akik közül kisorsolás útján történik a választás (18.).

Az egyezmény a kilépő államra a felmondás napjától számított 1 év leforgásáig marad érvényben, a többire továbbra is érvényben marad (22.).

A *nk. rádiótávíró egyezmény szabályzata* (Réglement) rendelkezést tartalmaz a rádiótávíró-állomások berendezéséről, a hajók által használandó hullámhosszokról, a parti és fedélzeti állomások jegyzékéről, felszereléséről, a rádió-távírázók képesítéséről (I—Xf. cikk), a fedélzeti

állomások szolgálati idejéről (XIII.). Hibák esetén az igazgatás a hibás távirász ellen eljár s esetleg a bizonyítványát bevonja, ha ugyanazon hajó ismételen hibába esik, az állomások felhatalmazhatók, hogy attól híreket ne vegyenek át (XII.).

A rádiótávíratok szerkesztésére, feladására, továbbítására, kézbesítésére, a díjakról való leszámolásra a nk. táviró-egyezmény szabályzata tartalmaz rendelkezéseket (XVII–XIX. fejezet).

55. §. Nemzetközi egyezmény a tengeralatti kábelek védelmére.

Ez az egyezmény a Parisban 1885. október hóban tartott értekezleten jött létre. Célja: a tengeralatti kábelek¹ védelmére büntető határozatok kimondása. *A nyílt (szabad) tenger szabadságának elve folytán a tengerek egyik államhoz sem tartoznak (kivéve a parttól 3 tengeri mértföldnyire terjedő ú. n. parti zónát, mely a parti állam területéhez számít) s így a tengeri kábelek védelme iránt nk. egyezmény kötése vált szükségessé. Az egyezményhez hozzájárult országok eltérő büntető határozatokat mondtak ki a kábelek rongálóra. A valamely országba torkoló kábelek védelme az illető ország törvénye szerint igazodik.*

A tengeralatti kábelek védelme iránt kötött egyezményt becikkelyező 1888 : X. t.-c. értelmében az egyezmény a területi vizeken kívül fekvő tengeralatti kábelekre terjed ki, melyek egy- vagy több szerződő fél területein, gyarmatain, birtokain parthoz vannak kötve. Az ily kábelnek szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból okozott elszakítása, vagy megrongálása, ha ezáltal a táviróközlekedés egészben vagy részben megszakad, vagy akadályozva lesz büntetendő (1. e mű 57. §-át) s amellet a kártérítésre irányuló polgári keresetjog is érvényben marad.

Ha valamely kábel tulajdonosa a kábel lerakása (javítása) által egy másik kábelt elszakít, vagy megrongál, tartozik a javítás költségeit viselni. A hajók vagy más vízi járóművek tulajdonosait, akik a tengeralatti kábel megrongálásának elkerülése végett áldozták fel horgonyukat, hálójukat, halász-eszközeiket, a kábel tulajdonosa kártalanítani köteles.

54. §. Egyéb egyezmények.

A háború alatt megszakadt érintkezés felvétele, illetve szorosabbá tétele a nemzetek közt folyamatban van. Az államok közt külön táviró- (táv.) egyezmények kötését a nk. táviró- illetve rádió-távíró egyezmény

¹ Vannak állami kábelek, melyek (pl. német—norvég) az illető államok közös tulajdonai. Legtöbb kábel magánvállalat kezében van, mert az államok más államnak területükön táviróállomások létesítését a szuverenitás sérelme nélkül meg nem engedhetik. A magánvállalatok az ország törvényeinek vannak alávetve. Más állam területén át kábelek csak engedéllyel létesíthetők. Engedély nélkül kábelt partra hozni nem lehet. Az engedélyt megszerezheti a vállalat, vagy annak állama. A kábeltársulatok engedélykiratai nagy jelentőséggel bírnak. Az engedély megadására az államok nk. szerződéssel is kötelezettséget vállalhatnak.

megengedi. Ily külön egyezmények oly országok között kötöttek, amelyek egymással a fennálló szorosabb gazdasági kapcsolat folytán sűrűbb érintkezésben állanak.

Elsőnek érdemel említést a *portorosei értekezlet (1921)*, melyen a szerződő államok (Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország, Olaszország, Románia) kísérletet tettek az egymásközi forgalomban új összeköttetések létesítésére, a táviratok továbbításának gyorsítására, a vonalzavarok gyors elhárítására, a távirati díjak megtérítésének módjára, stb. megállapodások létesítésére. Az egyezményt azonban az államok nem ratifikálták s ez nem lépett életbe.

A *Bukarestben (1922)* tartott értekezleten a dunai hajózás érdekében szükséges távbeszélő összeköttetések kérdését tárgyalták, azonban az egyezmény nem lépett életbe.

Az 1924. évi *magyar-olasz* posta- és táviró egyezmény a kölcsönös forgalomban a díjak mérséklését tárgyalja.

Említést érdemelnek az Ausztriával, Jugoszláviával, Csehszlovákiával és Németországgal (1926) kötött *külön egyezmények*, melyek az ezen államokkal váltott táviratok végdíjairól s a díjakról való leszámolásról rendelkeznek.

A szomszédos államokkal felvett távbeszélő forgalom ezen államokkal kötött *távbeszélő egyezményeken* alapszik, melyekben a távbeszélő-névsorok kicserélése, a díjak megállapítása, a szolgálat lebonyolításának a módja, stb. nyer szabályozást.

Itt említendő meg az 1914. jan. 20-án Londonban tartott értekezleten létrejött *nk. egyezmény az emberi élet mentésére a tengeren*, mely a meghatározott terjedelmű, illetve bizonyos számú utast szállító hajókat kötelezte rádiótávíró-készülék felszerelésére. (Nálunk I. az 1913 : 1. t.-c.-et.)

Az 1912. évi párisi *nk. időjelzési értekezlet* célja volt a tengeri hajózás szempontjából fontos *nk. időjelzési szolgálat* berendezése, de az egyezmény nem lépett életbe.

Időjárás-jelzési szolgálatot a tengerparti államok rendeztek he egymásközt.

Az 1919. évi párisi *nk. meteorológiai értekezlet* által kiküldött bizottság a *meteorológiai táviratoknak rádió*n való továbbításával foglalkozott s a szabályozás meg is történt.

A *nk. légi közlekedési egyezménynek* a rádió alkalmazására vonatkozó rendelkezéseit I. a 30. §-ban.

Az 1907. évi *hágai békekonferencián kötött egyezmény* (1913 : XLIII. t.-c.) szabályozza a hadviselő felek és a semleges hatalmak eljárását s az ezek táviró berendezéseinek használatára vonatkozó határozmányokat.

Kötöttek államok közt oly egyezmények, melyek valamely *kis állam táviróügyének intézésével* és igazgatásával egy más államot bíznak meg. (Lichtensteinét Svájc igazgatja s ez képviseli a táviróegyesületben is).

55. §. A légtér használata.

Az államok és a parti zóna felett elterülő légtérben az államokat a szuverenitásból folyó jogok illetik meg. Az idegen légi járómű valamely állam légterében az illető állam törvényeinek, a szabad tenger felett a saját állama törvényeinek van alávetve s ez A'onatkozik a légi járóművön levő rádióberendezésekre is.

A nk. jogi intézet 1906. évi genfi ülésén alkotott szabályzat szerint: a légtér szabad, azonban az államokat azon békében és háborúban az önfenntartásból folyó jogok illetik meg. A szabályzat kimondta, hogy az államok, ha biztonságuk kí-

vánja, ellenszegülhetnek a rádióhullámok területükön való áthatolásának (ez a gyakorlatban kivihetetlen).

A nk. távíró egyezményhez hozzájárult államoknak az egyezményből folyó joguk van az egyezményhez hozzájárult többi államok légterén rádióhullámokkal áthatolni.

A légi közlekedést szabályozó 10.270—1922. M. E. sz. •
rendelet szerint a magyar állam felségjoga a területe felett levő légtérre is kiterjed s a légi közlekedés, amennyiben a kiadott légi közlekedési rendeletek nem korlátozzák, szabad.*

IV. Büntetőjogi rész.

56. §. A kizárólagos jog védelme.

I. A távíró-távbeszélő kizárólagos jog (1. a 27. §-t) védelmét a távíró-, távbeszélő- és villamos jelző berendezésekről szóló 1888 : XXXI. t.-c. 11. §-a mondja ki. E szerint az, aki közterület, vagy mások tulajdonában levő magánterület által elválasztott telkén vagy birtokán, előzetes engedély nélkül távíró, távbeszélő vagy villamos jelző berendezést létesít, fenntart, vagy aki a magánhasználat természetével ellenkező módon használja, kihágást követ el és a keresk. miniszternek, illetve megbízott közegének indítványára 100—600 koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

A keresk. miniszter az engedély nélkül létesített berendezést az illető közigazgatási (rendőri) hatóság útján azonnal lezárattja s a berendezőt felhívja, hogy a berendezést a felszólítás vétele napjától számított 8 nap alatt távolítsa el, mert különben az eltávolítás a fél költségére a rendőri hatóság által történik.

A kihágás jogerejű megállapítása után a fél tulajdonát képező berendezési és felszerelési anyagok az eljáró hatóság által el is árverezhetők s a befolyó összeg a pénzbüntetés és az eljárási költségek fedezésére fordítandó.

A törvény és a szabályok nem említik az oly eseteket, melyeknek jövedékcsökkentő jellege van, amilyenek állami és szolgálati táviratoknak magánügyben való feladása, s a díj kijátszása, illetve annak jogtalanul az állam terhére való áthárítása a díjak hitelezése mellett feladott táviratoknál. Ekkép minősülnek az ilyen jellegű távbeszélgetések. Ide tartozik a tilos magánbeszélgetés az alkalmazottak által a vonalon, vagy az az eset is, ha az alkalmazottak másoknak díj nélkül engednék meg a távíró-távbeszélő használatát. Ilyen a nem engedélyezett mellékállomás létesítése vagy a béreltnél nagyobb számú mellékállomás fenntartása. Ezeket az eseteket egyszerű eltiltás helyett távíró-(távbeszélő)-jövedéki áthágásoknak kellene kimondani s megfelelő megtorlásban kellene

¹ L. részletesebben. Szerző: Rádiójog c. művének 22. §-ában.

részesíteni. Ezt az 1888 : **XXXI.** t.-c. készülő novellája lesz hivatva elrendezni.

A rádiórendelet sem említi a díjak kijátszását, a berendezés használatáért engedély nélküli díjszedést, a rendes használati díjak fejében kiterjesztett módon való használat esetén a díjak megtérítését. Ez azért nincs kimondva, mert a tiltott cselekményekre kirótt büntetésbe beleolvad. A díjak hosszabb időn őt való kijátszása esetére tehát súlyosabb büntetés kiszabásaindokolt.

A távbeszélő üzletszabályzat (1. §.) szerint tilos a távbeszélő-előfizetőnek állomását a helyi forgalomban *másoknak díjért használatra átengedni*, vagy a használatól a távolsági forgalomban a megszábottnál nagyobb díjat szedni, üzletfeleitől üzeneteket közvetítés végett átvenni s azokat díjért vagy ingyen közvetíteni. A megengedettnél nagyobb díj szedése a nyilvános állomásnál is tilos. Ezek minősülnek az 1. bekezdésben jelzett *magánhasználat természeténei ellenkező* használatnak.

II. A rádiórendelet (57. §.) a kizárólagos jog védelmére s azzal kapcsolatban, illetve a rádió helyes működésének biztosítása végett a következő büntető rendelkezéseket állapítja meg:

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, *kihágást követ el* és az 1—9. pontok esetében két hónapig terjedhető elzárással és három millió koronáig terjedhető *pénzbüntetéssel*, a 10. pont esetében pedig *egy-millió koronáig* terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. aki engedélyezés alá tartozó berendezést (állomást) *engedély nélkül vagy az engedély határománya ellenére létesít, üzemben tart* (használ) vagy más rendelkezésére bocsát (l. e mű 50. §-át),

2. aki engedélyezett berendezést (állomást) meg nem engedett módon *önkéntesen megváltoztat*, engedély nélkül *átruház vagy megszerez*, vagy ilyen átruházást közvetít (e mű 30. §-a),

3. aki *állami, szolgálati vagy magántáviratot vagy távbeszélgetést* rádióberendezés útján *jogtalanul felfog* (felvesz), leír, mással közöl, felhasznál vagy annak felhasználását másoknak megengedi (1. a 37. §-ban),

4. aki a „mindenkinek” szülő közléseket jogtalanul, iparszerűen terjeszti vagy felhasználja (l. e mű 37. §-át),

5. aki a rádiórendelet 8. és 49. §-ában említett *felülvizsgálatot*, ellenőrzést bármily módon *megakadályozza* vagy lehetetlenné teszi ((50. §. I.),

6. aki *rádiókészüléket* vagy lényeges alkotórészt *engedély nélkül* vagy a rádió-rendelet határománya ellenére *előállít, megszerez*, birtokol, birlal, vagy az azoknak bel- vagy külföldi forgalombahozatalára vonatkozó rendelkezéseket megszegi (e mű 30. §. IV.),

7. aki vízi-, légi- vagy más járóművön rádiókészülékei vagy alkotórészt engedély nélkül vagy az engedély határmányai ellenére magával visz, szállít, használ vagy másnak használatára átengedi, továbbá aki a rádiórendelet 3. §. utolsó bekezdésében¹ foglalt rendelkezéseket megszegi (e mű 30. §. I.),

8. aki a rádiókészülékek és alkotórészek előállítására, nyilvántartására és egyéb megjelölésére, továbbá az antennák létesítésére vonatkozó szabályokat megszegi (e mű 30. §. IV. és 33. §.),

9. aki a rádiórendelet 47. §-a ellenére *szolgált ki rádiókészüléket* vagy alkotórészt, vagy a készülék kiszolgáltatását az *engedélykíratra kitörölhetetlenül nem jegyzi fel* (e mű 30. §. III.),

10. aki a rádiórendelet 50. §-óban előírt *hirdetményt üzletében ki nem függeszti* (e mű 50. §. IV.).

Az itt meghatározott kihágások miatt az eljárás a *közigazgatási hatóságoknak mint rendőri büntetőbíróságoknak* (községekben a főszolgabíró, törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban a tanács által megbízott tisztviselő), az államrendőrség működése területén pedig ennek hatáskörébe tartozik. Ezek határozatai ellen 15 napon belül felfolyamodásnak van helye községekben és rendezett tanácsú városokban az alispánhoz, tvh. joggal felruházott városokban a tanácshoz, államrendőrségi ítéletek ellen a kerületi főkapitánysághoz, illetve a fővárosi államrendőrség főkapitányságához. Harmadik fokon a kereskedelemügyi miniszter jár el. A *megindított kihágási eljárás eredményéről az illetékes postaigazgatóságot értesíteni kell* (Rr. 57. §.). Ezek a cselekmények a rendőrhatóságok (közégek) által *hivatalból üldözendők*,

A fenti kihágások eseteiben az eljáró hatóságoknak az eljárás megindultával a berendezést (készüléket, alkotórészt), a rendőri büntetőszabályok (rbsz.) 85. §-a értelmében *le kell foglalni* és megőrzésükről hatósági őrizetbevétel útján vagy más alkalmas módon kell gondoskodni.

A rádiórendeletben meghatározott kihágás esetében a *berendezést*, tekintet nélkül a Btk. 61. §-ában megszabott feltételekre, *el kell kobozni*, de az elkobzott berendezést a posta-vezérigazgatóságnak rendelkezésére kell bocsátani (Rr. 58. §.).

Amennyibe a rendőrhatóság a rádiórendeletbe ütköző kihágások eseteiben fontos ténykörülmények vagy bizonyítékoknak megállapítására vagy felderítésére *szemlét* tart. szükségesnek, a helyszíni eljárásba az illetékes postaigazgatóságot is bevonhatja (59. §.).

A rádiónál tehát nemcsak a berendezések engedély nél-

¹ E szerint: külföldi légi járóművek a magyar állam területén (levegőterében) rádióberendezéseiket csak a belső légi szolgálat, illetve csakis a légi közlekedési szolgálat lebonyolítása érdekében használhatják.

küli létesítése, üzemeltetése, önkényes megváltoztatása, átruházása van tiltva, hanem bele vannak foglalva a tilalomba a *készülékek és antennák körül elkövethető* fennjelzett cselekmények, hogy a rádió zavarmentes működése biztosítottassék.

A készülékekkel kapcsolatos rendelkezések *összefüggnek* a *kizárólagos joggal* is, mert készüléke csak annak lehet, aki-nek annak a létesítésére és üzemeltetésére engedélye van. Szigorú büntetés kiszabása indokolt főleg az engedély nélküli létesítésre és üzemeltetésre, mert a *lappangó titkos állomás* visszaélésekre, államellenes *célokra felhasználható* s nem járul hozzá a közérdekű berendezés fenntartásához sem.

III. A fenti II. pontban foglalt rendelkezéseket kiegészítik az *antenna-rendelet* (45.702—1926. K. M.) határozmányai. kzek szerint:

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, *kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással és három millió koronáig terjedhető pénzbüntetéssel* büntetendő:

1. aki az antenna építésére az ingatlan tulajdonosának (birtokosának, gondnokának, kezelőjének, meghatalmazottjának) előzetes írásbeli beleegyezése nélkül *oly ingatlant vesz igénybe, melynek nem tulajdonosa* (birtokosa), sem az ingatlanak vagy egy részének *nem fő- vagy albérlője*;

2. az *oly ingatlan tulajdonos (birtokos stb.)*, aki főbérlőjétől vagy az albérlőtől az *antennaépítés megengedéseért bármely ellenszolgáltatást igényel*, vagy az antenna-rendelet 9. §-a ellenére az *antenna építését megakadályozza* (1. e mű 53. §-át);

5. aki *történelmi műemléken*, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előzetes *hozzájárulása nélkül épít antennát*;

4. aki az antennarendelet 4. §-ában meghatározott esetben (e mű 35. §.) az ingatlan tulajdonosának (birtokosának stb.) *előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül padlásantennát épít*;

5. aki ugyanazon az ingatlanon a maga részére *több külső antennát épít*, vagy az antennarendelet 4. §. utolsó bekezdésében meghatározott esetben *külső vagy padlásantennát használ*;

6. aki a *külső antenna építését* az ingatlan *tulajdonosának* (birtokosának stb.) az antennarendelet 6. §-a értelmében *előre be nem jelenti*, vagy az antennát a 8. §. értelmében (e mű 55. §.) a keresk. miniszter döntése alá tartozó esetben a *döntés előtt megépíti*;

7. aki a *külön antennát* az ingatlan tulajdonosa (birtokos stb.) írásban kifejezett kívánsága ellenére *nem az antenna-rendelet 5. §-ában* (e mű 33. §.) *meghatározott iparjogosítvánnyal rendelkező* iparossal építteti *oly esetben*, amikor az építés ezen módját az 5. §. 2. bekezdés nem engedi meg;

8. aki külső antenna építését az antennarendelet 5. §-ában meghatározott *iparjogosítvány nélkül más részére az antennarendelet 5. §-a ellenére* vállalja;

9. aki rádióberendezés létesítésére és üzemben tartására jogosító *engedéllyel nem bíró egyén részére antennát épít, vagy használatra átenged;*

10. aki másnak *antennáját, még ha rádióberendezés üzemben tartására engedélye is van, jogosulatlanul használja;*

11. aki az *ingatlan igénybevételére, az antenna építésére, használatára, jókarban tartására, áthelyezésére, eltávolítására vonatkozó szabályokat megszegi;*

12. aki az antennarendeletben foglalt rendelkezéseket bármely módon *kijátsza.*

Az itt meghatározott kihágások miatt az *eljárásra* a fennemlített hatóságok illetékesek. A megindított kihágási eljárás eredményéről, a határozat (ítélet) megküldése mellett, az illetékes *postaigazgatóságot értesíteni* kell (15. §.). Amennyiben a rendőrhatóság az antennarendeletbe ütköző kihágás esetében fontos ténykörülményeknek vagy bizonyításoknak megállapítására vagy felderítésére *szemlét tart szükségesnek*, a helyszíni eljárásba az illetékes postakerületi műszaki felügyelőt is bevonhatja (16. §.).

IV. A rádiórendeletben jelzett fenti büntetések (11.) alkalmazandók abban az esetben is, ha valaki *lejárt engedélyének meg nem újítása, vagy az engedély megvonása, vagy arról való lemondás* esetén a *készüléket le nem szereli, lepecsétetlenül tartja vagy jogosulatlannak adja át* (1. e. mű 30. §. I.).

Az engedély meg nem újítása esetén engedélyes köteles a készüléket a posta által lepecsételt zárt dobozban tartani, vagy jogosult egyénnek elismervényre átadni (1. e. mű 30. §-át), a *lezárt doboznak a tulajdonos által való feltörése* nem minősül sikkasztásnak, vagy zártörésnek (Btk. 359., 360. §.), mert ha a feltört dobozból kivett berendezést tiltott módon üzembe helyezi is, akkor is csak kihágást követ el (Rr. 57. §.). Az ily zártörés beleolvad a készülék üzembehelyezésével elkövetett kihágásba.

A berendezés engedély nélküli létesítése magában véve is büntetés alá esik, még akkor is, ha üzemben tartás, használat, vagy másnak rendelkezésére való bocsátás nem is állapítható meg.

A tettesen kívül a *részesek* (felbujtó, bűnsegéd) is büntetés alá esnek (Kbtk. 26. §.). *Tettes* az, aki a berendezést maga létesíti vagy ezt a munkát megrendeli. *Tettes társ* az, aki a berendezést mással együtt készíti, vagy üzemben tartja. Engedély lejártakor készüléknek jogosulatlan részére való átadása esetén az átvevő részéről a körülmények szerint engedély nélküli létesítéséről lehet szó, amit a régi engedélyes esetleg tettestársi minőségben mozdít elő.

A rádióberendezés „létesítése”, „üzemben tartása” alatt érteni kell az építést, működésbe hozást, használatot. A „létesítés” be van fejezve, ha a berendezés villamos hullámok kibocsátására alkalmas, még ha időlegesen nincs is teljesen üzemképes állapotban, de ez az állapot az antenna vagy egyéb alkatrészek bekapcsolásával könnyen és gyorsan előidézhető. Lényeges alkotórész hiánya esetén a berendezést nem lehet létesítettnek tekinteni. Nem szükséges azonban, hogy a berendezés szabályszerű alkatrészből álljon, így pl. az antennát erkély, vasrács, stb. pótolhatja, vagy saját készítésű, egyszerű alkatrészekkel is a célt el lehet érni. A létesítés és üzemben-tartás szempontjából nem bír jelentőséggel az, hogy a berendezés hosszabb- vagy rövidebb ideig van-e összeállítva s van használatban. Nincs jelentősége annak sem, hogy a berendezés teljesen belül van-e a lakásban, vagy kinyulik-e a külvilágba, mert a belső berendezések is engedély alá esnek. A létesítés és üzemben-tartás elkövethető magánhasználatú, kísérleti, rádióbarát, stb. berendezéssel egyaránt. Elkövetheti a berendezés tulajdonosa, a tulajdonos-társak, a készítő, kereskedő, stb. El van követve a cselekmény, ha valaki az engedély kiadása előtt létesíti és üzemben tartja a berendezést.

Mikor engedély nélküli létesítés nyer megállapítást, rendszerint rádiókészülékek tiltott kiszolgáltatásának esete is fennforog, mert különben az illető, engedély okirat hiányában nem juthatna készülékhez (Rr. 57. §. 9. p.).

Az „üzemben tartás” a létesítéstől teljesen különálló büntetendő cselekmény. Az „üzembentartás”-t más is elkövetheti, mint a létesítő. Amikor az engedély nélkül létesítő a berendezést másnak rendelkezésére bocsátja, az engedély nélküli üzemben-tartásban is vétkes lesz. Az „üzembentartás” tette az, aki a berendezés tulajdonosa s a felett rendelkezik s nem az ismerőse, barátja, akinek azt időleges használatra átengedi. Az „üzembentartás” nem a tartós, az iparszerű használat, hanem az, hogy a berendezést villamos hullámok kibocsátására vagy felfogására bár csak egy pillanatra is használják. Engedély nélküli üzemben-tartás az is, ha valaki lejárt s meg nem újított berendezését leszerelés helyett üzemben tartja.

Rádiókészülékek gyártása, előállítás, azok összeállítása nem minősül berendezés létesítésének, kivéve akkor, ha a készülékek összeállítva villamos hullámok kibocsátására vagy felfogására alkalmasak, amikor azokat a gyárban vagy üzletben készülékek kipróbálása végett összeállítva működésbe hozzák.

A rádiórendeletnek az alatt a kitétele alatt, hogy „az engedély határozománya ellenére” létesít (Rr. 57. §. 1. p.) vagy üzemben tart, az engedélyokirattal ellentétes létesítést és használatot kell érteni. Pl. ha valaki más lakásban, üzlethelyiségben, stb. rendezi be, mint amelyre az engedély szól, egy

engedély alapján több berendezést létesít, engedélyezett berendezést a szomszéd lakásba leágazás útján hallgatóval vagy hangosan beszélővel engedély nélkül kapcsolatba hoz, a berendezés használatáért engedély nélkül díjakat szed, a rendes használatú berendezést kiterjesztetten használja, stb.

A rádiórendeletbe litkózó kihágás a *készülékek kiszolgáltatásának fel nem jegyzése (kitörölhetetlenül) az engedélyokiratra*. A készülék kiszolgáltatását azért kell feljegyezni, hogy az illető a kiszolgáltatás után újabb készülékekhez ne juthasson, mert ahhoz külön engedély kell. Csak a készülék kiszolgáltatását kell feljegyezni, azonban a készülék-kereskedő lényeges alkotórészt sem szolgáltatathat ki engedély nélkül (Rr. 47. §.).

A rádiórendelet 57. §-ának fenti 7. pontjához meg kell jegyezni, hogy *vízi-, légi-, vagy más járóművön rádiókészüléknek vagy alkotórésznek felszerületlenül való egyszerű szállítás nem esik kifogás alá.*

A jelen §-ban tárgyalt kihágások eseteiben az *eljárás rendszerint feljelentés alapján indul meg*. A feljelentés származhat idegenektől, vagy a rádiórendelet 8. és 49. §-ai értelmében *ellenőrzésre hivatott postaalkalmazottaktól, akik az engedélyezett berendezések megfelelő voltát ellenőrzik főleg akkor, ha gyanú merül fel, hogy engedélyes a berendezés használatával bármi módon visszaél. Ők nem kutatnak nem engedélyezett berendezések után, mert ez nyomozati cselekmény. Az ellenőrző alkalmazottak s a postahivatalok csak az engedély nélküli létesítést jelenthetik fel. Egyéb tiltott cselekmények feljelentésére az elsőfokú postai hatóság (postaigazgatóság, postavezérigazgatóság 8. vagy 9. ügyosztálya) illetékes. A postaalkalmazottaknak ügyelni kell, hogy a házi jog megsértésének (Btk. 199. §.) s a magánlak megsértésének (Btk. 530—332. §.) vétségét (a 550. §. szerint büntetett) ily eljárások során el ne kövessék.*

A *közigazgatási (rendőri) hatóság nemcsak a feljelentés, de a saját közegeinek észlelése alapján tudomására jutott esetekben az eljárást hivatalból indítja meg (Rr. végr. utas. 5. ti.); A hatóságok, rendőri közegek gyanú alapján nem engedélyezett berendezések után kutathatnak is.*

Ha az engedélyokirat érvénye megszűnik, s az engedélyokiratot és a készüléket engedélyes felhívásra nem szolgáltatja be, a postahivatal ezt a tényt az előljáró postai hatóságnak bejelenti, mely a jogtalan üzemben tartás miatt az illetékes közigazgatási (rendőri) hatóságnál az illető ellen feljelentést tesz.

A *berendezés elkobzásának (Rr. 58. §.) az a célja, hogy a közre oly súlyos kihatással bíró kihágást ismételtelen ne lehessen elkövetni. Az elkobzott berendezés visszaadásának a rádiórendelet intenciói szerint jogorvoslati úton sem lehet helye. Az alatt, hogy a „Btk. 61. §-ában megszabott feltéte-*

lekre" való tekintet nélkül kell az elkobzásnak történni, azt kell érteni, hogy az elkobzás arra való tekintet nélkül történik, hogy a készülék a tettes, vagy a részes tulajdona-e, vagyis elkobzandó akkor is, ha a készülék másnak a tulajdonát képezi.

A rádiórend életben említett *helyszíni eljárásnak, házkutatásnak* itt nagy jelentősége van, mert csak ezek útján lehet a lappangó tiltott cselekményt (tilos létesítés, üzembentartás stb.) kideríteni. Amikor az eljáró közigazgatási (rendőri) hatóság a helyszíni eljárásba a postai hatóságot is bevonja, az eljárásnál *jelenlevő postaközegnek szakértői szerepe van* s a szakszempontokat van hivatva a vizsgálatnál érvényesíteni.

Arra a kérdésre, hogy *jogos-e a kirótt büntetéseknek s főleg az engedély nélküli létesítés és üzembentartás eseteinek, az illetők nevének közlése mellett, rádióhírmondón való közléte, igenlően kell felelni, mert ez megfelel a bírói ítéletek szokásos hírlapi közzétételének s a külföldön itt-ott követett ez irányú gyakorlat is ezt igazolja.*

57. §. A távíró-távbeszélő működését gátló bűncselekmények-

1. *Távíró- (távbeszélő) rongálása.* A Btk. 459. §. kimondja, hogy aki távíró, vagy annak valamely *tartozékát szándékosan megrongálja, vagy szándékosan oly cselekményt, vagy mulasztást követ el, mely a távíró használhatóságát félbeszakítja, vagy gátolja: vétséget követ el és két évig terjedhető fogházzal és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.*

A Btk. 440. §-a értelmében vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, *aki gondatlanságból követ el oly cselekményt vagy mulasztást, mely a távíró használhatóságát félbeszakítja.*

A Btk. 441. §-a szerint a távíró- vagy távírásszal megbízott hivatalnok, a felügyelő, vagy a szolgaszemélyzet azon tagja, aki a távíró használhatóságának félbeszakítását *szolgálati kötelezettségének megszegése által okozta: hat hónapig terjedhető fogházzal és 1000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Az itt jelzett egyének azonfelül hivataluktól való elmozdításra ítéltetnek (442. §.).*

A távírók rongálói ellen közbiztonság okából kimondott büntető határozmányok a *távbeszélők és villamos jelzők megrongálóival szemben is érvényesek (1888 : XXXI. t.-c. 12. §.).*

A 439. §. szerint *szándékosság, a 440. §. szerint gondatlanság kívánatik meg az ily bűncselekmény tényálladáshoz. A szándékos rongálást a törvény akkor is bünteti, ha a távíró használhatósága nem szakad félbe, míg a gondatlanság foly-*

ian bekövetkezett rongálást nem bünteti, ha az a távíró használhatóságát nem érintette.

Német birodalmi tvszék 1912. nov. 14. döntvénye szerint: ha az előfizető állomása berendezését elrombolja, hogy a távb. forgalomra használhatatlanná tegye, ez a Btk. 517., 518. §-ai alá esik (távírórongálás).

A „Telefon Hírmondó” közhasználatú távbeszélőjelző az állami távbeszélőkkel egyenlő tekintet alá esik s ennek rongálóra is a Btk. 459. §. nyer alkalmazást (Curia 10.108—1905.).

Mint hogy az 1888 : XXXI. t.-c. 12. §-a értelmében *csak a közhasználatú berendezések* állanak közbiztonság szempontjából a büntetőtörvény hatálya alatt, a büntetőjogi védelem csak ezekre terjed ki.

A *vezetékes távbeszélőnél a központ s az összes előfizetői állomások ugyanazon közhasználatú berendezés szervesen összefüggő részei s összességükben közhasználatú berendezésnek minősülnek.*

Az 1912 : I XIII. t.-c. 21. §-a értelmében: aki a Btk. 459. §-ában meghatározott *cselekményeket háború idején követi el*, 5 évig terjedhető börtönnel és 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; aki pedig a Btk. 441. §-ában jelzett cselekményt követi el háború idején, 2 évig terjedhető fogházzal és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A *rádióberendezéseknél a rongálás ellen való védelem szintén csak a közhasználatú berendezésekre terjed ki s nem terjed ki a magánhasználatiakra, amilyenek a kísérleti célokra szolgáló, a sajtó-, gazdasági rádióknak, a rádióhírmondónak a vevőállomásai, a rádiókészülékgyárosok, kereskedők készülbemutató berendezései, mert ezek a tulajdonosaik magáncéljaira szolgálnak. A magánosok kísérleti állomásai sem közhasználatnak. Ezek büntetőjogi védelemben nem részesülnek. Az általános táviróforgalom lebonyolítására szolgáló összes adó- és vevőberendezések s azok az adóberendezések, melyek a sajtó-, gazdasági rádió s a rádióhírmondó szolgálatot látják el (50. §.), a berendezések büntetőjogi védelme szempontjából közhasználatú berendezéseknek minősülnek, amint ezt az antennarendelet ki is mondja. (L. e. mű 33. §-át). Ilyenek azok a vezetékes összeköttetések is, melyek a műsortársaság helyiségét, az operát, hangversenytermet stb. az adóberendezéssel összekötik. Ezek közé tartoznak a közleményeknek, zenének egyik adóberendezésről a másikra való átvitelére szolgáló vezetékek is. Ezek a berendezések az előfizetők nagy tömegei által igényelt szolgáltatásokat nyújtának s közérdekű általános hírközlési, közgazdasági stb. érdekek szolgálatában állanak.*

Amikor villamvilágítási, erőátviteli stb. *magas feszültségű vezetékek mentén nagy váltakozásszámú áramok indítása útján rádiólevelezés bonyolítottatik le s ezt a vezetéket.*

rongálják meg, az közhasználatú berendezésnek fog minősülni, mert táviratok, távbeszélgetések közvetítésére szolgál. Közhasználatú berendezések a *hatóságok, hivatalok, közintézetek, közművek (vasutak, vízművek, villamos telepek stb.)* berendezései (vasúti, rendőrségi stb. berendezések).

A *magánberendezések rongálói* szemben esetleg lopás (Btk. 353—345. §.), más vagyonának rongálása (Btk. 418—421. és Kbt. 127. §.) címén lehet esetleg eljárást indítani. Ilyen az az eset, ha valaki más antennáját letöri, leveszi, vevőberendezését rongálja stb. Ez áll a vezetékes berendezésekre is.

Rádióhírdő *vevőberendezéseknek állami vezetésekre való rákapcsolása* nemcsak engedély nélküli használat (Rr. 40. §.) és a rádiórendelet 57. §. 1. és 8. pontjában jelzett (1. e mű 56. §-át), de egyúttal közhasználatú vezeték rongálása is. Az ily rongálások kártérítésre is alapul szolgálhatnak. *Áramelvonásról* (lopásról) az 1907 : I I I . t.-c. 2. §-a alapján ezekben az esetekben nem lehet szó, mert a vezeték áramát az illető fel nem használja, bár a rákapcsolással a villamos erőt levezeti, csökkenti.

A *védelem a rongálással*, a működést gátló cselekményekkel szemben áll fenn s egyéb káros behatások (villamos indukció, kóbor áramok stb.) esetére a Btk. nem foglal magában rendelkezést.

I I . *A táviró védelme erős áramok, zavarás, háborgatás ellen* (1. a 35. §-t is). E téren az erős áramok ellen preventív intézkedéssel állunk szemben. A magánhasználatú és közérdekű távbeszélő és jelző berendezések erős áramok elleni védelme nincs törvényesen biztosítva. Ennélfogva a berendezések létesítése (módosítása) iránti kérelmek tárgyalásakor kell figyelembe venni, hogy a vezeték nem fog-e erős áramú vezeték közvetlen közelében haladni, mire a szükséges *óvintézkedések* megállapítandók s az *engedélykiratba* vagy *annak pótcikkébe felveendő kikötésre nézve* a postaigazgatóságok a keresk. miniszterhez javaslatot tesznek. Az ily ügyben tartott helyszíni szemléken az óvintézkedések megállapításánál a közhasználatú berendezések biztonsága érdekében¹ megszabott elveket kell szem előtt tartani s arra kell törekedni, hogy a keresztezés új iránynyom megállapítása útján lehetőleg elkerültessék, vagy ha ez nem lehetséges, a keresztezések száma a minimumra csökkentessék. A már létező erősáramú berendezések mellett létesített magánhasználatú berendezéseknél a biztosító intézkedések költségei az engedélyest (engedély kérőt) terhelik. Erősáramú berendezések létesítésekor már fennálló magánhasználatú,

¹ L. az Erősáramú villamosberendezések biztonsági szabályzatát. Kiadják a Magy. Elektrotechnikai Egyesület és a Magy. Mérnök- és Építész Egylet, az Orsz. Magy. Bányászati és Kohászati Egyesület közreműködésével. Bpest 1913.

illetve közérdekű berendezések biztosítását a közhasználatú berendezések védelme érdekében tartott helyszíni szemléken tárgyalni kell, azonban a költségeknek az erősáramú berendezés tulajdonosa által való megtérítése csak akkor követelhető, ha az erős áramú vezetékeket keresztező (azok közvetlen közelében haladó) magánvezetékek közhasználatúakat is érintenek (20.667—1915. K. M.).

A 22.197—1906. sz. ker. min. rendelet szerint a közhasználatú táviró-, távbeszélő- és villamos jelzőberendezéseknek *erős áramok ellen oaló megvédésével járó költségekre* irányadó, hogy ha az erős áramú berendezések létesültek később, az összes külső és belső (huzalháló, szigetelő borítás, a hivatalkokban alkalmazott kiolvadók stb.) védőberendezések létesítési költsége az erős áramú berendezés tulajdonosát, ha pedig a táviró-táv. berendezések létesültek utóbb, a költség a közhasználatú táviró-táv. berendezés tulajdonosát terheli. A *védőberendezés fenntartási költsége* azt terheli, akinek a berendezésén az létesítve lett.

A *rádiórendelet* 10. §-a (2-ik bek.) kimondja, hogy tilos a berendezéssel a közhasználatú vagy egyéb engedélyezett táviró-, távbeszélő- és rádióberendezések üzemét zavarni, esetleg lehetlenné tenni.

A rádiórendelet 44. §-a szerint a *rádiókészülékek* a rádióközleményeket *zavaró rezgéseket ne bocsássanak ki*, ami azt van hivatva biztosítani, hogy meg nem felelő, vagy helytelenül kezelt készülékek a közlemények felvételét meg ne zavarják, a levelezést ne akadályozzák s e címen kárt ne okozzanak. Az ilyen eset a rádiórendelet 57. §. 1. pontja értelmében *berendezés engedélyellenes* üzembentartásának minősül s mint ilyent büntetik. Zavaró készülék megállapítása esetén a büntetőjogi üldözésen túl, a háborgatás megszüntetése s az esetleges kár megtérítése magánjogi úton kívánható.

Ha valamely *újonnan létesített tető-antenna a többi antenna vételét rontja, gyengíti*, ez esetben nem zavarásról lesz szó, az itt tárgyalt értelemben, hanem egyszerűen az antenna eltávolítása lesz követelhető az antennarendelet (1. e mű 33. §-át) értelmében. Ezért mondja ki a rádiórendelet 9. §-a is, hogy engedélyes a keresk. miniszter által elrendelt módosításokat, kiegészítéseket fogantatosítani köteles.

Zavarás előállhat valamely *nagy feszültségű* vezeték vagy *indukció, áramátmenet, utcai közlekedés által való zavarás* stb. útján is. Ily esetekben sérülés, halál is előállhat. Ezért a vezetéket és a rádióberendezéseket úgy kell létesíteni, hogy egymást ne zavarják, károsan ne befolyásolják s ne veszélyeztessék. A rádiónál főként az antennák létesítésénél kell az előírt rendszabályok betartására ügyelni (Rr. 31., 32. §.; 1. e mű 33. §-át). Amikor antennák *nem megfelelő létesítése* forog fenn, az a rádiórendeletbe (57. §. 8. p.) ütköző kihágás (antennák létesítésére vonatkozó szabályok megszegése), ami-

kor pedig az *antenna folytán* valamely közhasználatú vezeték zavarást szenved, az antennatulajdonos köteles az antenát átépíteni, áthelyezni (Rr. 58. §.).

A *kóbor áramok* ellen védekezésre nincs lehetőség, noha ezek a kábeleket rongálják.

A *nemzetközi forgalomban* a zavarások kiküszöbölése maga után vonja a *hullámhosszak elosztását* az egyes állomások, szolgálatok és állomások közt.

III. Tengeralatti kábelek védelme. A nemzetközi kábel-egyezményt mint 1888 : **XI.** t.-c.-et cikkelyezték be (1. az 53. §-t.). Az egyezményben elrendelt büntető rendszabályok az 1888 : **XII.** t.-c.-ben foglaltak. Az egyezményben jelzett elővigyázati rendszabályok figyelmen kívül hagyása s a kábelek rongálása kihágás, a szándékos rongálás: vétség, amely cselekményeket 2 évig terjedhető fogházzal és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetik. Ezek a határozmányok nem nyernek alkalmazást, ha a tetteket a tényleges szükség kényszeríti arra, hogy a tengeralatti kábelt saját életüknek, vagy vízi járművük biztonságának megvédése végett elszakítsák vagy megrongálják, vagy ha a szakítás, rongálás vagy használatban való gátolás véletlenül vagy szükségszerűleg okoztatott annak ellenére, hogy a szakítás, rongálás, vagy használatban való gátolás elkerülése céljából a megkívánható elővigyázati intézkedések megtétettek.

58. §. A táviró-távbeszélő körében előforduló egyéb bűncselekmények.

1. *A táviró körében elkövethető fontosabb bűncselekmények a következők:* Csalás (Btk. 389; Bn. 50. §.); emberölés (Btk. 278., 279. §.); testisértés (Btk. 301—313. §.); alkalmazottak sértegetése (1914 : **XL.** t.-c. Kbt. 46. §.); hivatali sikkasztás (Btk. 462. §.); jogtalan elsajátítás (Btk. 365. §.); lopás (Btk. 333., 342., 343. §.; 1907 : **III.** t.-c. 2. §-a); megvesztegetés (Btk. 465., 467., 470. §.); okirathamisítás (Btk. 391. és köv. §.); rágalmazás és becsületsértés (1914 : **XLI.** t.-c.) stb.

2. Az állam (posta) által kiadott *távbeszélő névsorok jogtalan kiadása* magánegyen által, mint tisztességtelen verseny minősül (1923 : **V.** t.-c). Ez nem áll a *rádióhírmondó műsorok* közzétételére, melyek közzététele kívánatos s ez nem lehet egyes lapok, vállalatok előjoga, mert ez a kritika gyakorlásában befolyásolhatná a lapokat.

3. *A kihágási büntető törvénykönyv* keretéből (1879 : **XL.** t.-c) felemlítendő a valótlan vészír, vagy zavargás bejelentése hatósághoz (40. §.) és valótlan név használata (43. §.), mely cselekmények kihágást állapítanak meg.

A városi *építésrendészeti* stb. rendszabályok be nem tartásával a berendezések építésénél szintén követhetők el kihágások.

4. *A táviró (távbeszélő-) titok védelmét 1. a 37. és 38. §-ban.*

5. *A szerzői jog védelme és a tisztességtelen verseny ellen való védelem. A szerzői jogi törvény (1921 : LIV. t.-c.) nem említi a rádióon való leadását az írói műveknek, zenedaraboknak stb. s vitás az is, hogy a rádióon való leadás a törvényben említett „nyilvános előadás”-nak tekinthető-e vagy sem. Világosan ki kellene tehát mondani, hogy az ily műveknek rádióon való közlése csak a szerző, illetve a szerzői jog érvényesítésére jogosult engedélyével történhet s hogy a törvény rendelkezései s a törvényben kimondott védelem, a szerzői jog bitorlása esetére bírói úton kimondható pénzbüntetés és kártérítés a rádióon továbbított közleményeknél is alkalmazást nyernek, hogy a védelmi idő a rádióon való leadás esetén is ugyanaz, mint a közzététel egyéb eseteiben (50 év). A rádióon való leadást az irodalmi és művészeti művek védelmére 1889-ben Bernben kötött s 1908. november 13-án Berlinben felülvizsgált nemzetközi egyezmény (1922: XIII. t.-c.) sem említi, s így ennek revíziója során erre a kérdésre is ki kell majd terjeszkedni.*

A rádióon továbbított hírlapi tudósítások nem részesülnek a szerzői jog védelmében, mert itt nem szellemi termékek védelméről, hanem anyagi áldozatok árán megszerzett tudósítások mások által való felhasználásának, értékesítésének tilalmáról, a legelőbb való közlés biztosításáról s az erre vonatkozó tulajdonjog védelméről van szó. Ez a kérdés is szabályozatlan úgy a bel-, mint a külföldi viszonylatokban. A kívánalmakat az érdekeltségek abban foglalták össze, hogy a hírlapi hírek, tudósítások, míg kereskedelmi értékük van, az illető hírlapügynökség tulajdonának tekintendők. Aki ily tudósítást elsőként kibocsát, kizárólagos jogot nyer annak továbbítására, felhasználására a jog fennállásának ideje alatt (míg annak kereskedelmi értéke van), ami 24 órát túl nem haladhat. Az ezzel ellentétes felhasználás tisztességtelen versenynek minősül (1923 : V. t.-c.) s mint ilyen büntetés alá esik és kártérítést von maga után.

Az ipari tulajdonjog védelmére létesített 1881. évi párisi (felülvizsgálva 1911-ben Washingtonban) egyezmény sem tárgyalja ezt a kérdést s így annak szövegébe is rendelkezéseket kell felvenni, hogy a hírlapi tudósítások haszonhajtó jogtalan közlését mint tisztességtelen versenyt tiltsa el s büntetésnek vesse alá. Ki kellene abban azt is mondani, hogy a rádióon leadott közlemények, előadások, bemutatásoknak a vevőberendezés tulajdonosa által való iparszerű felhasználása, értékesítése csak a közlemények leadójának beleegyezésével legyen megengedve.

Addig is a rádióon leadott hírlapi tudósítások jogtalan felhasználása és felhasználása ellen a távirótitok megsértése, illetve a rádiórendelet 57. §-ának 5. pontjába ütköző kihágás (1. e mű

56. §-át) alapján lehet fellépni, de az előforduló esetek jellege szerint esetleg a *tisztességtelen versenyről szóló törvény* határozmányait lehet alkalmazni.

A Parisban 1925-ben felülvizsgált 1875. évi sanktpetersburgi *nk. táviróegyezmény* 14. cikke kimondja, hogy az államok gondoskodni tartoznak arról, hogy a különféle helyekre leadott rádiótáviratokat csak a jogosultak foghassák fel.

6. *Rádióberendezések szabadalmazását* illetően a rádiórendelet kimondja, hogy a posta nem vállal felelősséget valamely *szabadalom esetleges megsértéseért* (Rr. 53. §. 5. bek.). Ezek az esetek nem tartoznak a postára s a felek közt intézendők el. A *szabadalom bitortlásáért* (1895 : XXXVII.; 1898 : XXXVII. t.-c.) bírói úton büntetés kimondásának s kártérítés megítélésének kérdése tehát szintén nem a postára, hanem az érdekelt felekre tartozik.

Rövidítések jegyzéke:

Bn. = büntető novella (1908 : XXXVI. t.-c.),	nk. = nemzetközi,
Bp. — bűnvádi perrendtartás (1896 : XXXIII. t.-c),	Pp. — polgári perrendtartás (1911 : I. t.-c),
Btk. = büntető törvénykönyv (1878 : V. t.-c),	P. R. T. = Postarendeleték Tára,
F. i. k. = földmív.-, ipar- és keresk. miniszteri,	P. ü. sz. — Postaüzleti szabályok,
K. HÍ. — Ker. min. — keresk. min.	Rr. = rádiórendelet,
	táv. — távbeszélő,
	tvh. = törvényhatósági,
	v. — vagy.

F Ü G G E L É K .

A kincstári (állami) poslaalkalmazottak jogviszonyai.¹

Az alkalmazás feltételei: a) állampolgárság, b) szellemi és erkölcsi épség (ez hiányzik a büntett vagy vétség miatt vád alá helyezettnek, szabadságvesztés büntetésre, hivatalvesztésre ítéltnek, aki erkölcsi tekintetben kifogás alá esik, aki már fegyelmi úton elbocsátott), c) testi épség, d) csőd vagy gondnokság alatt az illető ne álljon, e) megfelelő korú legyen (legalább 18, legfeljebb 40 éves, azontúl Korengedély kell), f) megfelelő előképzettség (az 1883 : 1 . t.-c. = minősítési törvény értelmében), g) nők csak bizonyos állásokra alkalmazhatók.

A magyar postánál az *előképzettségnek* következő mértéke szükséges: A *közigazgatási és műszaki* (mérnöki) alkalmazottaknál a jogvézettség államvizsgával vagy szigorlattal, vagy a közgazdaságtudományi egyetem közigazgatási szakának elvégzése s azonfelül a postatisztképző-tanfolyamon az alap- és szakvizsga letétele; a műszaki (mérnöki) alkalmazottaknál mérnöki oklevél. A *sámvevőségi* tisztviselőknek középiskolai végzettséggel kell bírniok, azonfelül az államszámvitelni vizsgát és a postatisztképző-tanfolyamon előírt külön szakvizsgát kell letenniök. A *forgalmi* tisztviselőkre középiskolai végzettség, a gyakorlati kezelési szolgálat elsajátítása, a postatisztképző tanfolyam elvégzése s ott az alap- és szakvizsga letétele kötelező. Az *üzemi kezelési* tisztviselőknek 4 középiskolai osztályt kell végezni s a postaigazgatóságok előtt postasegédtszti vizsgát letenni. Az *üzemi műszaki* tisztviselők a műszerészekből (1. alább) neveztetnek ki. Üzemi kezelési tisztviselők kivételesen a kiadók sorából is kineveztetnek, aminek feltétele az, hogy az illető kifogástalan szolgálattal bírjon és az igazgatóság előtt az előírt vizsgát letegyje.

Altiszti állásra meghatározott képzettség megszabva nincs. Kezelő altisztekké az altisztek a kezelőaltiszti tanfolyam sikeres elvégzése után neveztetnek ki. I. oszt. altisztté a megfelelő vizsga sikeres letétele képesít. *Vonalfelvigyázói* állást elnyerni óhajtók a táviró vonalfelvigyázói tanfolyamot kötelesek elvégezni. *Műszerészekiől* az ipari szakiskola elvégzése, megfelelő gyakorlat, újabban pedig 6 elemi és 2 középiskolai osztály s a posta kebelében létesített 4 osztályú műszerész-tanonciskola elvégzése kívántatik meg.

A személyzet *továbbképzése* szaktanfolyamokon történik.

Egyeseknek *előjoga* van bizonyos állásokhoz. így az 1873 : 11 . t.-c. értelmében a kiszolgált katonai altisztek részére kisebb hivatalnoki és altiszti állások fenntartatnak s ezekre az igényjogosultak *mások figyelembe vétele nélkül* neveztetnek ki. Az 1897 : XXIV. t.-c. értelmében bizonyos állásokra az egy évig kifogástalanul szolgáló *díjnokoknak* más, állami szolgálattal nem bíró pályázókkal szemben előnyük van.

Szolgálati köteleességek: a) *Eskü.* Az állami tisztviselő működését csak a szolgálati eskü letétele után kezdheti meg. Az esküt az államfő iránti hűségre, a törvények megtartására, az engedelmességre, a hivatali titok megtartására teszik le. Bizonyos a törvények által megengedett esetekben az eskfl helyett *fogadalom* teendő le. A letett eskü ismétlésének

¹ A személyzet jogviszonyai itt csak kivonatosan vannak ismertetve.

általában nincs helye, kivéve, ha valaki egyik kormányzati ágból másikba lép át, a bírói, kir. ügyészi szolgálatból közigazgatási szolgálatba való átlépés esetén és megfordítva, katonai, csendőri, rendőri, pénzügyőri szolgálatból polgári államszolgálatba való átlépés, altisztből tisztviselővé való kinevezése esetén, *b) Hűség* a haza és államfő iránt, *c) Engedelmesség* a törvényeknek, rendeleteknek, felelősöknek. A törvénybe, rendeletekbe ütköző utasítások teljesítése előtt utalni kell annak törvény-, vagy rendeletellenes voltára s esetleg írásban, tanúk előtt kell kérni annak ismétlését. Utólag ily rendelkezések ellen az előjáró hatósághoz panasszal lehet fordulni, *d) Előzékeny bánásmód a közönséggel*, álláshoz mért *viselkedés* a magánéletben, *e) A* szolgálati *teendők pontos és lelkiismeretes ellátása*, a szolgálati idő betartása. A Btk. 480–481. §-a értelmében a hivatali köteleesség teljesítésének megtagadása vétség, melyet 3 hónapig terjedhető fogházzal, ha pedig arra többen beszélnek össze: büntetett, melyet 3 évig terjedhető börtönnel büntetnek, *f) A hivatali titok megtartása* (mindaz, amit az illető hivatalánál fogva tudott meg, hivatali titkot képez, védi a Btk. 479. §-a). *g) Biztosíték-tétel* (a posta állami tisztviselői és postamesterei ez alól fel vannak mentve), *h) Székhelyenlakás* (kivételesen a másutt lakásra engedély adható), *i) Pártatlan, részrehajlatlan magatartás*. Ezzel áll összefüggésben a *mellékfoglalkozás* tilalma is. Az oly foglalkozás tilos, mely a tisztviselőt kötelességei teljesítésében elfoglaltá teszi, állása tekintélyével össze nem fér, a hivatalos teendők rovására igénybeveszi. Tilos: vendéglőipar űzése, szeszitalok eladásával foglalkozás, állami jövedelmi források, állami vagyon bérlése, pénzintézetekben, nyereségre irányított vállalatokban való részvétel, a felek részére beadványok szerkesztése, azoknak az egyes ügyekben hatóságok előtt való képviselése, politikai lapok szerkesztése. Nemzetgyűlési képviselővé az állami tisztviselő megválasztható. Az 1897 :XX. t.-c. (államháztartás törvény) értelmében az állami háztartás intézésére, a vagyonkezelés igazgatására, a kezelésre, elszámolásra és ellenőrzésre hivatott tisztviselők nem vehetnek részt sem közvetve, sem közvetlenül oly mesterség, kereskedés űzésében, sem oly árveréseken, vállalatokban, adásvételekben, bérlésekben, melyek hivatali kezelésükkel összefüggésben vannak. A mellékfoglalkozás a hivatali előjárónak bejelentendő s ahhoz minisztertanácsi engedélyre van szükség. *Tanulmányok folytatása* is csak engedéllyel történhet. A pártatlanság megőrzését célozza a Btk., amidőn kimondja, hogy az a hivatalnok, aki a hivatalánál fogva teljesítendő cselekményéért vagyonnak elmulasztásáért ajándékot, vagy jutalmat követel, elfogad vagy az eziránti ígéretet nem utasítja vissza, *megvesztegetés* vétségét követi el s 2 évig terjedhető fogházzal büntetendő. Ugyanez áll arra az esetre, ha az ajándékot vagy jutalmat a hivatalnok beleegyezésével harmadik személynek adták, vagy ígérték. Az a közhivatalnok pedig, aki az adott vagy ígért ajándékért vagy jutalomért hivatali köteleességét akár cselekvés, akár mulasztás által megszegi, megvesztegetés büntette miatt 5 évig terjedhető fogházzal büntetendő. (Btk. 465., 467., 470. §.). Azt a közhivatalnokot, aki, hogy valakinek jogtalanul hasznót, kárt vagy egyéb sérelmet okozzon, hivatali eljárásban vagy intézkedésben köteleességét megszegi, *hivatali visszaélés* vétsége miatt 5 évig terjedhető fogházzal büntetik. (Btk. 471. §.). *j) Házasságkötésben* korlátozás. Gyakornokok, segédtisztjelöltek, növendékek nem nősülhetnek. Más alkalmazottakra korlátozás nem áll fenn, azonban az alkalmazottak a nősülést bejelenteni tartoznak. A nő a férjhezmenetel bejelentésének tudomásul vétele után köthetnek házasságot, *k) Rokonsági viszony tilalma*, ami abban áll, hogy fel- és lemenő ágbeli rokonok, oldalrokonok és sógorsági viszonyban levők nem lehetnek oly hivatalban, hol egymás ténykedésének ellenőrzésére volnának hivatva. *l) Titkos egyesületekbe* való belépés tilalma. Általában tilos belépni oly egyesületekbe, amelyekbe való belépés a tisztviselő pártatlanságát, elfogulatlanságát befolyásolná, ahol az egyesületi tagoktól esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet követelnek, vagy amely egyleti működés a hivatali esküvel ellentétben állana. *m) Felelősség* azokért a cselekményekért, mulasztásokért, melyekkel az

államnak vagy másoknak kárt okoz. Az állami számvitelről szóló* 1897 : XX. t.-c. 59. S-a s a végrehajtási utasítás 194. §-a kimondja, hogy a vagyonekezeléssel megbízott állami alkalmazottak által e minőségben a magánfeleknek okozott károkért e kártérítési kötelezettség az államkincstárt terheli. Kimondja az üzletszabályzat is, hogy a postakezelés közben keletkezett károkért a felekkel szemben nem a postaalkalmazottak felelősek, hanem a posta. A pü. minisztérium ügykörére vonatkozó szabályok gyűjteményének 82. §-a szerint az állami alkalmazottak hivatalos működésükben végzett eljárásaikért, a bűneseteket kivéve, a polgári bíróságok által felelősségre nem vonhatók. A 21.725—1869. sz. közmunka-, közlekedésügyi min. rendelet értelmében: A postaalkalmazott felelős azokért a károkért, melveket készakarva követ el, de felelősséggel és kártérítéssel tartozik azon károkért is, melyeket hivatalos foglalkozása közben elkövetett hibája, különösen pedig a kezelési szabályok és vizsgálati utasítások áthágása, elhanyagolása, vagy mellőzése által okoz a kincstárnak. Kártérítési kötelezettség áll fenn akkor is, ha valamely szabály mellőzése okozza azt, hogy a valódi tettes ki nem puhatolható. A szabályok nem ismerése vagy az, hogy a hivataloknál szabályellenes szokás volt meghonosodva, a kártérítés alól senkit sem mentesít. A hivatalvezetők, osztályvezetők azon károkat is kötelesek viselni, melyek a hiányos felügyelet folytán keletkeztek s a közvetlen károkozóktól be nem hajthatók. A kártérítésre kötelezettnek a közvetlen tettes ellen visszereseti joga van. Az igazgatásnak az alkalmazottak ellen s viszont az alkalmazottaknak az igazgatás ellen felmerülő és a szolgálati viszonyból eredő követelése mindenkor közigazgatási úton intézendők el. Ezt a felelősséget a Postakezelési Utasítás is fenntartja.

A *felelősség kérdése külön rendeletekkel* még a következőképp van szabályozva: *a) a kezelő tisztviselők az egyenlegben mutatkozó hiány esetén felelősek a hiányzó sommás küldeményekért, b) a postamester egész vagyonával felelős a gondjaira bízott hivatalos pénzekért és küldeményekért, s felelős akár a maga, akár közegei, vagy megbízottjai által okozott károkért, c) betöréses lopás esetén azokért a károkért felelős a postamester, amelyek a 7505—1905. sz. ker. min. rendeletben előírt biztonsági rendszabályok (erős ajtók, ablakon vasrács stb.) figyelmen kívül hagyásának folyományai, vagy ha a cselekmény sikerét a postamester oly gondatlansága vagy mulasztása teszi lehetővé, mely nem egyeztethető össze a gondos házigazdától elvárható előrelátással, d) a táviró fenntartási osztályvezető felelős a végrehajtott munkák jóságáért s a berendezések jó állapotáért, e) A postaalkalmazottak az általuk kezelt küldeményekért az üzletszabályzat értelmében járó kártérítési összeg erejéig felelősek, azonban ezen túlterjedően is kötelezhetők kártérítésre (vizsgálati költség). Egyes külföldi jogok szerint az üzletszabályzati kereteken túlterjedő teljes kárért való közvetlen felelősség áll fenn a postaalkalmazottakra szándékosság, vagy súlyos gondatlanság esetén. A kártérítésre való kötelezés közigazgatási rendelettel, vagy fegyelmi határozattal történik. Az anyagi felelősséget kimondó határozat ellen a vezérigazgató-sághoz felelősségre van helye.*

Vannak a postaszolgálattal összefüggő események (postakocsik, kérekpáros küldöncök összeütközése más járművekkel, ebből folyó sérülés, haláleset, ha valaki a postahivatal előtt a fel nem hintett síkos járdán elcsúszik s megsérül, táviróvonal építésekor ázott gödörbe valami jármű belezuhan, villámcsapás folytán távbeszélő előfizető megsérül, a távbeszélő vezeték leszakad s nagy feszültségű vezeték áramával telítve lesz s az áram a járókelőket megöli stb.), melyek eldöntése rendszerint a rendőrség által tartott vizsgálat alapján a bíróságokra tartozik s amelyeknél a posta is olyképp minősül, mint bármely magánfél. Ezen esetek eldöntésére a kártérítés szempontjából az *általános magánjog az irányadó (magánjogi felelősség)*. Ezek a magánjogban tárgyalt azok az esetek, amikor az illető közegek szándékossága (dolus) vagy kisebb, illetve nagyobb fokú gondatlansága (culpa levis, culpa lata) folytán áll elő kártérítési kötelezettség.

A veszélyes üzemekre a bíróság az 1874 : XVIII. t.-c.-et alkalmazza, amely tulajdonképpen a vasutak felelősségéről szól. Eszerint a vasút által okozott testi sértés vagy halál esetén a vasút felelős a kárért, hacsak be nem bizonyítja, hogy a halált vagy testi sértést elháríthatlan esemény (vis maior), vagy harmadik személy elháríthatlan cselekménye, avagy a sérült (elhunyt) saját hibája idézte elő. A gépkocsiüzem pl. veszélyes üzem s a gépkocsi balesetekért nemcsak a kocsi vezetőt, de a tulajdonos vállalatot (a postát) is terheli felelősség, hacsak a fentjelzett mentesítő körülményekre nem hivatkozhat. Az eljárásra alapul a balesetekről felvett vizsgálati jegyzőkönyv és a sérülésről nyomban az eset után beszerzett hatósági orvosi bizonyítvány (láttelel) szolgál. A lóerővel űzött postaszállítást nem veszélyes üzem. A veszélyes üzemekre vonatkozó jogszabályt alkalmazza a bíróság pl. arra az esetre is, amikor a távbeszélő vezeték leszakadt s erős áramú vezetékkel érintkezve az arra haladó egyént az áram megölte.

Az alkalmazott büntetőjogi felelőssége alatt azt értjük, hogy ha a büntető törvénybe ütköző cselekményt követnek el, a büntető bíróság vonja őket felelősségre. A Btk. a hivatali minőségben elkövetett bűncselekményeket szigorúbban bünteti (közhivatalnoki jelleg). A Btk. 461. §-a értelmében *közhivatalnok* az, aki hivatali (hatósági) teendők végzésére jogosítva vagy kötelezve van. Ezért nemcsak kinevezett alkalmazottak, hanem a felsőbbbírósági döntvények értelmében a postamesterek, postaügynökök, kiadók, hivatali kisegítők, faluzó levélhordók a büntető törvények alkalmazása szempontjából közhivatalnokok.

Közhivatalnoki jogok: a) jog az illetményekhez, b) a hivatalos címhez, c) szabadság-igény, d) igény a segélyhez, e) fizetési előleghez, f) nyugdíjhoz, g) mentesség katonai szolgálat alól háború esetére (felmentés esetén), h) szolgálati egyenruhához való esetleges igény, i) mentesség bírói eljárás alól, (l. fennebb „felelősségnél”), j) kedvezmény az illetmények lefoglalásánál, k) utazási kedvezmények.

Illetmények. Az állami tisztviselő *fizetésre* s ha természetben lakást nem élvez, lakáspénzre tarthat igényt. A fizetés mértékét az a *fizetési osztály* állapítja meg, melybe az illetőnek állása sorozva van. Egy-egy fizetési osztályon belül 2—5 *fizetési fokozat* van (1893 : IV. t.-c; 7000,11925. M. E. sz. rend.).

A tisztviselő a fizetési osztályok egyes fokozataiba fokozatos *előléptetés* útján jut. Az egyes fizetési fokozatokban eltöltött idő a *várakozási idő*. Az előléptetés a *rangsor* szerint történik, melyet valaki a vele *gy létszámba tartozók közt (status) elfoglal. A rangsor megállapításának alapja a kinevezési okirat keltje. A rangsorba sorozásból a rangelsőbbiség származik.

A tisztviselő a magasabb fizetési osztályba kinevezés útján jut. A kinevezésnél nem csupán a rangsor, hanem a szakképzettség, érdemesség, használhatóság a döntő.

Egyes magasabb állami tisztviselők részére külön *személyi pótlékok* vannak rendszeresítve. Ha valakit eddigi fizetésénél kisebb állásra neveznek ki, a jelenlegi és a régi fizetése közti különbözetet személyi pótlékként élvezi, míg új fizetése a réginek összegét el nem éri.

A *lakáspénz* a fizetési osztályok s a megállapított lakbérosztályok szerint változó. A kettőnél több családtaggal bírók magasabb lakbért élveznek.

Kedvezményi idők nyernek azok az állami alkalmazottak, akik szervezeti változások esetén megfelelő más állásra el nem helyezhetők, ha nyugdíjaztatásuktól közérdekből egyelőre el kell tekinteni. Az ily egyének *rendelkezési állapotba* (állományba) helyeztetnek, melynek tartamát a miniszter szabja meg. Ebben az állapotban az érdekeltek a legutóbb élvezett fizetésük (lakpénzük) élvezetében maradnak. Az ebben az állapotban eltöltött időnek az egy évet meghaladó része a nyugdíjba nem számítható be.

A kinevezéssel, fizetési osztályba sorozással áll elő az igény a hivatalos címzéshez. A *cím* az állami alkalmazottaknak írásban és szóval az

állás megjelölése mellett való megszólítását, a címhez való igény ezei megszólításához, címzéshez való jogot, igényt jelenti. Ha valakinek a *magasabb állás címét* adományozzák, ez a címzésen kívül a magasabb-állás tekintetében más előjogot nem biztosít. A *magasabb állás címével' és jellegével* való felruházás az illetőnek, a magasabb állással járó illetmények és a fokozatos előléptetésre való igény kivételével, a magasabb állással járó minden egyéb előnyre jogot ad. A *tiszteletbeli minőség* ranghelyet nem ad, s az érdekelt a hasonló jellegű tisztviselők sorában utolsónak szerepel (P. R. T. 1900—22.).

Az illetmények esedékesek: A *fizetés* a) *első kinevezésnél* attól a naptól kezdve jár, amely napon az illető a hivatali esküt letette, b) *Magasabb fizetéssel egybekötött* állásra való kinevezés esetén a magasabb fizetés a kinevezési okirat keltét követő hónap első napjától kezdve jár, azonban ha a kinevezési okirat a hó első napján kelt, a magasabb fizetés már annak a hónapnak az első napjától esedékes, c) *Előléptetés* esetén a magasabb fizetés a rendelet keltét követő hó első napjától kezdve jár (7000 M. K./1925. 42. p.).

A *lakáspénz* a) *első kinevezés* esetén a hivatali eskü letételének (első alkalmaztatás esetén a szolgálatba lépésnek) napjától jár, vagyis a legközelebbi lakbérnegyedig a lakáspénznek az időhöz arányos részét külön kell kifizetni, b) *Minden más esetben* a lakáspénz a kinevezés, áthelyezéseknél az új állomáshely elfoglalásának napját követő lakbérnegyveci első napjától esedékes (5600. M. E./1924. 7. p.).

Az illetmények kirovása, összege, esedékessége, az azokhoz való igény ügyében az elöljáró hatóság útján a keresk. miniszterhez felfolyamodásnak van helye. A miniszter határozata ellen a *közigazgatási bíróságnál* panasznak van helye (7000. M. E./1925. 134. p.).

Az ideiglenes minőségű tisztviselők rendszerint 1 évi, az altisztek s egyéb alkalmazottak 2 évi kifogástalan szolgálat után *véglegesítettnek.* A véglegesített alkalmazottak állásukból csak nyugdíjazás vagy fegyelmi eljárás útján bocsáthatók el.

A tisztviselők, altisztek rendes fizetésének és fizetés természetével bíró pótlékának legfeljebb $\frac{1}{3}$ része s ez csak úgy *foglalható le bírói úton,* hogy az érdekelt részére évi 2000 P. a foglaláson túl érintetlen maradjon (1908 : XL I. t.-c. 6. §.). A *családi pótlék nem foglalható le. A lakpénzt* csak lakbérkövetelés fejében lehet lefoglalni. Egyéb járandóságok egyáltalán nem foglalhatók le. Napidíjaknak, munkabéreknek csak a napi 5 pengőt meghaladó része foglalható le. A nyugdíj, kegydíj részerejéig foglalható le, s ez is csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedőnek évi 1200 pengő a lefoglaláson túl megmaradjon. Az özvegyek nyugdíja, kegydíja, végkielégítése, nyugdíjmegváltása, valamint a nevelési járulék nem foglalható le (1908 : XL I. t.-c. 6., 7. §.). A temetési járulékot $\frac{1}{3}$ részben gyógykezelési, $\frac{2}{3}$ részben pedig temetkezési költségek fejében lehet lefoglalni.

A *szolgálati viszonyból eredő követelések* (adó, fizetési előleg, kártérítés, bírság, stb.), valamint a nyilvános betegápolási költségek minden egyéb követeléseket megelőzően közigazgatási úton (hivatalból) vonatnak le. A levonás vagy annak mértéke ellen az elöljáró hatósághoz felfolyamodásnak van helye.

Az 1918 : XXII. t.-c. értelmében a Pénzügyi Központ az alkalmazottak pénzkölcsönöket nyújt.

Családi pótlék (1912 : XXXY. t.-c). Az alkalmazottak részére családi pótlék azok törvényes, törvényesített (édes vagy mostoha), nevelt (örökbe-fogadott) gyermekei, felesége, törvényes atyja vagy anyja, teljes árvaságra jutott vagy szülőtlén unokája után jár. összege havi 9—14 pengő. A családi pótlék tisztviselők gyermekeinek a 24-ik, kisebb tisztviselők, díjnokok, altisztek gyermekeinek a 16-ik évük betöltéséig jár. Ez utóbbiak részére a családi pótlék miniszteri engedéllyel a 24. évig meghosszabbítható, ha a gyermek tanulmányokat folytat s jó eredménnyel tanul. Nőalkalmazott oly esetben jogosult családi pótlékra, ha a gyermek atyja meghalt, vagy ha életben is, de teljes kreszetképtelen.

állandó jövedelme (ellátása) nincs, vagy ha a gyermek atyjától különválva élő nő igazolja, hogy a gyermeket ő tartja el. A miniszter a fentiekben kívül még engedélyezhet egy ily családtag után esedékes családi pótlékot oly alkalmazott részére, aki vele közös háztartásban él, saját jövedelemmel nem bír, a fentiekben nem említett más családtagokat tart el. Ha a családtag havi 32 pengőt meghaladó jövedelemhez jut, a családi pótléknak reá eső részét be kell szüntetni. A családi pótlék érintő mindenféle változás be nem jelentése, késedelmes bejelentése, a felsőbbség félrevezetése, avagy hamis adatok bejelentése fegyelmi úton megtorlandó vétséget képez.

Éjjeli szolgálat tartása esetén *éjjeli pénz* (72 fill.-től 2 P 80 fill.-ig) jár. Féléjjeli szolgálat után fél díj jár. Éjjeli mozgó- (kalauz-) postai meneteknél éjjeli pénz-pótlék van rendszeresítve.

Órapénz jár a mozgó-, kalauzpostai alkalmazottaknak az úton (kocsiban) töltött idő után (óránként 18—36 pengőfillér).

A *hivatalos órákon ül szolgálatban töltött időért* óránként megállapított rendkívüli díj jár, mely a fizetési osztályok szerint emelkedik. Minthogy a postaalkalmazottak üzemi jutalékban részesülnek (l. alább), a feltorlódot teendőket lehetőleg rendkívüli díjazás nélkül tartoznak elvégezni.

Kiküldetések, hivatalos utazások, áthelyezések alkalmával az alkalmazottaknak utazási (átköltözési) illetményekre van igényük, mely alakul. *a)* a megállapított s fizetési osztályok szerint növekedő *napidíjkból*, *b)* a vasúti- (hajó-) menetdíjkból, (tisztviselőknek a VI. fizetési osztályig: I. oszt., VII—XI. fizetési osztályban II. osztályú, altiszteknek s egyéb alkalmazottaknak III. oszt. vasúti jegy; gőzhajón tisztviselőknek I. oszt., egyéb alkalmazottaknak II. oszt. hajójegy jár), *c)* tengelyen való utazásnál kilométerenként megállapított kilométerpénzből, *d)* átköltözés esetén bútorkárpótlásként nőtlen tisztviselőknek, gyermektelen özvegyeknek 1 havi, 1—2 családtaggal átköltözőknek 2 havi, azontúl 3 havi fizetésnek megfelelő összegben (gyakornokoknak, díjnoknak nem jár), *e)* mátha túlsúlyra váu jogosultságuk áthelyezéskor a tisztviselőknek és pedig a nőtleneknek (gyermektelen özvegyeknek): 50 kg., 1—2 családtaggal utazóknak: 100 kg., azonlúl 200 kg. súly után. Azoknak, akiknek vasúti arcképes igazolványuk van, a vasúti díjnak tényleg fizetett összegét térítik meg. Akik nem egész napra utaznak el, a napidíjnak csak felére vagy negyedére tarthatnak igényt. Az utazásról, annak befejezésekor, utazási számlát kell készíteni s azt az utazás befejezése után 14 nap alatt kell betérjeszteni.

Különleges postai illetmény az *üzemi jutalék*, melyben a személyzet a feldolgozott munkaegységek után, a végzett teendők jelentőségének foka szerint részesül. A munkakörök fontosság szerint meghatározott egységdíjú osztályokba osztottak s az illető munkakörbe beosztott alkalmazott az illető ügykörre megállapított egységdíjnak a havi munkaegységek számával való szorzata alapján alakuló összeget kapja havi üzemi jutalék fejében. Ehhez járul a több idegen nyelvet beszélő alkalmazottaknál a nyelvpótlék s az értékcsikkárosítási, portó és hiánylati jutalék. A közigazgatási szolgálatban és hivatalvezetői, hivatalvezetőhelyettesi, osztályvezetői megbízásban levők megállapított átalányösszegeket élveznek, melyek fontosabb ügykörbe beosztottaknál a rendesnél magasabbak. Az üzemi jutalék célja a munkakedv, ügybuzgalom fokozása a hivatalból való kimaradás eseteinek apasztása, mert a hivatalvezetők, helyetteseik s a közigazgatási és műszaki tisztviselők kivételével, kiknek az üzemi jutalék a szolgálatból távol töltött idő bizonyos részére jár, a többi alkalmazott a távol töltött időre üzemi jutalékban nem részesül. Az év folyamán élvezett üzemi pótlék bizonyos része a költségvetési év végén, mint kiegészítő üzemi jutalék, egy összegben külön esedékes. Üzemi jutalékban a postamesterek is részesülnek.

Szolgálati egyenruházatban az altiszti személyzet részesül s azzal hivatalból látják el. Az altiszti személyzet *lábbeli átalányban* is részesül.

Az állami kinevezett alkalmazottaknak és a nyugdíjasoknak, *Delük*

együtt élő feleségeik és 10 éven felüli ellátásuk alatt álló gyermekeik részére kedvezményes vasúti menetjegyre tarthatnak igényt. E célra a félárú jegy váltására jogosító arcképes igazolvány szolgál, melynek érvényét az államvasúti igazgatóság (üzletvezetőség) útján évről-évre meg lehet hosszabbítani. Aki az igazolványt ki nem váltja, e kedvezményben nem részesül.

* *Szabadság.* Az évi szabadságidő nagyobb a nagyobb előképzettségű, a hosszabb szolgálattal rendelkező, a magasabb életkorú, ininősítettebb munkát végző alkalmazottaknál. A hivatalvezetők indokolt, váratlan esetben még azonfelül esetenként legfeljebb 3 napi szabadságot adhatnak, de évente legfeljebb 9 napot.

Az alkalmazottak, ha szorult helyzetbe jutnak, *segélyt*, avagy *fizetési előleget* kérhetnek, melyet indokolt esetben kérvény alapján az igazgatóság (vezérigazgatóság) engedélyez. A személyzet segélyezése a posta jóléti szövetkezetének a bevonásával, másrészt az e célra alkotott igazgatósági és központi segélyező bizottságok útján is történik. A fizetési előleg megállapított részletekben téríthető vissza (1 havi fizetésnek megfelelő: 3, 2 havinak megfelelő: 6 részletben). Fizetési előleget csak azok nyerhetnek, kiknek fizetése tartozással nincs megterhelve.

Érdemes buzgó alkalmazottak *jutalomban* részesíthetők. Ily jutalmak az üzemi jutalék terhére is adhatók.

A *betegséget* a hivatali előjárónak be kell jelenteni s kívánatra a betegséget orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni. Hosszabb betegség után az előjáró hatóság a betegnek hatósági orvossal való felülvizsgálata iránt intézkedik, s indokolt esetben a nyugdíjazási eljárást megindítja. Tartós szolgálatképtelenség esetén, illetve egy év elteltével a beteg nyugdíjazása iránt kell intézkedni. Ha valaki oly betegségben szenved, hogy gyógykezelése miatt lakóhelyéről el kell távoznia, a közvetlen előjárójától (hivatalvezető) *távozási engedélyt* nyerhet a jelzett körülmény igazolása esetén.

Az üdülésre szoruló postaalkalmazottak *fürdői postahivatalokhoz* küldetnek ki, ahol a szolgálat ellátása után a fürdő használatát biztosítják részükre. A kirendelés ideje alatt az egyes fürdőhelyek szerint változó összegű kiküldetési átalányban, az altisztek élelmezési díjban részesülnek.

A m. kir. postának nagyarányú *betegségbiztosító intézete*, külön *kórháza*, *tüdőbeteg-szanatóriuma*, több *üdülételepe* van.

A *tényleges katonai szolgálatra* bevonuló alkalmazottak eddig az első 8 hétre fizetésük és lakpénzük élvezetében megmaradtak. A tényleges katonai szolgálatra bevonuló kinevezett alkalmazottak eddig számfellettivé váltak, ezen idő alatt elő nem léptek, a katonai szolgálat leteltével való jelentkezésük után azonban illetményeik élvezetébe jutottak. A ki nem nevezett, de 1 évi szolgálattal bíró alkalmazottak a katonai szolgálat idejére illetményeik nélkül szabadságoltattak. A *fegyvergyakorlatok* tartama alatt a kinevezett alkalmazottak illetményeiket megkapták, a nem állandó alkalmazású alkalmazottak (díjnokok, segédzolgák, távíratkézbesítők, stb.) is méltányosságból illetményeik élvezetében 4 hétig meghagyhatók voltak. A kérdés a véderőviszonyok rendezése során újabb szabályozást fog igényelni.

A tisztviselők *minősítetnek*, amelynek eredménye a kinevezéseknél, soronkívüli előléptetéseknél, megbízatásoknál nagy szerepet játszik. A minősítés az erre alakított: bizottságban történik (hivatalvezető, helyetese s az előjáró hatóság által jelölt tag). A minősítés kiterjed az érdekelt egészségi állapotára, képességeire, szorgalmára, munkaeredményére, hivatalban s azon kívül való viselkedésére s felöleli azt a véleményt is, hogy az illető magasabb állásba jutásra érdemes-e, s igenlő esetben soronkívül vagy rendes sorban. A minősítés eredményét az „Alkalmaztatást kimutatás” tünteti fel.

Az alkalmazottak személyi viszonyai a „*Szolgálati táblázat*”-*hai*, a „*Személyi íp*”-ben és „*Betegségi* (V-ben tartatnak nyilván, melyek két elsőjébe minden az illető egyént érdeklő esemény feljegyzést nyer (szc-

mélyi adatok, kinevezés, előléptetés, áthelyezés, büntetések, stb.). A betegség ívben a szolgálatból való kimaradások esetei jegyeztetnek fel.

A hivatali alkalmazás megszűnik: az alkalmazott halála, lemondás, ha az alkalmazás meghatározott időre történt, ennek az időnek lejártával, ha az illetőt a bíróság hivatalvesztésre, vagy viselt hivatala elvesztésére ítéli, ha fegyelmi úton elbocsátják, vagy végleg nyugdíjazzák.

Nyugdíjazás. (1912 : LXV. t.-c; 5100/1924. M. E. és 7000/1925. M. E. sz. rend.) Az ellátásra igényt tarthatnak a rendszeresített állásokra állandó évi fizetés (bér, zsold) mellett alkalmazott állami tisztviselők, altisztek, szolgák, a nem rendszeres évi fizetés (bér, zsold) mellett állandóan alkalmazott állami altisztek és szolgák s az állami hivataloknál, intézeteknél stb. állandóan alkalmazott napszamosok és munkások.

Az ellátás alapja a szolgálati idő s a legutóbb élvezett javadalmazás. Az *előzetes alkalmazás* (gyakornoki, gyakornokjelölti, főrg. díjnoki, díjnoki, napszamosi, muukási minőségben) beszámítás alá esik (órabéres nem*. *A postamesteri hivatalnál eltöltött szolgálat*, 30 napnál kisebb megszakítás esetén, a nyugdíjba felerészben beszámít, ha 1925. július 1-e előtt lett az illető nyugdíjazva, ezen időpontot túl a jelzett szolgálatot teljes egészében beszámítják. Amikor a *szolgálat megkezdésének pontos időpontja* nem állapítható meg, az eskü letételének napját kell alapul venni.

A szolgálati idő beszámításánál az egész éveken felül maradó s *6 hónapot meghaladó idő* egész évnek veendő, a 6 havi, vagy annál kisebb évhányad pedig figyelmen kívül marad.

A hadjáratban résztvett, vagy hadifogságba esett alkalmazott ellátásának megállapításánál *hadí év* hozzászámításának van helye.

Az ellátásra való igény azzal a nappal áll be, amellyel az alkalmazottat a tényleges szolgálat köteleke alól felmentették. *Az ellátásnak kül* földön* való élvezetéhez az illető miniszter engedélye szükséges.

A tisztviselők 1>2%, az altisztek és szolgák 1% *nyugdíjjárulékot* fizetnek a tényleges szolgálat tartama alatt.

Nyugdíjra igényt az a véglegesen alkalmazott tisztviselő, altiszt, szolga *tarthat*, akinek legalább 5 évi beszámítható szolgálati ideje van. Az ideiglenes minőségben alkalmazott csak 10 évi beszámítható szolgálat után.

A nyugdíjazást az érdekelt kérelmére el kell rendelni, ha a) az illető oly testi vagy szellemi fogyatkozásban szenved, mely őt a szolgálat ellátására végleg, vagy tartósan képtelenné teszi, b) ha a beszámítható javadalmazással egyenlő összegű nyugdíjra igényt adó szolgálati idejét betöltötte, vagy c) ha 60-ik életévét betöltötte.

Hivatalból lehet a nyugdíjazást elrendelni, ha az a), b) alatt említett feltételek valamelyike bekövetkezett, vagy c) az illető 65-ik életévét betöltötte, avagy d) betegség folytán több mint 1 évig tényleges szolgálatot nem teljesített. Állandó munkás, napszamos csak teljes szolgálatképtelenség esetén tarthat igényt nyugbérre, ha megszakítás nélkül 10 éven át volt alkalmazva.

A tisztviselő, altiszt, szolga *nyugalomba helyezése végleges*, ha az illető: a) a beszámítható javadalmazással egyenlő összegű nyugdíjra igényt adó szolgálati idejét, vagy b) 60-ik életévét betöltötte. Más esetben a nyugdíjazás ideiglenes. Az ideiglenesen nyugdíjazottat a szolgálatba *vissza lehet venni* hasonló állásra, mint amilyent nyugdíjba helyezésekor betöltött. Ha a szolgálatképtelenség megállapítása után, a *szolgálatba lépésre vonatkozó felhívásnak* az illető *nem tesz eleget*, nyugdíját beszűntetik s a nyugdíj-igényét saját személyére nézve elveszti.

A nyugdíját a 10-ik beszámítható szolgálati évig a tényleges szolgálatban utoljára élvezett *beszámítható javadalmazás 40%-ával*, azontúl a 40-ik szolgálati évig minden év után a jelzett javadalmazás további 2%-óal kell megállapítani. Ennél több, hosszabb szolgálat után sem jár.

A nyugdíjra igénnyel bíró tisztviselő, valamint a rendszeres évi fizetést élvező altiszt és szolga *lakáspénzre is jogosult*. Ennek összege annyi, mint a tényleges szolgálatban ugyanazon fizetési osztályban 2 családtag után jár.

Aki nyugdíjra még nem jogosult, azonban a szolgálat teljesítéséből kifolyólag szenvedett baleset, vagy valamely más hirtelen, időbelileg pontosan meghatározható, viszonylag rövid időszakon belül beállott rendkívüli esemény folytán vált szolgálatképtelenné, olyannak tekinthető mintha nyugdíjra igényt adó legkisebb szolgálati idejét már betöltött* volna (*kedvezményes nyugdíj*), Ha az illető a nyugdíjra igényt adó legkisebb szolgálati idejét már betöltötte, őt ily esetben az őt egyébként megillető nyugdíjnál magasabb nyugdíjban lehet részesíteni, melynek összegét a miniszter állapítja meg. Ez nem lehet nagyobb a legutóbb élvezett javadalmazás összegénél.

A *nyugdíj megváltását* lehet kérni, ha az érdekelt minden további igényről lemond s ha korához és egészségi állapotához mért valószínű élettartamát hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolja. Ha az illető nő, csatlóznia kell a feleség nyilatkozatát, melyben ellátási igényeiről lemond. Ha kiskorú gyermek van, a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. A megváltást a miniszter csak figyelmet érdemlő esetekben engedélyezi s a megváltási összeget is megszabja.

Azt a tisztviselőt, altisztet és szolgát, aki a nyugdíjra igényt adó legkisebb szolgálati idejét még nem töltötte be, ha a nyugdíjazás feltételei beállottak, *végkielégíteni* kell. Ennek összegét a tényleges szolgálatban utoljára élvezett beszámítható javadalmazás alapul vétele mellett 5 beszámítható évig: a jelzett javadalmazás 1 évi összegében, 5–10 évi szolgálati idő esetén: a jelzett javadalmazás 2 évi összegében kell megállapítani. Napszamos, munkás végkielégítésre nem tarthat igényt.

özvegyi nyugdíj. A nyugdíjra igényt adó szolgálati idő betöltése után a tényleges szolgálatban, valamint a nyugdíjazott állapotban elhalt tisztviselő, altiszt és szolga özvegyének igénye van özvegyi nyugdíjra: a) ha férjével a tényleges szolgálat ideje alatt vagy azt megelőzőleg lépett házasságra, b) ha a házasság megkötésekor a férj még nem volt 5? éves, c) ha a házasság a férj halálát legalább 3 hónappal megelőzőleg kötött és d) ha az özvegy a férj halálakor azzal együtt élt. Az özvegyi nyugdíj a férj beszámítható javadalmazása után nyer megállapítást s összege a *férj* illetménytáblázat szerinti fizetésének 50%-a.

Szolgálati baleset folytán elhunyt után az özvegy 5 évi szolgálat nélkül is kaphat **nyugdíját**, 5 évi szolgálati időn túl, a rendes özvegyi nyugdíj másfélszerese utalványozható.

Az *özvegyi nyugdíj megváltható*, a megváltási összeg az özvegyi nyugdíj és lakbér 2 évi összegénél nem lehet nagyobb.

Nyugdíjigényt nem szerzett végleges alkalmazottak után az özvegy a férj legutóbbi beszámítható javadalmazása %-ének megfelelő *végkielégítésre* bír igénnyel.

A *nevelési járulék* címén tisztviselőnél minden gyermek után (azok 24. évéig, altiszteknél, szolgáknál 16. életévig) az özvegyi nyugdíj $\frac{1}{3}$ -e jár árvánként. A nevelési járulékot altiszteknél, szolgáknál a tanulmányok sikeres folytatása esetén a 24-ik életévig meg lehet hosszabbítani. Az árvák elvesztik az ellátást, ha havonta 32 P. vagy ennél nagyobb összegű ellátáshoz, jövedelemhez jutnak.

Az oly végleges alkalmazottak árvái, kiknek szülője nyugdíjigénnyel nem bírt, az utolsó tényleges szolgálatbeli beszámítható javadalmazás egy évi összegének J-i-ére bírnak végkielégítéskép igénnyel.

Az özvegyi nyugdíj és nevelési járulék együttevénem lehet több, mint a férj beszámítható utolsó javadalmazásának (nyugellátásának) egy évi összege. Ha a tényleges szolgálatban elhalt után az özvegyi nyugdíj és a nevelési járulék együttesen ennél kevesebb volna, úgy a különbözethez az özvegynek (árváknak) 3 hónapig igényük van.

Temetési járulék a tényleges és nyugdíjas állapotban elhalt tisztviselő, altiszt és szolga után jár annak- a részére, aki az elhalt gyógykezeléséről és eltemetéséről gondoskodott. Ennek összege a járandóság (fizetés, nyugdíj) 1 havi összegében van megállapítva. Azonfelül a posta *jóléti szövetkezetétől* és betegbiztosító intézetétől is jár megállapított összegű temetkezési segély.

Díjnokok azok, akik napidíj élvezete mellett tisztviselői ügykörbe vágó teendők végzésére vannak alkalmazva (1897 : XXIV., 1907 : XIX. t.-c.). Ide tartoznak a forgalmi díjnokok is.

A díjnokok szolgálatba léptükkor *fogadalmat* tesznek. Egy évi kifogástalan szolgálat után *értesítéssel* láttatnak el, vagyis állandósíttatnak. *Egy havi felmondással* elbocsáthatók. *Szabadságidejük* évente 14 nap. *Elbocsátás esetén* a határozat ellen az igazgatóságnál e célra alakított díjnoki fegyelmi bizottsághoz panasszal fordulhatnak. A szolgálati idő szerint növekedő *napidíjban* részesülnek. A díjnok, valamint annak özvegye, árvája csak a díjnok 10 évi szolgálati idejénél hosszabb idejű szolgálati idejénél részesülhet. A *díjnoki nyugdíj* a szolgálati idő szerint fokozódó összegű.

A 10 évi beszámítható szolgálat után elhalt *díjnok özvegyének nyugdíja* a férj járandóságának 50%-a. A nevelési járulék minden gyermek után (16 évig) az özvegyi nyugdíj 10%-a. Ez a tanulmányok sikeres folytatása esetén a 24-ik évig engedélyezhető. *Szolgálati baleset* folytán elhalt díjnok után a nevelési járulék gyermekenként felemelhető. A díjnok özvegyének vagy árvájának *végkielégítésre* igényük nincsen, de kivételesen végkielégítést lehet részükre engedélyezni. A *temetési járulék* a díjnokok után is jár.

A *segédzolgák* napibérrel alkalmaztatnak ideiglenes hiányok pótlására, felvételük sorrendjében előjegyzésbe vétetnek s altisztekké (szolgákká) üresedés esetén ebben a sorrendben neveztetnek ki.

Fegyelmi eljárás. A fegyelmi eljárást az 5526—1920. számú keresk. min. rendelet az ú. n. postai fegyelmi rendtartás szabályozza, mely úgy az állami postaszemélyzetre, mint a postamesterekre érvényes. A fegyelmi rendtartás a kor színvonalán álló alkotás, melynek méltányos rendelkezései az igazság érvényesülését biztosítják.

Enyhébb beszámítás alá eső cselekményekkel szemben rendbüntetések rovatnak ki. Ezek: *a)* szóbeli megintés, *b)* írásbeli dorgálás, *c)* pénzbírság. Az egy hónapban kiróható pénzbírság a havi fizetés 1%-ánál nagyobb nem lehet. Rendbüntetést az igazgatóság s a hivatalvezető róhat ki. Az alkalmazottakat az üzemi jutalék terhére is meg lehet bírságotolni. A pénzbírság kiszabása ellen az érdekelt 15 napon belül a postavezér-igazgatósághoz szolgálati úton írásbeli panaszt nyújt be, ami azonban a bírság behajtását nem akadályozza. A postavezérigazgatóság azonban indokolt esetben a bírságot törölheti s visszatérítheti.

A súlyosabb mulasztások; szolgálati vétségek fegyelmi eljárást s fegyelmi büntetést vonnak maguk után. A fegyelmi rendtartás ezeket a vétségeket (1. a 25. §-ban) részletesen felsorolja.

A *kincstári személyzetre* kiróható *fegyelmi büntetések* a következők: *a)* írásbeli dorgálás, *b)* pénzbüntetés, *c)* az előléptetésből meghatározott időre való kizárás, *d)* büntetésből való áthelyezés az átköltözési költségek megtérítésére való igény kizárásával, *e)* lejjebbítés alsóbb fizetési fokozatba, illetve fizetési osztályba, vagy csoportba, *f)* a szolgálatból való elbocsátás, minden szerzett ellátási igény elvesztése, vagy méltánylást érdemlő indok esetén kivételes engedélyezés mellett.

Mellékbüntetések: állásból vagy fizetésből való felfüggesztés esetén a visszatartott illetmények elvesztése, továbbá a részjuttaléknak vagy bizonyos százalékának elvesztése.

A fegyelmi ügy keretében dönteni kell azonfelül a netán felmerült *vizsgálati költségek* viselésének, vagy *kár* esetén a kárösszeg megtérítésének ügyében is.

A postamesterekre kiróható büntetések: *a)* írásbeli dorgálás, *b)* pénzbüntetés, *c)* az illető hivatali kezelésére való alkalmatlanság kimondása mellett, a tisztii szerződés felmondása, annak kijelentése mellett, hogy a postamester kisebb, vagy távíró-távbeszélővel nem egyesített más hivatalhoz kinevezhető, *d)* büntetésből való elbocsátás a pt. szolgálatból való kizárás mellett. A vizsgálati költség és kár megtérítése ügyében itt is határozni kell.

A fegyelmi büntetések, az elbocsátás esetét kivéve, *halmozva* is alkalmazhatók.

Az *elbocsátás* büntetése az összes illetmények, a szolgálati cím és jogok s úgy az alkalmazottak, mint hozzátartozói ellátási igények elvesztését vonja maga után. A fegyelmi bizottság az elbocsátás kimondása esetén, valamint az 1912 : LXV. t.-c. (nyugdíjtörvény) 7., 45. és 60. §-ában meghatározott esetekben mérlegeli, hogy az ellátás kivételes engedélyezése nem méltányos-e. Igenlő esetben az ellátásnak az 1912 : LXV. t.-c. fentemlített §-ában jelzett mértékig való engedélyezésére javaslatot tesz, melynek ügyében a postavezérigazgatóság a felelősség során, vagy a felelősség nem léte esetén is felterjeszhető iratok alapján a p. ü. miniszter hozzájárulásával dönt.

A *fegyelmi eljárás elrendelésére illetékes* a közigazgatási és műszaki, valamint a forgalmi, az üzemi kezelési és műszaki személyzet s az üzemi segédszemélyzet, továbbá a postamesterek ellen a keresk. miniszter, vagy a postavezérigazgatóság, illetve alárendelt személyzetével szemben a postaigazgatóság, illetve a műszaki felügyelőség vezetője. A postaigazgatóságok, a műszaki felügyelőségek vezetői s ezek helyettesei ellen, valamint a központ alá közvetlenül tartozó hivatalok személyzete ellen a postavezérigazgató, vagy a keresk. miniszter rendeli el. A postavezérigazgatósági személyzetre a (miniszteri) központi tisztviselőkre vonatkozó fegyelmi szabályok érvényesek. A vidéki műszaki felügyelőségek személyzetének fegyelmi ügyeire nézve a székhelyükön levő postaigazgatóság fegyelmi bizottsága illetékes.

Az *ideiglenes minőségben kinevezett*, illetve kinevezés nélkül ideiglenesen felvett alkalmazottak ellen, ha a feltételeknek meg nem felelnek, vagy szolgálati vétséget követnek el, fegyelmi eljárást nem kell indítani, hanem őket előljáró hatóságuk közigazgatási úton, kinevezésük visszavonása mellett, a szolgálat alól felmenti, illetve a szolgálatot nekik 1 hónapra felmondja.

A *postaszámvevőségi személyzet fegyelmi ügyeire nézve* az állami számvitelről szóló 1897 : XX. t.-c. 91—83. §-ainak s a végrehajtási utasítás 234—236. §-aikkal a rendelkezései irányadók. E szerint ez ellen a személyzet ellen a számvevőségi főigazgató, vagy a keresk. miniszter rendeli el a fegyelmi eljárást. Ennek lefolytatására a postavezérigazgatóság fegyelmi bizottsága illetékes. Ennek határozatait a keresk. miniszterhez lehet megfellebbezni. A számvevőség főnökére a törvényhatósági közigazgatási bizottság fegyelmi választmánya bír illetékességgel.

A *díjnokok fegyelmi ügyeire* az 1897 : XXIV. t.-c. s az ennek kapcsán kiadott rendeletek (P. R. T. 1899—2.) irányadók. Ezek ügyében a postaigazgatóság határoz. A határozat végérvényes s ellene az igazgatóság kebelében alakított díjnoki fegyelmi bizottsághoz birtokon kívül lehet felfolyamodni.

A *nyugdíjazott alkalmazottak* s azok nyugdíjas özvegyei ellen az 1912 : LXV. t.-c. 44., 59. §-ában (állampolgárság elvesztése, külföldi szolgálatbalépés, hivatalvesztésre, szabadságvesztésre ítélet, tényleges szolgálatban elkövetett súlyos cselekmény stb.) jelzett esetekben (9. §.) az elévülési határidőn belül (36. §.) fegyelmi eljárás rendelhető el. Ugyanennek van helye, ha nevezettek államellenes magatartást tanúsítanak, a büntető törvényekbe ütköző cselekményt követnek el, a hivatali titkot elárulják, vagy közmegbotránkoztatást okozó erkölcsellenes életmódot folytatnak. Kíróható büntetések: pénzbüntetés, a nyugdíj egészben, vagy részben való elvesztése. Az eljárásra az a postaigazgatóság illetékes, amelynek kerületében az érdekelt lakik. Engedéllyel külföldön lakónak ügyében a fegyelmi eljárás elrendelése iránt a postavezérigazgatósághoz kell előterjesztést fenni.

Ha valamely alkalmazott *nem orvosilag igazolt betegség, hanem testi, vagy szellemi fogyatkozás* (korlátolt ítélőképesség, szabályok elsajátítása s a kellő szakismeret megszerzésére szükséges képesség hiánya) miatt lesz szolgálatképtelen, az 1912 : LXV. t.-c. 32. §-a értelmében ellene fegyelmi eljárást kell indítani s a szolgálatra való alkalmatlanságát kell fegyelmi úton megállapítani.

A maga tisztázása végett bárki kérhet maga ellen fegyelmi vizsgálatot, melyet el kell rendelni s fegyelmi úton kell befejezni.

A fegyelmi eljárás alá vontat a vizsgálat elrendelésekor vagy utóbb a vizsgálat során is az elrendelésre illetékes hatóság vezetője (nem a vizsgálóbiztos) a szolgálatból való eltávolítás végett bizonytalan időre a szolgálat alól felmentheti, vagy indokolt esetben hivatali állásától és fizetésétől is írásbeli határozattal felfüggesztheti. A hatóság vezetője az elrendelt felfüggesztést, ha a vizsgálat során azt indokoltnak és helyénvalónak találja, meg is szüntetheti. A felfüggesztést, tekintettel annak megbélyegző hatására, csak valóban indokolt esetben szabad elrendelni, ha az érdekelt vád alá helyeztetik, csőd, gondnokság alá kerül, ha a hivatal tekintélye, a szolgálat érdeke, biztonsága, közérdek kívánja, (ha az illető a szolgálatot indokolatlanul megtagadja, vagy a szolgálatban való meghagyása a vizsgálat sikerét kockáztatja, vagy a kincstár károsítását idézné elő, avagy ha a vétség oly súlyos, hogy a szolgálatból való elbocsátással lesz előreláthatólag büntetve).

Méltánylást érdemlő körülmények (betegség, szűk anyagi helyzet, terhes családi viszonyok) esetén az illető a felfüggesztés alatt is illetményeinek teljes élvezetében meghagyható (1912 : EXV. t.-c. 13. §.). Egyébként a felfüggesztett fizetését, s minden egyéb melléjárandságát és pótlékát azon hó végével, melyben hivatali állásától és fizetésétől felfüggesztetett, be kell szüntetni, s az illető a fentiekben felül a fizetésének 50%-áig terjedhető ellátásban (élelmezési illetményben) részesíthető. Nyugdíjasnál nyugdíja élelmezésidejyszerű korlátozásának vagy megszüntetésének büntetőbírósi ítéleten kívül nincs helye, hanem a fegyelmi határozat szabja meg, hogy a nyugdíjat egészben vagy részben megtartja vagy elveszti. A fizetés visszatartható része, valamint egyéb visszatartott nem terhes illetmények és pótlékok az érdekelt részére, csakis abban az esetben szolgáltatathatók ki, ha a fegyelmi határozat külön ki mondja, hogy ezeket ki keli szolgáltatni ("000/M. E. 1925. sz. rend. 41. p.).

A fegyelmi eljárás elrendelése után a hatóság a fegyelmi tárgyalásra határidőt tűz ki, s arról a fegyelmi eljárás alá vont egyént 15 nappal előbb írásban értesíti, jelezvén, hogy azon idő alatt az illető jogosult a vizsgálati iratokba betekinteni, a postaalkalmazottak közül védőt választani s írásbeli végvédelmi nyilatkozatát benyújtani. Egyúttal felhívja a hatóság a fegyelmi eljárás alá vont egyént, hogy a tárgyaláson egyedül vagy védője kíséretében jelenjen meg, vagy védőjével képviseltesse magát. Ha ezt az érdekelt nem teszi, s végvédelmi nyilatkozatot sem küld be, úgy a védelemről lemondottnak tekintetik, s a tárgyalást megtartják. Az érdekelt kérheti, hogy hivatalból rendeljenek ki részére védőt, amit teljesíteni kell. A védőt a tárgyalásra meg kell hívni.

Az elsőfokú fegyelmi bizottság elnökét vagy ennek akadályoztatása esetén az elnökhelyettest, s a fegyelmi bizottság tagjait a keresk. miniszter 2 év tartamára nevezi ki. A postaszemélyzet egyes kategóriáinak országos egyesületei az igazgatóság székhelyén levő alkalmazottak közül 5—5 tagot és 5—5 póttagot jelölnek. Az igazgatóság az elnököt, elnökhelyettest saját hatáskörében kijelöli s a kerületébe tartozó személyzet egyes kategóriáiból 2—2 rendes és 2—2 póttagot saját maga is kijelöl, s ezeknek, valamint az egyesületek által jelölt tagok és póttagok közül még 2—2 rendes és 2—2 póttag együttes kinevezése iránt a keresk. miniszterhez előterjesztést tesz.

A fegyelmi bizottság ötös tanácsban ítélezik, mely az elnökből, s 4 egyenlő szavazati joggal bíró tagból alakul. A bizottság úgy alakul meg, hogy a tagok felerészben az igazgatóság, felerészben az egyesületek által jelöltek sorából kerülnek ki, akként, hogy abban a két közigazgatási tagon kívül a fegyelmi eljárás alá vont 2 kartársa képviselve legyen.

Az érdekeltnek felelbeszési joga van a fegyelmi eljárásnak, a hivataltól és fizetésétől való felfüggesztésnek elrendelése s az I. fokú határozat ellen a határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül. A felelbeszés a postavezérigazgatósághoz, s ennek határozata ellen a keresk. miniszterhez történik. Két egybevágó határozat ellen nincs felelbeszésnek helye.

A jogerős fegyelmi büntetési az érdekelt személyi okmányaiban előjegyzik. A bejegyzett fegyelmi büntetés törlését 2 év múlva kérelmezni lehet.

Az *elévülés* kizárja a fegyelmi eljárás megindítását s a büntető-törvényekben, valamint a nyugdíjtörvény (1912 : LXV. t.-c.) 44. és 59. §-ában jelzett elévülési határidők itt is irányadók. A szolgálatba való felvétel kérelmezése alkalmával oly körülmény elhallgatása, mely a felvételt kizárta volna, fegyelmi vétség, azonban ha az illető alkalmazott a felvétel óta 10 éven át kifogástalanul szolgált, a fegyelmi vétség ezen határidő alatt, egyébként minden más esetben 3 év alatt évül el.

Újrafelvételt kérhet a fegyelmi büntetésből elbocsátott, a határozat jogerőre emelkedésétől számított 1 év alatt, ha a fegyelmi eljárás során fel nem használt oly bizonyítékot tud előterjeszteni, amely a javára kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna; vagy ha valamely bűncselekmény miatt bocsátották el, s a bíróság ügyében megszüntető vagy felmentő határozatot hozott. Ugyanezt kérheti az érdekelt halála után az elhunyt házastársa vagy árvája.

A II. és III. fokú (vezérigazgatósági, keresk. miniszteri) *fegyelmi bizottsági eljárás* az ezen fórumoknál alakított fegyelmi bizottságok előtt történik. Ezeknél a bizottsági tárgyaláson a vádlott, a védő általában nem jelenik meg.

Betegség és balesetbiztosítás. Erre nézve az 1907 : XIX. t.-c. rendelkezései az irányadók. A törvényben jelzett jövedelmi határokat figyelembe véve, a kincstári postaszemélyzet úgy a betegség, mint a baleset esetére való biztosítás kötelezettsége alól ki van véve.

A postamester, postaügynök, postaszállító alkalmazottai közül azokat, akiknek a postaszolgálat főfoglalkozását képezi (hivatali kisegítőket nem), betegség és baleset ellen való biztosítás végett köteles a postamester (postaügynök, postaszállító) a kerületi munkásbiztosító pénztárnak bejelenteni. Maguk a postamesterek, postaügynökök, postaszállítók, mint munkaadók, nem esnek biztosítási kötelezettség alá. Baleset ellen az „üzem”-nél alkalmazottak lévén biztosítandók, a hivatali (irodai) munkát végző személy nem esik baleseti biztosítás alá. Ekkép tehát csak a kocsisok, küldöncök, faluzólevélhordók balesetbiztosítási kötelezettsége áll fenn.

Betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek a faluzólevélhordók, kézbesítők, küldöncök, kocsisok a fizetés (bér) nagyságára való tekintet nélkül, továbbá a kiadók, kiadójelöltek, a nem családtag hivatali kisegítők.

A törvény 10. §-a kimondja, hogy a vasutak baleset esetére való felelősségét megállapító 1874 : XVIII. t.-c. rendelkezései az annak hatálya alá tartozó alkalmazottakra, amennyiben azok az 1907 : XIX. t.-c. értelmében való balesetbiztosítás hatálya alól kivételnek, továbbra is érvényben maradnak.

A kártalanítás mértékét az 1907 : XIX. t.-c. VII. fejezete a sérülés mértéke szerint növekedő skála szerint állapítja meg az e törvény szerint biztosítás alá eső egyénekre nézve. Az 1874 : XVIII. t.-c. alapján a vasút által fizetendő kártérítést a bíróság állapítja meg szabad mérlegelés alapján.

Amennyiben adott esetekben az 1907 : XIX. t.-c. VII. fejezete alapján fizetendő kárpótlás a valódi káron alul marad, a vasút köteles az 1874 : XVIII. t.-c. alapján a meg nem térített kárt viselni. Az oly baleset esetében pl., mikor a pályaudvaron szolgálaton kívül tartózkodó postaalkalmazottat, mint magánegyént üti el a vonat: tisztán az 1874 : XVIII. t.-c. kerül alkalmazásra, mozgópostakocsinak belső kigyulladására esetén pedig egyedül az 1907 : XIX. t.-c. irányadó.

Egyéb balesetekhez megjegyzendő, hogy az 1907 : XIX. t.-c. értelmében üzemi baleset alatt általában a szolgálat alatt vagy abból kifolyólag történt baleset értendő. Vitás az, hogy mikor kell a szolgálatot megkezdettnek és befejezettnek tekinteni, vagy pl. a szolgálatba menés, abból jövet szolgálatból folyó út-e, ami esetenként bírálendő el.

TARTALOM

	Oldal
Előszó	3
<i>A) Általános rész.</i>	
1. A posta- és távirójog fogalma. A posta jogállása	4
2. §. Jogforrások	5
3. §. A magyar posta szervezete.	9
4. §. A személyzet jogviszonyai	15
<i>B) Postajog.</i>	
<i>I. Közjogi rész.</i>	
5. §. A posta kizárólagos (fenntartott) joga (regale)	19
6. §. Kivételek a kizárólagos jog (regale) alól	22
7. §. Postakényszer, szállítási kötelezettség, szerződési kényszer	23
8. §. A levéltitok és postatitok	24
9. §. Kivételek a levéltitok alól	27
10. §. A posta előjogai.	30
11. §. A posta viszonya a vasútakhoz	32
12. §. A posta viszonya a hajózási vállalatokhoz	36
13. §. A posta viszonya a légi közlekedési vállalatokhoz	36
14. §. A posta viszonya a gépjármű vállalatokhoz	38
<i>II. Magánjogi rész.</i>	
15. §. A postaszállítási szerződés.	39
16. §. Mellékszerződések	42
17. §. A feladó jogviszonyai	42
18. §. A címzett jogviszonyai	43
19. §. A díjak	44
20. §. A postai szállítási szerződések fajtái	46
21. §. A kártérítés.	50
<i>III. Nemzetközi jogi rész.</i>	
22. §. Az egyetemes postaegyesület. Egyetemes postaszerződés	58
23. §. Nemzetközi egyezmények	63
24. §. Egyéb egyezmények	65
<i>IV. Büntetőjogi rész.</i>	
25. §. A posta körében elkövethető bűncselekmények	65
26. §. A postajövedéki áthágások	68

C) Táviró- és távbeszélő (rádió-) jog.

I. Közjogi rész.

	Oldal
27. I. A táviró-távbeszélő kizárólagos (fenntartott) jog	72
28. §. Engedélykiratok feltételei	75
29. §. Az engedélyezési eljárás. A berendezés létesítése.	78
30. §. A rádióberendezések engedélyezése.	79
31. §. Az engedélykiratok főbb fajai	88
32. §. A kisajátítási jog	102
33. §. Idegen ingatlan használata. Szolgalmi jog	102
34. §. A kártalanítási eljárás.	110
35. §. Az erős áramú vezetékek létesítése.	111
36. §. A távirókényszer, szerződési kényszer.	112
37. §. A táviró- (távbeszélő-) titok	112
38. §. Kivételek a távirótitok alól	115
39. §. A táviró különös előjogai	118
40. §. A táviró viszonya a vasúthoz	120

II. Magánjogi rész.

41. §. A táviratközvetítési szerződés	124
42. §. A távirat feladójának jogviszonyai	127
43. §. A címzett jogviszonyai	128
44. §. Táviró- (rádió-) díjak	128
45. §. A kártérítés a távirójogban	130
46. §. A távbeszélőközvetítési szerződés.	131
47. §. Távbeszélő mellékszerződések	135
48. §. A távbeszélődíjak	135
49. §. Szavatolás a távbeszélőnél	136
50. §. A rádióon létrejövő jogviszonyok	137

III. Nemzetközi jogi rész.

51. §. A nemzetközi táviróegyezmény.	139
52. §. A nemzetközi rádiótáviró-egyezmény.	144
53. §. Egyezmény a tengeralatti kábelek védelmére.	146
54. §. Egyéb egyezmények	146
55. §. A légtér használata	147

IV. Büntetőjogi rész.

56. §. A kizárólagos jog védelme.	148
57. §. A táviró-távbeszélő működését gátló bűncselekmények	155
58. §. A táviró-távbeszélő körében előforduló egyéb bűncselekmények	159
Rövidítések jegyzéke.	161
Függelék. A kincstári (állami) postaalkalmazottak jogviszonyai	162
Tartalom	175
Tárgymutató	177

TÁRGYMUTATÓ

(A számok az oldalak számát jelzik.)

- .Adatközlés postaküldemények-ről 28.
Adatközlés táviratokról 116. 117.
„ polgári bíróságnak 28. 117.
Adómentesség 31. 118.
Alkalmazás feltételei 162.
„ megszűnése 169.
Alkalmaztatási kimutatás 168.
Altisztek 171.
Antenna 95. 103. 158.
Antenna-építéshez képesítés 107.
Antennával kapcs. büntető rendelkezések 151.
Állami kezelése posta-távíróknak 20. 73.
Áthelyezési (átköltözési) illetmények 167.
Átszállítás szabadsága 61.
Átszállítási díjak 61.
- Betegség 168.
Betegség és baleset-biztosítás 174.
Betegségi ív 168.
Betétkönyv 48.
Bélyegértékesítő iroda 14.
Biztosíték 163.
Boycott 61.
Budapesti Közlöny 6.
Budapesti táviró-táv. szolgálat felügyelő bizottsága 13.
Bűncselekmények a posta körében 65.
Büntetések 171.
Büntetőjogi védelme posta-távíróknak 32. 119.
- C[^]enzúra 30.
Cím, cím és jelleg 165.
Címzett jogviszonyai 43. 128.
„ szerződésai a postával 44. 128.
- Családi pótlék 166.
Csekkbefizetési lappal befizetés
Csekk-számlán fedezet hiánya 49.
Csekk-szerződés 48.
Csomag által okozott kár 55.
„ -szállítási üzletág 46.
„ -szállító magánvállalatok 46.
Csőd 27. 117.
- Díj a k 44. 77. 128. 135. 140. 141.
„ beszédese kényszer útján 45. 129.
Díjak kiszabásának kérdésében a posta dönt 45.
Díjak a nk. forgalomban 61. 62. 140. 141.
Dijnokok 171.
Díjnyugta 127.
Díjszabások 45. 128.
Döntőbíróság 60. 143. 145.
Duna-Száva-Adriai vasút 124.
- Egyenruházat 167.
Egyenruhaviselés 30. 119.
Egyesületekbe való belépés 163.
Egyetemes postaeszerződés 58. 60.
„ „ foga-
„ „ natosító szabályzata 62.
Előjog valamely álláshoz 162.
Előképzettség 162.
Előléptetés 165.
Előzékeny bánásmód 163.
Engedelmesség 163.
Engedély táviró-táv. berendezésekre 72.
Engedélyezése rádióberendezéseknek 79.

- Engedélyezési eljárás 78.
 Engedélyokirata légi járóművön levő rádióállomásnak 99.
 Engedélyokirata magánhasználati és közérdekű táviró-távberendezésnek 88.
 Engedélyokirata magántávíróknak 91.
 Engedélyokirata magán vasúti berendezésnek 92.
 Engedélyokirata magyar rádió-nírszolgálatnak 101.
 Engedélyokirata rádió adóberendezésnek 92.
 Engedélyokirata alkalmi nyilvánbemutató előadásnak 95.
 Engedélyokirata rádióhirmondó társaságnak 97.
 Engedélyokirata rádiókészülék forgalombahozatalának 97.
 Engedélyokirata rádió vevőberendezésnek 94.
 Engedélyokirata rádióvevő készülék előállításának 96.
 Engedélyokirata rádióvevő készülék magánosoknál v. zártkörű helyiségben való bemutatásának 95.
 Engedélyokirata tengeri hajón levő rádióállomásnak **100.**
 Engedélyokiratok feltételei 75.
 Erős áramú vezetékek **111.**
 Eskü 162.
 Éjjeli pénz 167.
 Élelmezési illetmény 173.
 Építés felülvizsgálata 79.
 Építési engedély 79.
 Építés rendszeti rendszabályok 159.
- Faluzó levélhordók 13. 18.
 Fák gallyazása 119.
 Fegyelmi bizottság 173. 174.
 „ büntetések 171.
 „ büntetések törlése 174.
 „ eljárás 171—173.
 „ eljárás testi v. szellemi fogyatkozás miatt 172.
 Fegyelmi mellékbüntetések 171.
 „ ügyei díjnyokoknak 171.
 Fegyelmi ügyei nyugdíjasoknak 172.
 Fegyelmi ügyei postamestereknek 171.
 Fegyelmi ügyei számvevőségi személyzetnek 172.
 Fegyelmi vétségek 68.
 Fegyvergyakorlat 168.
- Feladó feljegyzéseinek jogi hatása 42.
 Feladó jogviszonyai 42. 127.
 „ -vevény 43.
 Felelősség 163.
 Felfüggesztés 173.
 „ alatt illetmények 175.
 Felebbezés fegyelmi ügyben 173.
 Felmentés katonai szolgálat alól 119.
 Felmentés a szolgálat alól 173.
 Fizetés 165.
 Fizetési előleg 168.
 „ fokozat 165.
 „ osztály 165.
 Forgalom beszüntetése 24. 62. 112. 140.
 Fürdői kiküldetés 168.
- Cjéppjárómű vállalatokkal való viszony 38.
 Gépkocsi balesetek 165.
- H a di szolgáltatások alóli mentesség 30.
 Hajózási vállalatok viszonya a postához 36.
 Hamis bélyegek 65.
 „ bérmentesítő géplenymatok 66.
 Hatóságoktól segélyigénylés 31. 108. 118.
 Házasságkötés tilalma 163.
 I I . é. vasutak postaszállítása 34.
 Hídvámmentesség 30. 119.
 Hírlapmegrendelési szerződés 49.
 Hivatali titoktartás 25. 163.
 „ visszaélés 165.
 Hivatalos órákon túlterjedő szolgálat díjazása 167.
 Hivatalvezetők **15.**
- Idieglenes minőség. 166.
 Idegen ingatlan használata 102.
 Illetmények 165.
 „ esedékessége 166.
 „ lefoglalása 166.
 „ ügyében felszólalás 166.
 Intézet 25.
- J** ogforrások 5.
 Jövedéki kárpótlás 90.
 Jutalom 168.

- Ká beltársaságok 143.
- Katonai bíróságok által lefoglalás 28. 29.
- Katonai bíróságoknak adatközlés 28. 29.
- Katonai szolgálat 168.
- Kártalanítási eljárás táviróberendezések építésével okozott károkért 110.
- Kártérítések 50—56. 130. 136.
a külfölddel 56.
bírói útra terelése 56.
- Kártérítések a távirónál 130.
” a távbeszélőnél 136.
- Kártérítések után előkerült küldemény 56.
- Kártérítési kötelezettsége személyzetnek 164.
- Kedvezményi idő 165.
- Kényszerkézbesítés 45. 129.
- Kéuszerkézbesítésnek nincs helye utalvány összegeknél, utánvételeknél 47. 48.
- Kereskedelemügyi minisztérium 9.
- Kereskedelmi törvény alkalmazhatósága 5. 6. 42. 44.
- Kezelési okmányok kiszolgáltatása 28. 117.
- Kézbesítés 43.
- Kézbesíthetetlen küldemények felbontása 27.
- Kézbesítő okmányok 44.
- Kiküldetési illetmények 167.
- Kinevezés 165.
- Kisajátítási jog 102.
- Kísérleti állomás 14.
- Kitérés postajárat elől 50.
- Kivándorlási ügyben lefoglalás 29.
- Kivándorlásra csábító küldemények 27.
- Kizárólagos jog 19. 72.
” ” védelme 68.
148.
- Kóbor áramok zavarai 159.
- Korlátolt közforgalomban résztvevő vasutak postaszállítási kötelezettsége 34.
- Közhivatalnoki jelleg 67.
- Közigazgatási bejárás 78.
- Közérdekű távb. berendezések engedélykiratai 76.
- Közhasználatú távb. berendezések engedélykiratai 76. '.
- Közmunka alóli mentesség 30. 119.
- Központi anyagraktár 13.
” értékcikkraktár 13.
járműtelep 13.
- Küldemények kizárása 24. 112.
- Külföldi hirlaposztály 14.
- Lakáspénz 165.
- Lábbeli átalány 167.
- Lefoglalása illetményeknek 166.
” postaküldeményeknek 27. 28. 30.
- Lefoglalása táviratoknak 115.
- Légi közlek. vállalatokkal való viszony 36.
- Légtér használata 147.
- Levelek elhelyezése postaküldeményekben 23.
- Levélbortítók okiratok 42.
- Levél-clearing 23.
” -felvételi állomások 13.
” -gyűjtő és kézbesítő állomások 15.
- Levéltitok 24—50.
-titok alóli kivételek 27—30.
- Magánhasználatú távb. berendezések engedélykiratai 75.
- Magánjog alkalmazhatósága 5.
- Magántávírók létesítési feltételei 91.
- Magánvasutak engedélykiratai 92.
- Magyarországi Rend. Tára 6.
- Megtartási (Zálog-) jog 45.
- Megvesztegetés 163.
- Mellékfoglalkozás 163.
- Mellékszerződések 42. 126.
- Menetrendek megállapításában postavezérgazg. közreműködik 35.
- Mentessége postának beszállásal s egyéb szolgáltatások alól 30. 119.
- Minősítés 168.
- Mozgó- és kalauzposták 13.
” ” -postakocsik beszerzése, javítása, szállítása, tisztítása 34.
- IVemzetközi (nk.) átutalási forgalomra vonatkozó egyezmény 64.
- Nemzetközi csomag-egyezmény 63.
- Nemzetközi díjtáblázat 140.
- Nemzetközi értéklevél, értékdoboz egyezmény 63.

- Nemzetközi egyezmény a hadviselő felek és semlegesek táviróberendezései tb. 147.
- Nemzetközi hírlapelőfizetési egyezmény 64.
- Nemzetközi iroda 60. 140. 142. 145.
- Nemzetközi légiforgalmi egyezmény 58.
- Nemzetközi (egyetemes) postaszereződés 61. 62.
- Nemzetközi (egyetemes) postaszereződés fogantatosítási szabályzata 62.
- Nemzetközi posta kongresszusok 59.
- Nemzetközi postautalvány egyezmény 65.
- Nemzetközi postai egyezmények 61. 63.
- Nemzetközi postai megbízási egyezmény 64.
- Nemzetközi postai külön egyezmények 65.
- Nemzetközi rádiótávíró egyezmény 9. 144.
- Nemzetközi rádiótávíró egyezmény szabályzata 145.
- Nemzetközi táviróegyesület 139.
- Nemzetközi táviróegyezmény 8. 139.
- Nemzetközi táviróegyezmény szabályzata 140. 141.
- Nemzetközi táviróegyezménynek a rádióra vonatkozó rendelkezései 141. 145.
- Nemzetközi táviróegyezménynek a távbeszélőre vonatkozó határozmányai 142.
- Nemzetközi táviróértekezletek 8. 141). 143.
- Nemzetközi táviró egyéb egyezmények 146.
- Nemzetközi tengeralatti kábelek védelmére vonatkozó egyezmények 146.
- Nemzetközi választott bíróság 60, 145, 145.
- Nevelési járulék 170.
- Nyilvános intézeti elmélet 40.
- Nyugdíj 169.
- o** kmányok kiszolgáltatása 28. 117.
- Órapénz 167.
- özvegyi nyugdíj 170.
- Pártatlanság 165.
- Pergálló kifogás 56.
- Pénzkölcsönök 166.
- Poggyász szállítás 49.
- Posta 4. 9.
- Postaalkalmazottak jogviszonyai 15, 162.
- Postaállomás 15.
- Postabélyegek 45. 61.
- Postabélyegek hamisítása, utánzása 62. 65.
- Posta dologbani joga 42.
- Posta előjogai 50.
- Posta feladással létrejövő viszonyt nem kutatja 41.
- Postagyűjtőhelyek 13. 18.
- Postahivatalok 13.
- Postahivatali kiegészítők 17.
- Postaigazgatóságok 11. 12.
- Postajog 4.
- Posta jogállása 4.
- Postajövedéki áthágások 68.
- Postakezelési utasítás 6.
- Postakényszer 23.
- Postakiadók 17.
- Postaküldőneők 18.
- Postamesterek 15. 16.
- Postapátens 6.
- Postaregále 19—24.
- Postaregále alóli kivételek 22.
- Postasíp használata 50.
- Postaszabályrendeletek gyűjteménye 6.
- Postaszállítók **15. 19.**
- Postaszállítási szerződés 59. 46.
- Postaszállítási szerződések fajtái 46—50.
- Postaszámvevőség 11.
- Posta szervezete 9—14.
- Postaszolgálati vétségek 67.
- Posta-távíró jelvény 50. 51. 119.
- Posta-, táviró-, távb. orsz. felügyelő bizottsága 12.
- Postatitok 24.
- Postautalvány becsempészése 47.
- Postautalványok kicserélő hivatala 13.
- Postautalványi ügylet 46.
- Postaügynökségek 15. 17. 18.
- Postavezérgazgatóság 9. 10.
- Postai hatóságok 9—12.
- Postai kerületi műszaki felügyelőiségek 12.
- Postai kizárólagos (fenntartott) jog 19—24.
- Postai kizárólagos (fenntartott) jog védelme 68.
- Postai megbízási ügylet 47.
- „ üzletszabályzat 6.
- „ végrehajtó szolgálat szervei 12.

- R.ádió berendezések s az azokhoz tartozó vevőállomások engedélyezése 82. 92.
- Rádió adóberendezések háború, katasztrófális események, sztrájkok idején 94.
- Rádió adóberendezés kezelője 93.
- Rádióberendezések átruházása 81.
- Rádióberendezések ellenőrzése 80. 84.
- Rádióberendezések elkobzása 150. 154.
- Rádióberendezések engedélyezése 79.
- Rádióberendezések engedélyi időtartama 79.
- Rádióberendezések engedélyének lejáratása 79. 152.
- Rádióberendezések engedélyének visszavonása 80.
- Rádióberendezések engedélyesének felelőssége 81.
- Rádióberendezésről lemondás 80.
- Rádióberendezések leszerelése 80.
- Rádióberendezések légi járműveken 81. 99. 150. 154.
- Rádióberendezések létesítésének fogalma 153.
- Rádióberendezések közhasználatnak 156.
- Rádióberendezések mire használhatók 81.
- Rádióberendezések rákapcsolása állami vezetésekre 157.
- Rádióberendezések rongálás elleni védelme 156.
- Rádióberendezések szabadalmazása 161.
- Rádióberendezések tengeri hajón 100.
- Rádióberendezések üzemeltetése 153.
- Rádióberendezések változtatása 80.
- Rádióberendezések zavarai 158.
- Rádió büntető határozmányok 149.
- Rádió büntető eljárás 150. 152.
- Rádiódíjak 129. 141.
- Rádióhírmondó 138.
- Rádióhírmondó műsorok 159.
- Rádióhullámok elosztása 159.
- Rádiókészülékek, alkotórészek 84. 85. 95–97.
- Rádiókészülékek átvételére jogosultak 80.
- Rádiókészülékek ellenőrzése 87.
- Rádiókészülékek zavaró rezgéseket ne bocsássonak ki 158.
- Rádiókihágások feljelentése 154.
- Rádiókihágások hivatalból üldözöndők 154.
- Rádiókihágásokért kirótt büntetéseknél rádióhírmondón való közzététele 155.
- Rádióközlemények felfogása 114. 161.
- Rádióközlemények iparszerű felhasználása 160.
- Rádióon létrejövő jogviszonyok 137.
- Rádiórendelet 8.
- Rádió sajtó és gazdasági szolgáltatás 138.
- Rádiótávíró nk. egyezmény 145.
- Rádióon továbbított hírlapi tudósítások elsőbbségének védelme 160.
- Rádióvevőberendezések engedélyezése 83. 94.
- Rádióberendezéshez egy készülék szerezhető be 84.
- Rádióberendezések eltérő célra való használata 85.
- Rádióberendezések elvitele nyaralásra, kirándulásra 84.
- Rádióberendezésre kik kapnak engedélyt 83.
- Rádióberendezésnél kiterjesztett használat 83.
- Rádióberendezéshez készülék beszerzése 84.
- Rádióberendezéshez készülék kiszolgáltatása s ennek feljegyzése 85. 154.
- Rádióberendezés megadóztatása 129.
- Rádióberendezésnél rendes használat 83.
- Rangsor 165.
- Regale 19. 72.
- Rendelet 6. 8.
- Rendelkezési állomány 165.
- Rendtartás joga 31. 32. 119.
- Részrehajlatlanság 163.
- Révvámmentesség 30. 119.
- Romló küldemények felbontása 27.
- Rokonsági viszony 165.
- iSajtó** és gazdasági rádiószolgálat 138.
- Sajtó rádióhírmondó 138.
- Segédszolgák 171.
- Segély 168.

Segélyigénylés joga 31. 108. 118.
Sérült küldemények felbontása
27.

Szabadság 168.

Szavatolás: ajánlott levélküldeményekért 51.
— általában 50.
— csomagokért 51.
— értéklevelekért, értékdobozokért 51.
— értékpapírokat tartalmazó küldeményekért 52.
— hirdapelőfizetésnél 53.
— közönséges levélküldeményekért 51.
— • külföldi forgalomban 56.
— mire nézve nincsen 53. 54. 55.
— postautalványokért 52.
— postai megbízásokért 52.
— repülőjáratral való szállításkor 55.
— személyszállításnál 53.
— távbeszélőnél 136.
— távirónál 130. 140.
— utánvételes küldeményekért 52.
• — vámhivatalban átveendő küldeményekért 56.
Szállítási kötelezettség 23.
Szállítólevél 46.
Számlán való jóváírás jogi hatálya 49.
Személyi ív 168.
Személyi pótlék 165.
Személyzet előképzettsége 162.
Személyzet felelőssége 165.
Személyzet jogai 165.
Személyzet jogviszonyai 15. 162.
Személyzet szakképesítése 162.
Személyzeti csoportok 15. 162.
Személyszállítási üzletág 149.
Szerződési kényszer 23. 112.
Szerzői jog védelme 160.
Székhelyen való lakás 163.
Szolgalmi jog 102.
Szolgálat beszüntetése 24. 62. 112.
Szolgálati és munkabeosztás 13.
Szolgálati köteleességek 162.
Szolgálati táblázat 168.
Szolgálati viszonyból eredő követelések behajtása 166.
Szórakoztató rádió 138.

Tanuké|) való kihallgatása személyzetnek 27. 29. 30. 117.
Tanulmányok folytatása 163.
Távbeszélődíjak 135.
Távbeszélő fogalma 5.
közvetítési szerződések 151.

Távbeszélő mellékszerződések 155.
Távbeszélő nagytávolságú összeköttetések tanácsadó bizottsága 145.
Távbeszélő üzletszabályzat 8.
Távirat címzettjének jogviszonyai 128.
Távirat feladójának jogviszonyai 127.
Táviratközvetítési szerződés 124.
Táviratközvetítési szerződés magánjogi jellege 125.
Távirat-vevény 128.
Távirati fizetett válasz 126.
Táviratok kizárása 140.
Táviratok visszavonása 127.
Távíró-díjak 128. 140. 141.
„ előjogai 118.
„ fenntartási osztályok 12.
„ fogalma 5.
„ -kényszer 112.
„ magánvállalatok 143.
„ mellékszerződések 126.
„ nemzetközi egvezmény 139.
Távíróösszeköttetések nk. tanácskozó bizottsága 145.
Távíró rongálás 155.
üzletszabályzat 8.
„ vonalfelvigyázói szakaszok 12.
Távíró-, (távbeszélő-) berendezések átruházása 75. 77. 89.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések betiltása 75. 76. 90.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések beváltása 76.
Távíró- (távbeszélő-) berendezéseknél belföldi anyagok használata 89.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések díjai 77.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések ellenőrzése 90.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések előfizetőinek, alkalmazottainak bejelentése rendőrséghez 76.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések engedélyeseinek bírságozása 90.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések engedélyének időtartama 75. 76. 79. 89.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések jövedelme, ha 7%-ot meghalad 77.
Távíró- (távbeszélő-) berendezések engedélyének lejártja 75. 79. 89.

- Távíró- (távbeszélő-) berendezések lebontása, eltávolítása 75.
- Távíró- (távbeszélő-) berendezések mindenki által használhatók 77.
- Távíró- (távbeszélő) berendezések mire használhatók 75. 89.
- Távíró- (távbeszélő) berendezéseknél módosítások, áthelyezések, kiegészítések 89.
- Távíró- (távbeszélő) berendezéseknél óvadék 76. 89.
- Távíró- (távbeszélő) berendezések összekapcsolása 75. 77.
- Távíró- (távbeszélő) berendezések támszerkezetei állami berendezések huzalainak felerősítésére igénybevehetők 89.
- Távíró- (távbeszélő) berendezésekkel uccák, terek, más berendezések stb. átfeszítése 88.
- Távíró- (távbeszélő-) berendezéseknél vezetékek felerősítésére engedély uccákon, utakon, magánbirtokon 89.
- Távíró- (távbeszélő-) berendezések körüli vitás kérdések eldöntése 90.
- Távíró- (táv.) büntetőjog 148.
- Távíró- (táv.) büntető határozományok 149.
- Távíró- (táv.) jog 5.
- Távíró- (táv.) jogállása 5.
- Távíró- (táv.) engedélyokiratok fajtái 88.
- Távíró- (táv.) engedélyokiratok feltételei 75.
- Távíró- (táv.) kizárólagos (fenntartott) jog 72.
- Távíró (táv.) kizárólagos jog védelme 148.
- Távíró- (táv.) működését gátló bűncselekmények 155.
- Távíró- (táv.) névsorok jogtalan kiadása 159.
- Távíró- (táv.) titok 112. 140.
- Távíró- (táv.) titok alóli kivételek 115.
- Távíró- (táv.) védelme erős áramok ellen 157.
- Távíró- (táv.) védelme zavarás, háborgatás ellen 157.
- Távózási engedély 168.
- Teendő pontos ellátása 163.
- Temetési járulék 170.
- Tengeralatti kábelek védelme 146. 159.
- Tiszteletbeli minőség 166.
- Tisztességtelen verseny 159. 160. 161.
- Törvény a távíró-, távb.- és vilamos jelzőberendezésekről 7.
- Törvényhatósági közigazgatási bizottság 14.
- Törvényi rendelkezés a rádióról 7.
- Tudakozó iroda 14.
- Ujrafelvétel 174.
- Utak (mellékutak) használata 30.
- Utánvétel 48.
- Utazási illetmények 167.
- Utazási kedvezmények 167.
- Utvámmmentesség 30. 149.
- Ügyészség visszatartási joga 28. 116.
- Üzemi jutalék 167.
- "V árárközési idő 165.
- Vasút által állami távírójegyek használata 123.
- Vasút által anyagszolgáltatás 35.
- Vasút által kezelt táviratok díjai 124.
- Vasút által pályaudvari épületek átengedése 34.
- Vasút által szabadjegyek, szabadjegy-utalványok kiadása 35, 122.
- Vasút által táviratok kezelése 122.
- Vasút által üzleti állomások, haring és védjelző vezetékek felállítása 122.
- Vasút építési anyagok, szereknek a pályaudvarokon való ingyen lerakását megengedi, azokért szavatol, szállításban segédkezik, szétosztáshoz pályakocsit ad 122.
- Vasút felelőssége 35. t74.
- Vasút pályáőrei és pályafelügyelői a vasútmenti vezetékekre felügyelnek 122.
- Vasút pályakocsit ad 122.
- Vasút postaszállítási kötelezettsége 32—34.
- Vasút vonalzavar esetén táviratokat közvetít 123.
- Vasutak. korlátolt közforgalmúak, postaszállítási kötelezettsége 34.
- Vasutakkal való viszony 32—35. 120.
- Vasúti pályaudvari anyagraktárak 124.
- Vasúti távíróberendezések ellenőrzése 123.

- Vasúti vezetékek építése, fenntartása 120.
Vasúti vezetéken kezelt táviratok 123, 124.
Vasútminti távbeszélő-berendezések 124.
Veszélyes üzemek 165.
Védő 175.
Végkielégítés 170.
Véglegesítés 166.
Végrelajtás alóli mentesség 30, 31, 118.
Végvédelmi nyilatkozat 173.
Világpostaegyesület 59.
Vis maior 54.
Viszony a közönséggel 39.
Vizsgálata postaküldeményeknek 27.

